

GAZDASÁGI
BŰNÖZÉS
2023-2024

SZERKESZTETTE: PROF. DR. DOMOKOS ANDREA

GAZDASÁGI BŰNÖZÉS 2023-2024

KONFERENCIA ELŐADÁSAINAK
SZERKESZTETT VÁLTOZATA

SZERKESZTETTE: PROF. DR. DOMOKOS ANDREA

KÁROLI GÁSPÁR REFORMÁTUS EGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR
BUDAPEST, 2025

Szerkesztette:
Prof. Dr. Domokos Andrea

© Szerzők, 2025

ISBN 978-615-6637-66-6

Kiadja

Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kara

Felelős kiadó: Prof. Dr. Tóth J. Zoltán dékán

A kiadvány nyomdai munkálatait előkészítette:

Patrocinium Kiadó

www.patrocinium.hu

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ	7

GAZDASÁGI BŰNÖZÉS 2023

Békés Ádám

<i>Az FCPA eljárások Magyarországon – realitás vagy irrealitás? .....</i>	15

Csák Zsolt

<i>Az előkészítő ülés tapasztalatai: egy joggyakorlat-elemzés margójára .....</i>	31

Fodor Balázs Gábor

<i>A gazdasági bűncselekmények szankcionálása .....</i>	49

Szilágyi Tamás

<i>A költségvetés védelmének új dimenziói, aktualitások .....</i>	91

Tóth Mihály

<i>Adalékok a pénzmosás hazai tényállásának 30 éves útjához .....</i>	95

Újhelyi Bence

<i>Egységes joggyakorlat? .....</i>	111

GAZDASÁGI BŰNÖZÉS 2024

Fodor Balázs Gábor

Gazdasági bűnözés, szervezett bűnözés 125

Jancsó Gábor

*Vagyonviszaszerzés, vagyonelkobzás – trendek, kihívások,
megoldások* 139

Schmidt Péter

*Ez az egység merő kétség – állítások a költségvetési csalás
törvényi egységéről* 165

Tóth Mihály

*Néhány, a piacgazdaság gyermekeihez visszanyúló
tanulság* 181

Varga Sándor

*Mire gondolt a jogalkotó? Jogalkalmazói kérdések
a költségvetési csalás körében* 197

ELŐSZÓ

A Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának Büntetőjogi Tanszéke számára kiemelt fontosságú kutatási terület a gazdasági büntetőjog. Ennek érdekében 2016 óta konferencia-sorozatot szervezünk Újhelyi Bence és Fodor Balázs ügyvédekkel együttműködve. Kilenc konferenciát szerveztünk közösen, hét utókiadvány már megjelent.¹

Jelen kötetünk a 8. és a 9. konferencia közös utókiadványa, amely a 2023-ban és a 2024-ben tartott előadások szerkesztett változatát

-
1. 1. „A költségvetés büntetőjogi védelme” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017.
  2. „A vállalkozói felelősség büntetőjogi vonatkozásai” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2017.
  3. „A gazdálkodással kapcsolatos bűncselekmények büntetőjogi értékelése” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2018.
  4. „Az új Büntetőeljárás törvény és gazdasági bűnözés kapcsolata” konferencia előadásainak szerkesztett változata (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2019.
  5. „Az új Büntetőeljárás törvény első tapasztalatai a gazdasági bűncselekmények felderítése és bizonyítása kapcsán” konferencia előadásainak szerkesztett változata (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020.
  6. „Gazdasági bűnözés 2021.” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2022.
  7. „Gazdasági bűnözés 2022.” konferencia előadásainak szerkesztett változata. (szerk.) Domokos Andrea Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2024.

tartalmazza. Az elmélet, a gyakorlat legkiválóbb szakemberei osztották meg a konferencia hallgatóságával ismét gondolataikat, tudományos eredményeiket, külföldi és hazai gyakorlati tapasztalataikat.

Gazdasági bűnözés 2023

Dr. Békés Ádám az ún. „whistleblowing”, azaz a közérdekű bejelentés intézményét vizsgálta előadásában. Meglátása szerint a vonatkozó 2023. évi XXV. törvény lényegében az Európai Parlament és Tanács (EU) 2019/1973. számú irányelvét ültette át a magyar jogi környezetbe. Az előadó annak járt utána, hogy az USA-beli „Külföldi Korrupciós Gyakorlatokról” szóló törvény, az FCPA eljárásai mennyiben lehetnek precedensek a magyar viszonyok között és, hogy az FCPA eljárás realitásként jelenhet-e meg Magyarországon, vagy inkább csak jogi kuriózumnak tekinthető.

Dr. Csák Zsolt az előkészítő ülés mibenlétét tárgyalta előadásában. Megállapította, hogy napjainkban már nem az igazságra való törekvés a jogalkotás és a jogalkalmazás elsődleges célja. Ennek következtében a jogerős ítélet és az igazságos ítélet fogalmát sem szabad összemosni egymással. Megnyugtatótásunkra azonban azt is hangsúlyozta, hogy az igazságos ítélkezés bár kétségtelenül nehéz, de nem lehetetlennek ígérkező feladat. Az előadó a Kúria Büntető Kollégiuma 2023. május 31. napján elfogadott „Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire” című joggyakorlat-elemzés összefoglaló jelentésében feltárt legfontosabb tapasztalatokat ismertette a konferencia résztvevőivel.

Dr. Fodor Balázs Gábor a gazdasági bűncselekmények hatékony szankcionálását elemezte előadásában. Álláspontja szerint a gazdasági jogszértésekkel szembeni eredményes fellépés a bűncselekmények hatásos megelőzése, felderítése, bizonyítása és szankcionálása, hogy ne érje meg ilyen bűncselekményeket elkövetni. Kiemelte, hogy mennyire fontos a büntetőeljárás során a büntetés kiszabási körülmények feltárása és részletes értékelése, a büntetés egyéniesítése. Megállapította, hogy a büntetés kiszabása során az eddiginél nagyobb hangsúlyt kell fektetni az elkövető bűncselekmény elkövetése után tanúsított magatartására,

az okozott kár, vagyoni hátrány esetleges megtérítésére, illetve a hatóságokkal való együttműködésre.

Szilágyi Tamás a NAV bünygyi és ellenőrzési szakterületeinek közös célkitűzéseit szedte pontokba. Kiemelte célzott kockázatelemzést. A represszió mellett a stratégiai szemlélet is helyet kap, így nemcsak reagáló, hanem kármegelőzési funkciók is jellemzik immár a NAV hozzáállását a hatékony költségvetésvédelem területén.

Prof. Dr. Tóth Mihály a pénzmosás harminc éves történetét tekintette át előadásában. Már Csemegi Károly felismerte, hogy a bűnös úton szerzett vagyon újabb bűncselekmények forrása is lehet. A magyar jogi szabályozás sokáig kezelhetőnek vélte ezt az alapbűncselekmény és a hagyományos bűnkapcsolatok üldözésének keretei között. 1994-ben került be a magyar Btk-ba a pénzmosás bűncselekményének első változata. Az előadó hangsúlyozta, hogy a tényállás folyamatos pontosítása zajlik azóta is. Az előadásban szó esett a pénzmosás és a büntetlen utócslekmények kollíziójáról és a más által elkövetett alapcselekményhez köthető bűnsegély megítéléséről is.

Gazdasági bűnözés 2024

Dr. Fodor Balázs Gábor A gazdasági, illetve szervezett bűnözés témáját elemezte előadásában. A statisztikák és saját tapasztalatai alapján megállapította, hogy a költségvetési csalási ügyekben a felderítés és vagyonbiztosítás egyre hatékonyabb. Azonban más a gazdálkodás menetében gyakran előforduló bűncselekmények (hűtlen kezelés, csődbűncselekmény) esetében véleménye szerint jelentős látencia van, az okozott és meg nem térült kár, vagyoni hátrány nagy. A gazdasági bűncselekmények elkövetésére a cselekmények természetéből fakadóan jellemző az üzletszerűség és a társas, szervezett forma, mely körülményeket indokolt mind a jogalkotónak, mind a jogalkalmazónak nagyobb hangsúllyal figyelembe vennie. Ennek keretében esetleg újra gondolni egyes bűncselekmények minősített eseteit, ösztönző jelleggel pedig a kedvezmények rendszerét, továbbá a bűnszervezetben való elkövetések esetében lazítani a szankciórendszeren, ezzel nagyobb mérlegelési lehetőséget adva az egyéniesítésre. Indokolt továbbá 5 évvel

a bünszervezet fogalom teljes megújítása után átfogóan megvizsgálni az ezzel kapcsolatos joggyakorlatot és jogegységi határozatba foglalni a helyes, követendő értelmezést.

Dr. Jancsó Gábor a vagyonek Kobzás és a vagyonszasszerzés jogintézményeit tárgyalta előadásában. A vagyonek Kobzással kapcsolatos érdekességként említette, hogy a terhelt vagyoni helyzetétől függetlenül, kifejezetten a bűncselekményből származó vagyons elvonását célzó jogintézmény egyértelmű fogalomhasználatá csak 1999-ben jelent meg a magyar Btk.-ban. A jogintézmény módosulásait vette végig az előadó.

A vagyonszasszerzés (vagyonskutatás, vagyonsbiztosítás) a másik jogintézmény, amelynek hazai történetét szintén végigvette az előadó. Szó esett a 2014/42/EU Irányelvről is, amely a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elKobzásáról szól.

Dr. Schmidt Péter a költségvetési csalás törvényi egységéről adott elő. Kiemelte, hogy a költségvetési csalás részben az összefoglalt bűncselekmény, részben pedig a különös részi értékegybefoglalás jellemzőit mutatja. Példákon keresztül mutatta be e törvényi egységhez kapcsolódó elméleti és gyakorlati problémákat. Meglátása szerint a költségvetési csalás egységének következetes értelmezése és alkalmazása az eljárásjog sajátosságaira tekintettel nem mindig megoldható. A jogtudomány a maga eszközeivel képes hathatós segítséget nyújtani ehhez, amelyet a joggyakorlatnak érdemes igénybe vennie.

Prof. Dr. Tóth Mihály a gazdasági büntetőjogot érintő kérdésekkel foglalkozott ezen a konferencián. Elsőként a gazdasági bűnözés, a szervezett bűnözés és a bünszervezeti elkövetés összefüggéseit érintette. A híres hírhedt „Tocsik-ügyet” felidézve pedig az egyén és kollektíva felelősségi viszonyait boncolta az előadó. Szintén az előadás témája volt gazdasági büntetőjog háttéranyagát jelentő társasági jog és polgári jog. E háttérterület naponta szolgál új fogalmakkal, intézményekkel, amelyek gyakran egyre kevésbé illeszthetők bele a büntetőjog korábbi dogmatikai megszokott, hagyományos eszközrendszerébe. Érdemes megfogadnunk az előadó tanácsát, miszerint a gazdasági büntetőjogot csak komplex módon, a háttérjogszabályok és a büntető norma

folyamatos állandó szembesítése révén, a változások, az újdonságok iránti fogékonyság megőrzésével lehet eredményesen alkalmazni.

Dr. Újhelyi Bence előadásában a hazai cégeknek a hazai bejegyzésű, külföldi irányítás alatt álló cégekhez képest fennálló nagy versenyhátrányára hívta fel a figyelmet. Figyelemmel arra, hogy a költségvetési csalások esetében az elkövetési értékhatárok az elmúlt 10 évben nem változtak, ugyanazon reálértékű cselekmények vonatkozásában súlyosabb büntetési tételekkel kell, hogy számoljanak ezeknek a gazdasági társaságoknak a vezető tisztségviselői.

Az egyezségkötések számát kevesellte az előadó, azt is kiemelve, hogy az ország különböző területein nem egységes e jogintézmény tekintetében a joggyakorlat. Hivatkozott a Kúria a 2016.El.II.JGY.B.2. számú összefoglaló véleményére, amely komoly hiányosságokat állapított meg a védői – vagy terhelti – indítvány elbírálásánál elmaradt reagálások miatt. Több ügyben az is előfordult, hogy miután az első fokon eljáró bíróság a kényszerintézkedés fenntartásáról döntött annak felülvizsgálata során, az ügyészi indítvány mellett előterjesztett, a kényszerintézkedés megszüntetésére irányuló terhelti vagy védői indítványról említést sem tett, és a másodfokú bíróság pótolta a mulasztást

Dr. Varga Sándor a költségvetési csalással foglalkozott előadásában, arra keresve a választ, hogy a jogalkalmazó a jogalkotó eredeti célját követte-e a gyakorlat során. Összevetette a miniszteri indokolásban megfogalmazott célt és a később kialakított jogalkalmazói gyakorlatot az úgynevezett „cégtemető” jellegű elkövetési magatartások esetében. A vagyoneklobzás tekintetében a kétszeres elvonás kérdéskörét tekintette át, ismertetve a NAV Bűnügyi Főigazgatóságának szakmai álláspontját.

Jó olvasást, továbbgondolást kíván,

a szerkesztő

Budapest, 2025. 07. 06.

GAZDASÁGI BŰNÖZÉS 2023

Dr. Békés Ádám

egyetemi docens, PPKE-JÁK, ügyvéd

AZ FCPA ELJÁRÁSOK MAGYARORSZÁGON — REALITÁS VAGY IRREALITÁS?

Absztrakt: A tanulmány az Egyesült Államokban alkalmazott FCPA eljárások gyakorlatát vizsgálva bemutatja, hogy annak jelentősége és logikája mennyiben értelmezhető a magyar jogi környezetben, különös tekintettel a 2023. évi XXV. törvény által bevezetett közérdekű bejelentés intézményére. Az FCPA főbb rendelkezéseinek ismertetése mellett a magyar vonatkozású precedens ügyekből levonható tapasztalatok is értékelésre kerülnek. A tanulmány célja annak feltérképezése, hogy az FCPA eljárás realitásként jelenhet-e meg Magyarországon, vagy inkább csak jogi kuriózumként értelmezhető.

Abstract: This study examines the applicability and relevance of the US Foreign Corrupt Practices Act (FCPA) in the Hungarian legal context, with special regard to the whistleblowing system introduced by Act XXV of 2023. It describes the main provisions of the FCPA, including anti-bribery and accounting requirements, and reviews Hungarian cases. The aim of the study is to assess whether the FCPA procedure can become a realistic legal instrument in Hungary or whether it will remain a theoretical curiosity.

1. Az FCPA eljárás aktualitása és alternatívája Magyarországon

Az amerikai eljárás vizsgálatának aktualitását az ún. *whistleblowing*, azaz a közérdekű bejelentés intézményét, a magyar jogi környezetbe átültető jogszabály megalkotása adta. A panaszokról, a közérdekű bejelentésekről, valamint a visszaélések bejelentésével összefüggő

szabályokról szóló 2023. évi XXV. törvény lényegében az Európai Parlament és Tanács (EU) 2019/1973. számú irányelvének változatlan tartalommal történő átültetésével kívánta átfogó jelleggel szabályozni azokat a helyzeteket, amelyekben a vállalati és a közszférában megvalósuló (így állami, kormányzati és önkormányzati szervezeteket, hatóságokat érintő) bűncselekmények gyanúja esetén biztosított minden résztvevő személy számára, hogy az ilyen magatartásokra vonatkozó bejelentést bármilyen negatív következmény nélkül, védett személyként megtehesse.

A Foreign Corrupt Practices Act¹ (a továbbiakban: FCPA) egy 1977-ben elfogadott amerikai szövetségi törvény, eredetének és fejlődésének története gazdag és összetett, melynek hátterében a XX. század közepén a tengerentúlra irányuló korrupciós botrányok kibontakozása, valamint az amerikai és nemzetközi üzleti etika alapvető átalakulása állt. Az FCPA olyan intézkedések eredményeképpen jött létre, amelyek – például a Watergate botránnal kapcsolatos vizsgálatok során – felfedték a vállalati pénzeszközökkel való visszaélések során felmerülő jogellenes, aggodalomra okot adó mintákat.²

A szabályozás és az eljárás megalkotásának eredeti célja az volt, hogy azoknál az eseteknél, amikor amerikai vállalatok harmadik országba kívánnak befektetni, úgy az üzlet megszerzése, vagy az üzlet megtartása érdekében alkalmazott – a magyar Btk. fogalmától jóval tágabb értelemben vett – korrupciós tevékenység a verseny tisztasága érdekében feltárásra kerüljön és büntethetővé váljon. A törvény megalkotásakor a jogalkotó alapvető célul tűzte ki, hogy a szabályozás képes legyen érdemben befolyásolni a vállalatok és azok vezetőinek globális üzleti tevékenysége során kifejtett magatartását, megakadályozza a külföldi állami tisztviselők által megvalósított korrupciós cselekményeket, amelyek – azok versenytorzító hatása mellett – az amerikai vállalatok megítélését is rontják. Másodlagos, de nem elha-

---

1 The Foreign Corrupt Practices Act of 1977. Amended, 15 U.S.C. §§ 78dd-1, et seq.

2 HAJAR ROUDAKI - KATHIE COOPER: The Foreign Corrupt Practices Act: A giant leap or baby steps to reform? *Accounting History*, 2023, 28 (1), 119-142.

nyagolható célkitűzésként említhető, hogy a szabályozás a vállalatok pénzügyi átláthatóságát is fokozni kívánta szigorú könyvvizsgálati és belső ellenőrzési követelmények, működési metódusok előírásával.

A magasztos célkitűzések ellenére, az FCPA eljárásokat eleinte maguk az amerikai hatóságok sem alkalmazták. Az igazi áttörést és egyben az eljárásban vetett bizalmat a 2000-es évek eleje hozta el, hiszen ekkor vált egyértelművé, hogy az eljárások nemcsak hatékonyan alkalmazhatóak, hanem tényleges visszatartó erővel bírnak azokban az esetekben, amikor egy amerikai vállalat külföldi üzletszerzését alkalmasint egy másik állam szereplője veszélyezteti.³ Az FCPA ennek folytán nem tekinthető egyszerű jogtechnikai megoldásnak, ugyanis az paradigmaváltásként volt képes volt egy olyan kifizetődő folyamat elindítására, amelyben a vállalatoknak a jövőben jelentősebb hangsúlyt kellett fektetniük a jogszabályszerű, gazdaságilag és üzletileg is etikus, átlátható magatartásra.

Az FCPA eljárásokról való értekezés realitása tehát tetten érhető, hiszen az amerikai eljárás gyakorlatilag ugyanilyen „közérdekű bejelentésekre” épül az Európai Unióban, és Magyarországon is. Egy 2022-es európai uniós felmérés alapján készített barométer⁴ kivonata rögzítette, hogy mit gondolnak az emberek a saját országukban megvalósuló vesztegetés, hatalommal való visszaélés elterjedtségéről egyes piaci és állami szereplők vonatkozásában. A felmérés értékelése Magyarország szempontjából kettős, hiszen az egészségügyet leszámítva a válaszadók minden vizsgált szegmens esetén az uniós átlaggal egyezően vagy az átlag alatti mértékben nyilatkoztak a korrupció elterjedéséről, a korrupció mértékéről. Ezzel együtt a magyar válaszadók a politikai pártok, a nemzeti, regionális, illetve helyi szinten tevékenykedő politikusok, az állami pályázatok és közbeszerzések kapcsán érzékelték leginkább a korrupciós magatartásokat. Az állampolgárok korrupcióval kapcsolatos

---

3 MIKE KOEHLER: Has the Foreign Corrupt Practices Act Been Successful In Achieving Its Objectives? *University of Illinois Law Review*, 2019, (4), 1279.

4 Ld. részletesebben: European Parliament: Eurobarometer, *Rallying Around the Allying Around the European Flag, Democracy as Anchor Point in Times of Crisis*. 2022, EB 97.3.

gondolatai, ahhoz való viszonyulása tetten érhető, így valószínűsíthető, hogy főként a külföldi anyavállalatokkal rendelkező magyarországi cégek esetén lehet számolni az FCPA eljárás gondolatával.

Külön érdekességként és motivációként említendő, hogy amennyiben az USA-ban megtörténik a hatóság felé egy korrupciós cselekmény bejelentése, úgy a bejelentő a bejelentés honoráriumaként az FCPA eljárásban kiszabható büntetés vagy már kiszabott büntetés mintegy harminc százalékával megegyező összeget kapja meg, amely „jutalom” akár dollármilliárdos tétel nagyságú is lehet.

2. Az FCPA főbb rendelkezései

Az FCPA két kulcsfontosságú rendelkezésének a vesztegetés elleni, valamint a könyvelésre és nyilvántartásra („books and records”) vonatkozó rendelkezések tekinthetők. Utóbbi – megítélésem szerint – azért is tűnhet izgalmasabbnak, mivel ezáltal büntethetővé válik az a korrupcióval érintett, voltaképpen pénzmosás jellegű vállalati cselekmény is, amelyek során megtévesztő módon kerül feltüntetésre vagy éppenséggel a valós adat feltüntetésének elmulasztásával készítik el az amerikai tőzsdefelügyelethez kötelezően benyújtandó vállalati pénzügyi beszámolót. Önmagában már egy ilyen dokumentum benyújtása, annak megtévesztő mivoltára tekintettel alapját képezheti az FCPA eljárás megindításának.

2.1. Vesztegetés elleni rendelkezések

Habár az angolszász és kontinentális jogfelfogás alapvetően hasonló a vesztegetés bűncselekményének vonatkozásában, jelen esetben az FCPA kifejezetten rögzíti, hogy a cselekményt az elkövetőnek kizárólag az üzlet megszerzése és az üzlet megtartása végett kell megvalósítaniuk.

Nem szükséges tehát – és az az FCPA bírósági gyakorlatából sem tűnik ki –, hogy az elkövetőnek teljeskörűen át kellene látnia, hogy a korrupciós cselekmény miként fog végbe menni, hiszen, egy komplexebb felépítésű vállalatstruktúra esetén egyáltalán nem biztos, hogy az elkövető tudni fogja, hogy aktívan közreműködött

a korrupciós bűncselekmény elkövetésében. Egyébiránt az amerikai jogfelfogás alapvetően megegyezik az általunk vesztegetésként ismert bűncselekmény törvényi tényállási elemeivel, hiszen annak alapja egy fizetési ajánlat, fizetési ígéret, bármilyen értékkel bíró dolog kifizetésére vonatkozó felhatalmazás is lehet.

Ezzel ellenben az amerikai joggyakorlat sokkal tágabban határozza meg a jogtalan előny fogalmát, abba egy utazás megszervezése, az utazás lebonyolítása, oktatási célból nyújtott szponzoráció, sport- és színházjegyek, kedvezőbb feltételekkel való hitelnyújtás, tanácsadói szerződés, de akár egy jótékonyági adomány is beletartozhat. Utóbbi kapcsán látni kell, hogy az amerikai hatóságok, akár egy alapítványi számlára befizetett, ártalmatlannak tűnő adomány esetében is megállapíthatják a vesztegetés megtörténtét, értelemszerűen az egyéb szükséges körülmények feltárása és igazolása mellett.

A szabályozás speciális passzív vesztegetőt is meghatároz, ugyanis a vesztegetés külföldi, azaz nem amerikai kormánytisztviselő irányába kell, hogy megvalósuljon, a külföldi tisztviselő részére kell a jogellenes kifizetést juttatni. Ugyanakkor a külföldi tisztviselő fogalmának körébe jóval több személy sorolható, mint amit a Btk. a hivatalos személy fogalma alatt ért. Az amerikai szabályozás alapján külföldi tisztviselőnek minősülhet egy politikai párt egyszerű tagja, de még egy politikai tisztségre pályázó, de azt még ténylegesen nem betöltő személy, továbbá egy királyi család tagja, de akár egy állami tulajdonban álló gazdasági társaság tisztviselője vagy alkalmazottja is. Abban az esetben tehát, ha a Magyar Állam egy gazdasági társaság többségi tulajdonosává válik, úgy az amerikai felfogás szerint ezen társaság munkavállalója – nyilvánvalóan egyéb feltételek fennállása mellett –, de alkalmas lenne arra, hogy a külföldi tisztviselő fogalmába beletartozzon.

2.2. Könyvelésre és nyilvántartásra vonatkozó rendelkezések

Az FCPA erre vonatkozó szabályai értelmében a tőzsdei kibocsátók, így például a New York-i tőzsdén regisztrált és működő vállalkozások könyveinek, nyilvántartásainak és számláinak pontosan, a valóság-

nak megfelelően kell tükrözniük a megvalósult tranzakciókat vagy éppenséggel a vállalati eszközök elidegenítését. Ennek keretében az amerikai társaságoknak nemcsak megfelelő belső ellenőrzési rendszert kell működtetniük a visszaélések feltárása érdekében, hanem rendszeres beszámolási kötelezettségüknek is eleget kell tenniük a Securities and Exchange Commission (a továbbiakban: SEC) felé. A későbbiekben látható lesz, hogy egy ilyen beszámoló SEC felé történő benyújtásával vált a Magyar Telekom is egy FCPA eljárás érintettjévé, egy olyan jutaléknak, tanácsadói szerződésnek a téves feltüntetése okán, amelyre a New York-i tőzsdén is jegyzett anyavállalat, a Deutsche Telekom bejelentése által derült fény.

2.3. Kivételek a büntetendő cselekmények alól

Fontos hangsúlyozni, hogy az FCPA szabályozás számos kivételt ismer, melyek alapján bizonyos – egyébként a jogellenesség látszatát hordozó – magatartások mégsem esnek szankcionálás alá. Ilyenek a „facilitating payments” körébe tartozó, rutinszerű kormányzati ügyintézés érdekében (példaként egyes engedélyek, licencek vagy egyéb hivatalos dokumentumok megszerzése miatt) teljesített kisebb összegű tranzakciók.

Szintén kivételként említhetőek azok a kifizetések, amelyeket a kifizetés kedvezményezettje számára, a célország jogszabályába foglalt rendelkezései alapján valósulnak meg. Megjegyzendő ugyanakkor, a jogszabály engedélyére való hivatkozás, a jogszerűség bizonyításának terhe az eljárás vádlottját terheli.

További kivételt képeznek még FCPA eljárások alól azok a kifizetések, felajánlások vagy ígéretek is, amelyek szubjektív megítélés alapján ésszerű és jóhiszemű kiadásoknak minősülnek. E körbe tartozhatnak olyan külföldi tisztviselő által vagy az ő nevében felmerült utazási vagy szállásköltségek kifizetése, amelyek termékek vagy szolgáltatások promóciójához, bemutatásához vagy egy másik szerződés teljesítéséhez közvetlenül kapcsolódnak.

3. Mi lehet a jogsértés következménye?

Az FCPA eljárások közel fél évszázados gyakorlata nyomán több megállapítás tehető az eljárások természetével kapcsolatban. Ha az FCPA eljárásokat röviden jellemezni kellene, azok lényege nem a legszigorúbb, szabadságelvonással járó büntetés kiszabásában, sokkal inkább abban áll, hogy a cselekmény elkövetője megfizesse a jogellenes, piaci versenyt torzító cselekmény elkövetésének árát.

A szankcionálás alapvetően kétirányú. Egyrészt az amerikai igazságügyi minisztérium, azaz a Department of Justice (a továbbiakban: DOJ) az, amely ezekben az ügyekben büntetőhatósági jogokat gyakorolva, büntetőjogi felelősséget állapít meg. Egy elkövető felelősségre vonása esetén vesztegetési tényállások miatt öt évig terjedő, míg a könyveket és nyilvántartásokat érintő tényállások esetén jóval súlyosabb, akár húsz évig terjedő szabadságvesztés kiszabására is lehetőség nyílik. A magánszemélyekkel szemben kiszabott bírságok előbbi esetben, megvesztegetésenként a 100.000 amerikai dollárt, míg utóbbi tényállások esetén jogsértésenként az 5 millió dolláros összeget is elérhetik. A magyar büntetőjogi gondolkodástól továbbra is távol áll, de az amerikai jogalkalmazás a jogi személyekkel szemben is kiszabhat büntetőjogi természetű szankciókat, így egy vállalat esetén megvesztegetésenként 2 millió dolláros, míg a books and reports rendelkezéseket sértő tevékenységért akár a 25 millió dollárig terjedő büntetés kiszabására is lehetőség van.

A felelősség megállapítására jogosult másik szerv, az Értékpapír-tőzsdefelügyeletként ismert SEC, amely főként polgári jogi természetű, további bírságkiszabással és a cselekmény által szerzett nyereség visszafizetésére kötelezés útján szankcionál.

Az eljárások természetével, azok megindulásával kapcsolatban keletkező statisztikai adatok alapján megjegyzem,⁵ hogy a hatósági felderítés, az esetek 41 százalékában a klasszikus whistleblowing tevékenység körébe sorolható magatartás kifejtésével kezdődik meg. Ez

---

5 Ld. <https://fcpa.stanford.edu/statistics-keys.html> (utolsó letöltés ideje: 2025. április 9.)

gyakorlatilag önbejelentésként értékelhető, hiszen a vállalat a belső compliance ellenőrzése során észleli a visszaélészerű magatartást feltételező eredményeket, ezen észlelést követően pedig megindul az az előzetes belső vizsgálat, az a mérlegelési folyamat, amelyben a vállalat dönt: jobban vagy rosszabbul jár, ha a hatóság észlelését megelőzően saját maguk feltárják a jogellenes magatartásokat.

Érdemes kiemelni, hogy az eljárás alá vont felek, a SEC általi eljárások 93, míg a DOJ által lefolytatott eljárások 74 százalékában megállapodást kötnek a hatóságokkal az eljárás mihamarabbi lezárása érdekében. Amennyiben tehát az egyezségekre vonatkozó kiemelkedően magas statisztikai adatokat vizsgáljuk, úgy az FCPA eljárás okkal tekinthető eredményesnek.

Igencsak távol áll a magyar büntetőjogi személyi és területi hatállyal kapcsolatos ismereteinktől és elképzelésünktől, de látni kell azt is, hogy az FCPA igen magas arányban, az eljárások 39 százalékában szankcionál külföldi elkövetőket, míg a hazai elkövetésekkel szembeni szankcionálás az eljárások 69 százalékában fordulnak elő. Megkérdőjelezhető számunkra a joghatóság ilyen széleskörű kiterjesztésének kérdése, de szintén az eljárás hatékonyságát hivatott alátámasztani az a statisztikai adat, miszerint az FCPA eljárások közel 14 milliárd összegű amerikai dollár beszerzését voltak képesek elérni.⁶

Az amerikai hatóságok minden évben közzéteszik az a listát⁷, amely a tíz legnagyobb pénzbírság kiszabásával sújtott gazdasági szereplőt sorakoztatja fel, megjelenítve az általuk megfizetett – így a megkötött megállapodás részeként szereplő – bírság összegét is. Eddig a legmagasabb, mindösszesen 3.557.626.137 dollár összegű büntetést egy brazil székhelyű mérnöki, építő- és vegyipari vállalat fizette meg, míg több, Amerikai Egyesült Államokon kívüli társaság, így a multinacionális Airbus SE, a brazil Petroleo Brasileiro S.A, a svéd Ericson vagy a

---

6 Érdességként ki kell térni a fenti számadat kapcsán, hogy a Magyar Telekom ügy esetében egyébként felmerült annak kérdése, hogy egy ilyen eljárásnak a havi költsége hogyan érheti el az 1,5 millió dollár körüli összeget.

7 Ld. <https://fcpa.stanford.edu/statistics-top-ten.htm> (utolsó letöltés ideje: 2025. április 9.)

magyarországi metróvonalakon is közlekedő metrókocsik gyártója, a francia Alstom S.A is megtalálható a listán. Utóbbi egyébként a vele szemben kiszabott 772.291.200 dollár összegű bírság megfizetésével a lista tizedik helyét „érdemelte ki”.

4. FCPA eljárások gyakorlata Magyarországon

A fentiek okán tévedés azt hinni, hogy az FCPA eljárások kizárólag az Egyesült Államokban székhellyel bíró vállalatokat érintik, mivel három olyan eset is említhető Magyarországon, melyek során egy-egy nemzetközi vállalat magyar leányvállalata is érintetté vált az FCPA eljárásában. Miként ragadható meg a tárgyalta eljárás magyar vonatkozása, pro futuro lehet-e érdemi jelentősége az FCPA eljárásoknak Magyarországon? A kérdés megválaszolásaként azokat az eseteket szükséges áttekinteni, mint a Telekom, a Microsoft és az Alstom ügyek, amely eljárások 2011-ben, 2014-ben, illetőleg 2019-ben a DoJ-al megkötött megállapodás megkötésével zárultak le.

4.1. Magyar Telekom-ügy

A Magyar Telekom ügy lényege szerint a Magyar Telekom elhatározta, hogy Montenegróban (a *Makedonski Telekomunikacii AD Skopje*-n), továbbá Észak-Macedóniában (az *n / k / a Crnogorski Telekom*-on keresztül) kíván frekvenciát szerezni magának az ottani telekommunikációs szektorban való terjeszkedés érdekében. Az akkori kormányzatok ugyanakkor mind a két országban szigorítani és drágítani kívánták a frekvenciaszerzés lehetőségeit és feltételeit. Emiatt a Magyar Telekom megbízott egy görög tanácsadócéget, hogy lobbitevékenység keretein belül eljárjon a két országban annak érdekében, hogy a frekvencia megszerzését megkönnyítsék, valamint a megemelt frekvencia-díjakat csökkentsék. A kérdéses tanácsadói szerződések aláírásával, így példaként azok visszadátumozásával kapcsolatban azonban több aggály is felmerült.

A Magyar Telekom éves könyvvizsgálata során a könyvvizsgáló cég észlelte a nagyértékű tanácsadói szerződések visszásságát és megtagadta

a 2005-ös pénzügyi évre a könyvvizsgálói jóváhagyás kiadását, amely korlátozó záradék az anyavállalat, a Deutsche Telekom könyvelését is érintette. A záradékra tekintettel a Deutsche Telekom igazgató tanácsa belső vizsgálatot indított, amely eljárás tényét – mint tőzsdén jegyzett cég –, köteles volt megosztania a SEC-el, megindítva ezzel az FCPA eljárást is. Az eljárás megindulását követően azonban jelentős joghatósági kérdések merültek fel, hiszen az FCPA eljárása ekkortájt még igencsak gyerekcipőben járt. A legnagyobb bizonytalanság az eljárás legitimitása kapcsán főként abból adódott, hogy az eljárást Európában, az FBI bevonásával egyetemben, harmadik államokban érintett személyek, így görög állampolgárok meghallgatásával kellett lefolytatni. Ezen felül a társaságok a SEC-hez benyújtott beadványokat és két olyan e-mail üzenetet is küldtek, amelyek az Egyesült Államokban található szervereken keresztül, azokon tárolva és az Egyesült Államokban található szerverekre továbbítva érkeztek.

26 millió oldalnyi nyomozati ügyirat, több mint 100 interjú, valamint az eljárási cselekmények miatt felmerülő hatalmas jogi költségek után 2011. december 29. napján a Deutsche Telekom (közvetett szereplőként a Magyar Telekom) és a DOJ között megállapodás született, közel 64 millió dollár összegű büntetés megfizetése tárgyában. A halasztott vádemelésről szóló megállapodás részeként a Magyar Telekom beleegyezett, hogy 59,6 millió dolláros büntetést fizet a jogellenes tevékenységéért, vállalja a fokozott megfelelési program végrehajtását és ezen túl éves szinten vállalja azon jelentéseket benyújtását, amely az új megfeleléségi intézkedések végrehajtása és a korábbi problémák orvoslása terén tett erőfeszítéseiről szól. Emellett a Deutsche Telekom és a DOJ mintegy kiegészítő megállapodásként határozott, kétéves megállapodást kötött, amelyben az anyavállalat vállalva, hogy a Magyar Telekomra is kiterjedően fejleszti, szigorítja és ténylegesen átülteti a szükséges belső compliance és etikai szabályokat.⁸ A Deutsche Telekom továbbá abba is beleegyezett, hogy további 4,36

---

8 Ld. részletebben: PELEI Andrea – BOGNÁR FERENC – BENEDEK Petra: A compliance mint üzletfejlesztési potenciál a hitelintézeti szektorban. *Hitelintézeti Szemle*, 23. évfolyam, 3. szám, 2024. 174.

millió dollár bírságot fizet a pontatlan könyveléssel és nyilvántartással kapcsolatos magatartások miatt.

Végezetül azok a magyar állampolgárok, akik elkövetőként „saját jogon”, szintén megállapodást kötöttek a DOJ-al, 250.000 dollárt fizettek meg személyenként, vállalva, hogy a későbbiekben tartózkodnak olyan gazdasági társaságokban történő vezetői tisztségviselői pozíció betöltésétől, amely társaságok a tevékenységük jellegéből adódóan érintetté válhatnak FCPA eljárásokban.

4.2. Alstom-ügy

Az Alstommal, mint globális vállalattal szemben belső bejelentés alapján, először a svájci, majd a francia hatóságok kezdtek el vizsgálatot folytatni, feltárva, hogy az Alstom Egyiptomban energetikai beruházásokkal kapcsolatban szintén aránytalan mértékű tanácsadói díjat fizetett ki annak érdekében, hogy az üzlet megszerzésével megnyíljon az Egyiptomban és a környező országokban való piacszerzés és terjeszkedés lehetősége. Az Alstom-ügy OLAF vizsgálattal érintett szála magyar viszonylatban talán jóval nagyobb sajtóvisszhangot kapott, mint az FCPA eljárás

Az Alstom-ügy kapcsán említhető egyik legnagyobb tanulság, hogy az e-mail levelezésen keresztül személyes üzenetváltások, sokszor felülemelkednek a vállalat dokumentációjának részét képező iratokon, illetőleg bármely egyéb személyi vagy tárgyi bizonyítási eszközön, ugyanis, azok releváns bizonyító erővel bírnak az érintettek elkövetéskori tudattartalmának, szándékának vizsgálata körében.

Az Alstom-ügy kapcsán ilyen, a hatóság munkáját is érdemben segítő e-mail levelezésben felellhető kommunikációnak tekinthetőek a következő üzenetek:

„Szükségem van az Ön segítségére, hogy megoldjak egy kritikus kérdést az RPC projekt több fő berendezésének típusvizsgálatával kapcsolatban....Tájékoztattuk őket, hogy a berendezésekre vonatkozó árunk megfelel az amerikai szabványoknak, amelyek nem követelik meg a független laboratóriumok által végzett

típusvizsgálatot....a lényeg, hogy akarnak valamit???? Pénzt? Szeretném, ha megkeresné őt, hogy megtudja, mit keresnek a probléma megoldása érdekében....a megoldás kritikus fontosságú, mivel készen állunk a szállítás számlázására.”

A: „Mondanom sem kell, hogy nagyon jól kell vigyáznunk a hölgyre, kiváló szolgáltatásokat nyújtva neki, különösen azért, mert ő volt/van még mindig az egyik fő támasza mindannyiunknak a futó projektben... ami még fontosabb az esedékes - tárgyalás alatt álló 3 X S/St. projektben. ...legutóbb, amikor az USA-ban volt, panaszkodott, hogy kevesebb törődést kap, sőt, azt is mondta, hogy a többi gyakornok, aki vele volt, jobban el volt látva.”

B: „Egy különleges hétvégét terveztünk New Yorkban, vásárlással, városnézéssel, étkezéssel és jegyekkel egy Broadway-musicalre. Abban is bízunk, hogy sikerül megoldania az RPC-projektrel kapcsolatos, továbbra is megoldatlan kereskedelmi kérdéseket.”

Egy másik e-mail levelezés a következőket tartalmazta:

A: „Szeretném megjegyezni, hogy 336 000 euróval javult a jelentés állása a követelések módosításával. Az állás azonban 210 000 dollár váratlan jutalék/díj befolyásolta...”

B: „azt akarja, hogy több ember börtönbe kerüljön, ha továbbra is e-maileket küld, mint korábban a nap folyamán?”

C: „és utasítottam őt, hogy törölje az összes e-mailt a tanácsadóval kapcsolatban.”

A legutolsó e-mail üzenetváltás kapcsán meg kell említeni, hogy az üzenet törlése, csupán a felhasználó képernyőjéről törli a félreértésekre okot adó e-mail üzenetet, azonban a számítógép, a felhő alapú hálózat rendszeréből nem.

2014. december 22. napján az Alstom Power Inc. és az Alstom Grid Inc. egyezően halasztott vádemelési megállapodást kötött a DOJ-al, elismerve, hogy ténylegesen összeesküdtek, megsértve az FCPA vesztegetés elleni rendelkezéseit, továbbá beleegyezve a már fentebb hivatkozott, mintegy 772 millió dollár összegű bírság megfizetésébe.

Mindezek mellett az Alstom Network Schweiz AG is bűnösnek vallotta magát az FCPA megvesztegetés elleni rendelkezéseinek megsértésére irányuló összeesküvéssel kapcsolatban indított büntetőeljárásban.

Caldwell főügyész helyettes a több mint egy évtizeden át tartó, kontinenseken átívelő korrupciós rendszert felszámoló és a szereplőit felelősségre vonó eljárás kapcsán megjegyezte, hogy: *„Ez az ügy emblemikus példája annak, hogy az Igazságügyi Minisztérium hogyan fog nyomozni és büntetőeljárást indítani az FCPA-ügyekben - és más vállalati bűncselekményekben”, előrevetítve, hogy „Ez az Igazságügyi Minisztérium könyörtelen lesz a korrupció felderítésében és a törvény teljes körű büntetésében, függetlenül attól, hogy mennyire kiterjedt, vagy mennyire ijesztő a büntetőeljárás.”*

4.3. Microsoft-ügy

A vád szerint a Microsoft Corporation a magyarországi, szaúd-arábiai, thaiföldi és törökországi tevékenységeivel kapcsolatos, az FCPA könyvelésre és nyilvántartásra, valamint belső számviteli ellenőrzésre vonatkozó rendelkezéseit sértette meg. A történeti tényállás lényege szerint a Microsoft magyarországi leányvállalata külföldi kormánytisztviselőknek szánt kifizetéseket nyújtott annak érdekében, hogy azok a Microsoft számára további üzleteket szerezzenek Magyarországon. Állami szervek közül érintett volt többek között a Nemzeti Adó- és Vámhivatal, az Országos Rendőr-főkapitányság és az asztali gépek licenceire vonatkozó, nyilvános pályázat alapján történő beszerzése folytán az ügyészség is.

A Microsoft írországi Business Desk részlege extra kedvezményeket biztosított a Microsoft Magyarország, mint kizárólagos forgalmazó számára, aki az ilyen extra kedvezményekkel ellátott licenceket a kiírt közbeszerzési pályázat nyertes viszonteladóinak értékesítette. Utóbbiak ezeket az engedélyeket teljes áron értékesítették a fenti államigazgatási és közfeladatokat, állami feladatokat ellátó szervezeteknek, amely értékesítések közötti kedvezmény a teljes ár ötven százalékában állt. A licence biztosítása során nyújtott kedvezmény tehát egyetlen esetben sem jutott el a végfelhasználó kormányzati szervhez

A Microsoft végül hároméves, a vádemelés mellőzéséről szóló megállapodást kötött a DOJ-al, elismerve felelősséget jogellenes magatartásért. Az eljárás során a Microsoft Hungary és a DOJ közötti megállapodás részeként kiszabott 8.751.795 dollár összegű büntetőjogi szankción felül, polgári jogi bírság alkalmazására nem került sor. Mindezek mellett a Microsoft Corporation-nek további intézkedéseket is végre kellett hajtania a működésének korrekciója jegyében, így javítania kellett a belső számviteli ellenőrzésén és megfeleléségi programjain, fegyelmi eljárást kellett indítania az MS Hungary négy alkalmazottja ellen, bevezetve a kedvezmények átláthatóságára és áthárítására vonatkozó követelményeket, kibővített, regionális szintű, tranzakció-ellenőrzési mechanizmust létrehozva, a nagy kockázatú tranzakciók azonosításának elősegítését szolgáló adatelemzési stratégia kidolgozásával.

A Microsoft-ügy kapcsán az FCPA eljárással párhuzamosan magyarországi büntetőeljárás is folyamatban volt, amely során felmerült, hogy a Microsoft az FCPA eljárásban 2019-ben elismerve a cselekmény elkövetését, a létrejött megállapodás tartalmazta azokat a fő terhelő bizonyítékokat, így a büntetőeljárás során tisztázandó kérdések ilyenformán már a megállapodásból megismerhetőek voltak.

5. Záró gondolatok

A gazdasági bűnözés körébe tartozó cselekmények felderítésének megfelelő alternatívája lehet az önbejelentésen alapuló FCPA eljárás, ugyanakkor megjegyzendő, hogy az eljárás beépítésével lényegében olyan többlet külföldi joghatóság kerül megteremtésre, amely egy kizárólag magyar állampolgárú elkövető, Magyarországon elkövetett cselekménye esetén is lehetőséget teremt a külföldi állam eljárására. A Magyar Telekom ügyből – az amerikai bírósági gyakorlatban is – jelentősnek számító tanulság, hogy a külföldi joghatóság egy különleges, a kontinentális jogfelfogástól igencsak távolálló logikai láncolat alapján megállapításra kerülhetett, az eljárás lefolytathatóságát ugyanis már az az egyszerű tény is képes volt megalapozni, hogy az elkövetéssel kapcsolatba hozható e-mail üzenetek gmail és hotmail e-mail címek felhasználásával kerültek elküldésre, amely információk így amerikai

szervereken is átmentek. Az FCPA eljárás természete ugyan a magyar jogfelfogástól merőben távol áll, annak magyarországi alkalmazhatósága, azonban a fenti eljárások tükrében mégiscsak realitásnak tekinthető.

Felhasznált irodalom:

Criminal Division of the U.S. Department of Justice and the Enforcement Division of the U.S. Securities and Exchange Commission: FCPA - A Resource Guide to the U.S. Foreign Corrupt Practices Act, Second Edition. 2020. Itt: <https://www.justice.gov/criminal/criminal-fraud/file/1306671/dl?inline> (utolsó letöltés ideje: 2025. április 9.)

European Parliament: Eurobarometer, *Rallying Around the Allying Around the European Flag, Democracy as Anchor Point in Times of Crisis*. 2022, EB 97.3.

MIKE KOEHLER: Has the Foreign Corrupt Practices Act Been Successful In Achieving Its Objectives? *University of Illinois Law Review*, 2019, (4), 1279.

Kőhegyi Dávid: A jog exportja amerikai módra – miért érdekes az FCPA? *Credit Management Magazin*. 2018, VIII. évfolyam, 1. szám. 17-19.

Geroge MOODY-STUART: Mibe kerül a makroszintű korrupció? *Vezetéstudomány*. 1997, 6. szám. 43-48.

HAJAR ROUDAKI - KATHIE COOPER: The Foreign Corrupt Practices Act: A giant leap or baby steps to reform? *Accounting History*, 2023, 28 (1).

PELEI Andrea – BOGNÁR FERENC – BENEDEK PETRA: A compliance mint üzletfejlesztési potenciál a hitelintézeti szektorban. *Hitelintézeti Szemle*, 23. évfolyam, 3. szám, 2024, 173-194.

<https://fcpa.stanford.edu/statistics-analytics.html?tab=1> (utolsó letöltés ideje: 2025. április 9.)

<https://fcpa.stanford.edu/statistics-keys.html> (utolsó letöltés ideje: 2025. április 9.)

<https://fcpa.stanford.edu/statistics-top-ten.html> (utolsó letöltés ideje: 2025. április 9.)

Dr. Csák Zsolt PhD

Kúria, kollégiumvezető, Büntető Kollégium, adjunktus, PPKE JÁK

AZ ELŐKÉSZÍTŐ ÜLÉS TAPASZTALATAI: EGY JOGGYAKORLAT-ELEMZÉS MARGÓJÁRA

Bevezetés

Finkey Ferenc megfogalmazásában „[a] büntető eljárás célja évezredek óta, amióta és ahol a bűnügyek elintézése jogilag rendezett eljárás alakjában történik, mindig és mindenütt kifejezetten és hangsúlyozottan az igazság keresése és az igazságosság érvényesítése volt és ma is az. [...] Minél műveltebb valamely társadalom, annál általánosabb, annál tudatosabb és mélyebb a büntetés igazságossága és szükségessége felől való meggyőződés és ennek folyományaként a büntető eljárás céljának az igazság érvényesítésében, mint axiómában való felfogása.”¹ Sajnálatos tény, hogy az előbbi gondolatokat a XXI. századi nézetek és jogalkotói törekvések szinte teljes mértékben felülírták.

Napjainkban ugyanis már nem az igazságra való törekvés a jogalkotás és a jogalkalmazás elsődleges célja. Ennek úgy gondolom az egyik legpregnansabb megnyilvánulása a jelen tanulmány tárgyát képező előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozat elfogadása, és az érdemi bizonyítást mellőző, bűnösséget kimondó ítélet meghozatala. Tóth Mihály találóan mutatott rá a jogalkalmazói feladat lényegére, amikor úgy fogalmazott, hogy „[...] az eljárásjogászokon a sor, hogy színvonalasan megalapozzák és megmagyarázzák az anyagi jog által teremtetett kész helyzetet [...]”². A valósághű tényállásra törekvés normatív

1 FINKEY Ferenc: Anyagi igazság és téves jelszavak a büntető eljárásban. Magyar Jogi Szemle, Budapest, 1927, 3-4. o.

2 TÓTH Mihály: Kritikus értékelés a büntetőjogi jogalkotás „új hullámáról”. In: FENYVESI Csaba–HERKE Csongor (szerk.): Tanulmányok Erdősy Emil professzor tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudomány

követelményének törvényben biztosított megoldások alkalmazásával történő mellőzése viszont aligha teszi ezt lehetővé.

1. A perbeli igazság térnyerése

A tárgyalás előkészítésének intézménye igazi sikertörténet, amelynek eljárást gyorsító és a folyamatban lévő ügyek számát csökkentő hatását a statisztikák is megfelelően alátámasztják. Ha némi túlzással is, de lassan már bíróságokat kell megszüntetni miatta. Problémát azért ez az eljárás is felvet: elsőként a perbeli igazság túlzott térnyerésének törvényben foglalt változatát. Ennek ellenére tudomásul kell vennünk, hogy az ügyek egyre nagyobb százalékában kell megelégednünk a perbeli igazsággal. Számunkra ugyanis a jogerős ítélet igazságtartalma a meghatározó. Perbeli igazság alatt pedig lényegében a bizonyítás nélkül meghozott ítélet valóságtartalmát kell elfogadnunk a büntetőeljárásban, elismerve, hogy néha a teljes bizonyítás lefolytatása után sem tudunk más eredményre jutni³.

Nehéz ugyanakkor elfogadni az anyagi igazsághoz vezető út burkolata egyes, olyan meghatározó kockáinak elvetését, mint például a közvetlenség. Tisztában kell lennünk azzal is, hogy a hagyományos alapelvek nem minden tekintetben és nem minden esetben érvényesülnek a mában. Tartalmukat és alkalmazhatóságukat a mai jogalkotói és jogalkalmazói viszonyok által meghatározott keretek figyelembevételével kell alkalmazni, esetlegesen aktualizálni. Nyilvánvaló az is, hogy napjainkban a *fiat iustitia pereat mundus* (legyen igazságosság, még ha belepusztul is a világ) elvét már nem lehet tartani. Számos érdemi, teljes körű bizonyítást lefolytató büntetőeljárásban is látjuk, hogy a bíróság sokszor úgy fut hiába az anyagi igazság után, mint gyermek a szivárvány, vagy macska a fényfolt után⁴.

Kar, Pécs, 2002, 22. o.

3 CsÁK Zsolt–CZEBE András: Jogértelmezési kérdések az öt éve újragondolt büntetőeljárasi kódex tükrében. *Közjogi Szemle*, 2023/3. sz., 27. o.

4 CsÁK Zsolt–CZEBE András: A perbeli igazság térnyerése a büntetőeljárásban. *Magyar Jog*, 2023/4. sz., 218. o.

Mindamellettt fontos, hogy az előkészítő ülésen, a törvényi feltételek hiányában elfogadott beismerés immár – rendkívül üdvözlendő módon – nem relatív, hanem abszolút, azaz feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés⁵; így rendkívüli jogorvoslati eljárásban – felülvizsgálat során – is támadható⁶. A jogalkotó szerencsére nem csak a gyorsítást, egyszerűsítést ösztönzi, de immáron megadja a lehetőséget a korrigálásra is.

A beismerésen alapuló, bírósági bizonyítást mellőző ítélet igazság-tartalma ennek ellenére számos kérdést és kételyt felvet. A büntetőeljárás hatékonyságát és ésszerű határidőn belüli lefolytatását elősegíteni kívánó jogalkotói törekvés növelni látszik az ellentmondást a büntetőeljárásban hirdetett vezérelv és a mindennapi jogalkalmazás között⁷. A modern vegyes büntetőeljárási rendszereknek e kivételeket teremtő igénye viszont véleményem szerint nem a hagyományos dogmatikai alapok megkerülésére, hanem azok tovább gondolására szólít fel bennünket. Elvégre a gyakorlat csakis az elméleten keresztül lehet tudományosan megalapozott gyakorlat⁸.

Fontos látni, hogy egy jogintézményt még nem kell szeretni attól, hogy sikeres és teljes mértékben megvalósítja a jogalkotói akaratot. Bár kétségtelen, hogy ezek az eljárási formák, ha harsány ovációt nem is, de azért tetszésnyilvánítást mindenképpen megérdemelnek. A tudomány területén történő megszólalás viszont lehetőséget biztosít a különböző szempontú értékelések megfogalmazására, hiszen minden teória a tudomány szabadságának szellemében vitatható. El kell ismernünk ugyanakkor, hogy noha a tudományos tételek alkalmazásának beható hatása van az igazság megállapítására, a büntetőeljárás ettől még nem válhat a *regressus ad infinitum* (a végtelen igazságkutatás) fórumává⁹.

5 Be. 608. § (1) bekezdés h) pont

6 Be. 649. § (2) bekezdés d) pont

7 CZEBE András: Audiatur et altera pars. Kúriai Döntések, 2023/1. sz., 187. o.

8 CSÁK–CZEBE: A perbeli igazság... 218-219. o.

9 KIRÁLY Tibor: Büntetőítélet a jog határán. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1972, 182.

A Kúria Büntető Kollégiuma 2023. május 31. napján elfogadta „Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire” című joggyakorlat-elemzés összefoglaló jelentését¹⁰, amely az előkészítő ülés 2018. július 1. napjától a 2021. év első félévéig kialakult bírói gyakorlatot vizsgálta. Jelen tanulmány keretében a joggyakorlat-elemzés körében feltárt legfontosabb tapasztalatokat kívánom a tudományos diskurzus részévé tenni.

2. A mértékes ügyészi indítvány eredményessége

Az egyik legizgalmasabb újító megoldása a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvénynek (a továbbiakban: Be.) az ún. mértékes ügyészi indítvány bevezetése¹¹. Kétségtelen tény hogy ez a megoldás alkalmas leginkább arra, hogy a terheltet beismerésre, vagy akár a korábbi, tagadó vallomásának a teljes megváltoztatására ösztönözzön¹². A vizsgált időszakban az ügyek 73-82%-ában került sor eredményes ügyészi indítvány előterjesztésére.

A beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen történő elfogadása esetén a bíróság kötve van az ügyészség mértékes indítványához¹³, ami a vádlott számára kiszámíthatóvá teszi a vele szemben alkalmazásra kerülő szankciót. Ily módon a törvényi feltételek fennállta esetén a bíróság legtöbbször engedelmes közjegyzőként nyomja rá a pecsétet a vád és a védelem quasi megállapodására. Nem vitás persze, hogy az előkészítő ülésen a bíróság akár enyhébb szankcióval is élhet.

A kialakult gyakorlat alapján a bíróság nem tagadhatja meg a beismerés elfogadását azon az alapon, hogy az ügyészség törvénysértő

---

10 Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire. Összefoglaló vélemény-kivonat. Kúria Büntető Kollégiuma, Joggyakorlat-elemző csoport, 2021.EI.II.JGY.B.1. szám, 2023. május 31. Elérhető: <https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/jelentes-kivonat.pdf> (a letöltés ideje: 2024. március 8.)

11 Be. 422. § (3) bekezdés

12 TÓTH Mihály: Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai. Magyar Jog, 2022/3. sz., 134. o.

13 Be. 565. § (1) bekezdés

mértékes indítványt terjesztett elő. Annak keretei között ugyanis a bíróságnak lehetősége van a törvényes büntetés kiszabására. Ilyen esetben egyébként a jogorvoslati jog terjedelme nem változik. Erre a tényre olykor magának a bíróságnak kellett felhívnia az ügyészség figyelmét. Minthogy a Be. megadja a lehetőséget a bíróság számára, hogy kérdést intézzon az ügyészhez¹⁴, a bíróság rákérdezhet a mértékes indítvány törvénysértő voltára. Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy a törvénysértő mértékes indítvány – ideértve azt az esetet is, ha az törvénysértően enyhe – alapján a jogerős ítéletben kiszabott (alkalmazott) törvénysértő szankció a felülvizsgálati eljárásban korrigálható. A Kúria több határozatában, illetve kollégiumi véleményében is rámutatott arra, hogy a törvénysértés orvoslása a legfőbb bírósági szerv elsődleges kötelessége, még az ún. konszenzuális eljárásokban meghozott jogerős ügyszűneti határozatok esetében is.

A gyakorlat emellett azt is kimunkálta, hogy az előkészítő ülésen akkor is lehetőség van a terhelt beismerő nyilatkozatának elfogadására, ha az ügyész nem tesz mértékes indítványt. Ebben az esetben tudniillik a büntetés kiszabására a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) Általános és Különös Részi tételkeretei között kerülhet sor, és az ügyész fellebbezése esetén a súlyosítási tilalom nem értelmezhető¹⁵.

3. A beismerés és vallomás tétele

A beismerés és vallomás tétele a tárgyalásról való lemondással együtt elengedhetetlen feltételei a beismerés elfogadásának. A vizsgált időszakban a vizsgálatba bevont terheltek mintegy 79-80%-a terjesztett elő beismerő vallomást a nyomozás során és az előkészítő ülésen. Nagy számban fordult elő ugyanakkor, hogy a vádlott beismert, de nem tett vallomást. Ennek ellenére a beismerő vallomások elfogadásának aránya mintegy 91,8% volt.

---

¹⁴ Be. 502. § (6) bekezdés

¹⁵ BH2023. 29.

A joggyakorlat-elemzés és a bírói gyakorlat mai napig tartó egyik legkényesebb kérdése annak eldöntése, hogy a vádlotti beismerő nyilatkozat elfogadásának mennyiben képezi feltételét, hogy az előkészítő ülésen a vádlott vallomást tegyen. A Be. alapján a bíróság az elfogadás feltételeit egyrészt a vádlott kihallgatása alapján vizsgálja meg, másrészt viszont az elfogadás feltétele a bűnösséget beismerő nyilatkozat egyértelműsége és ennek ügyiratokkal való alátámasztottsága¹⁶. A beismerő vallomás elfogadásához ebből kifolyólag nem feltétlenül szükséges a vádlottnak az előkészítő ülésen tett érdemi vallomása. További kérdés viszont, hogy a beismerő nyilatkozat terhelti vallomásnak tekinthető-e vagy sem¹⁷.

A terhelt beismerő nyilatkozata szükséges és egyben elégséges is abban az esetben, ha például meggyőző magyarázatát adja a nyomozás során következetesen tett tagadó vallomása megváltoztatásának. S bár az ellentmondásos védekezés mindig tisztázásra szorul, az nem járhat együtt a vallomástétel szorgalmazásával, hiszen ez a terhelti jogosultságok korlátozását jelentené. Mi más oka lenne egyébként is a tagadás megváltoztatásának, mint a kedvező ügyészi indítvány eredményessége.

Jóllehet a beismerésre és a tárgyalásról való lemondásra vonatkozó nyilatkozat megtagadása kizárta teszi az ítélet meghozatalát az előkészítő ülésen, nem kizárt a beismerés elfogadása abban az esetben, ha a terhelt – a beismerő nyilatkozat megtételén és a tárgyalásról való lemondáson túl – él a vallomás megtagadásának jogával¹⁸. A beismerő nyilatkozat hitelességét ugyanis ebben az esetben az ügyiratok fogják

---

16 Be. 504. § (2) bekezdés

17 FANTOLY Zsanett: Új büntetőeljárás törvényükről, különös tekintettel az előkészítő ülés szerepére a magyar és az amerikai büntetőeljárásban. In: HOLÉ Katalin–KIRÁLY Eszter (szerk.): Haladás és ellenállás: Erdei Tanár Úr és más szerzők dolgozatai, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 103. o.

18 SZOMORA Zsolt: Az előkészítő ülésen tett beismerő vallomás alapjogi deficitjei: a tisztességes eljárásból való jog és a jogorvoslathoz való jog sérelme. In: CZINE Ágnes–DOMOKOS Andrea–LUKÁCS Krisztina (szerk.): Studia in honorem Mihály Tóth: 70. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2021, 407. o.

alátámasztani. Mármost ha létezik perbeli igazság, akkor meglátásom szerint itt erről van szó. Tény azonban, hogy az előkészítő ülésnek nem lehet a tárgyaláson lefolytatandó bizonyítás kiváltásában megnyilvánuló szerepe. Az ügyiratokkal való alátámasztottság ezért kizárólag egy gondolati síkon elvégzett összevetés eredménye lehet.

4. A beismerés elfogadása

A szóban forgó eljárásban a bíróság lényegében egyetlen, a törvényeséget biztosító feladata a beismerés elfogadása törvényi feltételeinek vizsgálata: azok vagy azok valamelyikének hiányában az elfogadás megtagadása. A joggyakorlat-elemzés során kérdésként merült fel, hogy a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadása megtagadható-e abban az esetben, ha a vádirati tényállás alapján a vádirati minősítés, illetve annak előkészítő ülésen történő módosítása nem törvényes, vagy ha az ügyészség mértékes indítványa törvénytört?

A válasz a gyakorlat alapján ügynként vizsgálandó. A minősítés, mint arra később részletesen kitérek, itt sem köti a bíróságot, a törvénytört ügyészi indítvány pedig az előzőekben írtak szerint feloldható. Amennyiben a vádlott meggyőző magyarázatát adja a vallomása megváltoztatásának, a bíróság elfogadhatja a beismerését. Ugyanakkor bármilyen ésszerű kétely esetén a beismerő nyilatkozat elfogadását meg kell tagadni. Az elfogadás megtagadásának jellemző okai a következők voltak: (a) a vallomás megváltoztatására vonatkozó magyarázat nem volt elfogadható, (b) a büntetőjogi felelősség tisztázása érdekében további bizonyítás volt indokolt, (c) a törvényes minősítés megállapítása további bizonyítást indokolt, (d) a vádlott nem mondott le a tárgyaláshoz való jogáról.

Nevesíték néhány példát továbbá azon hatályon kívül helyezéshez vezető hibák közül is, amelyek a beismerés törvénytört elfogadásából voltak eredeztethetők: (a) a beismerő nyilatkozat nem volt egyértelmű, (b) a terhelt nem a vád szerint ismerte be a bűnösségét, (c) az előkészítő ülésen érdemi védekezésre került sor, (d) a terhelt bizonytalan volt a vallomásában, (e) a ténybeli beismerés mellett a bűnösség tagadására került sor, (f) a beismerést a védelmi bizonyítási

indítvány tette kétségesse, (g) a vádirati tényállás nem alapozta meg a bűnösség megállapítását, (h) a vádlott a beismerésében jogos védelmi helyzetre hivatkozott. Mindebből jól érzékelhető, hogy milyen kiemelt felelősséget jelent érdemi bizonyítás és bizonyíték-értékelés nélkül a beismerés elfogadására alapítottan üggyöntő, bűnösséget megállapító ítéletet hozni.

5. A beszámítási képesség mint törvényi feltétel

A kérdés mely szerint elfogadható-e a beismerés kóros elmeállapotú, de büntethető terhelt esetében, nem csak a joggyakorlat-elemzés során, de a Kúria gyakorlatában is felmerült. Ebben a kérdésben megoszlanak az álláspontok: az ügyészség szerint a válasz egyértelműen nemleges¹⁹. Mindenesetre a vizsgált ügyek 7,8%-ában állt rendelkezésre a nyomozás során beszerzett igazságügyi elmeorvosszakértői vélemény. A Kúria a következők szerint fejtette ki álláspontját ezzel kapcsolatban.

A terhelt beszámítási képességének esetleges – tisztázott – korlátozottsága önmagában nem zárja ki automatikusan a beismerő nyilatkozatának elfogadását. Vizsgálni kell azonban a terhelt elmeállapotára figyelemmel, hogy a konkrét cselekmény tekintetében a terhelt e nyilatkozatának természetét és elfogadásának következményeit megértette-e. Az észszerű kétely a beszámítási képességgel kapcsolatos bizonytalanságot jelenti. Ilyenkor nem mellőzhető a bizonyítás felvétele, szakértő kirendelése, és a rendes eljárás lefolytatása. Érdemi bizonyításnak ugyanis az előkészítő ülésen nincs helye, az a tárgyaláson történhet csak. A beszámítási képességet mindig az adott ügyben elbírálandó cselekmény tekintetében kell vizsgálni. A beszámítási

---

19 POLT Péter–BODONY István: Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül: az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során. CZINE Ágnes–DOMOKOS Andrea–LUKÁCS Krisztina (szerk.): *Studia in honorem Mihály Tóth*: 70. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2021, 392. o.; BELOVICS Ervin: Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY, András (szerk.): *Bonus Iudex: Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018, 47. o.

képesség korlátozottsága nem egy törvényben meghatározott beismerő nyilatkozat elfogadását kizáró körülmény. Észszerű kétely sem valósul meg iránta szükségképpen²⁰.

A büntetőperbeli igazság elfogadásának így módon számos feltétele van, még tágitó hatással is, de kétely esetén megdől az elfogadása, hiszen a bizonyítás – azaz az anyagi igazság keresése – nem mellőzhető. Különös gondossággal kell ezért eljárni, ha a vádlott beszámítási képessége korlátozott.

Kérdésként merült fel továbbá, hogy a bíróság a tárgyalás előkészítése során jogosult-e a vádlott beszámítási képességének tisztázása érdekében igazságügyi elmeorvoszakértői véleményt beszerezni? Ezt természetesen semmi sem zárja ki, viszont ilyen esetben az ügy az előkészítő ülésen nem fejezhető be, mivel a szakvélemény felhasználására már csak a tárgyaláson, bizonyítás keretében van lehetőség²¹. Ez a megoldás inkább a perkoncentráció igényének felel meg, mivel így is alkalmas az eljárás gyorsítására.

Mindemellett jogértelmezésre szorult a más ügyben felmerült szakvélemény felhasználhatósága is. Erre a törvény ugyan a gyorsítás és az egyszerűsítés jegyében lehetőséget biztosít, de ez a megoldás csupán „felelősséggel fogyasztandó”. Elvégre nem feltétlenül lehet cél az egyszerűsítés bármi áron. A Kúria következetes álláspontja, hogy a beszámítási képesség mindig az adott ügyben elbírált cselekmény tekintetében vizsgálendő, és a szakértők is az eljárás tárgyát képező bűncselekményre tekintettel adnak véleményt. Ezért sem a cselekmények időbeli közelsége, sem a hasonló jelleg nem ad alapot a más ügyben készült vélemény kritika nélküli elfogadására. Kétely esetén ezáltal nem mellőzhető újabb szakértői vélemény beszerzése²².

Az ügyészség – mint említettem – a fenti kúriai álláspontot nem osztja és nem is alkalmazza, azaz korlátozott beszámítási képesség esetén nem tesz mértékes indítványt. Talán ezért korlátozott a precedens-rendszer.

---

20 BH2021. 160.

21 Uo.

22 Uo.

6. A többvádlottas ügyek problémája

Sajnálatos tény, hogy a jogalkotó képtelen megszabadulni attól a megmerevedett jogalkotási koncepciótól, hogy a büntetőeljárási törvényt minden esetben egyetlen terhelt egyetlen cselekményéhez igazítva alkotja meg. Több terhelt esetében viszont jogalkalmazói értelmezéssel kell megoldani azon helyzeteket, amelyekre a jogalkotó nem adott választ.

Természetesen több terhelt esetében sem lehet kizárt a beismerés elfogadása egyes vádlottak vonatkozásában, míg a tárgyalás megtartása a tagadó terheltek esetében. Magam sok minden nem szeretnék lenni az életben, de a következő eljárási szereplő biztosan nem: olyan tagadó terhelt védője, akinek a tettestársával szemben jogerős ügydöntő határozattal befejeződött az eljárás, mert az előkészítő ülésen beismerő. A védőnek tudniillik ilyenkor úgy kell a tárgyaláson képviselnie a védencét, hogy már van egy jogerős ítéleti tényállás a bűncselekmény elkövetéséről, és – valljuk be – közvetetten a tagadó vádlott cselekvőségéről is. Persze ettől még születhet a tárgyaláson felmentő ítélet, amivel a beismerő vádlott perújítási okot nyer(het). A bizonyítást azonban nehezítheti a beismerő terhelt megváltozott eljárási pozíciója, mivel ilyenkor a bizonyításban már csak tanúként vehet részt²³.

A törvényes megoldás természetesen az ügyek elkülönítése azon vádlottakra vonatkozóan, akiknek a beismerő vallomását a bíróság elfogadta. Abban viszont teljes mértékben egyöntetű a gyakorlat, hogy egyetlen vádirat esetén kizárólag több terhelt ügyeinek az elkülönítésére kerülhet sor. Ellenben egy vádlott több bűncselekménye esetén a törvény erre nem ad lehetőséget. Amennyiben a terhelt egyes bűncselekményekre beismerő vallomást tesz, másokat viszont tagad, nincs helye elkülönítésnek²⁴. A terhelt ezzel legfeljebb egy lényeges enyhítő körülményt nyerhet.

---

23 GELLÉR Balázs–BÁRÁNYOS Bernadett: Az új Be. kapcsán a joggyakorlatban jelentkező egyes problémák az előkészítő ülés, a szakértő és a zár alá vétel szabályozásán keresztül. Miskolci Jogi Szemle, 2019/2. klsz. 1. köt., 308.

o.

24 Be. 503. § (1)-(2) bekezdés

Több bíróság esetében észleltük azt a tévesnek mondható gyakorlatot, hogy a beismerő vallomás (nyilatkozat) elfogadása mellett nem került sor ítélethozatalra, hanem a beismerő terheltet a tagadó vádlottak tekintetében lefolytatandó bizonyítás sikere érdekében „benn tartották” az eljárásban. Mivel ez a gyakorlat egyértelműen negligálja a jogalkotói akaratot, csakúgy mint a beismerő terheltnek az eljárás gyors befejezéséhez fűződő érdekét, nem támogatható. Ezzel összefüggésben a jogalkotás folyamán felmerült egy rendkívül érdekes, a problémán némileg enyhítő, a bírói pártatlanságot alátámasztó javaslat: ne legyen azonos az előkészítő ülés során a beismerő vádlottak esetén ítéletet hozó, és a tagadó vádlottak esetén a tárgyalást vezető bíró személye. Ez a megoldás viszont az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem volt megvalósítható.

7. A tárgyaláson tett beismerés

A Be. biztosítja annak lehetőségét is, hogy a terhelt a tárgyaláson – nyilvánvalóan a bizonyítás eredményéhez, vagy rá nézve eredménytelenségéhez képest – változtassa meg álláspontját, és tegyen beismerő vallomást²⁵. Esetenként tévedésre ad okot, hogy ilyen esetben már nincs „köetőreje” az előkészítő ülésen előterjesztett ügyészi mértékes indítványnak. Következésképpen a büntetést a Btk. Általános és Különös Részi törvényi tételkeretek között kell kiszabni. A nyereség a bizonyítás befejezése, az eljárás gyorsabb lezárása és egy enyhítő körülmény.

Kérdés viszont, hogy a terhelti beismerés ösztönzése érdekében a jogalkotó miért nem teremtette meg a lehetőségét a mértékes indítvány elfogadásának, illetve megtételének a tárgyalás során? Nagy valószínűséggel ennek a „terhelti taktikázás” elkerülése lehetett az oka. Tudniillik az alapvető jogalkotói akarat hiúsulna meg azzal, ha a tagadó terheltek az előkészítő ülésen nem tennének beismerő nyilatkozatot, hanem ezt a tárgyaláson folyó bizonyítás eredményétől tennék függővé. Ez a megoldás valóban nem szolgálná az eljárás gyorsítását.

---

25 Be. 523. § (2) bekezdés

8. Eltérés a vádirati minősítéstől

A vádelv helyes értelmezése szerint a minősítés nem köti a bíróságot. Vajon ez az előkészítő ülésen tett beismerés esetén is elmondható? A jogalkotónak hála, ma már erre a kérdésre egyértelműen igenlő válasz adható: a vádirati minősítés nem köti a bíróságot. A beismerés ugyanis mindig a vádirati tényállásra és nem a minősítésre vonatkozik²⁶. Amennyiben a vád szerinti minősítés törvénytört, azt a terhelti beismerés nem teheti törvényessé.

A bíróságnak tehát az eltérő minősítés lehetőségét ebben az eljárási szakaszban is meg kell állapítania, ezzel is biztosítva a terhelt védekezéshez való jogát. 2021. január 1-jétől pedig ez a jogosultság a másodfokú bíróságot is megilleti: az elsőfokú ítéletnek a vádirati minősítéssel egyező minősítését akkor is megváltoztathatja, ha ennek egyébként helye van²⁷. A beismerés elfogadása tekintetében ezért elsősorban a vádirati tényállás beismerésének van elsődleges jelentősége.

9. Eljárási szabálysértések

A Kúria felülvizsgálati eljárásaiban – a joggyakorlat-elemzés által is igazoltan – gyakran képezték vizsgálat tárgyát az előkészítő üléshez kapcsolódó különféle eljárási szabálysértések. Nem véletlen, hogy – a számos kötelezően elutasított felülvizsgálati indítvány tapasztalatai alapján – szorgalmaztuk a jogalkotónál a beismerés elfogadásával kapcsolatos relatív eljárási szabálysértések feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértéssé alakítását, amelynek a jogalkotó eleget is tett. A következőkben erre kívánok néhány példát nevesíteni.

Nem eredményezheti az elsőfokú bíróság által törvényi feltételek hiányában elfogadott bűnösséget beismerő nyilatkozatból fakadó eljárási szabálysértés megállapítását, ha a beismerést elfogadó végzés meghozatalát követően a terhelt a beismerésre és/vagy a tárgyalásról

---

26 Be. 500. § (2) bekezdés b) pont

27 Be. 606. § (3) bekezdés

lemondásra irányuló nyilatkozatát megváltoztatja. Nem lehet hivatkozni eredményesen olyan tényre, amelynek figyelembevételére a beismerő nyilatkozat elfogadásakor a bíróságnak nem volt lehetősége²⁸.

A beismerő és a tárgyalásról való lemondó nyilatkozatot ugyanakkor a rövidített jegyzőkönyvben is rögzíteni kell. E nélkül úgy kell tekinteni, hogy a terhelt beismerő nyilatkozata nem állt a bíróság rendelkezésére. A jegyzőkönyvből ugyanis ellenőrizhető módon kell tudni vizsgálni a beismerő nyilatkozat elfogadhatóságának feltételeit. Ennek megsértése a felülvizsgálat során is hatályon kívül helyezéshez vezet²⁹. Amennyiben az iratok alapján nem lehet megállapítani, hogy a terhelt a beismerő nyilatkozatát a törvényben előírt figyelmeztetéseket követően tette meg, akkor e törvényi feltétel hiányára lehet következtetni.

A Kúria ugyanakkor az alsóbb fokon eljáró bíróságokkal szemben nem minősítette feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértésnek azt az esetet, amikor az elsőfokú bíróság törvénysértően fogadta el a beismerő nyilatkozatot, majd az erről szóló végzését elmulasztotta hatályon kívül helyezni. Utóbbit leszámítva ugyanis a törvényi szabályok teljességének betartásával folytatta le a tárgyalást, és a bizonyítás alapján hozott ítéletet, maradéktalanul biztosítva a terhelti jogok érvényesülését³⁰. Úgy is lehet fogalmazni, hogy a szabályszerűen megtartott tárgyalással „jóvá tette” a kétségtelenül törvénysértő mulasztását.

10. Záró gondolatok

A jogalkotói sikerélményként manifesztálódott előkészítő ülés kritikusaként ehelyütt idézni kívánom Csemegi Károly kúriai tanácselnökként megfogalmazott bölcsességét: *„[...] arra igenis esküt tettem, hogy igazságosan és lelkiismeretesen, a törvények értelmében mondok ítéletet, de arra nem, hogy gyorsan fogok ítélni [...]”*³¹. Az élet viszont mindig

---

28 BH2022. 121.

29 BH2022. 120., BH2022. 199.

30 BH2023. 93.

31 Idézi FINKEY Ferenc: Büntető perorvoslati rendszerünk revisiójához. Első Kecskeméti Hírlapkiadó, Kecskemét, 1935, 15. o.

kompromisszumokból áll. Az egyszerűsítésre és gyorsításra vonatkozó jogalkotói akaratot kifejező jogintézmény bár működőképesnek bizonyult, de ennek ára is van: közelebbről a felülvizsgálati eljárásokban és a joggyakorlat-elemzés során tapasztalt eljárási szabálysértések. Egy másik releváns veszélyre figyelmeztet bennünket Korinek László, aki meglátásom szerint jogosan kérdőjelezi meg, hogy „[...] *a szükségképpen inkvizitórius nyomozás mennyire képes befolyásolni, netán kész helyzet elé állítani a bírósági eljárást*”³².

Vajon a szóban forgó gyorsító és egyszerűsítő megoldás tekinthető-e a büntetőeljárási törvény evolúciójának? Ha az evolúció azt jelenti, hogy a cro-magnoni emberből homo erectus lett, akkor inkább nem használnám az evolúció kifejezést a konszenzuális eljárások folytán megváltozott büntetőeljárásra. Némi malíciával inkább azt mondanám, hogy a homo erectusból lett cro-magnoni ember. Az viszont kétségtelen, hogy reformációként értelmezhető a folyamat. Ha valástörténeti alapon vizsgáljuk, hasonló a helyzet: a reformációval, a protestantizmussal sok minden egyszerűsödött.

Kicsit olyan a helyzet mint ahogy kiváló humoristáink, Romhányi József és Nepp József a gyógyítással kapcsolatban fogalmaztak: „*Sok esetben már az is számottevő, ha az orvos életben marad*”³³. Személyes, ám ma már erősen vitatható véleményem, hogy az sosem baj, ha azt ítéljük el, aki elkövette a bűncselekményt, és azért ítéljük el, amit elkövetett. Végül is ilyen helyzetet eredményez a perbeli igazság tényezése. Ugyanakkor nem hagyom magamat meggyőzni az ellenkezőjéről Romhányi és Nepp másik bölcs gondolatára tekintettel: „*Ne vedd el a beteg kedvenc rögeszméjét, hátha rosszabbat szerez be helyette*”³⁴.

Nem áll módomban ugyanakkor vitatni Király Tibor alábbi megállapítását: „*Az eljárásban, amelyben a bíróságnak a valóságot függetlenül a felek tevékenységétől is, meg kell állapítania, ahol ennek*

32 KORINEK László: Király Tibor és az eljárási igazságosság: A 100 éves Király Tibor köszöntésére. Jogtudományi Közlöny, 2020/7–8. sz., 299. o.

33 ROMHÁNYI József–NEPP József (írta): Kérem a következőt! Most kezdődik a bál, Pannónia Filmstúdió, 1975/1. rész

34 ROMHÁNYI József–NEPP József (írta): Kérem a következőt! Liba-hiba, Pannónia Filmstúdió, 1976/9. rész

*érdekében érvényes a bíróságra az officialitás, a bizonyítékok szabad mérlegelése, a materiális igazságot állapítják meg. Ahol ellenben a felek rendelkezési jogosultsága domináns, és nyilatkozataik kötik a bíróságot (pl. lemondás a jogról), vagy a törvény határozza meg a bizonyítékok értékét, ott a bíróság formális igazságot állapít meg.*³⁵ Perbeli igazság alatt ezért lényegében a bizonyítás nélkül meghozott ítélet valóságtartalmát kell elfogadnunk a büntetőeljáráásban, elismerve, hogy néha a teljes bizonyítás lefolytatása után sem tudunk más eredményre jutni. A materiális igazságra való törekvés a konszenzuális eljárásban a beismerés feltételeinek vizsgálatában és el nem fogadásában nyilvánul meg. Elfogadás esetén pedig „győz” a perbeli igazság.

A jogerős ítélet és az igazságos ítélet fogalmát azonban nem szabad összemosnunk egymással. Az igazságos ítélkezés bár kétségtelenül nehéz, de nem lehetetlennek ígérkező feladat. A praxis ezt kétségtelenül alátámasztotta. A konszenzuális eljárásokban ezért maradéktalanul érvényesül a perbeli igazság, de mindig meg van a lehetőség az anyagi igazság keresésére. A valósághű tényállás megállapítása pedig a bíró törvényi kötelezettsége, legalábbis egyelőre. Számomra mégis Finkey örök érvényű gondolata irányadó: *„Az igazság, mint a büntető perjog legfőbb vezérelve, nekünk perjogászoknak sem jelent másat, mint azt, hogy [...] [a] büntetőbírónak hivatalból mindig a való, a történetileg bizonyos tényállást kell megállapítania és erre építeni úgy a felmentő, mint a marasztaló ítéletet.*”³⁶

Irodalomjegyzék

Könyvek, tanulmányok

BELOVICS Ervin: Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In: MOLNÁR Gábor Miklós–KOLTAY, András (szerk.): Bonus Iudex: Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából. Pázmány Press, Budapest, 2018, 39-53. o.

---

35 KIRÁLY: i.m. 186. o.

36 FINKEY: Anyagi igazság és... 17-18. o.

- CSÁK Zsolt–CZEBE András: A perbeli igazság térnyerése a büntető-eljárásban. *Magyar Jog*, 2023/4. sz., 218-222. o.
- CSÁK Zsolt–CZEBE András: Jogértelmezési kérdések az öt éve újr gondolt büntetőeljárási kódex tükrében. *Közjogi Szemle*, 2023/3. sz., 25-31. o.
- CZEBE András: Audiatur et altera pars. *Kúriai Döntések*, 2023/1. sz., 187-192. o.
- FANTOLY Zsanett: Új büntetőeljárási törvényünkről, különös tekintettel az előkészítő ülés szerepére a magyar és az amerikai büntetőeljárásban. In: HOLÉ Katalin–KIRÁLY Eszter (szerk.): Haladás és ellenállás: Erdei Tanár Úr és más szerzők dolgozatai, ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 100-107. o.
- FINKEY Ferenc: Anyagi igazság és téves jelszavak a büntető eljárásban. *Magyar Jogi Szemle*, Budapest, 1927.
- FINKEY Ferenc: Büntető perorvoslati rendszerünk revisiójához. Első Kecskeméti Hírlapkiadó, Kecskemét, 1935.
- GELLÉR Balázs–BÁRÁNYOS Bernadett: Az új Be. kapcsán a joggyakorlatban jelentkező egyes problémák az előkészítő ülés, a szakértő és a zár alá vétel szabályozásán keresztül. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019/2. klsz. 1. köt., 303-315. o.
- KIRÁLY Tibor: Büntetőítélet a jog határán. *Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó*, Budapest, 1972.
- KORINEK László: Király Tibor és az eljárási igazságosság: A 100 éves Király Tibor köszöntésére. *Jogtudományi Közlöny*, 2020/7–8. sz., 293-301. o.
- POLT Péter–BODONY István: Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül: az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során. CZINE Ágnes–DOMOKOS Andrea–LUKÁCS Krisztina (szerk.): *Studia in honorem Mihály Tóth: 70. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar*, Budapest, 2021, 387-398. o.
- SZOMORA Zsolt: Az előkészítő ülésen tett beismerő vallomás alapjogi deficitjei: a tisztességes eljáráshoz való jog és a jogorvoslathoz való jog sérelme. In: CZINE Ágnes–DOMOKOS Andrea–LUKÁCS Krisztina (szerk.): *Studia in honorem Mihály Tóth: 70. Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar*, Budapest, 2021, 399-408. o.

TÓTH Mihály: Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai. Magyar Jog, 2022/3. sz., 129-137. o.

TÓTH Mihály: Kritikus értékelés a büntetőjogi jogalkotás „új hullámáról”. In: FENYVESI Csaba–HERKE Csongor (szerk.): Tanulmányok Erdősy Emil professzor tiszteletére. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudomány Kar, Pécs, 2002.

Elektronikus források

Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire. Összefoglaló vélemény-kivonat. Kúra Büntető Kollégiuma, Joggyakorlat-elemző csoport, 2021.EI.II.JGY.B.1. szám, 2023. május 31. Elérhető: <https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/jelentes-kivonat.pdf> (a letöltés ideje: 2024. március 8.)

Jogsabályok

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

Bíróági döntések

BH2021. 160.

BH2022. 120.

BH2022. 121.

BH2022. 199.

BH2023. 29.

BH2023. 93.

Filmek

ROMHÁNYI József–NEPP József (írta): Kérem a következőt! Most kezdődik a bál, Pannónia Filmstúdió, 1975/1. rész

ROMHÁNYI József–NEPP József (írta): Kérem a következőt! Liba-hiba, Pannónia Filmstúdió, 1976/5. rész

Dr. Fodor Balázs Gábor

ügyvéd, egyetemi oktató KRE-ÁJK

A GAZDASÁGI BŰNCSELEKMÉNYEK SZANKCIONÁLÁSA

1. A gazdaság szabályozása és védelme

A társadalmi és gazdasági fejlődés eredményeként kialakult gazdasági rend nélkülözhetetlen szabályozása és védelme érdekében az államnak minden korban számos igazgatási és egyéb szabályt kell alkotnia. Ennek kapcsán érdemes megjegyezni, hogy már az ókori társadalmakban megjelent a gazdaság jogi szabályozásának igénye, Hammurapi törvényoszlopa is tartalmazott kereskedelmi, igazgatási szabályokat és a pénzhamisítást is büntetni rendelte. Athénban Kr.e. 594.-ben Szólón törvénye a pénzforgalom és kereskedelem biztonsága érdekében halálbüntetéssel fenyegette a pénzhamisítókat. Az ókori Rómában pedig a XII. táblás törvények tartalmaztak szabályokat az adósokra nézve.

A modern jogrendszerekben a büntetőjognak nem feladata az alkotmányos értékek átfogó védelme, hanem csupán az, hogy ezen értékeket a különösen súlyos sérelmekkel szemben védje. A büntetőjogi eszközrendszer ultima ratio szerepe kétségtelenül azt jelenti, hogy akkor alkalmazandó, ha más jogági eszközök már nem elegendők.¹ A büntetőjog társadalmi rendeltetése, hogy a jogrendszer egészének szankciós zárköve legyen. A büntetőjogi szankció, a büntetés szerepe és rendeltetése a jogi és erkölcsi normák épségének fenntartása akkor, amikor már más jogágak szankciói nem segítenek², *így a gazdaság szabályozása és védelme – a jogsértések szankcionálása - is alapvetően*

---

1 18/2000.(VI.6.) AB határozat

2 30/1992. (V. 26.) AB határozat

és elsősorban a szabályozó jogágakban kell, hogy megvalósuljon. Az Európa Tanács 1981. évi ajánlása már rögzíti, hogy a gazdasági bűnözéssel szemben elsősorban polgári jogi, kereskedelmi jogi, illetve államigazgatási eszközökkel kell fellépni. A közösségi jog terén az Európai Unió is elvárja a tagállamoktól, hogy alkalmazzák az ultima ratio elvét. „A büntetőjogi szankció megtorló és megszégyenítő jellege miatt egy adott magatartás büntetendőnek minősítése az Unió által a tagállamoktól megkövetelt végső eszköz (ultima ratio) lehet csak. Azok a nehézségek, amelyekbe a tagállamok az uniós jog gyakorlati végrehajtása során ütköznek és amelyek veszélyeztetik ez utóbbi hatékonyságát, önmagukban nem jelenthetnek elegendő indokot a büntetőjog alkalmazására, az is szükséges hozzá, hogy a szóban forgó magatartási formák bizonyos, alapvetőnek ítélt érdeket is sértsenek”³

A gazdasági jogsértésekkel szembeni hatékony fellépésnek elsősorban a megelőzésben és felderítésben kell megtörténnie. Az Európa Tanács 1981. évi ajánlása is rögzíti, hogy a büntetőjogi eszközök helyett az ET hatásos módszerként javasolja a gyakori és célzott hatósági ellenőrzéseket, a társaságok alapításához és fenntartásához szükséges tőke emelését, a fogyasztók tájékoztatását, a gazdasági kamarák etikai kódexeit. Beccaria szerint is *a bűnözés legösibb ellenszere, nem a büntetések kegyetlensége, hanem azok elkerülhetetlensége.*⁴

A hatékony fellépés azonban kiemelten fontos a hitelezők, a fogyasztók, a költségvetés és a gazdaság valamennyi szereplője szempontjából, hiszen az egyéni sérelmen felül a gazdasági jogsértések veszélyeztetik a tisztességes gazdasági versenyt is. Már a tisztességtelen versenyről szóló 1923. évi V. törvény indoklása is megállapította, hogy *a tisztességtelen versenyben megvan az a beláthatatlan károkat okozó társadalomellenes elem is, hogy nemcsak a közvetlenül megtámadott versenytársnak a személyiségi jogait és vagyoni érdekeit sérti, hanem, hogy magát és a versenytársat is választani kényszeríti a közt, hogy vagy*

3 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2012/C 1919/17. számú véleményének 1.4. pontja, amelyet az Európai Unió Hivatalos Lapja 2012. június 29. napján megjelent számában tett közzé

4 Beccaria, Cesare: A bűnökről és a büntetésekről. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest 1998. 42. o.

*tönkre menjenek, vagy hasonlóan tisztességtelen eszközökkel igyekezzenek céljukat elérni. Hogy a létfenntartás mindennél hatalmasabb ösztöne a versenytársakat az utóbbi lehetőség felé hajlítja ez az egész közgazdasági élet fenyegető olyan veszedelmének nyitja meg a perspektíváit, amelytől a hazai kereskedelemnek megvédelmezése elsőrangú állami feladat.*⁵

A társadalmi tapasztalatok alapján kijelenthető, hogy a gazdaság és egyes szereplőinek védelme érdekében számos esetben indokolt (szükséges és arányos) a büntetőjog szigorával lesújtani egyes a társadalmi, gazdasági rendet súlyosan sértő, illetve veszélyeztető magatartásokkal szemben, hiszen a gazdaság számos szereplőjét az egyes ágazati szabályokban foglalt szankciók (bírságok, egyéb jogkövetkezmények) nem tartanak vissza - a sokszor jelentős haszonnal kecsegtető - gazdasági jogsértések elkövetésétől, ezért a büntetőjogi fenyegetés és szankció alkalmazása sok esetben nélkülözhetetlen.

A gazdaság hatékony védelme kapcsán kiemelt fontosságú annak vizsgálata, hogy mennyire kifizetődő gazdasági jogsértéseket elkövetni, hiszen a gazdaság szereplői a szabályszegés elkövetése előtt azt mérlegelik, hogy „megéri-e” a várható előny⁶ érdekében kockáztatni, tehát a potenciális elkövető azt gondolja át, hogy mennyire körülményes a cselekmény elkövetése, mekkora a lebukás esélye, meg lehet-e tartani az esetlegesen felmerülő jogellenes gazdagodást (vagyongeneráló cselekmény esetén) és mire lehet számítani, ha nem sikerül „megúszni” a dolgot (várható hátrány)⁷

5 Az 1923 évi V. törvény indoklása

6 *A bűnözés, a bűncselekmények elkövetése – eltekintve az indulati bűncselekményektől, továbbá bizonyos egyéb bűncselekmény-csoportoktól – tulajdonképpen nem más, mint illegális módon történő jövedelemszerzés, vagyis illegális vállalkozás.* (20150224 IM előterjesztés az új büntetőléjárás törvény szabályozási elveiről, A Kormány 2015. február 11. napján megtartott ülésén elfogadott előterjesztés, 25. oldal)

7 Gary S. Becker – Nobel-díjas közgazdász - szerint, a bűnözés elterjedésének az oka, hogy a bűnözés kifizetődő magatartás. Modellje alapján két változó képes elrettenteni a bűnözőket: a felderítési mutató és a szankció súlyossága. (Gary Becker: Crime and Punishment: An Economic Approach (Journal of Political Economy, vol. 78. (March/April 1968.) 169-217. oldal)

2. A gazdasági jogsértéssel szembeni hatékony fellépés

A gazdasági jogsértésekkel szembeni hatékony fellépés talán a magyarországi adókiijátszások, költségvetési csalások területén lévő jelentős változásokkal mutatható be a legjobban. Az Európai Bizottság nemrég hozta nyilvánosságra az áfarésről⁸ szóló legújabb jelentését, ami 2021-ig dolgozta fel a vizsgált adatokat. Az adatok alapján Magyarország 2010-ben 22,3%, míg 2021-ben már csak 4,4% volt a be nem szedett áfa aránya. Az Európai Bizottság anyaga kiemeli, hogy az áfarés tekintetében a legrosszabbul teljesítő országok között szerepelt hazánk, mostanra viszont a legjobbak közé tartozik, illetve a magyar áfarés jóval kedvezőbb a 10,8%-os régiós és a 7,4%-os uniós átlagnál is. A Bizottság anyagában külön megemlíti a legfontosabb kormányzati intézkedéseket ezen a téren, mint a 2014-ben bevezetett online pénztárgépek, a 2015-ben az EKÁER-rendszer (árúkövetés), 2018-ban az online számla rendszere, illetve 2020-ban az online számlarendszer kiterjesztése.⁹

A NAV bűnügyi statisztikái szerint a költségvetési csalási ügyekben elrendelt nyomozások száma 2015 és 2022 között 5374-ről 2786-ra (közel felére) csökkent, az ismertté vált jogsértések elkövetési értéke ugyanezen időszakban 137 milliárd forintról 60 milliárd forintra (több, mint felével) mérséklődött, ezzel szemben a vagyonbiztosítási mutató 22%-ról 115%-ra (több, mint ötszörösére) nőtt.¹⁰

Az eredmények egyik fő oka valóban az, hogy az adóhatóság mára óriási adatvagyonnal rendelkezik (Big Data), melyek forrásai részben a fent már említett online pénztárgépek, az online számla rendszer, továbbá a foglalkoztatási adatok, a saját adatok (ellenőrzések korábbi adatai, számított kockázati mutatók, adózók adóügyi jellemzői), egyéb adatok (cégbíróságoktól, kormányhivataloktól, nemzetközi

---

8 Az Európai Bizottság minden évben elkészíti az egyes tagállamok által be nem szedett áfa összegére és a potenciálisan beszedhető áfához viszonyított arányára vonatkozó statisztikákat.

9 <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/84ba1bdf-7230-11ee-9220-01aa75ed71a1/language-en>

10 <https://nav.gov.hu/bunugy/eredmenyeink>

információcsere ingatlan, nyugdíj vagy osztalék terén). Az óriási adatvagyon alapján az adóhatóságnál az elmúlt időszakban már az adózók modellezése zajlik, valamint viselkedés szimuláció, predikció és hálózatelemzés. Ezt a módszert vetik be, amikor az adóellenőrzések során készített jegyzőkönyvekből kinyerik azokat az adószámokat, amelyek felmerültek egy-egy korábbi vizsgálat kapcsán és amely adózók bizonyítottan kapcsolatban álltak csalárd cégekkel. Ezek alapján térképezik fel a NAV ellenőrei azokat az adózókat, adózói láncolatokat, melyek adócsalásban érintettek voltak és feltételezhetően a jövőben érintettek lehetnek. További innovatív példa a képelemzés módszere, amit bizonyos határszakaszokon alkalmaznak, a gépjárművek és üregeiknek röntgenképeinek gépi tanuló módszerekkel történő feldolgozásával. Ezzel hatékonyan azonosítják a problémás szállítmányokat és megakadályozható a csempészet (tárgy, személy, élőlény). A képek alapján azonosítják a gyanús autókat a korábbi viselkedési minták alapján. A foglalkoztatotti riasztási rendszerrel az elemzések alapján a NAV leköveti a csalárd ügyleteket, a ki- és bejelentések, illetve a bevallások benyújtásának elmaradását. A fekete foglalkoztatásban érintett cégeket, cégvezetőket, munkavállalókat és ezek mozgását is követni tudja a NAV¹¹.

Az óriási adatállomány, annak mesterséges intelligenciával történő elemzése és az ezeket az adatokat jól felhasználó szakemberek sokkal hatékonyabbá tették az adóhatóság és a NAV bünyügyi területének munkáját is, ami elősegítette az adókijátszások és költségvetési csalások látenciájának és az elkövetések számának jelentős csökkenését.

3. A gazdasági bűncselekményekkel szembeni hatékony fellépés

A gazdasági, illetve a gazdálkodással összefüggő bűncselekményekkel, mint a legsúlyosabb gazdasági jogsértésekkel szembeni eredményes fellépés a bűncselekmények hatásos megelőzése, felderítése, bizonyí-

---

11 Nemes-Somogyi Krisztina, a NAV Központi Irányítás Ellenőrzési Főosztályának főosztályvezető-helyettesének előadása. Forrás: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20220117/a-nav-mar-elore-latja-ki-fog-lesodrodni-a-helyes-utrol-es-ezt-akarja-megelozni-521332>

tása és szankcionálása. Ennek érdekében először is meg kell vizsgálni azt, hogy ezeket a cselekményeket jellemzően kik, miért és hogyan követik el. A gazdasági bűncselekmények jellemző közvetett vagy közvetlen célja a jogtalan haszonszerzés, illetve a bűncselekmény vagy a jogellenesen megszerzett vagyon eltüntetése, elleplezése, ezért az elkövetők egy része a jogtalan haszon érdekében tulajdonítja el a cég által rábízott vagyont (sikkasztás), téveszti meg csalárd módon üzleti partnereit (csalás), sérti meg mások szellemi tulajdonjogát, csökkenti csalárd módon adófizetési kötelezettségét (költségvetési csalás), szerez meg csalárd módon költségvetési forrásokat (költségvetési csalás), vonja el cége tartozásának fedezetét (csődbűncselekmény), stb. Más elkövetők a jogtalan haszon megszerzéséhez vagy a bűncselekmény, illetve a jogellenesen megszerzett vagyon elfedéséhez, elleplezéséhez nyújtanak segítséget (szintén jellemzően jogtalan haszonért) tanácsokkal, cégekkel, könyveléssel, strómanokkal, fiktív számlákkal, hivatali vagy más kötelezettségzegésekkel, stb, mely cselekmények pénzmosásnak, intellektuális közokirat hamisításnak, a számvitel rendjének megsértésének, hivatali vagy gazdasági vesztegetésnek stb. minősülnek.

A bűncselekmények – jellegükből fakadóan - általában pénzügyi tranzakciókkal, cégekkel és gazdasági eseményekkel kapcsolatosak, elkövetésük jellemzően tervszerű, átgondolt, szervezett (bűnszövetségben, bűnszervezetben elkövetett) és rendszeres (üzletszerű), mely körülmények részben nehezítik (konspiratív módszerek), részben könnyítik a bűncselekmények felderítését és bizonyítását, hiszen a sok szereplő szervezett és hosszabb távon történő együttműködése könnyebben figyelhető meg és bizonyítható, akár leplezett eszközök alkalmazásával (lehallgatások, figyelések) vagy együttműködő személyekkel, mint egy sötét, kihalt síkátorban elcsattant pofon. A pénzügyi műveletek (átutalások, készpénz ki- és befizetések), a gazdasági események (termékértékesítések és szolgáltatásnyújtások), a gazdasági társaságok (haszon húzó, bukó, puffer cégek), illetve a hozzájuk köthető természetes személyek (strómanok, pénzfutárok, árnyékvezetők) megfigyelése és az ezekből származó adatok rögzítése és analizálása a gazdasági bűncselekmények felderítésének, bizonyításának és az ezekből származó „bűnös” vagyon felkutatásának és biztosításának egyik leghatékonyabb módja.

A hozzáértő szakemberek - akár MI¹² segítségével - célzottan tudnak ellenőrizni óriási releváns adatmennyiséget (nyilvános, nem nyilvános és saját adatbázisok elemzése), melyekből a gazdasági bűncselekményekre utaló gyanús jelek kiszűrhetők. Például facebook, instagram, tik-tok és más közösségi médiaprofilok ellenőrzéséből sokszor derülnek ki vagyoni, kapcsolati információk, de a céges adatok, adóbevallások, lakcímnnyilvántartás, korábbi bűnügyek, pénzügyi műveletek elemzése is informatív lehet. A legális üzleti működés szempontjából ésszerűtlen gyanús személyek, cégek, gazdasági események, pénzügyi vagy más műveletek az adott helyzetben gyanús körülmények lehetnek, mint az indokolatlanul jelentősen megnövekedő pénzforgalom, a hirtelen megjelenő, gyanús országból származó külföldi ügyvezető, a jelentős

-
- 12 Az Európai Parlament mesterséges intelligenciáról a büntetőjogban, és annak a rendőrség és az igazságügyi hatóságok általi felhasználásáról büntetőügyekben szóló 2021. október 6-i állásfoglalásának M. pontja szerint a bűnüldöző szervek számtalan helyen alkalmazzák már ma is a mesterséges intelligenciát. Az állásfoglalás idesorolja az arcfelismerő technológiákat, a terheltek adatbázisaiban való keresést, az emberkereskedelem és a gyermekek szexuális kizsákmányolása és bántalmazása áldozatainak azonosítását, az automatizált rendszámfelismerést, a beszédazonosítást, a beszélő azonosítását, a sajtóról olvasási technológiákat, a hallás utáni megfigyelést (lövésfelderítő algoritmusok), az azonosított adatbázisok autonóm kutatását és elemzését, az előrejelzést (prediktív rendfenntartás és bűnügyi forró nyomos elemzés), a viselkedésfigyelő eszközöket, a fejlett virtuális boncolást a halál okának megállapítására, a pénzügyi csalás és a terrorizmusfinanszírozás azonosítására szolgáló autonóm eszközöket, a közösségimédia-figyelést (adatgyűjtés adatbányászati kapcsolatokhoz) és az automatizált megfigyelési rendszereket... Az MI alkalmazásának vannak valós veszélyei is. A fenti állásfoglalás O. pontja idesorolja az egyének alapvető jogainak védelmét (például átláthatatlan döntéshozatal, a megkülönböztetés különböző típusai, az alapul szolgáló algoritmusban rejlő hibák, a magánélet és a személyes adatok védelmével, a véleménynyilvánítás és a tájékozódás szabadságának védelmével, az ártatlanság védelmével, a hatékony jogorvoslathoz és a tisztességes eljáráshoz való joggal kapcsolatos kockázatok, valamint az egyének szabadságát és biztonságát érintő kockázatok).(Herke Csongor: Mesterséges intelligencia a büntetőjogi döntéshozatalban, Jogtudományi Közlöny, 2023/4., 165-176. o.)

készpénzkivételek vagy befizetések, a munkaerő cégek közötti gyors áramlása, a jelentős forgalom mellett a munkához szükséges személyi és tárgyi feltételek hiányossága, az adóbevallások, mérleg közzétételek elmaradása vagy ésszerűtlen tartalma, a nagyon jelentős forgalmú cégekben lévő korábban hajléktalanként, illetve a munkanélküliként regisztrált, képzettséggel nem rendelkező ügyvezetők, a fizetésképtelen cégek vagyonának hirtelen eltűnése, a jelentős házipénztár, a legális jövedelem, illetve vagyon hiányában folytatott kirívóan költekező életmód, a bűnözői kapcsolatok, a székhelyszolgáltatók, a cég székhelyének, telephelyének működésre való alkalmatlansága vagy a székhely más gyanús cégekkel való egyezősége mind olyan információk, melyek más adatokkal összevetve már indokoltta tehetik a büntetőeljárás – akár előkészítő eljárás – keretében történő megindítását, további információk gyűjtését a bűncselekmény gyanújának megalapozása vagy kizárása érdekében.

A társadalmi és gazdasági szempontól kiemelten veszélyes bűnöző csoportok keretében megvalósuló pénzmosó, számlagyár, cégtemető, hamisító, csaló bűnszervezetek teljes felderítése, illetve a bonyolult, sokszereplős gazdasági bűncselekmények esetében a szereplők bűnösségének bizonyítása és a bűnös vagyon visszaszerzése szempontjából kiemelt jelentőségűek a leplezett eszközökből és az együttműködő - a rendszer működését és a vagyon útját átlátó – személyektől származó információk és bizonyítékok.

4. A gazdasági bűncselekmények szankcionálása

Kijelenthető, hogy a gazdasági jogsértések, illetve a gazdasági bűnözés visszaszorításának leghatékonyabb módja a megelőzés és felelősségre vonás elkerülhetetlensége. Emelett kiemelt fontosságú a jogkövetkezmények szerepe is¹³, hogy a szankció célzott (egyénsített), szükséges, de

---

13 Nem sokat ér ugyanis az olyan büntetés, amelynek elkerülhetőségében alappal lehet bízni, de az sem, amely túl szigorú vagy túl enyhe, illetve amelynek a végrehajtása hatástalan. (Belovics Ervin: Büntetőjog I. Általános rész. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest 2017. 551.o.)

egyben elégeges visszatartó erővel bírjon (se túl enyhe, se indokolatlanul súlyos ne legyen)¹⁴ – az Alkotmánybíróság 1214/B/1990. AB határozat alapján: *A büntetéssel történő jogkorlátozásnak - mértékét tekintve is - meg kell felelnie az arányosságnak, a szükségességnek és az ultima ratio elveinek* -, egyben kedvezményeket is kell, hogy biztosítson a hatóságokkal együttműködő személyeknek. Fontos ebből a szempontól is kiemelni, hogy a gazdasági bűncselekmények célja általában a jogtalan haszon-szerzés, így a vagyon elleni szankciók szerepe kiemelt és elsődleges kell, hogy legyen, az ilyen bűncselekmények elkövetőivel szemben, mint a vagyoneklkobzás, a foglalkozástól eltiltás, a pénzbüntetés vagy a jogi személlyel szemben alkalmazható pénzbírság, hogy a gazdasági bűnözés egy jó eséllyel jelentős veszteségeséggel járó magatartás legyen.¹⁵

A 2017. évi XC. törvény szabályozási elve szerint: *a bűnözéstől a tényleges visszatartó erőt ugyanis nem feltétlenül a bíróság által kiszabott személyi szabadságot elvonó büntetés jelenti, legyen az bármilyen szigorú is. Sok esetben a legsúlyosabb következmény az, ha a büntető igazság-szolgáltatás fellépése a bűnözőt maradéktalanul megfosztja cselekvése értelmétől, vagyis a bűncselekmény konkrét, kézzelfogható nyereségétől.*¹⁶

A Kúria BH2021. 68. határozata alapján: *Ahhoz, hogy egy büntetés elérje célját általában elegendő, hogy a büntetés okozta rossz nagyobb legyen, mint a bűnből következő jó, és a rossznak túlsúlya alapján kell kiróni a büntetést és közömbössé tenni azt az előnyt, amelyet egy adott bűncselekmény elkövetése az elkövető számára jelentene. Ez a helyzet a más vagyont károsító cselekmények esetében.*

14 Fázsi László: *ítélkezési gyakorlat során szerzett tapasztalataim pedig azt is világosan jelzik, hogy az indokolatlanul enyhe vagy szigorú büntetés kiszabása egyaránt kriminogén hatású lehet az elkövető jövőbeni kriminalitásának alakulása szempontjából.* (Fázsi László: A büntetéskiszabás elvei bírói szemmel (MJ, 2022/11., 625-641. o.)

15 Itt figyelembe kell még venni a büntetőlejárással rendszerint együtt járó – járulékos – „veszteségeket” is, mint ügyvédi költségek, üzleti partnerek és hitelezők elvesztése, üzleti hírnév sérülése, stb.

16 20150224 IM előterjesztés az új büntetőlejárási törvény szabályozási elveiről, A Kormány 2015. február 11. napján megtartott ülésén elfogadott előterjesztés. 25. oldal

5. A büntetés célja

*A büntetés célja a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.*¹⁷ A megtorlás, illetve az igazságos megtorlás, mint az abszolút büntetési célméletek által megfogalmazott büntetési cél tehát a törvény célmeghatározásában nem szerepel.¹⁸ A 2012. évi C. törvény szemléletváltozását tükrözi, hogy a büntetés célja a büntetéskiszabási fejezet elejére került, és nem a büntetéstán fejezetbe, ezzel is kifejezve azt, hogy a büntetés önmagában nem cél, hanem a cél megvalósításának eszköze.¹⁹ Heller Erik szerint, mindennemű megelőzésnek közös vonása, hogy nem a már megtörtént bűncselekmény miatt, hanem bűncselekmények meg nem történése végett hozza mozgásba a közhatalom büntetési gépezetét.²⁰

A büntetéskiszabás elvei körében nagy jelentősége van a büntetés céljának. Az elkövető személyiségére és a büntetési célokra tekintettel történő büntetéskiszabás szoros, elválaszthatatlan egységet képez.²¹

A gyakorlatban a két büntetési célt egyaránt kielégítő büntetés kiszabása nem mindig lehetséges, hiszen például az elszaporodott bűncselekmények elkövetésének általános megelőzése nyilván minden esetben szigorú büntetés kiszabását igényelné, noha sok esetben az elkövető személyi körülményei miatt az egyéni visszatartás eléréséhez erre nem mindig van szükség. Ezért elsősorban az egyéni megelőzés tartható az egyéb büntetéskiszabási elvekkel összeegyeztethetőnek és

---

17 Btk. 79. §

18 Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, 2023. január 1. időállapotú, 2023. évi Jogtár-formátumú kiadás, ISBN 978-963-594-202-2, szerkesztő dr. Karsai Krisztina, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2023 Kommentár a Btk. 79. §-hoz.

19 Elek Balázs: A büntetés kiszabása. In: Polt Péter (főszerk.): Új Btk. Kommentár. 2. kötet, Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó, Budapest 2013. 117. o.

20 Heller Erik: „Adalékok a büntetéskiszabás alapvető kérdéseire törvényhozási és ítélkezési szempontból” lásd Angyal 1914. (51. j.) 176.

21 Pápai-Tarr Ágnes: Az elkövető személyének és/vagy személyiségének jelentősége a büntetőjogi szankció alkalmazásában (JURA, 2018/2., 498-509. o.)

ennél fogva meghatározó jelentőségűnek.²² Elek Balázs szerint is az individualizáció a jogállami büntetéskiszabás alaptétele, hiszen a differenciálatlan ítélkezés szükségszerűen igazságtalanságot eredményez a nagy differenciákat mutató egyéni életjelenségek értékelése kapcsán.²³ A 2013. évi CCXL törvény is az *egyénesítést*²⁴, az *egyéni bűnmegelőzést* és a reintegrációt tartja a büntetés elsődleges céljának.²⁵ A egyik Bv. kommentár szerint *az egyénesítés egy olyan folyamat, amelynek egyes elemei végigvonulnak a Btk. rendelkezésein éppúgy, mint a Bv. tv. normáin.*²⁶ Az Alkotmánybíróság 1214/B/1990. AB határozatában foglaltak szerint - „*a modern büntetőjog egész fejlődése szempontjából igen fontos szerepe van azoknak a büntetőjogelméleti eredményeknek, amelyek a bűncselekménnyel okozott tárgyi jogsértés mellett felismerték az elkövetőkhöz kapcsolódóan a motívumok, a célzat fontosságát, az életvezetés (az elkövetés előtti és utáni magatartás) jelentőségét, továbbá az életkor meghatározó szerepét.* A bírósági gyakorlatban is tetten érhető ez a folyamat, az egyik törvényszék döntése alapján: *a bíróság nyilvánvalóan kizárólag a speciálprevenció szempontját helyezte előtérbe akkor, amikor a [...] vádlott által elkövetett bűncselekmények megítélését súlyosbító körülmények nagyobb száma és jelentősége ellenére az irányadó büntetési tétel középértékét meg sem közelítő tartamú szabadságvesztést*

22 Fázsi László: A büntetéskiszabás elvei bírói szemmel (MJ, 2022/11., 625-641. o.)

23 Elek Balázs: „A bíró büntetéskiszabási szemléletének jogalkotói alakítása” in KADLÓT Erzsébet (szerk.): Kriminológiai Közlemények 70. – Válogatás a Magyar Kriminológiai Társaság 2011. évben tartott tudományos rendezvényein elhangzott előadásokból (Budapest, Magyar Kriminológiai Társaság, 2012) 25.

24 *Az új törvénykönyvben nagyobb szerepet kap az egyénesítés.* (2013. évi CCXL törvény indoklása, II. A legfontosabb újítások röviden)

25 2013. évi CCXL törvény 1. §

26 Bv. Tv. 1 §-hoz fűzött kommentár, Nagykommentár a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvényhez, 2023. január 1. időállapotú, 2023. évi Jogtár-formátumú kiadás, ISBN 978-963-594-239-8, szerkesztő: dr. Juhász Zsuzsanna, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2023.

*szabott ki vele szemben.*²⁷ A német büntetőjog pedig kifejezetten a speciál prevenció jelentőséget hangsúlyozza a reszocializáció előtérbe kerülése óta.²⁸

A generális prevenció szempontjából a legfontosabb támpont a bűnözés és az adott bűncselekmény elszaporodottsága, mely tények szintén bizonyítás tárgyi kell, hogy legyenek. Ennek kapcsán kiemelt fontosságúak a statisztikák.²⁹ A Legfőbb Ügyész 2022. évi országgyűlési beszámolója alapján a regisztrált bűncselekmények száma 2013-ban 377.829 volt, 2022-ben pedig 167.774, azaz a regisztrált bűncselekmények száma 9 év alatt a több, mint felével csökkent.³⁰ A legfontosabb gazdasági bűncselekmények száma pedig vagy csökkent (költségvetési csalás)³¹ vagy érdemi változást nem mutat (csődbűncselekmény) az utóbbi időben.³² Ambrus István és Ujvári Ákos szerint, *az elszaporodottságot sokszor automatikusan, különösebb mérlegelés és körületekintés nélkül teszik a súlyosító körülmények egyikévé (sőt, nem ritkán egyedüli ilyen né) az ügyészi perbeszéd, amit azután a bírósági döntések is többnyire korrekció nélkül vesznek át.*³³ Mindezek alapján

---

27 Nyíregyházi Törvényszék Bf.600/2016/4

28 StVollzG 2. § (1) bekezdés. https://www.gesetze-im-internet.de/stvollzg/_2.html

29 Helyes felfogás szerint ugyanakkor a bűncselekmények - akár országos, akár lokális vagy bűncselekmény-specifikus - elszaporodottsága mint súlyosító körülmény csupán akkor látszik megalapozottan felhívhatónak, ha azt az eljáró ügyészség és bíróság konkrét statisztikai számadatokkal is alá tudja támasztani. A bűnözés általános alakulása ezt jelenleg nem teheti megalapozottá, hiszen az össz-bűnözés volumene hosszú évek óta csökkenő tendenciát mutat. (Ambrus István- Ujvári Ákos: Adalékok a büntetékiszabás elvi és gyakorlati kérdéseihez (Magyar Jog, 2020/10., 585-591. o.)

30 B/5010, A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2022. évi tevékenységéről, 16. oldal

31 <https://nav.gov.hu/bunugy/eredmenyeink>

32 B/5010, A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2022. évi tevékenységéről, 17-18. oldal

33 Ambrus István - Ujvári Ákos: Adalékok a büntetékiszabás elvi és gyakorlati kérdéseihez (Magyar Jog, 2020/10., 585-591. o.)

- álláspontom szerint - a jogalkalmazó részéről a generál prevenciók szempontok mélyrehatóbb feltárása, értékelése és indokolása szükséges a büntetés kiszabása során.

6. A büntetéskiszabási körülmények felderítése és értékelése

*A büntetést a törvényben meghatározott keretek között, céljának szem előtt tartásával úgy kell kiszabni, hogy igazodjék a bűncselekmény tárgyi súlyához, a bűnösség fokához, az elkövető társadalmi veszélyességéhez, valamint az egyéb enyhítő és súlyosító körülményekhez.*³⁴

A törvény idézett rendelkezése a bíróságok számára azt a kötelezettséget jelenti, hogy büntetéskiszabás során figyelembe jövő valamennyi alanyi és tárgyi tényt felderítsék, és a jogkövetkezmények alkalmazásakor értékeljék.³⁵ Itt fontos kiemelni, hogy az eljárást gyorsító (büntetővégzés meghozatalára irányuló eljárás), valamint a konszenzuális jogintézmények (feltételes ügyészi felfüggesztés, egyezség, mértékes indítvány) széleskörű elterjedése miatt³⁶ – a korábbi gyakorlattól eltérően – már a nyomozás során a hatóságok feladata³⁷ a büntetéskiszabási körülmények részletes felderítése, értékelése és az adekvát szankció helyes és a terhelt, illetve a bíróság számára is érthető, részletes indokolással ellátott megválasztása. 9/2018. (VI. 29.) LÜ utasítás 49. § alapján, *A vizsgálat során az ügyészség folyamatosan ellenőrzi, hogy az ügy az érdemi befejezésre vagy felfüggesztésre alkalmas-e*, melynek keretében azt vizsgálja többek között, *hogy felderítették-e a büntetés kiszabása vagy a büntetőjogi intézkedés alkalmazása szempontjából jelentőséggel bíró*

34 Btk. 80. § (1) bekezdése

35 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, I. pont

36 2022-ben ugyanis a bíróság több mint tízezer terhelt beismerő vallomását fogadta el előkészítő ülésen, jelentősen lecsökkentve ezáltal a büntetőeljárás bírósági szakaszának hosszát. (B/5010, A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2022. évi tevékenységéről, 9. oldal)

37 Be. 3. § (6) bekezdése: A bíróság, az ügyészség és a nyomozó hatóság köteles a terheltet mentő és a büntetőjogi felelősségét enyhítő körülményeket hivatalból figyelembe venni.

körülményeket, helye van-e ügyészégi intézkedés vagy határozat kilátásba helyezésének. Az utasítás 57. szakasza a vádirat mértékes indítványra vonatkozó része tekintetében leírja, hogy a terhelt előkészítő ülésen teendő beismerése esetére az ügyészség a további indítványában feltünteteti a büntetés vagy intézkedés mértékét, illetve tartamát is. Ebben az indítványban a joghátrány mértékét, illetve tartamát úgy kell meghatározni, hogy az megfeleljen a törvényes büntetékiszabási elveknek, és alkalmas legyen a büntetési célok elérésére. Belovics Ervin szerint is, az ügyészségnek a már teljességgel felderített tényállás, az azzal összhangban álló jogi minősítés és valamennyi büntetés kiszabást befolyásoló körülmény ismeretében kell meghatároznia a számára elfogadható konkrét szankció nemét és tartamát³⁸ Mindezek alapján az ügyészséget ugyanazon kötelezettségek terhelik, mint a bíróságot a helyes szankció megállapítása (egyezség), illetve indítványozása (mértékes indítvány) tekintetében.

Ezzel szemben megállapítható, hogy a hatóságok kevesebb energiát fordítanak az elkövető személyi körülményeinek a felderítésére. Büntetékiszabási szempontból azonban nem fogadható el sem az időtakarékosági, sem a pergazdaságossági kifogás. Kétségtelen, hogy a szubjektív tények, az elkövető személyiségéből eredő körülmények felderítése is mindig bonyolultabb és időigényesebb, mint az objektíveké, azonban hangsúlyozni kell, hogy sem kényelmességi, sem egyéb szempontok nem indokolhatják a szubjektív körülmények tisztázásának az elmaradását. A büntetékiszabási folyamatban nem szabad semmiképp a szubjektív szempontokat az objektív tények alá rendelni.³⁹ Földvári szerint a bírósági tárgyalás néhány órája, esetleg napja, nem elegendő az elkövető személyiségének az alapos megismerésére, ennek már a büntetőeljárás megindításával, a nyomozati szakaszban el kell kezdődnie.⁴⁰ Földvári álláspontja szerint több bűncselekményfajta és

---

38 Belovics Ervin, Mértékes indítvány és egyezés, Gazdasági bűnözés 2022 konferencia előadásainak szerkesztett változata (szerk.: Domokos Andrea) 15. o.

39 Pápai-Tarr Ágnes: Az elkövető személyének és/vagy személyiségének jelentősége a büntetőjogi szankció alkalmazásában (JURA, 2018/2., 498-509. o.)

40 Földvári József: A büntetés tana. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó,

elkövető vonatkozásában lenne szükség a személyiségfejlődés útjának a felderítésére is, ezért javasolja több esetben a pszichológiai vizsgálat elvégzését.⁴¹

Összeségében kijelenthető, hogy a büntetéskiszabás soha nem lehet automatizmus, így minden esetben kiemelkedő figyelmet kell szentelni az elkövető személyiségének és egyéb személyi körülményeinek a gondos és alapos feltárására is.⁴² A gazdasági bűncselekmények körében is kiemelt jelentőségű az elkövető társadalomra veszélyességének felderítése, ennek érdekében akár környezettanulmány, pszichológiai szakvélemény készíthető, illetve pártfogó felügyelő véleményét⁴³ is kérheti a hatóság vagy a bíróság, továbbá számos adat állhat még a hatóság rendelkezésre, mint adóbevallások, cégnyilvántartás, stb., melyekből kiderülhet, hogy egy alapvetően rendezett személyi körülményekkel rendelkező, tisztességes vállalkozó eseti botlásáról van szó

Budapest 1970. 325.o.

41 Földvári József: A büntetés tana. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest 1970. 336. o.

42 Pápai-Tarr Ágnes: Az elkövető személyének és/vagy személyiségének jelentősége a büntetőjogi szankció alkalmazásában (JURA, 2018/2., 498-509. o.)

43 Be. 203. § (1) *A pártfogó felügyelői vélemény a terhelt személyiségét és életviszonyait jellemző tényeket és körülményeket – így különösen családi körülményeit, egészségi állapotát, esetleges káros szenvedélyeit, lakhatási körülményeit, iskolai végzettségét, szaktudását, munkahelyét, ennek hiányában a foglalkoztatására vonatkozó adatokat, jövedelmi, vagyoni viszonyait – írja le, továbbá bemutatja a feltárt tények, körülmények és a bűncselekmény elkövetése között fennálló kapcsolatot, a bűnismétlés kockázatait, valamint a terhelt szükségleteit.*

(2) *A pártfogó felügyelő a véleményben tájékoztatást ad a terhelt adottságainak megfelelő munkalehetőségről, egészségügyi, illetve szociális intézményi ellátási lehetőségről, javaslatot tehet a terhelttel szemben egyedi magatartási szabály vagy kötelezettség elrendelésére, és a bűnismétlési kockázatok hatását enyhítő beavatkozások alkalmazására.*

(3) *A bíróság vagy az ügyészség rendelkezése alapján a pártfogó felügyelői véleményben ki kell térni arra, hogy a terhelt a kilátásba helyezett magatartási szabályok vagy kötelezettségek teljesítését vállalja-e és képes-e teljesíteni, valamint arra, hogy a sértett hozzájárul-e a részére adandó jóvátételhez.*

vagy az elkövető egy köznap értelemben vett bűnöző, akinek kizárólag vagy jelentős mértékben bűncselekményekből származik a bevétele.

7. A büntetés kiszabása

A törvény szerint továbbra is az a főszabály, hogy a büntetést a törvényben meghatározott keretek között az enyhítő és súlyosító körülmények figyelembevételével kell kiszabni. Utóbbiak közül a törvény – a korábbi törvénnyel megegyezően – példálózva utal a bűncselekmény tárgyi súlyára, a bűnösség fokára és az elkövető személyiségére.⁴⁴ A jogalkalmazó, tehát a törvény által meghatározott büntetési minimum és maximum keretei között, a konkrét eset körülményeire tekintettel határozza meg a büntetés nemét és mértékét.

8. A bűncselekmény tárgyi súlya

A bűncselekmény tárgyi súlya tekintetében fontos, hogy *a jogalkotó a büntetési tételkeretek meghatározásakor értékeli az adott bűncselekmény típus társadalmi kockázatát, lehetséges hátrányos következményeit, azaz dönt arról, hogy az egyes bűncselekményeknek milyen tárgyi súlyt tulajdonít. Ezért, amikor a törvény a büntetés kiszabásának elvei körében a bűncselekmény tárgyi súlyáról szól, akkor ez alatt nem a bűncselekmény – a jogalkotó által már értékelt és a különös részi tételkeretben megjelenített – absztrakt tárgyi súlyát, hanem az elkövetett bűncselekmény konkrét súlyosságát érti.⁴⁵ A büntetéskiszabás során arra kell kiemelt figyelmet fordítani, hogy a cselekmények absztrakt és konkrét társadalomra veszélyessége, jelentős eltéréseket mutathat.⁴⁶ A jogalkalmazónak, tehát a cselekmény konkrét társadalmi veszélyességét kell értékelnie a büntetés kiszabása során. Ez a veszélyességi fok nagymértékben függ a cselekmény következményeitől.⁴⁷ A gazdasági és vagyon elleni bűn-*

---

44 2012. évi C. törvény 80. §-hoz fűzött indoklása.

45 A 2012. évi C. törvény 80. §-hoz fűzött indoklása

46 Pápai-Tarr Ágnes: Alapelvek a büntetéskiszabásban (Magyar Jog, 2018/2., 105-113. o.)

47 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 3. pont

cselekmények esetén például az okozott kárnak, vagyoni hátránynak, az elkövetési értéknek⁴⁸, a cselekmény szervezettségének⁴⁹, rendszerességének (üzletszerűség, folytatóságosság) és a bűnhalmazatnak⁵⁰ kell leginkább jelentőséget tulajdonítani, úgy, hogy az ne ütközzön a kétszeres értékelés (ne bis in idem) tilalmába.⁵¹ *A sérelemnek vagy veszélynek az adott minősítésen belül fokozatai lehetnek, ha a minősítés függ az értékhatarától, enyhítő körülmény, ha a kár, az érték vagy a vagyoni hátrány az alsó határ, súlyosító, ha a felső határ közelében van. Az elkövető terhére értékelendő, ha a cselekmény alapesetnek minősül ugyan, de közel áll valamely minősített esethez.*⁵²

Fontos itt kiemelni, hogy a gyakran előforduló gazdasági bűncselekmények - mint a költségvetési csalás, a pénzmosás, a csődbűn-

- 48 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 3. pont, *A bűncselekmény tárgyi súlyát nagymértékben a cselekmény káros következményei határozzák meg, ezért azokat a büntetés kiszabásánál mindig figyelembe kell venni. A káros következmény lehet pénzben kifejezhető kár, hátrány, gyógytartammal jellemezhető sérülés; ezek nagyságát mennyiségileg is meg lehet határozni.*
- 49 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről II. 8. pont, *Ha a bűncselekményt több személy együttesen követi el, akkor az elkövetők egymás szándékát és önbizalmát kölcsönösen erősíthetik, végre tudnak hajtani olyan cselekményt is, amelyre külön-külön nem lennének képesek, és több elkövetővel szemben védekezni is nehezebb. A társas elkövetés a bűnelkövetésnek általában veszélyesebb formája... III. 12. pont Súlyosító körülmény, ha az elkövető a társas bűnelkövetés valamely formájában – társtetteségben [Btk. 13. § (3) bekezdés], bűnszövetségben [Btk. 459. § (1) bekezdés 2. pont], vagy csoportosan [Btk. 459. § (1) bekezdés 3. pont] – követi el a bűncselekményt, kivéve, ha a az ilyen módon történő elkövetés a bűncselekmény minősített esete, mivel annak súlyosítóként való figyelembevétele kétszeres értékelés lenne.*
- 50 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 6.pont.
- 51 Ezen körülmények csak ott értékelhetőek súlyosító körülménynek, ahol nem minősítő körülmények, mint például az üzletszerűség vagy a bűnszövetség.
- 52 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 3. pont

cselekmény vagy az iparjogvédelmi jogok megsértése – elkövetése a bűncselekmények jellegéből fakadóan több ember tervszerű, szervezett magatartását igénylik, illetve az elkövetők több önállótlan részselekmény, illetve önálló bűncselekmény elkövetése révén törekednek rendszeres haszonszerzésre, így a bűnszövetségben, illetve az üzletszeren történő bűnelkövetés jellemző az ügyekre, melyek

több bűncselekmény esetében minősítő körülmények, így büntetési tételkeret emelő hatásuk van.⁵³

A gazdasági bűncselekmények további jellemzője, hogy rendszerint bűnhalmazati kapcsolatban állnak egyes büntetendő eszközselekményekkel, tipikus kísérő bűncselekményekkel, melyek az elkövetések kvázi nélkülözhetetlen elemei, mint a számvitel rendjének megsértése, a hamis magánokirat felhasználása vagy az intellektuális közokirat hamisítás, melyeknek – a bűnhalmazati szabályok szerint - szintén büntetési tételkeret emelő hatásuk van.

Meggyőződésem szerint az ilyen esetekben a jogalkalmazónak azt kell megvizsgálnia és értékelnie, hogy a bűncselekmény (annak például elkövetési módja) az általánosnál nagyobb vagy kisebb társadalmi veszélyt jelent és korrigálnia az esetleges „túlzásokat”, mint például, hogy egy 5.000.001 forint vagyoni hátrányt - pár darab fiktív számla befogadásával - okozó költségvetési csalás elkövetőjének a fenyegetettsége - az üzletszerűség, mint minősítő körülmény és a hamis magánokirat felhasználása, mint halmazati bűncselekmény – miatt 2-9 év, úgy, hogy az alapeseti emberrablás (Btk. 190. § (1) bekezdés), az életveszélyt okozó testi sértés (Btk. 164. § (8) bekezdése) és az erős felindulásban elkövetett emberölés (Btk. 161. §) fenyegetettsége 2-8 év.

Meggyőződésem szerint a gazdasági bűncselekmények miatt kiszabott büntetés semmilyen körülmények között nem haladhatja meg az emberi élet szándékos kioltásának, illetve a szándékos életveszély okozásának büntetését, ugyanis az emberi élet értéke és védelme az állam elsődleges és legfontosabb feladata. A gazdasági bűncselekményekkel okozott jogtárgy sérelem (jellemzően kár, vagyoni hátrány, tisztességes verseny sérelme)

---

53 Az üzletszerűség minősítő körülmény az iparjogvédelmi jogok megsértése, a költségvetési csalás és a pénzmosás esetében is.

nem összemérhető az emberi élettel, még akkor sem, ha a gazdasági bűncselekmény elkövetése különösen jelentős sérelmet okoz és szervezett bűnözés keretében történik, így a gazdasági bűncselekmény jellegéből fakadó (üzletszerű, szervezett elkövetések és kényszerű halmazatok) jellemző fenyegetettségére ellenére indokolt, hogy a jogalkalmazó ezen szempontokat tartsa szem előtt a büntetés kiszabása során és indokolt esetben a büntetés enyhítésére irányuló rendelkezéseket alkalmazza, hiszen a jogalkalmazó az, aki a súlyosító és enyhítő körülmények feltárásával és helyes értékelésével, képes az esetleges jogalkotásból is eredő igazságtalanságok kompenzálására, enyhítésére.⁵⁴

Fontos itt még kiemelni a jellemzően többszereplős gazdasági bűncselekmények esetében, hogy számos szereplőnek jelentéktelen cselekvősege, szerepe van a bűncselekmény elkövetésében, de így is az egész bűncselekmény elkövetőjeként vonják felelősségre, mint például bűnsegéd titkárnő, aszisztens vagy „stróman”. Az ilyen elkövetők cselekményének tárgyi súlyát differenciáltan, ráhatásuk, közreműködésük valós súlya szerint kell megítélni.⁵⁵

9. A bűnösség foka

A bűnösség foka az elkövetőnek a tettehez fűződő pszichés viszonyát jelenti. A bűnösség fokára a bíróság rendszerint a bűncselekmény tárgyi oldalából következtet, így elsősorban az elkövetés módjából, eszközéből, módszeréből lehet a bűnösség fokát megállapítani. A szándékos bűncselekmények körén belül vizsgálandó az adott ügyben a szándék egyenes vagy eshetőleges volta, így a kitarató szándék lehet súlyosító, a szándék eshetőleges volta pedig enyhítő körülmény.⁵⁶ A

54 Pápai-Tarr Ágnes: Az elkövető személyének és/vagy személyiségének jelentősége a büntetőjogi szankció alkalmazásában (JURA, 2018/2., 498-509. o.)

55 5. 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 5. pont *A bűnsegédnek általában kisebb a szerepe a bűncselekményben, mint a tettesnek, ezért a bűnsegédi minőség általában enyhítő körülmény.*

56 Magyar Büntetőjog I-IV. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő/lektor: Dr. Kónya István, ORAC Kiadó Kft., 2023. 80. §-hoz fűzött kommentár

gazdasági bűncselekmények jellemzően kizárólag szándékosan követhetők el⁵⁷, ilyen esetekben a szándék eshetőlegessége lehet enyhítő körülmény. Az 56. számú BK vélemény alapján: *A cselekmény végrehajtásában megnyilvánuló kitartó szándék, az előre megfontolt szándék súlyosító körülmény. Minden olyan esetben, amikor az eredmény minősítő körülmény, és azt szándékosan és gondatlanul is elő lehet idézni, enyhítő körülmény, ha az eredmény tekintetében csak gondatlanság állapítható meg.*⁵⁸ A bűnösség fokával függ össze a bűncselekmény indítéka és célja is, ezért a büntetés mértékét e tényezők is befolyásolhatják.⁵⁹ Álláspontom szerint a büntetés kiszabása során ezért értékelést, kell, hogy nyerjen, ha az elkövető célja társadalmilag elfogadhatóbb volt, például családjának, tartásra, ápolásra szorulóinak fenntartása érdekében könyvelt vagy dolgozott az adócsaló cégnek.

10. Az elkövető társadalomra veszélyessége

Az elkövető személye csak szűkebb körben kerül értékelésre a jogalkotó által, személyisége pedig szinte egyáltalán nem, így az esetek nagy részében ennek figyelembe vétele inkább a jogalkalmazó feladata.⁶⁰ Az elkövető társadalomra veszélyességének vizsgálata elsősorban a speciális prevenció szempontjából indokolt. A bíróságnak az alkalmazott jogkövetkezménnyel azt kell elérnie, hogy a jövőre nézve az elkövetőt visszatartsa újabb deliktum elkövetésétől.⁶¹ A jogalkalmazó az elkövető

57 Azonban vannak ez alól is kivételek mint a gondatlan pénzmosás vagy a rossz minőségű termék forgalomba hozatalának gondatlan alakzata.

58 56. BK vélemény, a bünteteskiszabás során értékelhető tényezőkről, II. 10. pont

59 Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, 2023. január 1. időállapotú, 2023. évi Jogtár-formátumú kiadás, ISBN 978-963-594-202-2, szerkesztő dr. Karsai Krisztina, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2023 Kommentár a Btk. 80. §-hoz.

60 Pápai-Tarr Ágnes: Az elkövető személyének és/vagy személyiségének jelentősége a büntetőjogi szankció alkalmazásában (JURA, 2018/2., 498-509. o.)

61 Nagykomentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, 2023. január 1. időállapotú, 2023. évi Jogtár-formátumú kiadás, ISBN

személyiségének értékelésénél az elkövető személyi körülményeit, ennek részeként elsődlegesen az életvitelét vizsgálja. A személyiség vizsgálata körében értékeli a bíróság az elkövető előéletét és az elkövetés utáni magatartását is.⁶² A büntetés kiszabása során az elkövető személyiségének tulajdonságai különös jelentőséggel bírnak, a büntetést ezek figyelembevételével, egyéniesítve kell kiszabni.⁶³ Földvári szerint is nagyon megkönnyítené a büntetéskiszabás felelősségteljes munkáját az elkövető személyiségének alapos ismerete.⁶⁴ Az elkövető személyi körülményeinek, szubjektív tulajdonságainak feltárása segíthet ugyanis abban, hogy a kiszabott büntetés neme és mértéke alkalmas legyen az elkövető gondolkodásmódjának, értékrendszerének, szemléletének befolyásolására, vagyis arra, hogy a büntetőjogban a szankció kiszabása a büntetési cél szem előtt tartásával történjen.⁶⁵

Nem csupán az elkövető életkora és előélete befolyásolja a büntetés mértékét, hiszen az elkövető más emberi magatartásának jellemzői is árulkodnak a személyiségéről.

Az elkövető társadalomra veszélyessége tekintetében szintén az 56. számú BK vélemény ad példálózó jelleggel szempontokat.

A BK vélemény és gyakorlat szerint a büntetlen előélet általában jelentős enyhítő körülmény⁶⁶, főként, ha szabálysértési szankciót sem alkalmaztak korábban az elkövetővel szemben, annak ellenére, hogy például hosszú és aktív vállalkozói életutat járt be. Ezzel szemben a büntetett előéletnek jelentős súlyosító hatása lehet, leginkább a korábbi

---

978-963-594-202-2, szerkesztő dr. Karsai Krisztina, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2023 Kommentár a Btk. 80. §-hoz.

62 A 2012. évi C. törvény 80. § -hoz fűzött indoklás

63 Magyar Büntetőjog I-IV. - új Btk. - Kommentár a gyakorlat számára, szerkesztő/lektor: Dr. Kónya István, ORAC Kiadó Kft., 2023. 80. § -hoz fűzött kommentár

64 Földvári József: A büntetés tana, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1970. 239. o.

65 Pápai-Tarr Ágnes: Adalékok az elkövető személyi körülményeihez kapcsolódó büntetéskiszabási tényezőkhöz (Magyar Jog, 2023/5., 303-310. o.)

66 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, II.1. pont

büntetésre tekintettel (korábbi bűncselekmény tárgyi súlya, büntetés neme és mértéke, ideje, stb.).⁶⁷ Az elkövető életútjának, életmódjának, korának, képzettségének is jelentősége kell, hogy legyen a büntetés kiszabásánál, például, *ha az elkövetőnek a létfenntartást biztosító jövedelme nincs, és munkakerülő, csavargó életmódot folytat, fokozott a veszélye annak, hogy a szükségletét illegális módon, akár bűncselekmény útján elégíti ki, és a személyének a veszélyessége fokozott.*⁶⁸ A gazdasági bűncselekmények tipikus elkövetői között ilyen körülmény, ha valakinek nem – vagy csak ritkán volt – legális munkahelye, vállalkozása és esetleg csak a szerencséjéből fakadóan nem került „összeütközésbe a törvénnyel”. Ellenben *az idős kor – a vele rendszerint együtt járó testi és szellemi hanyatlás, valamint tűrőképesség-csökkenés miatt – enyhítő körülmény.*⁶⁹

Az elkövető jellemének, társadalmi szerepének, illetve veszélyességének a meghatározása szempontjából kiemelt jelentősége van a családi körülményeknek, illetve személyes környezetnek, életvezetésnek. Az általános tapasztalatok és statisztikák alapján nem szükséges szigorú büntetés kiszabása többgyerekes, hosszú ideje házasságban élő, hozzátartozóit és másokat is anyagilag és természetben is mindig segítő (adakozó) elkövetők esetében. A hosszú ideje, illetve jellemzőn társadalmilag hasznos magatartásból okszerűen következik az egyén társadalomhoz való kötődése és az, hogy az elkövető jó eséllyel nem fog többet bűncselekményt elkövetni, nem kockáztatja majd saját magát és környezetét. A családnak, mint enyhítő körülménynek az értékelése a büntetéskiszabás körében abból is adódik, hogy bár a büntetőjogi felelősség és a büntetés is a vádlott személyéhez kapcsolódik, azonban elkerülhetetlen, hogy a büntetés kisebb vagy nagyobb mértékben ne sújtson más személyeket is, különösen, amikor az elkövető családos.⁷⁰

67 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, II.2. pont

68 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről II. 3. pont

69 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, II.2. pont

56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről II. 4. pont

70 Kádár Miklós, Kálmán György: A büntetőjog általános tanai, Közgazdasági-

A BK vélemény alapján, enyhítő körülmény továbbá, *ha az elkövetőnek tartásra, illetve nevelésre szoruló hozzátartozói vannak,*⁷¹ *illetve az elkövető tartósan és kiemelkedően végzett munkája enyhítő körülmény, ha abból arra lehet következtetni, hogy vele szemben a büntetés könnyebben célt érhet.* Továbbá *a köz javára ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenység vagy szolgáltatás (jótékony célú munkavégzés, alapítvány létesítése, ajándék, adomány stb.) is enyhítő körülmény lehet.* Pápai- Tar Ágnes szerint, magától értetődik, hogy a munkához fűződő rossz viszonyú, a munkakerülő és csavargó életmódot folytató, illetve a munkaszerető, rendezett családi körülmények között élő bűnelkövető büntetése nem csupán a büntetés mértékében, hanem sok esetben már a büntetés nemében is eltérhet.⁷²

Az ítélkezési gyakorlat régóta nyomatékos hangsúllyal veszi figyelembe azt, hogy az elkövető hogyan végzi - és egyáltalán végzi-e munkáját - ebből a tényből ugyanis a személyiségére is adekvát következtetés vonható le. A tartós és kiemelkedő munkavégzés tanúvallomásokkal, munkahelyi jellemzésekkel igazolható, a bírói gyakorlat szerint kitüntetésekben, elismerésekben, vezetői dicséretekben, jutalomban mérhető a tartós és kiemelkedő munkavégzés.⁷³ A rendezett családi és munkahelyi körülményeket és a káros szenvedélyektől mentes életet gyakran összefoglalva, rendezett életvitelként veszi figyelembe az ítélkezés során a bíróság.⁷⁴

és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1966. 342. o.

71 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről II. 4. pont

72 Pápai-Tarr Ágnes: Adalékok az elkövető személyi körülményeihez kapcsolódó büntetéskiszabási tényezőkhöz (Magyar jog, 2023/5., 303-310. o.)

73 Debreceni Ítéltábla Bf.333/2019/15., Nyíregyházi Törvényszék B.244/2019/3., Pécsi Törvényszék B.252/2013/24., Szolnoki Törvényszék B.5/2012/17., Győri Törvényszék B.349/2005/6., Miskolci Törvényszék B.316/2013/ 98., Szegedi Törvényszék B.1404/2013/14.

74 Fővárosi Ítéltábla Bf.63/2021/14., Debreceni Ítéltábla Bf.646/2019/8., Debreceni Ítéltábla Bf.116/2018/8., Debreceni Ítéltábla Bf.385/2015/38., Debreceni Ítéltábla Bf.378/2019/39., Szegedi Ítéltábla Bf.419/2017/26., Budapest Környéki Törvényszék B.15/2018/188., Győri Törvényszék Bf.1130/2018/9., Kúria Bfv.869/2020/8., Fővárosi Ítéltábla Bf.190/2020/9.

A kiemelkedő munkavégzés gyakran hivatkozási alapja az előzetes mentesítésnek is, hiszen ezekben az esetekben nagyobb társadalmi érdek fűződik az elkövető szolgálatban tartásához, mint az eltávolításához.⁷⁵

Az egyházaknál, alapítványoknál, civil szervezetnél végzett jótékony munka és közhasznú adakozás, szintén enyhítő körülmény. Enyhítő körülményként vette figyelembe a bíróság, hogy az elkövető Magyar Vöröskeresztnél jótékony célú, ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenységét.⁷⁶ illetve, hogy az elkövetők az alapítvány kuratóriumi tagjaként karitatív tevékenységet végeztek,⁷⁷ ahogy azt is, hogy az árvízi védekezésnél végeztek önkéntes munkát.⁷⁸

Az elkövető társadalomra veszélyessége körében értékeli továbbá, *az elkövető kezdeményező, vezető, másokat bűnelkövetésbe vivő szerepét, mint súlyosító körülményt. Enyhítő hatása van annak, ha valaki más személy ráhatására vagy befolyása alatt követte el a bűncselekményt.*⁷⁹ *Az elkövető betegsége, jelentős mérvű rokkantsága vagy egyéb olyan körülmény, amely a büntetés elviselését megnehezíti, enyhítő hatású, és akkor is értékelendő, ha a bűncselekmény elkövetése után állott elő.*⁸⁰

11. Az elkövető bűncselekmény elkövetése után tanúsított magatartása

Részből az elkövető társadalomra veszélyessége körében, részben a büntetőeljárás céljaiban való közreműködésként, mint enyhítő körülményként kell értékelni, az elkövető bűncselekmény elkövetése után tanúsított együttműködő magatartását.

A 2017. évi XC. törvény a társadalmi elvárások, a nemzetközi,

---

75 Pécsi Ítéltábla Bf.87/2011/4., Győri Ítéltábla Bf.74/2013/8., Budapest Környéki Törvényszék B.85/2013/34.

76 Nyíregyházi Törvényszék B.334/2017/40.

77 Fővárosi Törvényszék B.1594/2016/28.

78 Debreceni Járásbíróság B.2011/2013/26.

79 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, II.8. pont

80 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, II.12. pont

illetve a hazai alapelvek és a gyakorlat szempontjai alapján a hatékony, de mindenkor tisztességes⁸¹ eljárás célját tűzte ki.⁸² A törvény indoklása szerint, *jelentős társadalmi igény mutatkozik továbbá az eljárások időszerű befejezése, valamint a büntető igazságszolgáltatás hatékony működése iránt, melynek lényege, hogy a bűncselekmények elkövetőit – de csak őket – kivétel nélkül, minél kevesebb társadalmi ráfordítás mellett, tisztességes eljárásban vonják felelősségre.*⁸³

A terhelti együttműködés eredményeképpen az eljárás a társadalmi elvárásoknak megfelelően, gyorsan, igazságosan lefolytatható, a bonyolult, szervezett és sokszereplős bűncselekmények felderíthetővé, bizonyíthatóvá válnak⁸⁴, továbbá a kár, vagyoni hátrány megtérülése, megtérítése, a sértetti reparáció is jóval hatékonyabb. A törvény indoklása már bevezetőjében *az igazság időszerű feltárása* érdekében

81 6/1998 (III.11) AB határozat, 14/2004. (V.7.) AB határozat: *tisztességes eljáráshoz való jog abszolút jog, amellyel szemben nem létezik mérlegelhető más alapvető jog vagy alkotmányos cél, mert már maga is mérlegelés eredménye.*

82 A korszerű szabályozási igényeknek megfelelően az új büntetőeljárási törvénynek meg kell felelnie:

- a) az Alaptörvény előírásainak,
- b) Magyarország nemzetközi jogi és az európai uniós tagságból fakadó kötelezettségeinek,
- c) az új Büntető Törvénykönyv létrehozásával elindított büntetőpolitikai reformtörekvéseknek,
- d) a jogászai hivatásrendek jogalkalmazás során összegyűjtött tapasztalatai alapján felmerült igényeknek,
- e) az igazságszolgáltatással szemben megfogalmazott társadalmi elvárásoknak, különösen annak, hogy az igazságszolgáltatás gyorsabban, hatékonyabban működjön és a büntetőeljárások eredményeként igazságos döntések születessenek,
- f) korunk változó életviszonyainak. (20150224 IM előterjesztés az új büntetőeljárási törvény szabályozási elveiről, A Kormány 2015. február 11. napján megtartott ülésén elfogadott előterjesztés, 8-9. oldal)

83 A 2017. évi XC. törvény indoklása, II. Miért van szükség új büntetőeljárási törvényre?

84 20150224 IM előterjesztés az új büntetőeljárási törvény szabályozási elveiről, A Kormány 2015. február 11. napján megtartott ülésén elfogadott előterjesztés 18. o.

az eljárásban résztvevők együttműködésének ösztönzését hangsúlyozza.⁸⁵

A törvény ezért *kiemelt hangsúlyt fektet a terhelti együttműködésre.*

Az indoklás szerint, *pragmatikus szempontok alapján érdemes eltérően kezelni azokat az ügyeket, amelyekben a terhelte beismer, azokkal az eljárásokkal szemben, amelyekben a tagadó terhelte bűnösségét kell bizonyítani. A beismerés egyben lehetőséget teremt a terhelttel való együttműködésre, melyben valamennyi fél és a társadalom egésze érdekelt, hiszen az a hatóságok oldalán idő- és költségmegtakarítást, a terhelte oldalán enyhébb szankcionálást, a sértett oldalán biztos jóvátételt eredményez, egyben azt az üzenetet közvetíti, hogy a bűncselekmény elkövetőjét valóban felelősségre vonják.*⁸⁶

Az indoklás megállapítja továbbá, hogy *a büntetőpolitikai hangsúlyok fokozatosan áttevődtek a vádemelésről az elterelő intézményekre, illetve a büntetőeljárások hatékonyságának javulása várható attól, hogy az elterelő intézmények beépülnek a nyomozásba.*

A jogalkotó egyértelmű céljának kiderülésén felül a szabályozási elvnek, a törvény indoklásának és a preambulumnak⁸⁷ igen nagy jelentősége (elsődlegessége) van a büntetőjogszabályok (akár a büntetési kiszabási elvek) értelmezésében is, tekintettel az Alaptörvény 28. cikkére.

Az 56. számú BK vélemény alapján, az elkövető önfeljelentése enyhítő körülmény. Különös a nyomatéka, ha ennek folytán vált lehetővé a bűncselekmény felderítése, vagy azt jelentős mértékben elősegítette. Enyhítő hatású az is, ha az elkövető közreműködött a bűncselekmény felderítésében, és ennek szerepe volt a felderítés eredményességében. A bűnösségre is kiterjedő beismerő vallomás enyhítő körülmény, és a részbeni beismerés is az lehet. Nagyobb a nyomatéka, ha az felderítő jellegű. Ilyen esetben a cselekmény egészére kiterjedő beismerésnek a bűnösség részbeni tagadása mellett is enyhítő hatása van. Tettenérés esetén csak a bűnösség elismerésének és a megbánásnak van jelentősége. Az elkövető megbánó magatartása, az eredmény elhárítására irányuló

85 A 2017. évi XC. törvény indoklása, I. Bevetés

86 A 2017. évi XC. törvény indoklása, II. Miért van szükség új büntetőeljárás törvényre?

87 2012. évi C. törvény preambuluma

tevékenysége, a cselekmény megbánását kifejező komoly öngyilkossági kísérlete enyhítő. A cselekmény után tanúsított elvetemült magatartása súlyosító körülmény.⁸⁸ Az elkövető javára kell értékelni, ha az okozott kárt vagy annak egy részét megtérítette, és kisebb nyomatékkal azt, ha a kár tőle függetlenül megtérült. Egyébként is enyhítő körülmény, ha az elkövető a sértettnek elégtételt szolgáltatott, rendezte vele a közöttük keletkezett konfliktust, ennek során valamilyen szolgáltatást teljesített, vagy igényt kielégített.⁸⁹

A gazdasági bűncselekmények esetében a konszenzusos eljárásoknak az általánosnál is jelentősebb előnyei lehetnek, mind a terhelti, mind az állami oldalon. A terhelt részére az állam (ügyészség) a jellemzően sokszereplős, elhúzódó eljárás gyors, törvény által garantált keretek közötti befejezését és enyhébb szankciók alkalmazását kínálhatja. Az állami oldal cserébe az adott ügy vagy más ügy felderítésében, bizonyításában, a vagyonvisszaszerzés hatékonyságában (más személyek által jogellenesen megszerzett vagyon hollétének, bűnös eredetének feltárása) való közreműködést, illetve az okozott kár, vagyoni hátrány (sértetti reparáció) részben vagy egészben történő megtérítését várhatja el.

Az is megállapítható továbbá, hogy az együttműködő személy esetében a büntetés céljai is másként vizsgálandóak, hiszen az együttműködő személy - közreműködésének mértéke szerint – segédkezik a társadalmi rend helyreállításában, védelmében, illetve az ilyen személy esetében alappal lehet feltételezni, hogy a tagadó, a büntetőeljárást akadályozó terheltekkel szemben jóval enyhébb büntetés is eléri speciális preventív célját.

Itt emelném ki, hogy az Egyesült Államokban egy 2003-as szövetségi statisztika szerint körülbelül harmad olyan súlyos büntetést szabnak ki a beismerő, együttműködő terheltekkel szemben, mint a perben a bűnösségüket tagadó személyekkel szemben.⁹⁰

88 56. BK vélemény, a büntetékiszabás során értékelhető tényezőkről, II. 11. pont

89 56. BK vélemény, a büntetékiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 9. pont

90 Compendium of Federal Justice Statistics, 2003”, <http://www.bjs.gov/content/pub/pdf/cfjs03.pdf> (accessed November 1, 2013), Table 5.3.

12. Egyéb enyhítő és súlyosító körülmények

A Btk. 80. § a bíróságok számára azt a kötelezettséget jelenti, hogy a büntetéskiszabás során figyelembe jövő valamennyi alanyi és tárgyi tényt felderítsék, és a jogkövetkezmények alkalmazásakor értékeljék.⁹¹ A BK vélemény alapján, az enyhítő körülmények közé sorolható az elkövető betegsége, jelentős mérvű rokkantsága vagy egyéb olyan körülmény, amely a büntetés elviselését megnehezíti, enyhítő hatású, és akkor is értékelendő, ha a bűncselekmény elkövetése után állott elő.⁹² Az elkövetőt a bűncselekmény következtében a büntetőjogi hátrányokon kívül egyéb tényleges hátrányok is érhetik. Amennyiben ezek a büntetés mellett külön is egyéni visszatartó hatást fejthetnek ki, indokolt azokat enyhítő körülményként értékelni. Ilyen többlethátrány lehet a bűncselekmény folytán elszenvedett sérülés, jelentős munkajogi, anyagi vagy egyéb hátrány, a bűncselekményből származó előnyt lényegesen meghaladó kártérítési kötelezettség, feltéve, hogy fedezete van, stb.⁹³ A gazdasági bűncselekmények során gyakran merül fel, hogy az elkövető a büntetőeljárás közvetlen vagy közvetett eredményeként elveszíti üzleti partnereit, munkáját, barátait, családját, jövedelmét, illetve saját vagy környezete egészsége megromlik, melyek a jellemzően rendezett személyi és anyagi körülményekkel rendelkező elkövetők esetében jelentős „büntetésként” értékelhetőek, illetve ezeknek komoly visszatartó ereje van mind az elkövető, mind a társadalom többi tagja vonatkozásában. Azt üzenik, hogy nem éri meg ezeket kockáztatni.

A BK vélemény alapján, enyhítő körülmény továbbá, ha a bűncselekmény elkövetésétől hosszabb idő telt el, minél súlyosabb a bűncselekmény, annál hosszabb az az idő, amely enyhítőként értékelhető. Nagyobb a nyomatéka, ha megközelíti az elévülési időt; csökken a

---

91 56. számú BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, I. pont

92 56. számú BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, II. 12. pont

93 56. számú BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 9. pont

nyomatéka, vagy el is enyhészhethet, ha az időmúlást maga az elkövető idézte elő. Enyhítő körülmény még, ha az elkövető hosszabb ideig állt a büntetőeljárás súlya alatt, nagyobb a nyomatéka, ha előzetes fogvatartásban volt, és ilyenkor az előzőnél rövidebb tartam is enyhítőként értékelhető.⁹⁴ Az időmúlásnak, mint jelentős enyhítő körülmények a hazai joggyakorlatban is jelentős szerepe van.⁹⁵ Az 5 évet meghaladó időmúlás már minden esetben jelentős enyhítő körülményként merül fel.⁹⁶ Az időmúlásnak, illetve a büntetőeljárás hatálya alatt állásnak nagy jelentősége van a bonyolult és sok szereplős számos esetben hosszú évekig elhúzódó gazdasági bűncselekmények miatt folytatott büntetőeljárások esetében.

13. A belső arányosság

A büntetéssel szemben támasztott egyik fontos követelmény az arányosság elve. Az arányosság követelménye komplex fogalom, amely megában foglalja több elkövető magatartása esetén az egymás felelősségéhez viszonyított belső arányosságot is, így a jogalkalmazónak fokozottan ügyelnie kell arra, hogy a kiszabott büntetés az elkövetők bűncselekményével és személyével összefüggő körülményekben meglévő különbségeket hűen fejezze ki.⁹⁷ A gazdasági bűncselekmények elkövetésénél gyakran előforduló számos elkövető esetében ez a személyi körülmények részletes értékelése utáni, egyéniesített, igazságos és a speciális prevenció célját nyomatékosan érvényesítő büntetés kiszabását is jelenti.

---

94 56. számú BK vélemény, a büntetékiszabás során értékelhető tényezőkről, III. 10 pont

95 Kúria 2018.El.II.JGY.B.2., Összefoglaló jelentés a büntetékiszabás országos gyakorlatának vizsgálatáról

96 BH 2003.5.177 I.

97 Fázsi László : A büntetékiszabás elvei bírói szemmel (Magyar Jog, 2022/11., 625-641. o.)

14. Az egységes ítélkezési gyakorlat

A törvény előtti egyenlőség alapelveként az Alaptörvény XV. cikk (1) bekezdés az egységes ítélkezés felel meg, és ebbe az is beletartozik, hogy a büntetést befolyásoló körülmények értékelése ne mutasson feltűnő és indokolatlan eltéréseket.⁹⁸ A jogbiztonság, a jogegyenlőség és átfogóbban a jogalkalmazás igazságosságának egyik alapkövetelménye tehát az, hogy egységes jogi háttér mellett a hasonló súlyú bűncselekmények hasonló előéletű elkövetőit hasonló módon büntessék a bíróságok, és senki ne juthasson előnyhöz, illetve ne szenvedjen hátrányt attól függően, hogy az ország melyik bírósága ítélkezik felette.⁹⁹ Az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú ajánlás alapján: A büntetéskiszabásban néha különböző szintű indokolatlan aránytalanságok jelentkeznek, az indokolatlan aránytalanság és az igazságtalanság érzése a büntető igazságszolgáltatás tekintélyét csorbíthatja¹⁰⁰, azonban már az Ajánlás preambuluma is számításba veszi, hogy a bíróság határozatának mindig az ügy egyedi körülményeihez és az elkövető személyi helyzetéhez kell igazodnia. Az Ajánlás B.2. pontja pedig külön felhívja a figyelmet arra, hogy a büntetési minimumok nem akadályozhatják a bíróságot az egyedi eset sajátos körülményeinek a beszámításában, tehát a büntetéskiszabásra irányadó szabályozásnak egyidejűleg kell szolgálnia a jogkövetkezmények előreláthatóságát és a törvény előtti egyenlőség kritériumát, valamint az egyéniesített szankcióalkalmazáshoz kapcsolódó társadalmi érdeket.¹⁰¹ Ehhez az is szükséges, hogy ugyanazon cselekmény ne minősüljön másként más-más bíróságok előtt, mint például a költségvetési csalások esetében a

---

98 56. BK vélemény, a büntetéskiszabás során értékelhető tényezőkről, I. pont

99 Bencze Mátyás: „A magyarországi büntetéskiszabási gyakorlat kutatásának hipotézise és módszertani kérdései”

Jogelméleti Szemle 2005/1.

100 Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú Ajánlás, a büntetéskiszabás egyöntetűségére

101 Ujvári Ákos: „Hazánk büntetéskiszabási gyakorlatának sajátosságai” Iustum Aequum Salutare 2006/1-2. 304. o.

vesztegetés és a számvitel rendjének megsértése bűnhalmazatok esetén Magyarország egyes bíróságain.

Ezzel szemben a Kúria 2018.El.II.JGY.B.2. számú összefoglaló jelentésében, melyben a büntetéskiszabás országos gyakorlatát vizsgálta, azt rögzíti, hogy, tényként állapítható meg, hogy az egyes törvényszékek között léteznek statisztikailag szignifikáns különbségek a büntetéskiszabás gyakorlatában¹⁰², továbbá Balla Lajos kutatásában is több példa látható arra, hogy a bíróságok hasonló büntetéskiszabási tényezők mellett ugyanabban a tételkeretben jelentősen eltérő tartamú büntetéseket szabtak ki.¹⁰³ Az egységes ítélkezési gyakorlat és annak vizsgálhatósága szempontjából is kiemelt fontosságú, hogy a bíróságok a büntetés kiszabása során felmerült és értékelt körülményeket részletesen indokolják.

15. Az Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú ajánlása

56. számú BK véleményben is hivatkozott R (92) 17. számú ajánlás alapján: A büntetéskiszabási gyakorlatot a szükségtelen szigor elkerülése végett kritikus szemmel felül kell vizsgálni. Az ajánlás szerint, a büntetéskiszabás vezérlő elveinek összhangban kell lenniük a korszerű és humánus büntetőpolitikával, különösen a szabadságvesztés alkalmazásának csökkentését, a közösségre alapozott szankciók és intézkedések gyakoribb alkalmazását, a dekriminalizáció folytatását és az olyan elterelési módszerek bevezetését illetően, mint a mediáció, valamint az áldozatok kártalanításának biztosítása. A felesleges megpróbáltatásokat és az elkövető lehetséges társadalmi beilleszkedésének megnehezítését elkerülendő számításba kell venni a büntetésnek az adott elkövetőre gyakorolt valószínű hatását.¹⁰⁴

---

102 Kúria 2018.El.II.JGY.B.2., Összefoglaló jelentés a büntetéskiszabás országos gyakorlatának vizsgálatáról, 44. o.

103 Ignác György: A büntetéskiszabási gyakorlatra irányuló empirikus kutatások elmélete és módszertana, MTA Law Working Papers 2020/1. 12. o

104 Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú Ajánlás, a büntetéskiszabás egyöntetűségére, A 5, 6. pontok

16. A szabadságelvonással nem járó büntetések

Az R (92) 17. számú ajánlás alapján a szabadságelvonással járó büntetést végső eszköznek kell tekinteni, és ezért csak olyan esetekben szabad alkalmazni, amelyekben kellően figyelembe véve az egyéb mértékadó körülményeket is, a tett súlyossága folytán semmilyen más büntetés nyilvánvalóan nem felel meg. Ha (e megfontolások alapján) a szabadságvesztés igazságos is, annak tartama ne legyen hosszabb, mint amennyi helyénvaló az(ok)ért a bűncselekmény(ek)ért, amely(ek) miatt a vádlottat elítélték. Az ajánlás szorgalmazza továbbá a szabadságelvonással nem járó büntetések alkalmazását¹⁰⁵, továbbá más nemzetközi dokumentumok is összességében felhívják a figyelmet arra, hogy az ítélezés során a bíróságoknak különös figyelmet kell fordítani az enyhítő körülményekre, melyek lehetővé teszik, hogy ne kelljen szabadságvesztést kiszabniuk.¹⁰⁶ Pápai-Tar Ágnes szerint is, a büntető szankciórendszerekben az utóbbi évtizedekben megnövekedett a szabadságvesztést helyettesítő alternatív szankciók jelentősége, a szabadságvesztésbe vetett bizalom megingani látszik. Pápai számos adattal és tanulmánnyal támasztja alá, hogy a szabadságvesztést helyettesítő alternatív szankciók megerősödéséhez egyértelműen hozzájárult, hogy az utóbbi időben a végrehajtandó szabadságvesztés körül egyre több probléma körvonalazódik, és a sokáig egyedüli jó büntetési nemként számontartott szankció, megannyi megoldásra váró kérdést generált a szakemberek számára. Az is kiderült, hogy a bűnözést ez a büntetési nem sem tudja eliminálni. A szabadságvesztés végrehajtásának igen költséges volta, a túlnépesedett büntetés-végrehajtási intézetek problémája, a visszaesői ráta csökkenést alig mutató eredményei, mind olyan tényező, melyek szankciórendszerünkben a kiszabott végrehajtandó szabadságvesztések számának redukálását és

---

105 Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú Ajánlás, a büntetékiszabás egyöntetűségére, B.5.b,c.pontok

106 Az Európa Tanács R (2000) 22. számú Ajánlása, a közösségi büntetések és intézkedések európai szabályai végrehajtásának fejlesztéséről, ezeket váltotta fel az Európa Tanács Rec (2017) 3. számú Ajánlása a közösségi szankciók és intézkedések európai szabályairól.

a büntetési nem szerepének csökkenő tendenciáját sürgetik.¹⁰⁷

A szabadságelvonással nem járó – alternatív – büntetésekkel az elkövető eddigi családi környezetében maradhat, munkáját - ha volt neki - nem veszíti el, és a negatív börtönártalmaknak sem lesz kitéve. Finkey Ferencet idézve: az első ízben megbotlott, de alapjában nem romlott embert kár, sőt kész veszedelem azonnal börtönbe, fogházba küldeni.¹⁰⁸

A szabadságelvonással nem járó büntetések tekintetében kiemelendő a szabadságvesztés végrehajtásának felfüggesztése. Az 55. számú Bk vélemény kiemeli, hogy a szabadságvesztés végrehajtásnak felfüggesztése nem kerülhet ellentétbe az általános megelőzés követelményével. Előtérbe kerül azonban az egyéni megelőzés: a büntetés végrehajtásának felfüggesztésére - a Btk. 85. §-ának (1) bekezdése szerint - „különösen az elkövető személyi körülményeire figyelemmel” kerülhet sor. Ha az elkövető személyi körülményei kedvezőek, a bíróság általában csak jelentős társadalomra veszélyességű bűncselekmény miatt szab ki szabadságvesztést, és a büntetés célja rendszerint a két évet meg nem haladó büntetés végrehajtásának felfüggesztésével is elérhető. A felfüggesztett szabadságvesztés mellett alkalmazott valamely további büntetés azonnali joghátrányt jelent, annak nemét és mértékét úgy indokolt meghatározni (olyan esetben is, amikor a törvénynél fogva nem kötelező), hogy a felfüggesztett szabadságvesztéssel együttesen gyakorolt hatásával elősegítse a büntetés céljának az elérését. Ha az elkövető személyi körülményei kedvezőek, előtérbe kerülnek a bűncselekmény elkövetésének körülményei: a bűncselekmény jellege, a bűnösség foka, a bűncselekmény indítéka, az elkövetőnek a bűncselekmény elkövetése után tanúsított magatartása (megbánta a bűncselekményt, jóvátette az okozott kárt stb.). Mindezeket a körülményeket elsősorban az egyéni megelőzés szempontjából kell értékelni, és ennek megfelelően lehet a próbaidő tartamát egyéniesítve megállapítani¹⁰⁹

---

107 Pápai-Tarr Ágnes: Súlytalan büntetés? - néhány gondolat a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztésről* (MJSZ, 2023/1., 19-37. o.)

108 Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve, Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest. 1909. 410. o.

109 55. BK vélemény, A felnőttkorúak próbára bocsátásáról és a büntetés végrehajtásának felfüggesztéséről, 2.pont

Fontos itt újra hangsúlyozni, hogy a bűnözés folyamatos csökkenése és az alternatív büntetések jogalkotói előtérbe helyezése ellenére a végrehajtandó, határozott tartamú szabadságvesztés büntetésre ítélttek száma folyamatosan nő. 2020-ban 5.360 személyt, 2021-ben 6440 személyt, 2022-ben 7.649 személyt ítélték ilyen büntetésre¹¹⁰, továbbá a 100.000 lakosra vetített fogvatartotti arány¹¹¹ is jóval magasabb hazánkban, mint számos más európai országban.¹¹²

17. Pénzbüntetés

A 2012. évi C. törvény indoklása szerint: A pénzbüntetés a magyarországi büntetéskiszabási gyakorlatban a leggyakrabban alkalmazott büntetés. Széleskörű alkalmazásának egyik előnye, hogy – szemben a szabadságvesztés büntetéssel – az elkövetőt nem ragadja ki a családi, társadalmi, munkahelyi környezetéből. A pénzbüntetés alkalmazásának másik előnye a gazdasági vetülete, egyrészt az elkövető nem esik ki a munkából, másrészt az állam számára bevételi forrást jelent. További előnye, hogy jól egyéniesíthető. A napi tétel összegének meghatározásánál jutnak jelentőséghez az elkövető személyi, vagyoni, jövedelmi viszonyai. Az elkövető megfelelő jövedelme vagy vagyona nem előfeltétele a pénzbüntetés kiszabásának, azaz ez a büntetés nem kizárt igazolható jövedelemmel, vagyonnal nem rendelkező elkövető esetében sem. A megfelelő jövedelem, vagyon hiányában a napi tétel összege az elkövető helyzetének megfelelően, a reális kereset alapul vételével állapítható meg. A pénzbüntetés további egyéniesítését szolgálja, hogy a (4) bekezdés lehetővé teszi a bíró számára, hogy a pénzbüntetést kiszabó határozatában – az elkövető vagyoni, jövedelmi viszonyaira tekintettel – akként rendelkezzen, hogy az elkövető a pénzbüntetést

---

110 B/5010, A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2022. évi tevékenységéről, 55. oldal

111 <https://www.prisonstudies.org/country/hungary>

112 Magyarországon 170,6 fő, az Egyesült Királyságban 130 fő, míg Ausztriában 95 fő, Finnországban pedig 53 fő. (Papp Ádám Antal: A szabadságvesztés büntetés alternatívái a büntetéskiszabás tükrében* (DJM, 2021/3-4., 54-65. o.)

legfeljebb két éven belül havi részletekben fizetheti meg. A részletfizetést a bíróság hivatalból maga állapítja meg az említett körülményekre tekintettel. A részletfizetés lehetőség az elítélt számára, aki dönthet úgy is, hogy a pénzbüntetést egy összegben fizeti meg.¹¹³ A Btk. 50. § (2) bekezdése alapján, akit haszonszerzés céljából elkövetett bűncselekmény miatt határozott ideig tartó szabadságvesztésre ítélnék, ha megfelelő jövedelme vagy vagyona van, pénzbüntetésre is kell ítélni.

A jogalkotó a törvény szövegével és annak indoklásával egyértelművé teszi (már-már „reklámozza”) hogy a jogtalan haszonszerzés céljából elkövetett, vagyongeneráló bűncselekmények esetében elsődleges szerepe van a pénzbüntetés kiszabásának, hiszen ez az elkövetőnél veszteség, az államnál nyereség, nincs börtönártalom stb.

Tóth Mihály éppen a pénzbüntetés kapcsán hívja fel a figyelmet arra, hogy az egységes vagyonnyilvántartás hiánya miatt esetenként alaposabb vizsgálatot kellene folytatni a valós jövedelmi és vagyoni viszonyok feltárása érdekében.¹¹⁴ Ezek feltárása és értékelése nélkül ugyanis nem szabható ki igazságos, de céljának megfelelő visszatartó erővel rendelkező pénzbüntetés. A gazdasági bűncselekmények kapcsán kiszabott pénzbüntetések tapasztalatai alapján a pénzbüntetések mértéke messze elmarad az indokolt mértéktől. Ennek az egyik oka valóban az, hogy az ügyészségnek, bíróságnak nincs reális képe az elkövető jövedelmi, vagyoni helyzetéről, a másik oka pedig a hosszú ideje rossz ítélkezési gyakorlat, amely vonakodik a több milliós pénzbüntetések kiszabásától, még jelentős kárt, vagyoni hátrányt okozó elkövetők esetében is, pedig jelentős pénzbüntetéssel és felfüggesztett szabadságvesztéssel számos esetben kiváltható lenne a végrehajtandó szabadságvesztés büntetés. Itt jegyezném meg, hogy álláspontom szerint indokolt lenne a részletfizetés maximális határidejét jelentősen megemelni a nagyobb pénzbüntetések kiszabhatósága miatt.

---

113 2012 évi C. törvény 50. §-hoz fűzött indoklása

114 Magyar büntetőjog - Általános rész, Balogh Ágnes-Tóth Mihály, Osiris, 2015, 320. o.

18. A vagyonelkobzás

Mivel a gazdasági bűnözés jellemző célja a jogtalan haszonszerzés, ezért *a büntetőeljárások gyakorlatában nyilvánvalóvá kell válnia, hogy bűncselekmények elkövetése nem kifizetődő tevékenység, a bűnös úton elért gazdagodás nem tartható meg.*¹¹⁵ Ezért különösen jelentős a bűnös úton szerzett vagyon felderítése, biztosítása és elvonása, illetve, ha ez valamilyen okból nem lehetséges akkor az ilyen vagyon visszatéríttetése az együttműködő terhelttel, hiszen a sértett reparációja is kiemelt jelentőségű a modern büntetőjogban. Megállapítható, hogy a jogalkotónak – az Uniós jognak történő megfelelés érdekében is¹¹⁶ – egyértelmű célja volt mind az anyagi, mind az eljárási szabályok megalkotásánál a bűnös vagy bűnösnek tekintendő vagyon elvonása. A vagyonelkobzás a konkrét bűncselekménnyel kapcsolatos vagyon elvonása mellett irányulhat olyan vagyon elvonására is, amelyről a bíróság – a konkrét bűncselekmény megállapítása nélkül – észszerűen feltételezi, hogy az valamilyen egyéb bűncselekményből származik. Utóbbi az úgynevezett kiterjesztett hatályú elkobzás, amelyről a Btk. 74/A. § (1) és (2) bekezdései tartalmaznak rendelkezéseket.¹¹⁷

19. A jogi személlyel szembeni büntetőjogi intézkedés

A gazdasági bűncselekményeknél gyakran felmerülő jogi személlyel szembeni szankciók akkor alkalmazhatóak, ha a jogi személy a törvényben meghatározott módon¹¹⁸ kapcsolódik a bűncselekmény elkövetéséhez. A szankció fajtájának és mértékének megállapításánál a

---

115 2017. évi XC. törvény bevezető indoklása

116 AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS 2014. április 3-i 2014/42/EU IRÁNYELVE, a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról

117 A kiterjesztett hatályú vagyonelkobzás új szabályozása kapcsán lásd Hollán Miklós: kiterjesztett hatályú vagyonelkobzás új szabályozása, Magyar Jog, 2022/12. 682-695. o.

118 2001. évi CIV. törvény (Jszbt.) 2. §

törvény indoklása szerint: *A jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések egyik fő célja, hogy a jogi személytől a bűncselekmény elkövetése útján szerzett vagyoni előnyt elvonja, amellett, hogy további jogsértések elkövetését megelőzze.* A törvény vonatkozó indoklása kifejti továbbá, hogy a pénzbírság meghatározásánál a cégek különbözőségét, egyedi adottságait kell figyelembe venni.¹¹⁹ Kiemelt jelentősége van tehát annak, hogy a megszerzett vagyoni előny el lett-e vonva a jogi személytől (vagyonelkobzás vagy egyezség keretében), az adott cég volt-e már szankcionálva (akár büntető vagy más eljárásban), a cég mióta és milyen legális tevékenységet folytat, hány alkalmazottja van, mennyi adót fizet és fizetett, megfizethető terhet jelent-e a cég számára a pénzbírság vagy az esetleg a célján túli károkat is okozna a munkavállalók, hitelezők és más érintett személyek részére.

Költségvetési csalási ügyekben a Jszt. szerinti pénzbírság mértéke a bírói gyakorlat alapján hasonló ügyekben is nagyon eltérő, de jellemzően nem éri el az okozott vagyoni hátrány mértékét (annak töredéke), de semmiképpen sem a törvényi maximumhoz közelítő. A zár alá vételek esetében a bírói gyakorlat tükrében kell az *előreláthatóan alkalmazásra kerülő* pénzbírság mértékét megállapítani, így tehát nem indokolt a Jszt. 11. § alapján zár alá vételt az okozott vagyoni hátrány háromszorosára elrendelni, még abban az esetben sem, ha valóban (bizonyítékokból okszerűen megállapítható módon) megalapozottan lehet tartani attól, hogy annak végrehajtását megghiúsítanak. A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 1/2019. (V. 31.) LÜ h. körlevele alapján: *ha a jogi személlyel szembeni intézkedés alkalmazásának általános feltételei fennállnak, a jogi személy érintettségének és a bűncselekmény tárgyi súlyához igazodó intézkedés nemének, tartamának, illetve mértékének megválasztásához szükséges tények tisztázása nem maradhat el.* A szükséges adatok felderítése után kizárólag a várható pénzbírság maximumára kiterjedő zár alá vételt kell alkalmazni. A büntetőjogi intézkedés *alkalmazására irányuló indítványtétel – a megszüntetést kizáró, a Jszt. 4. §-ának (3) bekezdésében írt okok hiányában – csak különös méltánylást érdemlő esetben maradhat el.*

119 Törvényi indoklás a 2001. évi CIV. törvény (Jszt.) 6. § (1) bekezdéséhez

20. A büntetés kiszabásának indoklása

A hatályos eljárási törvény szerint a bíróságot indokolási kötelezettség terheli a büntetés kiszabás körében is (Be. 564. § (4) bekezdés a) pont). Az 56. számú BK vélemény alapján, a büntetést befolyásoló körülményeket nem elvont általánosságban, nem mechanikusan, hanem a konkrét ügy tényeire vonatkoztatva kell értékelni, és a határozatban megindokolni.¹²⁰

Rendeki szerint a szankció alkalmazás indokolása, a súlyosító és enyhítő körülmények értékelése nem lehet formális, hanem szervesen kell kapcsolódnia a konkrét ügy tényeihez.¹²¹ Ignác György szerint, részletes magyarázatot kell adni arról, hogy a bíróság milyen büntetés kiszabási tényezőket vett figyelembe, azoknak milyen súlyt tulajdonított, és ezek alapján milyen büntetési vagy intézkedési nem alkalmazásával, annak milyen mértékével vagy tartamával látta elérhetőnek a büntetési célokat. Amennyiben a büntetés kiszabási körülmények értékelésekor a bírók nem adnak számot azok valódi nyomatékáról, nem vetítik le az egyes tényezőket az ügy konkrét tényeire, nem emelik ki azt a tényezőt, amely a büntetés mértékére meghatározó befolyást gyakorolt, nem utalnak arra, hogy a konkrét ügyben a speciális vagy generális prevenciós célokat helyezték előtérbe stb., az ítéletek indoklása alapján csekély mértékben rekonstruálható a büntetés kiszabás belső logikája¹²²

Fázi László szerint, büntető bírótól elvárt, hogy a büntetés kiszabási kérdésekre is kiterjedően maradéktalanul és meggyőző alapossággal eleget tegyen a törvény által előírt indokolási kötelezettségének, mivel a hierarchikus büntetőeljárási rendszerekben - mint amilyen a magyar büntetőeljárás is - az ítélet indoklásának kiemelkedő jelentősége van

---

120 56. számú BK vélemény, a büntetés kiszabás során értékelhető tényezőkről, I pont

121 Rendeki Sándor: A büntetés kiszabása – Enyhítő és súlyosító körülmények, Budapest, KJK, 1976. 54. o.

122 Ignác György: A büntetés kiszabási gyakorlatra irányuló empirikus kutatások elmélete és módszertana, MTA Law Working Papers 2020/1. 12. o

azért, mert a bíró ebben ad számot a saját munkájáról, arról, hogy szakmailag helyesen folytatta-e le az eljárást, valósággal megegyező tényállást állapított-e meg, és helyes jogi következtetést vont-e le.¹²³ Másszóval a meggyőző, logikus okfejtés a büntetés kiszabásának indokolásában a büntetőszankciót alkalmazó bírói döntés egyik elmaradhatatlan kelléke.¹²⁴

Ezzel szemben több kutatás is bizonyítja, hogy a bíróságok a büntetés kiszabása során számos alkalommal rövid, formális indoklást adnak a büntetés kiszabása tekintetében, melyekben esetleg csak felsorolnak egy- egy enyhítő vagy súlyosító körülményt. Bencze Máttyás és Badó Attila azt állapították meg, hogy az ügyek túlnyomó többségében a büntetés indokolása csupán az enyhítő és súlyosító körülmények mechanikus felsorolására szorítkozott.¹²⁵ Bolyky Orsolya szerint pedig a súlyosító és enyhítő körülmények számbavétele és értékelése az ítélet egyfajta díszítő elemeként funkcionál.¹²⁶ Fázsi László álláspontja alapján, a büntetéskiszabási kérdésekben való bírói állásfoglalás megindokolásának színvonalát - különösen az alsóbb szintű bíróságok esetében - nemegyszer a sematizmus jellemzi, ami szükségszerűen a meggyőző erő hiányához vezet, s ennek következtében támadhatóvá, de legalábbis vitathatóvá válik az ítélet.

---

123 Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat-elemző csoport 2012.El.II.E.1/6. „A bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlatának elemzése, Büntető ügyek 2012, Összefoglaló vélemény 11-12.

124 Fázsi László: A büntetéskiszabás elvei bírói szemmel (MJ, 2022/11., 625-641. o.)

125 Bencze Máttyás – Badó Attila: Területi eltérések a büntetéskiszabási gyakorlat szigorúságát illetően Magyarországon 2003 és 2005 között, in FLECK Zoltán (szerk.) Igazságszolgáltatás a tudomány tükrében (Budapest, ELTE Eötvös Kiadó, 2010)

126 Ignác György: A büntetéskiszabási gyakorlatra irányuló empirikus kutatások elmélete és módszertana, MTA Law Working Papers 2020/1. 12. o..

21. Összegzés

A gazdasági bűncselekmények elkövetőinek szankcionálása kapcsán álláspontom szerint nagy különbséget kell tenni a jellemzően büntetlen előéletű, rendezett személyi körülményekkel rendelkező és a hatóságokkal együttműködő – alapvetően - legális vállalkozók alkalmoszerű „botlása”¹²⁷ és a bűnöző szervezetben tevékenykedő, legális bevétel hiányában is fényűzően élő közanpi fogalom szerint is bűnöző magatartása és szankcionálása között.

A leglényegesebb különbség az, hogy az egyik célja, hogy az alapvetően törvénytisztelő életvezetésben, vállalkozásában jogellenesen előnyt szerezzen, a másik célja, hogy mindenféle legális tevékenység nélkül a bűnözésből éljen. Az első kategória alanyi körének megértéséhez Irk Ferenc kriminológus ad támpontot, álláspontja szerint az is régóta ismert tény, hogy a gazdasági bűncselekmények körében *olyan személyek is elkövetővé válnak, akik egyéb esetekben törvénytisztelő, következképpen más formában nem kerülnek összeütközésbe az igazságszolgáltatással*. A második kategória megértéséhez Finkey Ferenc nyújt segítséget, vannak, akik tényleg üzletet csinálnak a büntettek elkövetéséből, abból élnek, élethivatásuknak tekintik azt. (Számagyárosok, cégtemetők, pénzmosó, pénzhamisító bűnszervezetek) Az ilyen személyek általában büntetett előéletűek, illetve jövőbeli legális jövedelemszerzésükre nem sok esély van, hiszen ilyen legális tevékenységet jellemzően soha nem is folytattak. A bizonyítékokból általában arra lehet következtetni, hogy mindig is bűnözésből éltek, legfeljebb eddig nem buktak le.

Az első esetben a tapasztalatok és álláspontom szerint jellemzően (speciális és generális prevenciós szempontból is) elégséges a jelentős pénzügyi szankció (akár jelentős pénzbüntetés, vagyonelkobzás, jogi személlyel szembeni pénzbírság) és a felfüggesztett szabadságvesztés

---

127 Gondoljunk csak arra, hány tisztosnak tűnő közértes minimálbérré jellenti be - az amúgy „zsebből kipótolva” többet kereső - eladóját a sarki kisboltban. Hány cégvezető vesz a gyerekének karácsonyi ajándékot a cég házi pénztárából. Hány orvos nem ad számlát az amúgy életmentő magánbeavatkozásról.

ahhoz, hogy ne legyen kedve se az adott vállalkozónak, se a gazdaság többi szereplőjének ilyen bűncselekményt elkövetni. Ellenben a gazdasági bűnözésre specializálódott bűnöző szervezetek tagjai esetében már más a helyzet, ilyen személyek esetében indokolt a hosszabb távú letöltendő szabadságvesztés alkalmazása, amely mind az adott személy, mind a többi bűnözői kör számára elrettentő erővel bír, azonban a helyes büntetés megállapítása érdekében a jogalkalmazónak részletesen fel kell tárnia és indoklásában meggyőző módon kell értékelnie a büntetéskiszabás körülményeit.

Szilágyi Tamás

NAV Bűnügyi Főigazgatósága, főigazgató-helyettes, pénzügyőr ezredes

A KÖLTSÉGVETÉS VÉDELME NEK ÚJ DIMENZIÓI, AKTUALITÁSOK

„Az elmúlt 12 év időtávatában meghatározó változások következtek be a költségvetési csalást megvalósító bünelkövetési magatartások, a keretdiszpozíciót kitöltő adójogszabályok, a gazdaságfehérítést szolgáló új jogintézmények, valamint az állami adó- és vámhatóság eszköztára területén. A költségvetési bevételek növelése érdekében számos új adminisztratív jellegű jogintézmény szilárdult meg, váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Az új típusú kockázatkezelési és kiválasztási rendszerek, valamint a fejlett adatgazdálkodás és csalásmegelőzés célzottan tették lehetővé a gazdaság fehérjedését és a jogkövető adózói magatartások fokozott előmozdítását. A költségvetési bevételeket kimagaslóan károsító, az adóhatósági adminisztratív eszközöknek hatékonyan ellenálló szervezett jellegű bünelkövetések azonban továbbra is nagymértékben jelen vannak, időszerű felszámolásuk a költségvetési bevételek fokozása, a tisztességes piaci szereplők és a piacok legális működése biztosítása érdekében elengedhetetlen.

A NAV bűnügyi szakterülete eredményes működése biztosításának egyik alappillére a folyamatba épített időszerűség akadályozó tényezők azonosítása, megoldási javaslatok kidolgozása és érvényre juttatása.

A modern nyomozó hatósági működés keretében új irányt vett a NAV adatvagyonokban és az új adminisztratív eljárási módszerekben rejlő lehetőségek kiaknázása, amelynek eredményeképpen számos esetben már kiváltható, részben redukálható a helyszíni büntetőeljárási cselekmények fogatosítása. A bizonyítás szempontjából szükséges adatok köre, amelyek korábban csak egy házkutatás fogatosítása révén voltak fellelhetők, mára már egy online lekérdezéssel beszerezhetők, értékelésük modern technikai eszközökkel időszerűen megvalósítható.

A változó piaci környezetet szem előtt tartó és a bűnelkövetői magatartásokra időszerűen és hatékonyan reagáló NAV nyomozó hatósági munkamódszerek körében jelentős szerepet játszik a felderítési, a vizsgálati, az értékelő-elemzési és a nemzetközi bűnügyi együttműködési képességek és lehetőségek maradéktalan kiaknázása, komplex és koherens alkalmazása. Ezen tényezők különösen kiemelt szerepet játszanak a számlagári jellegű szervezett elkövetési magatartások területén.

A valótlan tartalmú számlakiállításra szakosodott elkövetői köröket felőlj esetek achilles-ína a hosszú felderítési szak elkerülése, az érintett cégek, résztvevők nagy száma, az ügy összetettsége, és a nagyszámú tettesek bűncselekmény megvalósítását is átfogó tudattartalmának egyenkénti bizonyítása. Megjegyzést érdemel, hogy a költségvetési csalást közvetlenül elkövető bűnözői csoportok mellett mára létrejöttek ezen szerveződések támogató, részükre „szolgáltatásokat” nyújtó bűnözői csoportok, amelyek egyidejűleg akár több, egymással kapcsolatban nem álló szervezetet is kiszolgálhatnak. Portfóliójuk széles körű, a készpénzfelvétel és szállítás, az adminisztráció, az irodai jellegű részcelekmények mellett megjelentek a kapott adatok alapján történő számlakiállítások és árumegrendelések, EKÁER számok igénylése is.

A csődbűncselekmények elleni fellépés záloga a valósághoz igazodó anyagi- és eljárási szabályok megléte. A gyakorlati tapasztaltok alapján a jelenlegi szabályozás, mind a büntetőjog, mind a csődtörvény terén korrekcióra szorul. A felszámolói feljelentések gyakran nem kellően megalapozottak, a felszámolási eljárásokban pedig jellemzően elmarad a felszámolói jogosultságok teljeskörű kiaknázása, a valós vagyoni helyzet feltárása, különösen a fiktív eszközmozgások és üzleti tranzakciók esetén.

A költségvetést ért sérelem teljes körű előmozdítása, és az újabb bűncselekmények elkövetése megelőzésére irányuló preventív hatás elérése érdekében a NAV nyomozó hatóságai szisztematikus, koncentrált és célirányos vagyonkutatási – és vagyonvisszaszerzési tevékenységet folytatnak hazai és nemzetközi szinten. Ennek rendszerszintű működésében aktív szerepet kapott a vagyonbiztosítási referensi hálózat kiépítése, vagyonkutatási és vagyonvisszaszerzési útmutatók aktív

használata és a legjobb külföldi, illetve tagállami nyomozó hatósági gyakorlatok azonnali implementálása. A vagyonkutatási profil bevezetése biztosította, hogy vezetői irányítás és kontroll mellett zajlik a vagyonelemek feltérképezése, vizsgálata és biztosítása. A cél nemcsak az okozott kár megtérítése, hanem a bűnös úton szerzett vagyonok elvonásával újabb költségvetést károsító bűncselekményekhez szükséges tőke rendelkezésre állásának megakadályozása.

A NAV bűnügyi és ellenőrzési szakterületeinek közös célkitűzése, hogy a tisztességes piaci szereplők számára védett, átlátható környezetet teremtsen. A stratégia célja a strukturált és ütemezett piactisztítás, amelynek keretében az adóhatóság célzott kockázatelemzés alapján lép fel a szabálytalan működés ellen, míg a bűnügyi szakterület fokozatosan számolja fel a költségvetési károkozásra fókuszáló szervezett bűnözői csoportokat. A fellépés egyszerre szolgálja a költségvetés érdekeit és a tisztességes gazdasági verseny fenntartását.

A NAV bűnügyi szakterülete új dimenzióba helyezte a költségvetés védelmét: nem csupán reagál, hanem stratégiai szemléletben, előremutató módon alakítja a bűnüldözési és kármegelőzési gyakorlatokat. A hatékony költségvetésvédelem feltételezi a jogalkotás és jogalkalmazás együttműködését, az operatív eszközök modernizációját, valamint a tudatos, célorientált hatósági jelenlétet a gazdaság kulcsterületein. A cél nem csupán a bűncselekmények felderítése, hanem az állami vagyon és a gazdaság tisztaságának hosszú távú védelme.”

Prof. Dr. Tóth Mihály

professzor emeritus KRE ÁJK, MTA doktora

kutató professzor emeritus HUN-REN TK JTI

ADALÉKOK A PÉNZMOSÁS HAZAI TÉNYÁLLÁSÁNAK 30 ÉVES ÚTKERESÉSÉHEZ¹

1. Bevezető

Harminc éve. 1994 tavaszán került a magyar Btk-ba a pénzmosás bűncselekményének első változata. Annak idején ezt az európai igényekre hivatkozó jogalkotói lépést sokan aggodalommal vegyes idegenkedéssel figyeltük, mert nem volt világos az „új” deliktumnak a hagyományos járulékos bűncselekményekhez és a vagyonelevonás meglévő eszközrendszeréhez való viszonya. Nyilván nem az volt a kérdés, veszélyes-e, büntetőjogi eszközökkel üldözendő-e, elítélendő-e a bűnös vagyonok e minőségének leplezése, legális forrásként történő feltüntetése. A probléma úgy vetődött fel, hogy tényleg elégtelenek-e azok a már több mint száz éve meglévő eszközeink, amíg ennek megakadályozását célozzák. Csemegi Károly már 1882-ben azzal a példával élt, hogy a csempész az általa csempészett árukat siet minél előbb más, legálisan szerzett áruk közé rejteni, hogy a hatóság kutakodó szeme ne ismerhesse fel azok bűnös eredetét.² Igen régi tehát annak felismerése, hogy a bűnös úton szerzett vagyon újabb bűncselekmények forrása is lehet. Mindezt azonban sokáig kezelhetőnek vélték az alapbűncselekmény és a hagyományos bűnkapcsolatok üldözésének keretei között.

---

1 A KRE ÁJK rendezésében 2023. november 17.-én tartott konferencián elhangzott előadás szerkesztett változata

2 Csemegi Károly: A bűnvádi eljárás tervezetének általános indokolása. A Magyar Igazságügy 1882. évi évfolyamának melléklete 7. old.

Az új tényállás hosszú ideig gyakorlatilag alkalmazhatatlannak is bizonyult: a három évtized alatt tizenkét alkalommal, átlagosan csaknem minden második évben próbáltak bele életet lehelni, legutóbb 2021-től, a törvényszöveg sokadik koncepcionális átalakításával³. Azért tartom fontosnak ennek a mozgalmas harminc évnek a rövid felidézését és néhány aktuális tanulságának levonását, mert azt remélem, hogy ifjú kollégáim - akik most megint a bűncselekmény frissített változatához fűzik az alkalmazhatóság reményeit, - az ezután minden bizonynyal folytatódó modifikáció során talán elkerülhetnek néhány általunk elkövetett értelmezési hibát. (Majd elkövetnek helyettük újabbakat, „korszerűbbeket”, remélhetőleg könnyebben korrigálhatóbbakat...)

2. A tényállás az alkalmazhatóság kényszerének szorításában

Menjünk tehát picit vissza a múltba.

1990 őszén az Európa Tanács tagállamai (köztük az éppen ebben a hónapban tanácsi taggá váló Magyarország) aláírták a pénzmosás megakadályozásáról, és a bűncselekményekből származó termékek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról szóló első nemzetközi egyezményt⁴. A dokumentum nem kifejezetten egy pénzmosás nevű bűncselekmény megalkotását szorgalmazta, hanem olyan instrumentum-rendszer megteremtését, ami véget vethet a piszkos pénzek kifejérítésének, legalizálásának. Akár hivatkozhattunk volna arra is, hogy ilyen eszközrendszer nálunk már létezik. Mégis az az álláspont kerekedett felül, hogy európai elkötelezettségünket meggyőzően csak az új, nemzetközileg bevett elnevezésű bűncselekmény beiktatásával tudjuk igazolni.

A tényállás kezdeti megfogalmazásakor a legtöbb polémiát nem a lehetséges elkövetési magatartások, hanem az alap-bűncselekmények köre és súlya, s az elkövetési magatartáshoz való viszonya okozta. Az

---

3 1997. évi LXXIII. tv. 1998. évi LXXXVII tv., 1999. CXX tv., 2001. évi LXXI. tv., 2001. évi LXXIII. tv., 2005. évi XCVI. tv., 2007. évi XXVII. tv., 2007. évi CLXII. tv., 2012. évi C. tv (Btk.), 2017. évi XXXIX. tv., 2017. évi CXLIV tv, 2020. évi XLIII. tv.

4 Convention on Laundering, Search, Seizure and Confiscation of the Proceeds from Crime. Strasbourg, 8.XI.1990

első, 1992-ben vitára bocsátott változatban az alaphűncselekmények körét (más nyugati államokhoz hasonlóan) elsősorban a kábítószer- és fegyverkereskedelemre koncentráltuk, ami Kelet-Közép Európában különösen indokoltnak látszott, hiszen korábban, elszigeteltségünköl, gazdasági helyzetünköl adódóan ezek a veszélyes területek nem voltak a bűncselekmények szempontjából származó haszon tekintetében számottevőek, mert nem voltak a bűnölők szempontjából rentábilisak. Az eredeti terv szerint tehát a tényállás így kezdődött: *„Aki a más által elkövetett terrorizmussal, kábítószerrel való visszaélással vagy fegyvercsempészéssel összefűggésben keletkezett anyagi javakat elrejtí... stb.”*

Ám már ekkor valószínűsíteni lehetett: nem biztos, hogy kellő hatékonysággal kecsegtet, ha taxációval kötjük meg a kezűnket. Különösen úgy nem, hogy konkrét bűncselekmények keverednek akár eltérő értelmezést lehetővé tevő általános gyűjtőfogalommal. Ez a vita minden esetre a kriminológusoknak jót tett, mert módot adott a „terrorizmus” fogalmával kapcsolatos viták napirenden tartására. A diskurzusok jelentős hozadékaik ellenére azt mégsem tisztázták, hogyan illeszthető be a fogalom a büntetőjogi tényállástan egzakt rendszerébe.⁵

- 5 A „terrorizmus” fogamának meghatározására több definíció-kísérlet született, ezek azonban nem szűntették meg, inkább tovább növelték a bizonytalanságot. Mégsem árt felidézésük, hiszen érdekes lehet, hogy a pénzmosást milyen tettekkel kapcsolatban vélték megállapíthatónak. Az első meghatározás szerint *„terrorizmussal összefűggésben követi el a bűncselekményt, aki a) terrorcselekményt, légi jármű hatalomba kerítését vagy ehhez kapcsolódó állam elleni, személy elleni vagy vagyontárgy elleni bűncselekményt követ el; b) az a) pontban meghatározott bűncselekmény elkövetését vállalja, szervezi, ahhoz anyagi eszközöket biztosít, vagy ilyen bűncselekmény elkövetésére felhív.”* Látható, hogy a konkrét bűncselekményekhez kapcsolódó járulékos magatartások egy részét a törvény másutt már minősített esetként szabályozta, más részűknél pedig nehezen eldönthető kérdésnek bizonyult, mennyire szoros kapcsolat indokolt az egyes pénzmosást megalapozható igen bonyolult módon felállított szintek között.
- Nem volt szerencsésebb egy másik definíció sem. Eszerint *„terrorizmussal összefűggésben az követi el a bűncselekményt, aki a) állam ellen, személy ellen vagy vagyontárgy ellen olyan bűncselekményt követ el, amely egyes személyekben, a személyek csoportjában a terror állapotának érzését idézi elő; b) az a)*

Rövidesen felvetődött ezért, nem kellene-e az alapbűncselekmények körét inkább bizonyos súlyú deliktumokhoz kötni.

Az 1994-ben elfogadott alapeset tehát végül kompromisszumot hozott: *(1) Aki a más által elkövetett öt évet meghaladó szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekménnyel, illetve embercsempészéssel, kábítószerrel visszaéléssel vagy nemzetközi jogi kötelezettség megszegésével összefüggésben keletkezett anyagi javakat elrejtí azáltal, hogy*

a) az eredetét, illetőleg valódi természetét eltitkolja vagy elleplezi,

b) az eredetéről, illetőleg valódi természetéről a hatóságnak hamis adatot szolgáltat,

büntettet követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

(2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő az is, aki az ott említett anyagi javakat

a) magának vagy harmadik személynek megszerzi, használja vagy felhasználja,

b) megőrzi, kezeli, értékesíti, az anyagi javakkal vagy ellenértékével bármilyen pénzügyi vagy bankműveletet végez, azon vagy az ellenértékén más anyagi javakat szerez,

ha az anyagi javak eredetét az elkövetés időpontjában ismerte.

Büszkék voltunk arra, hogy a bűncselekmény a volt szocialista blokk országai közül nálunk elsőként került a Btk-ba, utána többen – pl. a lengyelek és a csehek – szinte szó szerint átvették. E büszkeségre minden esetre kevés okunk volt, mert mi meg a német szabályozás fordításából indultunk ki, s hamar kiderült az is, hogy a gyakorlati alkalmazás nem lesz egyszerű.

A következő évtized a tényállás folyamatos pontosításának (használhatóvá tételének) jegyében zajlott és zajlik tulajdonképpen még ma is. Előbb a minősített esetek körében szereplő „pénzmosással foglalkozó szervezet” helyébe a „bűnszervezet” lépett (1997), majd az (1) bekezdés bevezető szövegrészeiben az előcselekmények kapcsán az

---

pontban meghatározott bűncselekmény elkövetését vállalja, szervezi, ahhoz anyagi eszközöket biztosít, vagy ilyen bűncselekmény elkövetésére felhív.” Itt a szubjektív elem igen képlékeny és megfoghatatlan volta mellett elegendő rámutatni: értéktelen tautológia az az állítás, hogy „terrorizmus a terror állapotának előidézése”.

„öt évnél súlyosabb” helyébe az „öt évi vagy ennél súlyosabb” szavak léptek (kiterjesztve a felelősséget az egytől öt évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményekre is), elmaradt a további taxáció (1998), végül az előcselekmények köre kibővült valamennyi „szabadságvesztéssel büntetendő cselekménnyel” (1999).

A folyamatos modifikáció ellenére 1994 és 2000 között a hivatalos statisztika mindössze tíz pénzmosás miatti ismertté vált ügyet mutatott ki.⁶

A tényállás ezredforduló utáni újabb felülvizsgálata során bizonyos szerkezeti változtatások és pontosítások mellett

- megteremtettük a saját pénz mosásának büntethetőségét és
- a más által mosott pénz kapcsán a gondatlan felelősségre vonás lehetőségét,
- ugyanakkor azonban az új tényállás „szűkített is”, mert a szándékos fordulatokat – ha nem is minden esetkör tekintve teljesen egyértelműen - célzatossá tette (csak eredetleplezési céllal elkövetve váltak büntethetővé). A célzatot érintő pontatlan megfogalmazás azonban újabb értelmezési vitákhoz vezetett.⁷

6 Lásd itt és a következő, a bűncselekmény gyakoriságát érintő adatok tekintetében az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészeti Statisztika e tanulmány végén, függelékben közölt számait.

7 A tényállás ekkor a következő volt: „303.§. (1) Aki [mind a saját, mind a más által elkövetett] szabadságvesztéssel büntetendő cselekmény elkövetéséből származó dolgot az eredetének leplezése céljából gazdasági tevékenység gyakorlása során felhasználja, a dologgal összefüggésben bármilyen pénzügyi vagy bankművelet végez, büntetett követ el, és öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő” Látható, hogy az eredetleplezési célzat a jogszabály-szerkesztés hagyományos elveit figyelembe véve a pénzügyi vagy bankművelet végzésére nem egyértelműen vonatkozott. A törvényszöveg ugyanis egyetlen mondaton belül, mindkét fordulat esetében megismételte a „dolog” szót, de csak az első esetben (a gazdasági tevékenység gyakorlása kapcsán történő felhasználás esetében) rendelte hozzá az eredetleplezési célzatot. Hangot kapott persze olyan vélemény, hogy a célzat e pontatlanság ellenére „nyilvánvalóan” mindkét fordulatra vonatkozik, meglehet, a szöveg esetleg félreérthető, de csak annak, aki nincs tisztában a jogalkotó kétségtelen szándékával. A BH2006.143. számon közzétett döntés pl. azt a szituációt elemezte, amelynek során a

Az újabb átfogó módifkáció, a 2007. évi XXVII. törvény ezen úgy próbált segíteni, hogy kettéválasztotta a nem saját és a saját pénz mosását, az egyik fordulat esetén mellőzte az eredetleplezési célzatot, és eltérő elkövetési magatartásokat rendelt saját pénz mosásához, a más általi bűncselekményekhez kapcsolódó célzatos és nem célzatos fordulatokhoz.

Pénzmosási ügyek azonban továbbra is alig fordultak elő, ez pedig újabb nemzetközi szemrehányásokat szült. A 2007-ben történt módosítás indokolásában olvasható is: „A Nemzetközi Valuta Alap/ Világbank/MONEYVAL vizsgálata hiányosságként állapította meg, hogy egyes [a saját bűnös pénz mosásának büntetendő nyilvánítására tekintettel korábban mellőzött] elkövetési magatartások a pénzmosás tényállásában nem szerepelnek”.⁸

Ez sem segített az alkalmazhatóságon, többek között a „gazdasági tevékenység” többféleképpen értelmezhető, de az üzletszerű jelleget mindenképpen felölelő fogalma miatt. Ilyen értelmű „gazdasági tevékenység” folytatása ugyanis – kiváltképpen eredetleplezési célzattal – nem volt igazolható.

A 2012. évi C. törvény – figyelemmel az újabb nemzetközi ajánlásokra is⁹ – folytatta a kísérletek sorát. Megint kiegészítette, illetve pontosította az elkövetési magatartásokat és differenciálta (az alkalmazhatóság érdekében tovább szűkítette) a célzatot. A dolog eredetere,

---

vádolt az illegális pénzváltó tevékenységből származó pénz egy részét forintra váltotta és társasága működésére használta fel. A vád szerint a terhelt a nem vitásan bűncselekményből származó pénzt az átváltásban tester öltő „pénzügyi műveletet” végzett, így pénzmosást követett el. Az ügyészi állásponttal szemben a Szegedi Ítéltábla rámutatott, hogy mind a Btk. miniszteri indokolása, mind a pénzmosásra vonatkozó Strasbourg-i Egyezmény a leplezési vagy titkolási célzatot szubjektív tényállási elemként a bűncselekmény valamennyi fordulata esetben kifejezetten megkívánja, s ez itt nem volt megállapítható.

8 A Btk-t módosító 2007. évi XXVII.tv. 24-27. §§-hoz fűzött indokolás.

9 Ezek – elsősorban a 2018. év LXIII. törvénnyel kihirdetett Varsói Egyezmény - , némileg megismételve a korábbi elvárásokat hangsúlyozták a dolog valódi természetének, eredetének, helyének, mozgásának, a dologgal történt rendelkezésnek az azon fennálló jogoknak, vagy tulajdonra a dolog rendeltetésének tudatában történő eltitkolását vagy leplezését.

helyére, az azokon fennálló jogokra vonatkozó eltitkoló, elleplező tettek tehát eshetőlegesen szándékkal is megvalósíthatóvá váltak. Ám sajnos ennek sem volt a gyakorlatra érzékelhető hatása.

Végül a jelenlegi, 2021 óta hatályos változat tovább szűkítette az eredetleplezési célzatot, újabb értékhatárokat vezetett be, bekebelezte a bűncselekménnyel konkuráló orgazdaságot és lényegében a tárgyi bűnpártolások vagyonvisszaszerzést érintő esetköreit is.

Az aktuális bűncselekmény 5 változatát a következő táblázat szemlélteti:

A 399 § egyes alakzatainak lényege	elkövető	célzat	elkövetési magatartás	eredmény (az eredet szempontjából)
(1) bekezdés elfedés	bárki (az alapcselekmény elkövetője is)	nincs	elrejt, elleplez	mindig van: „elrejtődik”
(2) bekezdés elfedésre törekvés	bárki (az alapcselekmény elkövetője is)	van	átvesz, elrejt, átalakít, átruház, felhasznál, pénzügyi. műveletet végez	lehet, de nem szükségszerű
(3) bekezdés a megtérülés akadályozása (tárgyi) bűnpártoló jellegű	az alapcselekmény elkövetője nem	nincs	közreműködik a meghíúsításban, meghíúsításra törekszik	lehet, de nem szükségszerű
(4) bekezdés orgazda jellegű magatartás	az alapcselekmény elkövetője nem	nincs	megszerez, megőriz elrejt, elidegenítésben közreműködik	lehet, de nem szükségszerű
400. § gondatlan – nem tud a vagyon bűnös eredetéről	az alapcselekmény elkövetője nem	értelem-szerűen nincs	elrejt, átalakít, felhasznál,	lehet, de nem szükségszerű

Az első tapasztalatok szerint ez az átalakítás végre némi hatással volt a gyakorlatra is: a pénzmosás hazai történetében először tapasztalhattuk, hogy a legutóbbi, három egymást követő évben százon felüli számban vált ismertté a bűncselekmény, s az utóbbi két évben - fennállása óta először - meghaladta a félezeres számot.

A legfőbb ügyész legutóbbi, 2022. évet érintő országgyűlési beszámolója hangsúlyozta: „A bűncselekményszám emelkedéséhez nagyban hozzájárult, hogy a jogalkotó 2021. január 1. napjával hatályon kívül helyezte az orgazdaság tényállását, és azt a pénzmosás újraszabályozott tényállásába integrálta. A növekedés másik oka lehet, hogy a járulékos deliktum új tényállása – az Európai Unió 6. pénzmosás elleni irányelvében írtaknak megfelelően – már szélesebb körben rendeli büntetni az alapcselekmény elkövetője által megvalósított cselekményeket. Ugyanakkor az emelkedő trend annak is köszönhető, hogy a nyomozó hatóságok egyre több esetben terjesztik ki a vagyont generáló bűncselekmények miatti nyomozást a bűncselekménnyel szerzett gazdagodás utóéletének vizsgálatára, ami nagyobb számú, pénzmosásként értékelhető cselekmény felderítéséhez vezet.”¹⁰

Röviden: elsősorban az orgazdaság feláldozásával és a saját pénz mosásának további erőltetésével tudtunk valamelyes, a bűncselekmény létét végre igazolni látszó eredményt produkálni.

Ám egyik lépés sem tekinthető problémamentesnek. Lássuk először a bűncselekmény és a büntetlen utócselekmények kollízióját.

3. A pénzmosás és a büntetlen utócselekmények

A saját pénz mosásának megítélése már az ilyen cselekmények büntetendőségének 2001-es elfogadása óta jelentős értelmezési problémákhoz vezetett.¹¹

---

10 <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2023/09/vegleges-beszamolo-alairassal.pdf> 23.o.

11 A 2001. évi CXXI. törvény előkészítésekor még az is felvetődött, hogy az is büntetendő legyen, aki „a bűnös úton szerzett anyagi javak eredetéről a hatóságnak valótlán felvilágosítást ad.” Ez természetesen saját pénz mosására is vonatkozott volna. Végül szerencsére győzött az az álláspont,

A legújabb modifikáció során is észlelték a büntetlen utócelemek doktrínájával való konkurálás problémáját, a kétszeres eljárás tilalmának lehetséges sérelmét. A legutóbbi Novella indokolása kísérletet is tesz az aggályok eloszlatására. Ott ezt olvashatjuk: *„A saját bűncselekményből származó jövedelem tisztára mosása a 2018/1673 irányelv [...] alapján csak olyan esetekben büntetendő, ha a pénzmosás túlmutat a pusztá birtoklason vagy a felhasználáson, és a vagyon átruházására, átalakítására, eltitkolására vagy leplezésére is kiterjed, továbbá a büntetendő cselekmény által okozott kárhoz képest további kárt eredményez.*

A 2018/1673 irányelv tehát nem várja - nem is várhatja - el a deliktum azonos aspektusainak többszörös büntetését, a kétszeres értékelést, egyrészt az alaphűncselekmény, másrészt pénzmosás miatt. Ezért nem büntetendők az olyan, rendeltetésszerű felhasználásnak tekinthető magatartások, amelyekhez nem társul újabb család magatartás, illetve annak következményeként az alaphűncselekményhez képest többlétsérem.

Ellenkező eset azt jelentené, hogy a bűncselekmény útján megszerzett vagyon mindenféle használata tilalmazott, így a vagyonnak éppen az a célja lenne ismételt büntetőjogi fenyegetés alá eső tevékenység, ami jellemzően a vagyon lényege, a használat és a rendeltetésszerű felhasználás. Az ilyen büntetőjogi szabályozás ahhoz vezetne, hogy a bűncselekmény szükségszerű - és korábban büntetlen - utócelekményét is kiemelné a jogalkotó a lehetséges utócelemek köréből.”

Örülök, hogy ezt most már a jogalkotó is így látja, bár vannak az idézett indokolásnak vitatható és ellentmondásos elemei is. Többször említi például a „rendeltetésszerű felhasználást” mint a bűncselekmény megállapíthatósága alóli kivételt, ám például a „felhasználás” nem csak „felélést” jelent, hanem a mai gazdasági viszonyok között általában szükségszerűen együtt jár a tilalmazott átruházással is. Ami pedig a jelzöt illeti: kérdés, hogy bűncselekménnyel szerzett vagyon esetében egyáltalán helyes-e, lehet-e „rendeltetésszerű” felhasználásra hivatkozni. Továbbmenve: az indokolás pénzmosási kritériumnak tekinteni „az

---

mely szerint ezt a gyakorlatilag önfeljelentésnek minősülő fordulatot az elkövetési magatartások közül ki kell hagyni. Ezzel azonban az alapvető probléma nem oldódott meg.

okozott kárhoz képest további *kár* eredményezését”. Ez azonban a magyar büntetőjogi „kár-fogalom” („a vagyonban bekövetkezett értékcsökkenés) keretei között nem értelmezhető, a pénzmosás további mérhető, „egzakt” kárt általában nem eredményez (ha mégis, nem a „mosás” eredményezi).

Nem találtam határozott segítséget *Polt Péter* 2023 kora nyarán, a Belügyi Szemle tematikus számában megjelent, kifejezetten e kérdéssel foglalkozó írásában sem¹², azzal azonban egyetértek, hogy szintén indokoltan óvatos a saját pénz moshatóságának kiterjesztő értelmezését illetően. Összegző megállapításai is mértéktartóak,¹³ s bár elvileg nem vitatható azt sem, hogy „létezhetnek olyan magatartások, amelyek [...] semmiképpen sem tekinthetők büntetlen utócsелеkménynek, így az elkövető büntetőjogi felelősségét a saját pénzmosás miatt is meg lehet állapítani”, ez nem annyira érv, inkább kinyilatkoztatás. A valódi érvek kevésbé igazolják a megfogalmazott tételt. A tanulmány egyetértőleg idézi például az egyik korábbi, változatlanul aktuálisnak tartott ügyészégi körlevelet mely úgy foglal állást, hogy „saját pénz mosása keretében csak azok [...] a magatartások nyerhetnek önálló büntetőjogi értékelést, amelyek nem szükségszerű velejárói az alapcsелеkmény elkövetésének.”¹⁴ Ám ezzel a büntetlen utócsелеkmények problémáját biztosan nem oldjuk meg. A kérdés ugyanis nem az, hogy lehet-e pénzmosásként értékelni azokat a magatartásokat, amelyek „szükségszerű velejárói az alapbűncsелеkmény elkövetésének” (nyilván nem), hiszen azok értelemszerűen csak és kizárólag az alapbűncsелеkmény keretei között lehetnek relevánsak. (Ezt a Kúria is megerősítette

---

12 POLT Péter: A saját pénzmosás dogmatika kérdései. Belügyi Szemle 2023/5. szám. 765-778.o.

13 A következtéseit így summázza: „A hatályos magyar büntető anyagi jogi szabályok a saját pénz mosásnak tekintendő csелеkményeket érintően is maradéktalanul megfelelnek az uniós és nemzetközi elvárásoknak, e csелеkmények tudományos megítélése, jogalkalmazói gyakorlata ugyanakkor még nem kiforrott.” (u.o.765.o.)

14 A büntetőjogi legfőbb ügyész helyettes 1/2017. (VII. 31.) LÜ h. körlevele a pénzmosás miatti bűnügyekben követendő ügyési gyakorlat büntetőjogi szempontjairól. 6. pont.

az alpbűncselekmény és a pénzmosás alaki halmazátát elviekben is mindig kizáró BH2019.125. számon közzétett döntésében). A valódi kérdés az, hogy milyen feltételei lehetnek annak, hogy az alpbűncselekmény keretein *kívül* elkövetett magatartásokat anyagi halmazatban értékeljük. Attól tartok, hogy e feltételek vizsgálata sokszor elmarad, s a minősítés igen mechanikusan történik. Ügyek tucatjaiban láttam, hogy például ismert és felelősségre vont elkövetők ÁFA-csalási ügyeiben aggálytalanul megállapítják terhükre halmazatban a pénzmosást is, ha folyamatosan képződött nyereségüket bankszámlákon tartották, a pénz egy részét egyesek bűntársaiknak utalták, vagy bűnös üzelveik folytatása érdekében például további távolkeleti áruk ellenértékét fizették ki, hogy aztán az árut belföldiesítve megint adót csaljanak. Természetes igény, hogy ezt a bűnös jövedelmet is, mint az alpbűncselekmény hasznát az utolsó fillérig el kell kobozni. De nem pénzmosás felrovása keretében, mert itt az égvilágon semmit sem „mostak”, csak a vizsgált alpbűncselekmény folyamatos elkövetése során osztozkodtak illetve befektetéssel próbálták biztosítani további jogellenes üzelveik alapjait.

Gál István László a kérdést tekintve még kategorikusabb, amikor úgy foglal állást, hogy a tényállás általa „metariális statikus” alakzatának nevezett (1) bekezdése¹⁵ „a gyakorlatban alkalmazhatatlan: ütközik a kétszeres értékelés tilalmába, az önvádra kötelezés tilalmába és a látszólagos anyagi halmazat esetei közül büntetlen utócslekménynek minősül.”¹⁶

Az (1) bekezdésbe ütköző magatartások értékelhetőségét illetően nekem is vannak fenntartásaim. Ha e körben lesznek is további viták, és formálódik a gyakorlat, abban legalábbis egyet kellene értenünk, hogy

- nem indokolt pénzmosásnak minősíteni az olyan tetteket, melyek során az alpbűncselekmény elkövetője a bűnös úton szerzett vagyon felhasználása során nem lép ki a korábbi bűncselekmé-

15 „Aki a büntetendő cselekményből származó vagyon eredetét, a vagyonnal fennálló jogot, a vagyon helyét, ezek változását elfedi vagy elleplezi, pénzmosást követ el. (Btk. 399. § (1) bekezdés)

16 GÁL István László: Dogmatikai problémák a pénzmosás hatályos magyar szabályozásával kapcsolatban. Belügyi Szemle, 2023/5. 762. o.

neyi keretei közül, vagy az ahhoz köthető személyek érdekeltségi köréből; gazdasági jellegű forgalmazó, befektető, elosztó tevékenysége bűnözői életmódja folytatását, kiterjesztését, további bűncselekmények elkövetését, az annak érdekében működtetett szervezet finanszírozását célozza¹⁷,

- nem minősíthető elleplezésnek vagy elfedésnek az alaphűncselekmény elkövetője által a vagyon személyes felhasználása körében kifejtett, az életvitelével igazolható tevékenység.

A (2) bekezdésbe ütköző magatartások¹⁸ esetén a halmazat megállapíthatósága kapcsán azonban engedékenyebbek lehetünk. Itt

- a vagyon eredetével kapcsolatos célzat tényleges igazolhatósága esetén és
- a valóban transzformációt eredményező elkövetési magatartások körében

előfordulhat saját pénz mosása. Eredetleplezési célú felhasználás, elidegenítés esetén ugyanis a bűnös vagyon legális forrásból származóként történő feltüntetése - jellemzően befektetése - tényleg sérthet törvényes gazdasági folyamatokat, igazolhatatlan versenyelőnyhöz juttathatja az alaphűncselekmény „fehérgalléros” elkövetőjét. Erre példa lehet az az ügy, amelyben a gyanúsítottak a Németországba kiközvetített prostituáltak által leadott, napi egymillió forintnak megfelelő összeget kezdetben autókba és ingatlanokba fektették. Ez még – minthogy a lakások és autók elsősorban az emberkereskedelem és kényszermunka

---

17 Ezek az alaphűncselekmény körében kifejtett kitartó bűnözési szándékot, esetleg az eljárás megindulásának hatástalanságát igazoló súlyosító körülmények. Természetesen az ilyen vagyonelemek is vagyonelekkobzás tárgyai. (A hagyományos kereteken túl kiterjesztett vagyonelekkobzás nyilván nemcsak a büntetőeljárást megelőző tettekre vonatkozhat).

18 Pénzmosást követ el az is, aki a büntetendő cselekményből származó vagyon eredetének, a vagyonon fennálló jognak, a vagyon helyének, ezek változásának elfedése vagy elleplezése céljából a vagyont másától átveszi, elrejt, átalakítja, átruházza, elidegenítésében közreműködik, felhasználja, azzal összefüggésben pénzügyi tevékenységet végez, pénzügyi szolgáltatást vesz igénybe, vagy arról rendelkezik. (Btk. 399. (2) bekezdés)

körének további bővítését, logisztikai és infrastrukturális feltételeinek fejlesztését szolgálták -, nem feltétlenül minősül pénzmosásnak. Egy idő után viszont az elkövetők bővülő nyereségükön hamis ajándékozási és kölcsönszerződések gyártásával bányavállalkozásokban és ingatlanhasznosító cégekben vásároltak részesedéseket. Ez a legálisnak álcázott üzletszerű részvény-, s ezáltal befolyás-szerzés már nyilván átlépte az alapbűncselekmény kereteit.

4. Pénzmosás, bűnsegély és tudattartam

Gyakran aggályosnak látom a járulékoság megítélését a más által elkövetett alapcselekményhez köthető tettek esetében is.

Ma a kriminalisztikai szakzsargonban un. „számlaváltós” csalásoknak nevezett és változatlanul prosperáló esetek kapcsán szinte mechanikusan pénzmosásnak minősítik a csaló kérésére számlát nyitó, majd az oda érkező pénzeket felvevő és átadó személyek cselekményeit. Ez azonban – különböző okokból – gyakran vitatható.

Meggyőződésem, hogy a számlát nyitó személyek ezeknek az ügyeknek a jelentős részében tudnak a csaló üzelveiről, legtöbbször egyértelmű bizonyítékok vannak arra nézve, hogy előzetesen sok mindenről, s nem csak a számlabirtokos jutalékáról egyeztettek. Ezért az alapbűncselekmény tettesével gyakran bizalmas viszonyban is lévő számlabirtokosok, akik nem mindig esetileg beszervezett hajléktalanok, sokszor nem pénzmosás tettesei, hanem - az egyébként sokszor legalább azonosan büntetendő - csalás *bűnsegédei*. E minősítésnek még az sem akadálya, ha a csalás tettesét esetleg nem sikerül felelősségre vonni. Azt a dogmatikai alaptételt sem lehet kétségbe vonni, hogy bűnsegély felelősségre nem vont (de igazolt létezésű) tettes esetén is megállapítható. A pénzmosás felrovását tehát e mostanában igen elterjedt cselekmény-típus esetén sem kellene mindig erőltetni.

Több ügyben az is előfordul, hogy az alapbűncselekmény elkövetője és a számlanyitó már az alapbűncselekmény elkövetése során *szándékegységben* cselekszik, az utóbbit mégis pénzmosás miatt vonják felelősségre. A tavalyi hasonló körben rendezett konferencián idéztem is egy esetet, amelyben egy személyt pénzmosás miatt vádoltak meg,

mert egy banki alkalmazottal minvégig „szorosan együttműködve” a közösen kitervelt és végrehajtott csalások „nyereségét” társával együtt felvette. Ráadásul ez szerintem már több is mint bűnsegély: e gyanúsítottak mindketten a részleteket is előzetesen egyeztető, egymás tevékenységéről tudó csalás társtettesei lehetnek. Egyikük jogellenesen felhasználta a bank információs rendszerét, társa - erről tudva és egyeztetve - megteremtette a pénzhez jutás feltételeit.

Előfordulhat azonban az iménti esetek ellenkezője is, amikor a pénzmosást a bűnsegédi bűnrészességet megalapozható tudattartam hiányára alapozzák. Ám ha az tényleg hiányzik, akkor *szándékos* pénzmosás sem jöhet szóba, mert a tettes tudatának pénzmosás esetén is át kell fognia, hogy „büntetendő cselekmény” hasznának realizálásában működik közre. Ha ez kétséget kizáróan nem bizonyítható, még mindig felvethető a pénzmosás gondatlan alakzata, ehelyett azonban mintegy vélelmezik az alaphűncselekmény tényét átfogó tudattartamot, sőt, az egyenes szándékot.¹⁹

5. Aránytalanságok

A pénzmosás bűncselekményének szabályozása kapcsán számos további probléma vár megoldásra. Egyetlen, a tavalyi konferencián már szintén szóba került ellentmondást kiemelve: úgy tűnik, hiába „honosítottak meg” a bűncselekmény kapcsán egy korábban nem létező büntetési tételkeretet (csak itt előforduló 3 hónapos generális minimumtól 5 évig terjedhető szabadságvesztést) ezzel önmagában csak az alapeset körében oldották meg, hogy a törvény ne fenyegetse súlyosabban az alaphűncselekményhez kapcsolódó járulékos tettet, mint magát az alaphűncselekményt. Az ítélkezési gyakorlat ezt az ellentmondást részben kezelheti ugyan, de a bírótól nem várható el, hogy a törvény aránytalanságainak rendszerszintű korrektora legyen. Egyetlen esetben sem indokolt, hogy a járulékos tett büntethetősége súlyosabb legyen, mint az alaphűncselekményé.

---

¹⁹ BH2021. 278.

***

Amit befejezésként a pénzmosás szabályozása kapcsán legfontosabb tanulságnak vélek, nem változott a felidézett harminc év alatt. A pénzmosás bűncselekménye természetesen nem feleleges. Látnunk kell azonban, hogy az alkalmazás során jelentkező elméleti és gyakorlati problémák – bárhogyan alakultak is az idők sodrában – elsősorban akkor jelentkeztek, amikor a bűncselekmény megállapításának indokoltságát tényleges gyakorlati funkció nélkül is igazolni próbáltuk. Ha ugyanis az elkövetőtől a bűnös úton szerzett nyereség idejében elvonható, azt sem ő, sem más nem tudja „elleplezni, befektetni, átalakítani, átruházni”, egyszóval tisztára mosni. Ha viszont ez az ügyek jelentős hányadában „rendszerszintűen” nem sikerül, az sajnos a bűnüldözés nem megfelelő működését is felvetheti, s ezt csak igen szűk körben képes a pénzmosás szabályozását érintő kísérletek sora orvosolni. Járulékos cselekmények megalkotásakor és alkalmazásakor, persze elbíbelődhetünk dogmatikai problémáinak értelmezésével, a tettesség és részesség határterületinek elemzésével, a halmazat valódi vagy látszólagos voltának elhatárolásával. Meg tudjuk teremteni az elvi alapjait annak, hogy több pénzmosást (is) felrovó eljárás induljon. Ennek azonban csak akkor van értelme, ha csak így tudunk hozzájutni a valóban leplezett, átalakított bűnös vagyonhoz. „Főszabályként” arra kell törekednünk, hogy a harácsolók ellen ne utócsselekményeket önállósítva vagy bűnkapcsolatok keretei között próbáljunk eljárni, hanem az alapbűncselekmények megfelelő felderítése, leleplezése, kezelése során.

Lehet, hogy így továbbra sem dicsekedhetnénk a pénzmosási ügyek számával. De biztosan kevésbé kellene szégyenkeznünk a bűnös vagyon visszaszerzésének elvonásának alacsony mutatói miatt.

Függelék: A tényállás elfogadása óta ismertté vált pénzmosási ügyek (ENYÜBS)

1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
0	0	0	0	0	1	2	4	2	2
2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
9	102	113 ²⁰	13	62	46	17	13	16	17
2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
21	27	67	90	259	90	299	349	509	664

---

20 Az első statisztikákban 2006-ra vonatkozóan közölt 1137 nyilvánvalóan elírás volt.

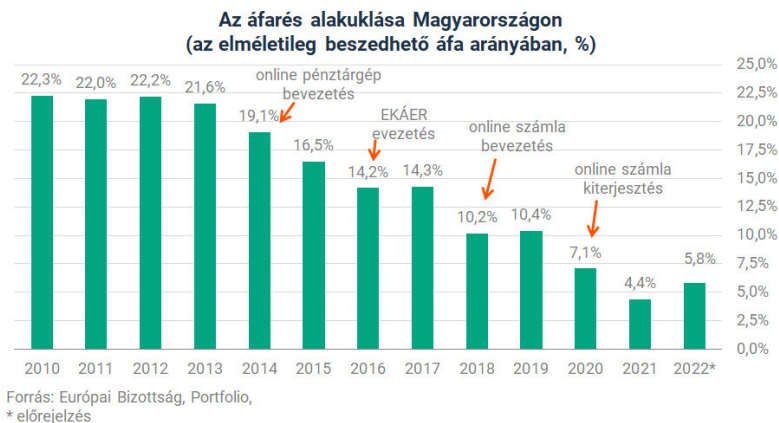
Dr. Újhelyi Bence
ügyvéd

EGYSÉGES JOGGYAKORLAT?

Az elmúlt több, mint 10 évben – különös figyelemmel a Büntetőeljárás törvény 2018. július 1. napján bekövetkezett alapvető szemléletváltására és a mértékes indítványok és egyezségek bevezetésére és azok óriási hatásaira – a költségvetési csalások kapcsán folyamatban lévő büntetőeljárások szokványos menete, a hatóságok szemléletmódja jelentősen megváltozott, a tényállás bizonyítására felajánlott bizonyítékok köre és a bizonyítékok beszerzésének gyakorlata is óriási változáson ment keresztül. Ezúton arra a kérdésre keresem a választ, hogy vajon a büntetőeljárások során mennyire egységes a legfontosabb kérdések tekintetében a joggyakorlat és milyen eltérésekkel kell számolnia az eljárás résztvevőinek.

Először néhány mondatot szertnék szólni a gazdasági bűnözés „környezetéről”, tekintettel arra, hogy a gazdasági bűnözés – már a nevéből is adódóan – elválaszthatatlanul kapcsolódik a gazdasághoz és ennek keretében a technológia fejlődéséhez.

Az alábbi ábrák azt mutatják be, hogy a 2010-es kb. 22%-os áfarés, ami 2013-ban még több, mint 21%-on állt miként alakult Magyarországon és hogyan jutottunk el a 2021-es 4,4%-os szinthez. Látható, hogy az online pénztárgép, az EKÁER, az online számla bevezetése és ez utóbbi kiterjesztése, tehát a fentiekben említett technológiai újítások voltak a meghatározóak.

Figure 14: Development of the VAT compliance gap in Hungary and tax administration reforms (2013-2021)

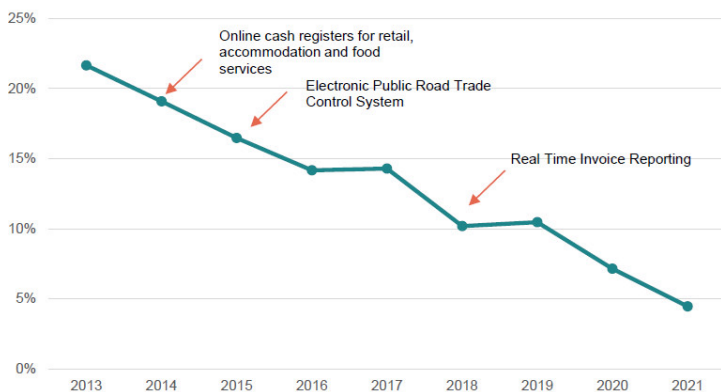

Table 4: VAT compliance gap as a percent of the VTTL in EU-27 Member States (2020 and 2021)

MS	2020				2021				VAT gap change (pp)
	VTTL (EUR mln)	Revenues (EUR mln)	VAT gap (EUR mln)	VAT gap (%)	VTTL (EUR mln)	Revenues (EUR mln)	VAT gap (EUR mln)	VAT gap (%)	
BE	33 898	29 282	4 616	13.6%	36 834	34 304	2 530	6.9%	-6.7
BG	6 076	5 635	442	7.3%	7 018	6 671	347	4.9%	-2.3
CZ	18 236	16 022	2 214	12.1%	19 440	18 078	1 362	7.0%	-5.1
DK	32 475	31 073	1 402	4.3%	35 398	33 618	1 780	5.0%	0.7
DE	234 602	221 562	13 040	5.6%	266 845	259 385	7 460	2.8%	-2.8
EE	2 599	2 469	129	5.0%	2 887	2 847	40	1.4%	-3.6
IE	15 770	13 765	2 004	12.7%	16 708	15 592	1 116	6.7%	-6.0
EL	16 351	12 925	3 426	21.0%	18 173	14 942	3 231	17.8%	-3.2
ES	73 447	69 435	4 012	5.5%	82 912	82 250	662	0.8%	-4.7
FR	176 449	161 537	14 912	8.5%	194 283	184 731	9 552	4.9%	-3.5
HR	6 710	6 322	388	5.8%	8 108	7 647	461	5.7%	-0.1
IT	126 968	99 669	27 299	21.5%	135 580	120 980	14 600	10.8%	-10.7
CY	2 164	1 786	378	17.5%	2 378	2 182	197	8.3%	-9.2
LV	2 790	2 541	250	9.0%	3 079	2 854	225	7.3%	-1.6
LT	4 929	4 009	920	18.7%	5 482	4 688	795	14.5%	-4.2
LU	3 941	3 741	200	5.1%	4 414	4 344	70	1.6%	-3.5
HU	14 460	13 429	1 031	7.1%	15 938	15 230	709	4.4%	-2.7
MT	1 171	849	322	27.5%	1 346	1 001	345	25.7%	-1.8
NL	61 407	58 971	2 436	4.0%	65 254	65 400	- 146	-0.2%	-4.2
AT	30 133	28 136	1 997	6.6%	31 551	30 668	883	2.8%	-3.8
PL	47 085	41 856	5 229	11.1%	51 010	49 317	1 694	3.3%	-7.8
PT	18 071	16 804	1 267	7.0%	19 821	19 108	713	3.6%	-3.4
RO	21 304	13 368	7 936	37.3%	24 507	15 511	8 996	36.7%	-0.5
SI	3 754	3 553	201	5.4%	4 386	4 299	87	2.0%	-3.4
SK	7 925	6 820	1 104	13.9%	8 236	7 366	871	10.6%	-3.4
FI	22 527	22 005	522	2.3%	23 641	23 551	90	0.4%	-1.9
SE	45 625	43 981	1 644	3.6%	51 151	49 215	1 935	3.8%	0.2
Total (EU-27)	1 030 868	931 545	99 323	9.6%	1 136 381	1 075 778	60 603	5.3%	-4.3
Median (EU-27)				7.3%				4.9%	

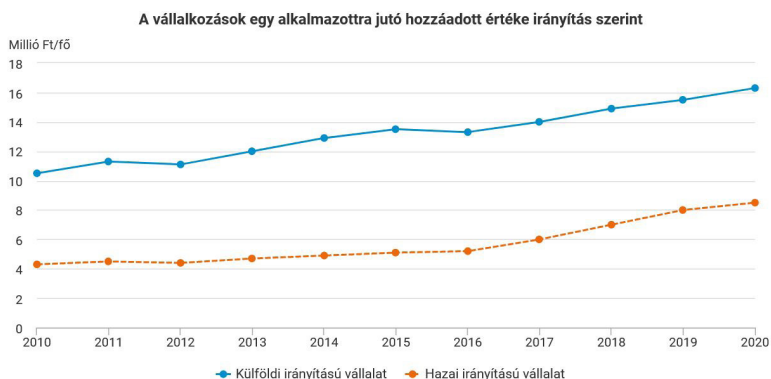
A NAV 2022-es Évkönyve (ld. 28. oldal) azt tartalmazza, hogy a nyomozóhatóság 2022-ben 3.208 ismertté vált jogsértésben indított eljárást, ebből a hatáskörös bűncselekmények száma 3.036 volt. Az elkövetési érték 60,2 milliárd forint volt, amellyel összefüggésben a vagyoni kényszerintézkedéssel biztosított érték 70,8 milliárd forint volt. Ugyanitt olvasható, hogy az ismertté vált bűncselekmények közül 1.123 volt a költségvetést károsító bűncselekmény, 40,8 milliárd forintos összesített elkövetési értékkel.

Ezek az összegek ugyan eltörpülnek a NAV által beszedett adók összegéhez (NAV Évkönyv 5. oldal – 20.601 milliárd forint, amelyből csak az áfa 6.860 milliárd forint) képest, ugyanakkor az eljárások eredményessége és a „lebukás” veszélyének megnövekedése miatt – amelyet az informatikai fejlesztések generáltak – álláspontom szerint a költségvetési csalások tárgyában folyó büntetőeljárásoknak sokkal nagyobb a hatása az állami bevételekre, mint amit a 20.600 milliárd vs. 40-60 milliárd forint arány mutat.

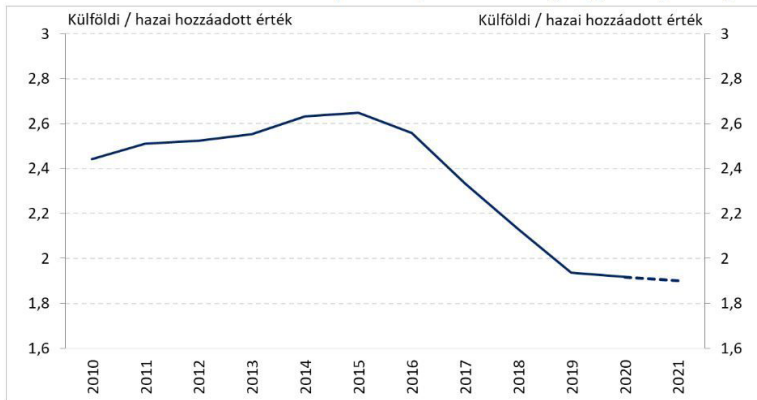
Úgy is lehetne fogalmazni, hogy az eredményes nyomozások (nem összekeverendő álláspontom szerint a súlyos büntetésekkal) és a technikai újítások kéz a kézben járnak, egymást erősítő elemek.

Tekintettel arra, hogy Magyarországon a történelme során nem látott mértékű beruházások valósultak meg az elmúlt években, érdemes egy pillanatra kitekinteni arra, hogy milyen arányban járulnak hozzá a magyar GDP-hez a hazai és a külföldi irányítású cégek.

Az alábbi ábrák azt mutatják, hogy 2020-ban a Magyarországon működő vállalkozások 2,1%-a (tehát kb. minden 50. vállalkozás) állt külföldi irányítás alatt. Ugyanakkor ez a számában 2,1%-ot kitevő, külföldi irányítású cég működése eredményezte a Magyarországon létrejövő bruttó hozzáadott érték közel felét, 47,4%-ot. Az EU átlag 24,2%. Írország a „listavezető” ebben a tekintetben a 67%-os értékkel, Lengyelországban ez az érték 37%, Csehországban 42,8%, Szlovákiában 47%.

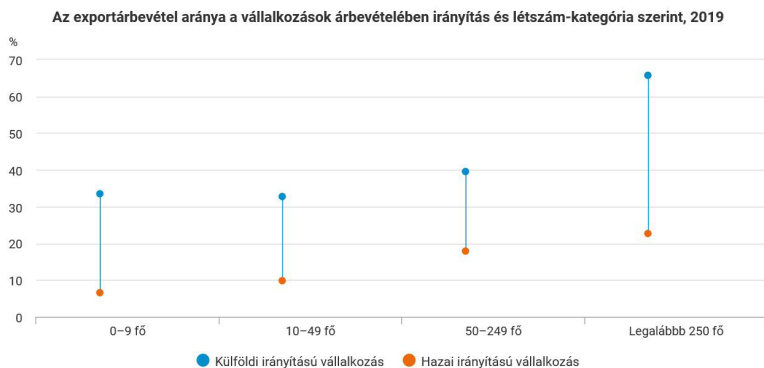
A külföldi és a hazai irányítású vállalkozások egy alkalmazottra jutó hozzáadott értékének hányadosa (termelékenységi hányados)

Forrás: KSH.

Ha összehasonlítjuk a Magyarországon működő hazai és külföldi irányítású cégek termelékenységét, akkor azt láthatjuk, hogy 2010-2015 között a külföldi irányítású cégek termelékenysége 2,4-2,7-szerese volt a hazai irányítású cégekének, ez az érték 2 alá érkezett 2020-ra.

Ha megnézzük az exportot is a hazai és a külföldi irányítású vállalatok árbevételeiben, akkor azt láthatjuk, hogy a vállalatmérettől függően kb. 2-4-szer nagyobb árbevételre tesznek szert exportból a külföldi irányítású vállalatok a hazai irányításúakhoz képest, tehát a Magyarországról történő export alapvetően a külföldi irányítású vállalatoknál koncentrálódik.

Megállapítható tehát a gazdasági bűnözést körülvevő gazdaságról, hogy az elmúlt kb. 10 évben az adóbevételeket sokkal hatékonyabban szedi be az állam, ugyanakkor az is, hogy a hazai irányítású vállalatok még mindig óriási versenyhátrányban vannak csupán az itt működő külföldi irányításúakhoz képest, és akkor nem is beszéltünk még az Európai Unió, mint közös piac területén működő versenytársakhoz viszonyuló helyzetükről.

A költségvetési csalások tárgyát képező adóterhek ugyanakkor azonosak mindkét kategóriában.

A vagyoni hátrány, mint minősítő körülmény gyakorlat szempontjából legjelentősebb értékhatárai (500.000,- Ft, 5.000.000,- Ft, 50.000.000,- Ft) az új Btk. hatálybalépése, azaz 2013. júl. 1. napja óta nem változtak. Azért mondom, hogy ezek a legfontosabb értékhatárok, mert nem üzletszerű elkövetéssel a gyakorlatban szinte alig lehet találkozni, leszámítva talán a pályázati forráselhívások esetkörét.

Ahogy maga a legfőbb ügyész fogalmaz a 2022. évre vonatkozó beszámolójában: *„A tárgyévben meghatározók voltak a tipikusnak mondható elkövetési technikák, mint például az áfa jogosulatlan csökkentésére irányuló számlagárak működtetése, a közösségen belüli beszerzést – azaz a más uniós tagállamban nettó értéken vásárolt áruk belföldi értékesítését – terhelő áfa kikerülését célzó, úgynevezett „eltűnt kereskedő” módszere... A visszatérő elkövetési módok között említhető a jellemzően nagy humánerőforrás-igényű szolgáltatási szektorokban – személy- és*

vagyonvédelem, takarítás – elkövetett, elsősorban a foglalkoztatást terhelő társadalombiztosítási járulékok megfizetésének jogellenes elkerülésére irányuló költségvetési csalás.”

A fenyegetettség mértéke az üzletszerű költségvetési csalások esetében, ha a vagyoni hátrány jelentős (5.000.001-50.000.000,- Ft), akkor 2-8 év, ha a vagyoni hátrány pedig különösen nagy (50.000.001-...) vagy azt meghaladó, akkor 5-10 év.

Mint mondtam, ezen értékhatárok 2013.07.01. napja óta nem változtak. A 2013 óta érvényes éves inflációval számolva (2023-ra becsült MNB által publikált infláció min. 17,6%) az akkori 5.000.000,- Ft ma 8.583.303,- Ft-nak, az 50.000.000,- Ft pedig 85.833.030,- Ft-nak felelne meg.

Megjegyzendő ezen a ponton, hogy az MNB középárfolyama 2013.07.01. napján 294,43 forint volt az euróhoz képest, a jelen dokumentum megírásakor 380 forint körül van ez az árfolyamszint.

Ezek az adatok jól mutatják álláspontom szerint, hogy önmagában az elkövetési értékhatárok változatlanul hagyása is egyfajta szigorítást jelent. Csak a szemléltetés kedvéért: egy 8-10.000.000,- Ft-os elkövetési érték 2013-ban egy kicsi panellakás árával ért fel mondjuk a III. Kerületben, addig ma ekkora összegért egy garázst és egy tárolót lehet vásárolni ugyanitt.

Vagyis álláspontom szerint megállapítható, hogy ma egy sokkal kisebb reálértékű elkövetésért fenyegeti ugyanúgy a törvény az elkövetőt, mint 2013-ban. Ugyanakkor az alábbi joggyakorlat miatt még ez sem igaz. Valójában – amint azt látni lehet – a megjelenő új, korábban nem alkalmazott halmazati büntetések miatt az elkövetést nominálisan ugyanakkora (az elkövetési értékhatárok változatlanul hagyása miatt reálértéken sokkal kisebb) összeg mellett súlyosabban fenyegeti ma a joggyakorlat.

Melyek ezek az országos szinten eltérő, újként jelentkező jogi minősítések a joggyakorlatban?

A Kúria a Bfv.II.881/2018/6. számú végzésében a következő megállapítást tette: „Amennyiben az adófizetésre kötelezett fiktív fizetési számlát vásárol és azt az adóbevallásban szerepelteti, a számla vásárlója vesztegetést, még a számla kiállítója a vesztegetést elfogadását követi el.”

Tehát abban az esetben, ha nem ingyen, hanem pénzért állítja ki a bűnsegéd a fiktív számlát a tettesnek, akkor a tettes vesztegetést, a bűnsegéd pedig vesztegetés elfogadását is elköveti a költségvetési csaláson kívül.

A vesztegetés fenyegetettsége alapesetben maximálisan 3 év, üzletszerű elkövetés során már 1-5 év, de lehet akár 2-8 év is, ha önálló intézkedésre jogosult személlyel kapcsolatosan követik el.

Korábban ez a jogi minősítés nem „terhelte” a fiktív számla vásárlóját, a tettest, „pusztán” a költségvetési csalás és hamis magánokirat felhasználása.

Megemlíthendő, hogy ennek tükrében a 2-8 (hamis magánokirat felhasználásával együtt 2-9), illetve 5-10 (hamis magánokirat felhasználásával együtt 5-11) éves fenyegetettségű üzletszerű elkövetés törvényi fenyegetettsége 2-11/2-12 évre, illetve 5-13, illetve 5-15 évre emelkedik, azzal, hogy a Bkv. 56. alapján súlyosító körülményt jelent a 2-nél többszörös halmazat.

Tapasztalatunk szerint ezt az eseti döntést alkalmazza a Fővárosi Főügyészség és a Bács-Kiskun Vármegyei Főügyészség is.

Ezzel ellentétben pl. a Baranya Vármegyei Főügyészség ugyanerre az esetkörre (tehát amikor a tettes átutalja a költségvetési csalás leplezése érdekében a bűnsegédnek a számlán szereplő pénzüsszeget, majd a bűnsegéd levonja a „jutalékát” és visszaviszi a pénzt a tettesnek) sikkasztás megállapítását kéri a költségvetési csalás mellett a bíróságtól, arra az álláspontra helyezkedve, hogy a pénzt a költségvetési csalás tettese, tehát a jogi személy vezető tisztségviselője, akire a jogi személy rábízta a pénzét, jogellenesen elsajátítja, illetve azzal sajátjaként rendelkezik.

Ennek a jogi minősítésnek ugyanakkor még kedvezőtlenebb eredménye van a terheltre nézve, hiszen a sikkasztás elkövetési értéke sokkal nagyobb, mint a számla áfa adótartalma, tehát a sikkasztás vagy azonos, vagy súlyosabb büntetési tétellel lesz fenyegetve, mint maga a költségvetési csalás. Ebben az esetben tehát könnyen lehet, hogy nemcsak azonos, hanem súlyosabb halmazati tételkerettel kell számoljon a terhelt, ha az ügyészség ezen jogi minősítése elfogadható lenne. Pl. egy 30 millió forint áfa tartalmú számla esetében a költségvetési csalás üzletszerű elkövetéssel 2-8 év lenne, míg az üzletszerű sikkasztás bőven 50 millió forint feletti érték 5-10 évvel fenyegetett lenne.

Így az eredetileg pusztán költségvetési csalásnak és hamis magánokirat felhasználásának induló 2-9 évvel fenyegetettség 5-15 évvel fenyegetettséggé alakul, ráadásul 2-nél többszörös halmazattal, mint súlyosító körülménnyel.

Itt jegyzem meg, hogy az emberölés alapesetét a törvény 5-15 évvel fenyegeti súlyosító körülménynek számító többszörös halmazat nélkül, az emberrablás alapesetét pedig 2-8 év fenyegeti.

Ezen a ponton ki kell térni arra is, hogy a költségvetési csalás esetében a törvény azt tartalmazza főszabályként, hogy korlátlanul enyhíthető annak a büntetése, aki a vádemelés előtt a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrányt megtéríti. Ugyanakkor ez a „kedvezmény” nem vonatkozik a vesztegetésre, avagy a sikkasztásra, tehát abban az esetben, ha vesztegetéssel vagy sikkasztással is meg van gyanúsítva az elkövető, akkor sem számíthat korlátlan enyhítésre, ha megtéríti a teljes költségvetést ért vagyoni hátrányt vádemelés előtt. Másként megfogalmazva: a korlátlan enyhítési lehetőséget kizárja a sikkasztás vagy a vesztegetés.

Megjegyzendő, hogy nem csupán a tételkeretek emelkednek ezen halmazatokkal, nem csupán súlyosító körülmény keletkezik a 2-nél többszörös halmazattal, hanem a középmérték is emelkedik.

Ezen a ponton a súlya miatt pusztán megjegyzem, hogy a vesztegetés, mint korrupciós bűncselekmény esetében azt tapasztaljuk, hogy a teljes vagyoni hátrányt megtérítő elkövetők esetében csökken az esélye a bírósági mentesítésnek.

A társasági adó vonatkozásában azt tapasztaljuk, hogy korábban eltérés volt az országban azt illetően, hogy a fiktív számlák áfa tartalmán kívül hol tekintik ezen számlákat társasági adónemben is vagyoni hátrányt okozóknak automatikusan (példa volt erre Békés megye korábban), ma már ez a megközelítés nem meghatározó, kizorulóban van, ugyanakkor elvétve lehet még mindig látni ilyen eseteket.

A joggyakorlat „egységességének” taglalása során nem lehet elmenni a vagyoni kényszerintézkedések területileg teljesen változó jellege mellett, gondolok itt a Jszt. alapján elrendelhető maximális mértékű 300%-os zár alá vételre. Úgy tapasztaljuk, hogy sokszor még ügyn belől sem következetes ezt illetően a nyomozóhatóság (gondolok itt

azon esetekre, amikor a nyomozás során módosításra, kiterjesztésre kerül a gyanúsítás, de korábban még „az első körben” alkalmazta a +300%-os zár alá vételt, az újabb gyanúsítási pontoknál már nem). Ami ezzel kapcsolatosan szintén kiemelendő, hogy a Kecskeméti Járásbíróságon és Törvényszéken kívül eddig bárhol is hoztuk fel érvként azt, hogy nem lehet automatikusan +300%-os zár alá vételt elrendelni a jogi személlyel szemben, ehhez szükség lenne egy elemző/értékelő tevékenységre a cég aktuális vagyoni helyzetét/állapotát illetően, illetve arra is, hogy mi alapozza meg egyáltalán a későbbi kielégítés meghíúsításának veszélyét, semmilyen érdemi választ nem kaptunk a nyomozási bírói feladatokat ellátó bíróságoktól.

Pontosan úgy jártunk, ahogyan azt a Kúria a 2016.El.II.JGY.B.2. számú összefoglaló véleményében írta, idézem: *„Komoly hiányossággént tapasztaltunk ugyanakkor számos ügyben azt, hogy amikor a bíróság az ügyészi indítvány mellett védői – vagy terhelti – indítványt is elbírált, elmaradt a reagálás az abban kifejtettekre, annak ellenére, hogy a hivatkozott kollégiumi vélemény külön kihangsúlyozta: a határozat indokolásában ki kell térni a védő ténybeli és jogi érvelésére és a bíró azzal kapcsolatos álláspontjára. Több ügyben még az is előfordult, hogy miután az első fokon eljáró bíróság a kényszerintézkedés fenntartásáról döntött annak felülvizsgálata során, az ügyészi indítvány mellett előterjesztett, a kényszerintézkedés megszüntetésére irányuló terhelti vagy védői indítvánnyal említést sem tett, és a másodfokú bíróság pótolta a mulasztást. Ugyancsak több az ügyészi indítványon alapuló határozatban elmaradt a reagálás arra a védői indítványra, amely enyhébb kényszerintézkedés elrendelésére irányult. Ez azért is jelentős hiányosság, mert a kényszerintézkedés kapcsán így sérülhet az arányosság elve.”*

A bünszervezet vonatkozásában azt gondolom, hogy az egységesség hiánya a jogalkalmazók számára egyértelmű, ugyanakkor itt külön kiemelendő, hogy a Kúria és a jogalkotó sem ért egyet és a jogalkotó törvényi indoklásával előfordul, hogy a Kúria szembehelyezkedik.

Álláspontom szerint nem egységes a joggyakorlat azt illetően sem, hogy mely esetekben kerül sor stróman ügyvezetőkkel szemben pusztán csak közokirat-hamisítás miatti vádemelésre (adott esetben megrovásra) és mely esetekben kerül sor az ő személyüket illetően költségvetési csalás bűnsegédlete miatti vádemelésre. Ez egy nagyon

nehezen megítélhető kérdéskör és ezt illetően kedvezőbb gyakorlatot látunk Győr-Moson-Sopron Vármegyében, mint az ország többi részén.

A joggyakorlatot tekintve elmondható a legfőbb ügyész beszámolójából, hogy 2022-ben összesen 85 ügyben kötött egyezséget és emelt ez alapján vádat, ez 2021-ben 77 volt. Az egyezségkötéssel érintett vádlottak száma 2022-ben 155-re emelkedett a 2021-es 141 főhöz képest. Ehhez képest 8.901 ügyben adott be mértékes indítványt tartalmazó vádiratot, amely 2021-ben 6.253 volt, 2020-ban pedig 5.090.

Látható tehát, hogy statisztikai szemmel nézve 1 ügyön belül 2-nél több személlyel egyezség megkötése nem várható, továbbá az is, hogy a 19 vármegye és Budapest számát tekintve legfeljebb 4 egyezség megkötése jut 1 év alatt 1 egész vármegyére. A helyzet azonban teljesen más, ha megnézzük a területi adatokat.

A jelenleg elérhető adatok szerint az egész 2022-es évben

- nem emeltek vádat megkötött egyezség alapján Békés megyében, Hajdú-Bihar megyében, Heves megyében, Nógrád megyében, Vas megyében és Veszprém megyében, ugyanakkor
- 7 vagy annál több alkalommal emeltek vádat egyezség alapján Budapesten és az alábbi megyékben: Csongrád-Csanád megye, Győr-Moson-Sopron megye, Pest megye, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, Tolna megye, ezekben összesen a 85 egyezségből 59-et kötöttek meg.

Az ügyészség egyébként ebben az évben maga 42 alkalommal kezdeményezett egyezséget, míg a terhelt vagy a védő összesen 1.071 esetben. Így alakult ki a 85 db megkötött egyezség alapján megtett vádemelés az 1.113 kezdeményezésből.

Összességében tehát álláspontom szerint adott egy számos, többek között történelmi okokra is visszavezethető indokok miatt óriási versenyhátrányból induló hazai irányítás alatt működő gazdasági társaság tömeg, ez kiteszi a bejegyzett cégek kb. 98%-át. Ezeknek a cégeknek a termelékenységé javult ugyan az elmúlt 10 évben, de még mindig óriási lemaradásban van csak a hazai bejegyzésű (!), külföldi irányítás alatt álló cégekhez képest, az exportáló képességekben meglévő különbségekről nem is beszélve. Az adóterhek azonosak az országon belül.

Ezen gazdasági társaságok vezető tisztségviselői a költségvetési csalások esetében önmagában azzal, hogy az elkövetési értékhatárok az elmúlt 10 évben nem változtak, ugyanazon reálértékű (!) cselekmények vonatkozásában súlyosabb büntetési tételekkel kell számoljanak most, mint korábban.

Mindezt jócskán elsúlyosítják azok a megjelenő/korábban nem alkalmazott bűnhalmazatok, amelyek megnövelik a büntetési tételkeretet, a középértéket és még egyben súlyosító körülményt is jelentenek a többszörös halmazat miatt. Az egyezségkötések rendkívül alacsony számban történnek, ráadásul területileg teljesen eltér ennek a jogintézménynek az alkalmazása, míg a jogi személlyel szembeni büntetőjogi intézkedés miatti zár alá vételek és azok nyomozási bírói megítélése szintén eltérőek.

GAZDASÁGI BÚNÖZÉS 2024

Dr. Fodor Balázs Gábor

ügyvéd, egyetemi oktató KRE-ÁJK Bűnügyi Tudományok Intézete

GAZDASÁGI BÜNÖZÉS, SZERVEZETT BÜNÖZÉS

1. Gazdasági bűnözés

A gazdaság szabályozását, illetve védelmét alapvetően az ágazati szabályokban kell megvalósítani, így az ultima ratio elvének a gazdasági büntetőjog területén kiemelt jelentősége van az Alkotmánybíróság¹ és számos nemzetközi dokumentum szerint is². A gazdasági bűncselekmények körének meghatározása nehéz, azonban például statisztikai szempontból fontos feladat. Az ilyen bűncselekmények elszaporodottsága, csökkenése, társadalmi hatása, illetve veszélye mind jogalkotási, mind jogalkalmazási (büntetési kiszabási) szempontból jelentős. A gazdasági bűnözés mértékének megítélése a hivatalos bűnügyi statisztikai adatok alapján rendkívül nehéz, több okból is. Az egyik probléma a terület gyakori újrakodifikálása. A bűncselekmények törvényi tényállásai gyakran változtak a rendszerváltás óta. A 2013-ban hatályba lépő Btk. is jelentősen átstrukturálta a törvény gazdasági bűncselekményeket szabályozó fejezeteit, illetve átfogalmazta a tényállásokat, továbbá számos a gazdálkodás menetében megvalósított, a piacgazdaság szabályos működését is sértő bűncselekmény például vagyon elleni bűncselekmények között található, mint a hűtlen kezelés, sikkasztás,

---

1 „A büntetőjognak nem feladata az alkotmányos értékek átfogó védelme, hanem csupán az, hogy ezen értékeket a különösen súlyos sérelmekkel szemben védje. A büntetőjogi eszközrendszer ultima ratio szerepe kétségtelenül azt jelenti, hogy akkor alkalmazandó, ha más jogági eszközök már nem elegendőek” (18/2000.(VI.6.) AB határozat)

2 Az Európa Tanács 1981. évi ajánlása már rögzíti, hogy a gazdasági bűnözéssel szemben elsősorban polgári jogi, kereskedelmi jogi, illetve államigazgatási eszközökkel kell fellépni.

csalás, gazdasági csalás. A gazdasági bűnözéssel szembeni hatékony fellépés legfontosabb eszközei a megelőzés, a jogsértések látenciájának csökkentése (készpénzforgalom csökkentése, a cég alapítás és eladás szigorítása, online bizonylatok és nyilvántartások vezetése, a cégek gyakori és célzott ellenőrzése stb.) és a hatékony szankcionálás (jogellenesen szervezett vagyon elvonása), hogy a gazdasági bűncselekmények elkövetése rossz üzleti döntés legyen, ne érje meg ilyen bűncselekményeket elkövetni. Az elkövetők hatóságokkal való együttműködése a gazdasági bűnözéssel szembeni harc fontos eleme, mert ennek keretében a bonyolult, sok szereplős, számos esetben jelentős vagyoni hátrányokat okozó gazdasági bűncselekmények felderítése, bizonyítása és a sértettek reparálása gyorsan és hatékonyan történhet meg. A gazdasági bűncselekmények szankcionálásánál kiemelt hangsúlyt kell fektetni a vagyoni szankciókra, a szabadságelvonó büntetésekkel szemben, illetve indokolt esetben azok mellett. Össztársadalmi szemponttól ritkán indokolt szabadságelvonó büntetést alkalmazni olyan büntetlen előéletű személyekkel szemben, akik a büntetőeljárás során együttműködnek a hatóságokkal és egyébként hosszú ideje a társadalom, illetve a gazdaság hasznos tagjai. A vagyoni szankciókon kívül a szabadságelvonás azonban nem mellőzhető olyan személyek esetében, akik életvitelszerűen bűnöznek.

Vizsgáljunk meg néhány statisztikát általában a bűnözés, a gazdasági bűncselekmények és azok szankcionálási gyakorlata tekintetében:

A legfőbb ügyész 2023-as országgyűlési beszámolója alapján a regisztrált bűncselekmények száma 2014 és 2023 között közel a felére csökkent. (2014-ben 329.303, 2023-ban 178.172) Ezzel szemben a végrehajtandó szabadságvesztésre ítélt személyek száma a 2021-es 6440-ről, 2023-ra 7.975-re nőtt.³ Így a 100.000 lakosra vetített fogvatartotti arány⁴ a 2022-es szintről is tovább romlott hazánkban,

---

3 B/8995, A legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója az ügyészség 2023. évi tevékenységéről, <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/09/a-legfobb-ugyesz-orszaggyulesi-beszamoloja-az-ugyeszseg-2023.-evi-tevekenysegerol.pdf>

4 <https://www.prisonstudies.org/country/hungary>

megelőzve ezzel számos európai országot⁵ és figyelmen kívül hagyva a szabadságelvonnással nem járó büntetéseket szorgalmazó nemzetközi ajánlásokat⁶ és tudományos munkákat.⁷ A 2023-as országgyűlési beszámoló is megállapítja, hogy *a bíróságok büntetéskiszabási gyakorlata szigorúbbá válásának folyamata 2023-ban sem fordult meg*. Ennek ellenére a beszámoló alapján, *az ügyészség az enyhe ítélkezési gyakorlat megváltoztatása és a törvény szigorának érvényre juttatása végett a kiszabott büntetés súlyosítására irányuló fellebbezéssel élt. Ez volt a leggyakoribb oka az ügyészi fellebbezéseknek, amely a vádhatósági jogorvoslattal érintett vádlottak 89,3%-ára vonatkozott*. Itt említeném ki, hogy a gazdasági bűncselekménnyel érintett terheltek körében is egyre jelentősebb a letartóztatások száma is. Így fontos statisztika, hogy az indítványozott és a bíróságok által elrendelt letartóztatások száma is továbbá nőtt. 2021-ben 4685 esetben, 2023-ban pedig 5153 esetben rendelt el letartóztatást a bíróság, annak ellenére, hogy az „új” Be. indoklása és a beszámoló is egyértelművé teszi, hogy *a törvény a letartóztatások számát a minimálisra kívánja csökkenteni, és a letartóztatást valóban csak a legszükségesebb esetekre kívánja korlátozni*. A statisztikák alapján a törvény által alternatívaként kínált enyhébb kényszerintézkedések és az óvadék intézménye továbbra sem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. A gyakorlat még mindig nagyon letartóztatás centrikus, az elrendelt bűnügyi felügyeletek száma 2023-ban nem érte el az elrendelt letartóztatások 10 százalékát.

A **költségvetési csalások** esetében a legfőbb ügyész országgyűlési beszámolója alapján a kezdeményezett eljárások kapcsán rögzített cselekmények száma 2019-ben 1810, 2023-ban 1737 volt. Az egyes regisztrált bűncselekmények száma 2019-ben 1503, 2023-ban 1041

5 Magyarországon 170,6 fő, az Egyesült Királyságban 130 fő, míg Ausztriában 95 fő, Finnországban pedig 53 fő. (Papp Ádám Antal: A szabadságvesztés büntetés alternatívái a büntetéskiszabás tükrében* (DJM, 2021/3-4., 54-65. o.)

6 Európai Tanács Miniszteri Bizottságának R (92) 17. számú Ajánlása, Az Európa Tanács R (2000) 22. számú Ajánlása

7 Pápai-Tarr Ágnes: Súlytalan büntetés? - néhány gondolat a végrehajtásában felfüggesztett szabadságvesztésről* (MJSZ, 2023/1., 19-37. o.)

volt. A NAV bűnügyi statisztikái alapján a költségvetési csalási ügyekben elrendelt nyomozások száma 2015-ben 5374, 2022-ben 2786 darab volt. Az ismertté vált jogsértések elkövetési értéke 2015-ben 137 milliárd, 2022-ben 60 milliárd forint volt. A vagyonbiztosítás mértéke 2015-ben 22%, 2022-ben 115% volt.⁸ A NAV szervezetéről és annak 2023-as tevékenységéről szóló évkönyv alapján az ismertté vált jogsértésekkel okozott vagyoni hátrány 2023-ban tovább csökkent, 36,5 milliárd forint volt. Az ismertté vált jogsértések száma is jelentősen csökkent 2023-ban 1027 darabra. Az évkönyv azt is megállapítja, hogy az év végéig azonosított bünszervezetek és bűnszövetségek száma kiemelkedő az előző évek adataihoz képest.⁹ Az Európai Bizottság 2023-ban hozta nyilvánosságra az áfarésről¹⁰ szóló legújabb jelentését, ami 2021-ig dolgozta fel a vizsgált adatokat. Az adatok alapján Magyarországon 2010-ben 22,3%, míg 2021-ben már csak 4.4% volt a be nem szedett áfa aránya. A statisztikák összességéből és a szakmai tapasztalatokból egyértelműen levonhatóak az alábbi következtetések. A költségvetést károsító bűncselekmények száma és az okozott vagyoni hátrány mértéke évről évre jelentősen csökken. A hatóságok felderítő, vagyonbiztosító és egyéb tevékenysége pedig egyre hatékonyabb. Álláspontom szerint az adatbőségnek (Big Data¹¹) és a hatékony hatósági eszközöknek és munkának (egyezség, lehallgatások, megfigyelések stb.) tudható be az is, hogy egyre több szervezett elkövetésre derül fény, azaz a szervezethez látenciája is

8 NAV Bűnügyi statisztika 2015-2022, <https://nav.gov.hu/bunugy/eredmenyeink>

9 <file:///C:/Users/Huawei/Downloads/NAV%20%C3%89vk%C3%B6nyv%202023-1.pdf>

10 Az Európai Bizottság minden évben elkészíti az egyes tagállamok által be nem szedett áfa összegére és a potenciálisan beszedhető áfához viszonyított arányára vonatkozó statisztikákat.

11 A big data nem konkrét technológia, hanem régi, bevált és új technológiák szintézise. Ezek a technológiák együttesen képesek biztosítani hatalmas mennyiségű, változatos adat gyors feldolgozását és kezelését. Biztosítják a valós idejű kiértékelést és amennyiben szükséges, a megfelelően gyors reagálást. A big data három meghatározó jellemzője angolul a 3 V (Volume, Velocity és Variety)

egyre csökken. Ezen adatokból az a következtetés is levonható, hogy a bűncselekmény elszaporodottságára, mint a büntetést súlyosító körülményre vonatkozó általános, minden konkrétumot, statisztikát nélkülöző ügyészi vagy bírói érvelés nem lehet alapos.¹² Ezzel szemben napjainkban egyre súlyosabb mértékes indítványok és kiszabott büntetések tapasztalhatóak költségvetési csalások esetében. Egy a közelmúltban készült vádiratban egy számlagyár büntetlen előéletű és rendezett személyi körülményekkel rendelkező vezetőjére vonatkozó mértékes indítvány alapján, az ügyészség 15 év fegyházbüntetést látott indokoltnak, amennyiben a terhelt az előkészítő ülésen beismeri a bűnösségét és lemond a tárgyaláshoz való jogáról. Ugyanezen vádiratban a számlagyár másik vezetőjének mértékes indítványa is 15 év fegyházbüntetés volt, annak ellenére, hogy a terhelt már a nyomozás során részletes, tényfeltáró, más személyek felelősségét és szerepét is pontosan leíró, beismerő vallomásokat tett az ügyben. Egy másik vádiratban a számlabefogadó vádlott a vád szerint 12 millió forintot el nem érő vagyoni hátrányt okozott a költségvetésnek, ezért a rá vonatkozó mértékes indítvány 7 év börtönbüntetés volt. Egy harmadik vádiratban egy 5 millió forintot pár tízezer forinttal meghaladó vagyoni hátrány esetében egy büntetlen előéletű, magatehetetlen feleségét ápoló, nyugdíjas elkövető esetében 2 év börtönbüntetést 4 év próbaidőre felfüggesztve látott indokoltnak mértékes indítványként ajánlani az ügyészség, annak ellenére, hogy a teljes vagyoni hátrány a vádirat benyújtása előtt megtért.

Pénzmosások esetében a 2023-as országgyűlési beszámoló adatai alapján a kezdeményezett eljárások kapcsán rögzített cselekmények száma 2019-ben 725, 2023-ban 577 volt. Az egyes regisztrált bűncselekmények száma 2019-ben 358, 2023-ban 768 volt. A beszámoló az esetszám növekedés okai között említi az orgazdaság beolvasztását a pénzmosás tényállásba, a vagyonvisszaszerzés és a felderítés hatékonyságát, illetve az online térben történő elkövetések térhódítását. A

---

12 Fodor Balázs Gábor: A gazdasági bűncselekmények szankcionálása, Büntetőjogi Szemle 2024/1. szám. <https://ujbtk.hu/fodor-balazs-gabor-a-gazdasagi-buncselekmények-szankcionalasa/>

beszámoló szerint, az internetes közegben elkövetett csalásokból realizált vagyon megszerzéséhez és legalizálásához rendszerint olyan banki műveletek kapcsolódnak, amelyek pénzmosást valósítanak meg. A bűncselekmény legelterjedtebb formája továbbra is a pénzfutárok vagy bankszámla-strómanok alkalmazása. Ennek során a külföldön élő elkövetők az interneten toboroznak maguknak Magyarországról társakat. Álláspontom szerint a törvényi tényállás egyre több magatartást pénzmosásnak minősítő formája miatt az büntetőeljárások és marasztalások számának csak a hatósági szándék és kapacitás szabhat gátat. Gondoljunk csak arra, hogy pénzmosást követ el az is, aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó vagyont – akár ajándékként vagy ellenérték-ként – megszerzi.¹³ Továbbá teljesen logikus, hogy minden „valamire való” bűncselekmény eredményét, hasznát az elkövetők fel akarják használni.¹⁴ Nem nézni szeretnék a pénzt az ágy alatt, rettegve attól, hogy mikor jönnek érte a hatóságok, amivel nem csak a bűncselekmény hasznát veszítenék el, de még bizonyítékot is szolgáltatnának magukkal szemben, mert honnan is van ez a sok készpénz? Így a valós esetszám a vagyont generáló bűncselekmények számával közel azonos lehet.

Az ügyészégi statisztikák alapján a Btk. XLI. fejezetébe tartozó csoportosítás szerinti gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények száma 2004-ben 3460, 2023-ban 451 volt. Ezen belül is a számvitel rendjének megsértése bűncselekmények száma 2004-ben 734, 2023-ban 272 volt. **A csődbűncselekmények** száma 2004-ben 1791, 2023-ban 120 volt, amely a 2004-es adat 6.7 százaléka.¹⁵ A 2023. évi országgyűlési beszámoló a csődbűncselekmények értékelésére 8 sort szánt, melyben stagnálásról, csökkenésről számolt be. Ezzel szemben a NAV 2022-es évkönyve alapján a NAV 2022 év végén 11.625 folyamatban lévő felszámolást tartott nyilván, a felszámolással érintett kintlévőség

---

13 Btk. 399. § (4) bekezdése

14 Fontos itt kiemelni, hogy a jogszabály – és annak helyes értelmezése – szerint, aki a saját büntetendő cselekményből származó vagyont csak felhasználja az nem követ el bűncselekményt.

15 Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól, Legfőbb Ügyészség, 2024. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/10/tajekoztato-a-bunozes-2023.-evi-adatairol.pdf>

451 milliárd forint volt.¹⁶ A 2022-es évkönyv alapján az ismertté vált bűncselekmények statisztikái szerint 2022-ben az elkövetési érték összesen körülbelül 3.3 Milliárd forint volt, a vagyonbiztosítás pedig 45 millió forint. Meggyőződésem, illetve saját tapasztalataim szerint a piacgazdaság zavartalan működését, a hitelezők érdekeit leginkább sértő csődbűncselekmények esetében igen nagy a látencia. Számos gazdálkodó szervezet jelentős tartozással (hitelezői igénnyel) és „hipp-hopp” eltűnt vagyonnal kerül felszámolás alá, majd megszüntetésre, úgy, hogy a hatóságok nem folytatnak le semmilyen érdemi nyomozást az ilyen ügyekben. Azonban azt is meg kell jegyezni, hogy egy jól „megkomponált” csődbűncselekményt utólag nagyon nehéz felderíteni, rekonstruálni, hiszen a hatóságoknak ritkán áll rendelkezésre operatív anyag, az iratok hiányosak vagy teljesen hiányoznak, tanúk nincsenek. Van egy elkövető, aki minden bizonyítékot még a büntetőeljárás előtt gondosan eltüntet, meghamisít, a céget fantomizálja, illetve a vagyon útja is sokszor követhetetlen. Így indokolt lehet a büntetőeljárást a cégfantomizálás miatt felmerülő intellektuális közokirat hamisítás vagy a nyilvántartások hiánya, hamissága miatt számvitel rendjének megsértése bűncselekmény gyanúja miatt megindítani és ennek keretében nyomozni az eltűnt vagyon ügyében.

A gazdálkodás menetében gyakran fordul elő, hogy a vezető tisztségviselő szándékosan megsérti vagyonkezelői kötelezettségét – például indokolatlanul előnytelen szerződések megkötésével - és ezzel a gazdasági társaságnak vagyoni hátrányt okoz.¹⁷ Az ésszerű gazdálkodás szabályainak szándékos és gyakori megsértésével okozott tulajdonosi és hitelezői érdeksérelmek kapcsán nem csak a csődbűncselekmények

---

16 Tények, információk a Nemzeti Adó- és Vámhivatal szervezetéről és annak 2022-es tevékenységéről, Budapest 2023, 27. oldal, file:///C:/Users/Huawei/Downloads/NAV_Evkonyv_2022%20(1).pdf

17 A hűtlen kezelés gyakori példája, amikor a gazdasági társaság képviselőjét ellátó tisztségviselő a társaság nevében kötött szerződésben indokolatlanul előnytelen feltételeket fogadott el (pl. BH2009. 198., BH2005. 43.). A vagyoni hátrány bekövetkezését az érintett cég egyébként nyereségessége nem zárja ki, a nyereség csökkentése is vagyoni hátrány, nem kell összeségében veszteségességgnek előállnia (EBH2004. 1109.).

száma, de a **hűtlen kezelések** száma is feltűnően alacsony a statisztikák alapján. Az ügyészségi statisztikák szerint 2019 és 2023 között a hűtlen kezelések száma átlagban nem érte el éves szinten a 40 darabot. A hanyag kezelések átlagos éves száma pedig 1 darab.¹⁸

Mindezek alapján kijelenthető, hogy a költségvetést károsító bűncselekmények kapcsán jelentős sikereket értek el a bünyügyi hatóságok. A látencia, az esetszám és az okozott vagyoni hátrány mértéke is jelentősen csökkent, a vagyonsbiztosítás pedig több, mint 100%-os. Az ilyen ügyekben a továbbiakban szükségtelen és megalapozatlan a bűncselekmény elszaporodottságára történő hivatkozás, az indokolatlan szigor alkalmazása. A pénzmosás kapcsán az esetszám növekedésének számos oka van, de az esetszám további növelésében szinte korlátlan - már- már ijesztő - lehetőség rejlik, a törvényi tényállásból és az emberi természetből fakadóan. A gazdálkodás menetében gyakran előforduló csődbűncselekmény és hűtlen kezelés kapcsán az esetszám biztosan nem tükrözi a valós helyzetet, bár itt meg kell jegyezni, hogy ezen bűncselekmények felderítése és bizonyítása nehézkes, sokszor eredménytelen. A felderítés, bizonyítás és reparáció érdekében hatékony eszköz lehetne az egyezségek széleskörű alkalmazása. Azonban a 2023-as beszámoló szerint 2023-ban *egyezés alapján 83 ügyben került sor vádirat benyújtására, ami nagyjából megfelel az előző évi adatnak (2022: 85)*. Reményeim szerint az egyezségi témában nemrég megjelent új ügyészségi körlevél változtat ezen a helyzeten. A körlevél bevezetője alapján, *az egyezés az állami büntetőigény időszerű és hatékonyabb érvényesítésének kiemelkedően fontos eszköze*.¹⁹

2. Szervezett gazdasági bűnözés

A legjelentősebb gazdasági bűncselekmények, mint a költségvetési csalások, pénzmosások, csődbűncselekmények lényegükből adódóan általában együtt járnak rendszeres haszonszerzési célzattal, illet-

---

18 Tájékoztató a bűnözés 2023. évi adatairól, Legfőbb Ügyészség, 2024. <https://ugyeszseg.hu/wp-content/uploads/2024/10/tajekoztato-a-buno-zes-2023.-evi-adatairol.pdf>

19 1/2024. (VIII. 31.) LÜ h. körlevél az egyezségkötésről

ve – sokszor elkerülhetetlenül – több személy tervszerű, szervezett magatartásával is. Bár nyilván előfordul néha, hogy egy elkövető egyszeri cselekményével valósulnak meg ezen bűncselekmények. Így az üzletszerűen, bünszövetségben, illetve bünszervezetben történő vádemelés, illetve marasztalás igen gyakori ezen bűncselekmények esetében. Megállapítható tehát, hogy az üzletszerűen és a bünszövetségben történő elkövetések inkább rendszerinti tényállási elemek ezen bűncselekményeknél, mint különös esetek. Így például az üzletszerűen, illetve bünszövetségben történő elkövetés a korábbi adócsalás esetében nem is volt minősítő körülmény.²⁰ Az üzletszerűség pedig a német szabályozás szerint nem súlyosító körülmény az adócsalások esetében.²¹ Költségvetési csalások vonatkozásában a jogalkotó a korlátlan enyhítés kedvezményét biztosítja azon elkövetők részére, akik a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrányt a vádemelés előtt megtérítik. A kedvezményezettek köréből korábban ki voltak zárva a bűncselekményt üzletszerűen elkövető személyek. Azonban ez a szűkítő rendelkezés kikerült a törvényből, mert a jogalkotó is felismerete, hogy szinte minden elkövetés üzletszerűnek minősül a gazdálkodás sajátosságaiból fakadóan. Álláspontom szerint ugyanez a helyzet a bünszövetségben történő elkövetés esetében is, hiszen általában minimum két személy (például számla kiállító, befogadó) szervezett magatartása szükséges a bűncselekmények elkövetéséhez. Így indokolt ezen személyeket is a korlátlan enyhítés kedvezményével ösztönözi a költségvetés minél eredményesebb reparációja érdekében. Főként, mert ezen kedvezmény mellett is lehetősége van a jogalkalmazónak indokolt esetben súlyos büntetést kiszabni, hiszen a büntetési tételkeretnek csak az alsó határa változik a kedvezmény által. Azonban a jogalkalmazóknak is lehetősége van a minősítő körülmények fennállása esetén a büntetési tételkeret alsó határát átlépni, *ha annak legkisebb mértéke a büntetés kiszabásának elveire figyelemmel túl szigorú lenne.*²²

---

20 1978. évi IV. törvény 310. § adócsalás

21 Abgabenordnung (AO) 370. §(3) bekezdése

22 Btk. 82. §

Más azonban a helyzet a bűncselekményt **bűnszervezetben** elkövetők esetében. Ilyen esetekben a jogalkalmazónak – álláspontom szerint indokolatlanul – meg van kötve a keze és a törvény szigorú rendelkezései alapján kell eljárni, akár saját megalapozott és indokolható meggyőződésével szemben is. Álláspontom szerint a bűnszervezethez köthető szankciórendszer lazításra szorul. A büntetési tételkeret felemelése²³ az ilyen esetek táradalomra való veszélyessége miatt indokolt, egyben meghagyja a jogalkalmazó részére azt a lehetőséget, hogy indokolt esetben, akár a büntetés enyhítésére vonatkozó szabályok alkalmazásával élhessen, így a jogalkalmazás kellő mozgásteret kap az ügyek, illetve az elkövetők egyedi adottságainak értékelésére. Azonban álláspontom szerint nem indokolt a bűnszervezetben elkövetőket kizárni a kedvezmények rendszeréből és ezzel a jogalkalmazó mérlegelési jogát elvonni ezekben az esetekben.

A bűnszervezet fogalom 2019-es megváltoztatása²⁴, illetve ennek törvényi indoklása²⁵ jelentős változást kellett volna, hogy eredményezzen a joggyakorlatban, hiszen az indoklása szerint, a korábbi jogalkalmazás a bűnszervezeti formában történő elkövetés megállapításánál egyszerűsítő gyakorlatot folytatott, mely *joggyakorlat törvényrontó, ugyanis nem tükrözi vissza a jogalkotó szándékát a szervezett bűnelkövetői alakzatok közötti különbségtétel tekintetében*, így a módosítás szükségessé vált. A módosítás célja az volt, *hogy reagálva a jelenlegi, nem megfelelő joggyakorlatra, élesebben határolja el a bűnszervezet fogalmát a bünszövetség fogalmától, egyúttal támpontot adjon a jogalkalmazás számára a bűnszervezetben történő elkövetés megállapíthatósága tekintetében*. Ezért a hatályos meghatározás kiegészül a *hierarchia és a konspiráció fogalmi elemeivel*. A törvény indoklása a korábbi büntetés kiszabási gyakorlattal szembeni kritikát is megfogalmaz, mely szerint *az így megemelt büntetési tétel, a büntetéskiszabás során alkalmazott középérték szabály és a kedvezmények alkalmazásának tilalma még*

---

23 Btk. 91. § (1) bekezdése

24 2019. évi LXVI. törvény - Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról

25 2019. évi LXVI. törvény végső előterjesztői indoklása - a Magyarország 2020. évi központi költségvetésének megalapozásáról

a közepesen súlyos bűncselekmények esetén is az indokoltnál hosszabb végrehajtandó szabadságvesztéshez vezet. A jogalkotás nyomán a Kúria tanácselnöki értekezlete, illetve a Bhar.III.571/2019/41. határozata következett, ezekben a legfelsőbb bíróság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az új jogi szabályozás valójában érdemében nem érinti a korábbi jogszabály szerint kialakult gyakorlatot, a 2019. július 10. napján bekövetkezett törvénymódosítás kapcsán a Kúria csupán megjegyezte, *hogy az eddig követett gyakorlat is megfelelt a módosított törvény szerint értelmezendő fogalomnak.* A Kúria a törvény indoklása kapcsán megállapította, hogy annak jogi kötőereje nincs, a jogértelmezés a bíróságok feladata, továbbá álláspontja szerint továbbra is követendő a 4/2005. számú büntető jogegységi határozat. Álláspontom szerint a bünszervezet fogalom változása és annak törvényi indoklása nyomán a helyzet egyértelmű, nem lehet fenntartani a korábbi gyakorlatot, ahogy a 4/2005. számú büntető jogegységi határozat is – legalább részben - meghaladottá vált, megállapításait számos tekintetben biztosan nem lehet követni. A 23/2018. (XII.28.) AB határozat pedig egyértelművé tette, hogy a törvény indokolásban leírtak figyelmen kívül hagyásának súlyos következményei kell, hogy legyenek. A konkrét ügyben ez a Kúria ítéletének megsemmisítéséhez vezetett. Az AB határozat szerint *az önkényes bírói jogértelmezés sértheti az Alaptörvény XXVIII. cikk (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogot.* Az alkotmánybíróság ezen döntése lehetőséget teremthet a bünszervezet kapcsán született döntésekkel szembeni alkotmányjogi panaszoknak.

Álláspontom szerint a jogalkotás ténye, a törvény új fogalom használata, indoklása és a szigorú jogkövetkezmények alapján kell értelmezni az új bünszervezet fogalmat, mindezek alapján a **hierarchikusan szervezett csoport** kapcsán fontos megállapítani, hogy egy-egy személy irányító szerepe, az irányítói, szervezői, végrehajtói feladatok megoszlása, az alá- fölé rendeltség enyhe formája nem adhat alapot a hierarchikus szervezettség megállapítására. Ez legfeljebb a korábbi szabályozás szerinti összehangolt működés megállapítására adhat okot. A hierarchikusan szervezett csoport (hierarchikus szervezet) a magyar nyelvtan szabályai és az indoklás alapján egy parancsuralmi rendszer, ahol utasítások alapján, koordinált módon tevékenykednek a vertiká-

lis szervezeti struktúrában a tagok. A Kúria álláspontjával szemben, tehát nem lehet elégséges hozzá *egy résztvevő szervezői, koordináló, irányító szerepe a feladatok megosztása során.* (Bfv.I.752/2020/17., Bfv. III.1.083/2020/13., Bfv.II.322/2021/8., Bfv.II.605/2021/8.). Egyérték azonban a Kúria álláspontjával, abban, hogy hierarchikusan szervezett csoport megállapítására *szolgáló tényeket azonban tartalmaznia kell a tényállásnak. Ekként a cselekményekben résztvevőkre lebontva az egyes tényállási elemekhez kapcsolódóan rögzíteni kell azokat a konkrét, a kívülágban megnyilvánuló tényeket - a feladatellátáshoz köthető megnyilvánulásokat, magatartásokat, helyszíneket, eseményeket - amelyekből a hierarchikus szervezettségre való következtetés egyértelműen levonható. Mindehhez kapcsolódóan a hierarchia fogalmának megfelelő szervezeti rendszert is fel kell vázolni a tényállásban.* (Kúria Bhar.75/2024/11. [76])

A **konszpiratív működés** kapcsán fontos megállapítani, hogy a Kúria álláspontjával szemben a csoport konzpiratív működése lényegében sem felel meg a korábbi fogalom összehangolt működésének, amennyiben az a kívülág előtt rejtve valósul meg. (Bfv.I.752/2020/17., Bfv. III.1.083/2020/13., Bfv.II.322/2021/8., Bfv.II.605/2021/8.) Ahogy az a következtetés is téves, *hogy a törvény nem kíván meg az „átlagos” vagy „szokásos” szervezettség mértékét meghaladó többletkörülményt a konzpiratív működés megállapításához.* (Bfv.II.1377/2020/12.) A jogalkotó kifejezetten az összehangolt fogalom helyett alkalmazza a konzpiráció fogalmát, mely nyilvánvalóan meghaladja az átlagos, szokásos bűncselekmény szervezettség mértékét. Ez jelenti a bűnszervezet társadalomra való nagyobb veszélyességét, mint a bűnszövetségben való elkövetés. A konzpiráció titkos és fegyelmezett koordinációt, feladatmegosztáson alapuló tervszerűségét, a bűncselekményből származó előny megszervezett elosztását is jelenti. A bűncselekmény leplezése önmagában nem minősülhet konzpirációnak. Ugyanis ez minden bűncselekmény velejárója, az elkövető elemi érdeke. Az ugyanis ép ésszel nem elvárható, hogy az elkövetők nyíltan kövessenek el bűncselekményeket, ne tegyenek óvintézkedéseket a lebukás elkerülése érdekében. Egyetértve a Kúria álláspontjával *a konzpiratív jelleget magában hordozó társas bűnelkövetés és a konzpiratív működés nem azonosíthatók egymással.* (Kúria Bhar.75/2024/11 [79]) *A konzpirációnak a csoport*

működése, és nem (csak) a bűncselekmény tekintetében kell megvalósulnia.²⁶ Továbbá a konspiratív működés megállapíthatóságához szükséges tényeket is részletesen le kell írnia a tényállásnak. Az egyes cselekményekre nézve be kell mutatni mindazokat a konkrét, a kívülvilágban megnyilvánuló tényeket - a konspirációt mutató megnyilvánulásokat, a konspiratív magatartásokat, és a konspirációs eseményeket - amelyek megfeleltethetők mindezeket a törvényi követelménynek. (Kúria Bhar.75/2024/11 [78])

Mindezek alapján az új bünszervezet fogalom értelmezése, alkalmazása kapcsán a korábbi gyakorlat még lényegét tekintve sem tartható fenn, abban gyökeresen változásnak kell mutatkoznia a jogalkotás tényéből, az új fogalmak megjelenéséből, a törvény kifejezett indoklásából fakadóan ennek elmaradása alkotmányos aggályokat vet fel, mint a hatalmi ágak elválasztásának, illetve a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme vonatkozásában. *A bünszervezeti elkövetéshez fűzött súlyos jogkövetkezmények pedig általában is a jogszabály szűkítő értelmezést támasztják alá. (Győri Ítéltábla: Bf. 114/2007/49)*

3. Összegzés

Összegzésként megállapítható, hogy

- A gazdasági bűnözéssel szembeni hatékony fellépés kulcsa az, hogy ne érje meg ilyen bűncselekményeket elkövetni. Mely célt hatékony felderítéssel, a terheltek együttműködésével, a jogellenesen szerzett vagyon elvonásával és elsődlegesen vagyoni szankciók alkalmazásával lehet elérni.
- A bűnözés általános mértéke az utóbbi 10 évben jelentősen csökkent, ezzel szemben a letartóztatások, végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték száma egyre nő és a súlyosításra irányuló ügyési fellebbezések száma is magas.
- A leggyakrabban előforduló gazdasági bűncselekmények vonatkozásában kijelenthető, hogy egyes bűncselekmények esetében a

²⁶ A Büntető Törvénykönyv kommentárja (ügyészeknek, szerk.: Belovics Ervin, Polt Péter) frissítve: 2023. november 15., (LÜ BF. 933/2019. számú állásfoglalás).

hatóságok munkája nagyon hatékony, az esetszámok és az okozott vagyoni hátrány is jelentősen csökkent az utóbbi időben, drákói szigor ezen esetekben már nem indokolt. Más a hitelezők és a tulajdonosok érdekeit sértő bűncselekmények esetében a látencia, az okozott és meg nem térült vagyoni hátrány is nagy.

- A gazdasági bűncselekmények elkövetésére a cselekmények természetéből fakadóan jellemző az üzletszerűség és a társas, szervezett forma, mely körülményeket indokolt mind a jogalkotónak, mind a jogalkalmazónak nagyobb hangsúllyal figyelembe vennie. Ennek keretében esetleg újra gondolni egyes bűncselekmények minősített eseteit, ösztönző jelleggel pedig a kedvezmények rendszerét, továbbá a bünszervezetben való elkövetések esetében lazítani a szankciórendszeren, ezzel nagyobb mérlegelési lehetőséget adva az egyéniesítésre.
- Indokolt továbbá 5 évvel a bünszervezet fogalom teljes megújítása után átfogóan megvizsgálni az ezzel kapcsolatos joggyakorlatot és jogegységi határozatba foglalni a helyes, követendő értelmezést.

Dr. Jancsó Gábor

Büntetőjogi jogalkotásért felelős helyettes államtitkár

VAGYONVISSZASZERZÉS, VAGYONELKOBZÁS – TRENDEK, KIHÍVÁSOK, MEGOLDÁSOK

(A 2024. november 15-én elhangzott előadás szerkesztett és átdolgozott változata.)

A tanulmány a vagyonvisszaszerzés és a vagyonelkobzás egymástól nehezen elválasztható jogintézményeinek fejlődését kívánja tárgyalni. E jogintézmények a közelmúltban bekövetkezett változásainak, valamint a 2024-ben elfogadott uniós jogi aktusban¹ megjelenő legújabb jogintézmény bemutatásával, azt kívánom megvizsgálni, hogy milyen (jog)fejlődés eredményeképpen jutottunk el az intézményrendszer a jelen kori struktúrájáig, tartalmáig. Ezzel kapcsolatban arra a kérdésre igyekszem majd keresni a választ, hogy vajon egy egészséges jogfejlődéssel (egyfajta „jogi test/izomépítéssel”), vagy inkább egy degeneratív folyamattal (egyfajta „jogi tumorral”) állunk-e szemben.

Hosszan lehetne értekezni a régmúltban alkalmazott a fő- és jószágvesztésről, annak működéséről a „király adta, a király elvette” gondolat mentén.² Azt gondolom ugyanakkor, hogy a vagyon elvonásának a feudalista keretek között működő jogintézménye alapjaiban

---

1 Az Európai Parlament és a Tanács 2014/42/EU irányelve (2014. április 3.) a bűncselekmény elkövetési eszközeinek és az abból származó jövedelemnek az Európai Unión belüli befagyasztásáról és elkobzásáról (HL L 127., 2014.4.29, p. 39–50.) – (a továbbiakban: 2014/42/EU Irányelv).

2 Példaként említhető a Hármaskönyv 12. címe: A kiváltság hányféle módon veszti erejét. „Meg kell jegyeznünk továbbá, hogy a kiváltság többféle módon veszti erejét. (...) 6. Harmadszor, elveszti kiváltságát az, a ki felségsértés vagy hűtlenség vétkébe esett; és ekkor nemcsak kiváltságát, hanem fejét és minden javait is veszti.”

tér el a mai kor piacgazdasági és tulajdonviszonyai között érvényesülő jogintézményétől, és a látványos jószágvesztés többnyire a megkérdőjelezhetetlen királyi hatalom esetleges (érdek)sérelmét megtorolni hivatott intézményrendszer volt. Ezért nem kapcsolódik szervesen a mai kor vagyoneklobzásnak intézményrendszeréhez és a bűnüldözési, bűnmegelőzési céljaihoz sem. Ugyanígy nem tekintek organikusan kapcsolódó előzményként arra a szabályozásra, illetve szabályozási környezetre sem, amely a rendszerváltozásig a törvényben nevesített esetekben tette lehetővé a teljes vagyoneklobzás mint mellékbüntetés alkalmazását is.³ Ez is inkább az állami berendezkedéssel konfliktust vállaló személyt érintő, politikai indíttatású, elrettentő retorzióként jelent meg.⁴

Szintén indokoltnak tartom elkerülni a kérdés párhuzamba állítását, azzal a kissé népszerűsége törekvő közismert példával, hogy Al Capone-t is végső soron az illegális jövedelmével kapcsolatos adócsalás miatt sikerült bíróság elé állítani és elítélni.⁵ Ebben az esetben a

---

3 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. tv. (a továbbiakban: régi Btk.) 62-63. §-ai. Vagyoneklobzás mellékbüntetés alkalmazásának volt helye: állam elleni bűncselekmények, a külföldre utazás és a külföldön tartózkodás szabályainak kijátszása, embercsempészség, pénzhamisítás, szökés (külföldre szökés) esetén.

4 Nehéz nem észrevenni a párhuzamot az előbb említett a királyi hatalmat sértő, valamint az utóbb a szocialista államberendezkedést sértő cselekmények és az azt – hetedízigen – megtorolni hivatott vagyoneklobzás között, amikor tehát nem csak a büntetés, de a rendszerrel szembe helyezkedő személy földönfutóvá tétele is cél volt. Ez az álláspont jelent meg a régi Btk. előkészítése során is, amikor a kodifikációs bizottság egy tagja a vagyoneklobzás „feudális jellege” miatt, annak eltörlését javasolta. In: Igazságügyi Minisztérium: Az 1978. évi IV. törvény (Btk.) előkészítése, IV. kötet, 1985, 531. oldal.

5 Alfonso Capone-t az elsősorban szeszcsempészéssel foglalkozó hírhedt chicagói bandavezért 1931-ben tudták végül adócsalás vádjával bíróság elé állítani, ahol 11 év börtönbüntetésre ítélték. Büntetését a hírhedt Alcatraz-ban töltötte 1939-ig. In: Tarján M. Tamás: Al Capone halála - <https://rubicon.hu/hu/kalendarium/1947-január-25-al-capone-halála> (letöltve: 2025. június 1.).

vagyonra – pontosabban a hírhedt gengszter adóhatóság felé be nem vallott vagyonára – célzó jogi megoldás sokkal inkább egy kreatív jogalkalmazói furfang volt, szemben a hatályos vagyonelvonással. Az utóbbi kifejezetten a bűnös, bűncselekmény útján szerzett vagyon általános elvételére, a bűnözés társadalmi jelenségére, valamint annak a társadalmi és gazdasági hatásaira fókuszál, míg Al Capone estében éppen az jelentette a problémát (és a megoldást), hogy a vagyon eredetét, a gengszter bűncselekményben történő közreműködését nem lehetett igazolni, csupán annak be nem vallott jellegét.

A hatályos vagyonviszaszerzési és vagyonelvonási szabályozás mindezek ellenére természetesen nem előzmény nélküli. Ennek megfelelően a jelenlegi intézményrendszer kialakulása a demokratikus, piacgazdasági elvek mentén működő társadalmakban az elmúlt évtizedek jól azonosítható természetes „társadalmi evolúciós” folyamatként, egy társadalmi jelenséggel – elsősorban a szervezett bűnözéssel – összefüggő jogos társadalmi igényre adott „immunválaszként” határozható meg.

A jogfejlődés kiindulási alapja az igazolhatóan bűnös vagyon elvonása, azaz a közvetlenül a bűncselekményből származó vagyon elvétele és lehetőség szerint ilyen módon a sértett kártalanítása. Ennek gyökerei nyilvánvalóan a kár okozásában és annak megtérítésében, ennek polgári jogi gyökereiben keresendők. A kár megtérítésének követelményéből okszerűen következett, hogy az igazolhatóan a bűncselekményből származó, a bűncselekmény útján szerzett vagyon elvonása akkor is a büntetőjogi gondolkodás részét képezi, ha a bűnös vagyon megszerzése nem egy konkrét sértett, hanem az egész társadalom kárára valósult meg. Ezen alapvetés különösebb vita tárgyát nem képezheti, a társadalom nyilvánvalóan nem tűrheti a közvetlenül bűncselekményből származó előny megtartását, akár konkrét személytől származik, akár nem.

A bűnözés üzemszerűvé válásával, a szervezett bűnözői körök jelentős vagyongyarapodásához és e bűnös vagyon gazdaságra gyakorolt – nyilvánvalóan nem kívánt – hatásához, illetve e hatás mértékének felismeréséhez kapcsolódóan, erre az alapra több újabb jogrendszeri építőelem, jogintézmény épült fel. E jogfejlődés szempontjából azonban nem a gazdasági bűncselekmények újabb törvényi tényállásai bírnak

jelentőséggel, amelyek a vagyon eredetétől függetlenül közvetlenül a gazdasági folyamatokat, a gazdálkodás szabályszerű működését védik. A vagyonelvonnás fejlődése alatt azt az intézményfejlődést értem, amely egyre szélesedő eszközrendszerrel kívánja lehetővé tenni a bűncselekményből származó vagyon teljes körű elvonását.

Ehhez a jogfejlődéshez kapcsolódik a vagyonvisszaszerzési eljárás és -eszközrendszer jogintézményeinek és eszközrendszerének a fejlődése is. Magától értetődik ugyanis, hogy ha a vagyonelkobzásra a (szervezett) bűnözéssel szembeni fellépés hatékony eszközeként tekintünk, akkor a vagyon elvonhatóságához szükséges a vagyon felkutatása, beazonosítása és biztosítása, ami külön, speciális erőforrást, szakértelmet és eszközrendszert igényel.

Végezetül a bűncselekményekkel szemben a vagyonon keresztül történő küzdelem fejlődéstörténetéhez tartozik, hogy a közelmúltban a vagyonkutatás, a bűncselekmény pénzügyi lenyomatának vizsgálata már mint nyomozási technika is megjelent a bűnüldözés eszköztárában.

A továbbiakban ezen fejlődési folyamat egyes elemeinek – a tanulmány terjedelméhez igazodó – részletesebb bemutatására fogok törekedni.

1. Vagyonelkobzás elterjedése, kiterjesztése

A sértettől elvett, a sértett kárára történő gyarapodás elvonása, illetve elvonására/visszaszolgáltatására kötelezés, a kártérítés magánjogi gyökereiből kiindulva több évezredes múltra tekint vissza, és a sértett nélküli bűncselekményből származó vagyon elvonása is megjelent a múlt században.

Annak ellenére ugyanakkor, hogy a bűnös úton szerzett vagyon elvonása a mai ésszel magától értetődőnek tűnik, a bűnös úton szerzett, nem más károsító, bűnös haszon elvonásának egyértelműen azonosítható története – különösen jelen tanulmány keretei között – nehezen azonosítható egyértelműen. Ausztráliában csak 1977-ben a kábító hatású szerekkel (drug) kapcsolatos bűncselekmények eseténben jelent

meg ez a jogintézmény⁶, az Egyesült Királyságban az 1988-as Criminal Justice Act tette lehetővé – súlyosabb bűncselekmények esetén – a bűncselekményből származó vagyon elvonását (confiscation of the proceeds of crime), azonban annak kevésbé használt jogintézménye miatt 1994-ben a Drug Trafficking Act – Ausztráliához hasonlóan a kábító hatású szerekkel kapcsolatos bűncselekmények esetén –, majd 1995-ben a Proceeds of Crime Act elfogadására került sor, hogy a joggyakorlat hatékonyabban és gyakrabban használja ezt az eszközt.⁷

A magyar szabályozást ezzel kapcsolatban érintő érdekesség, hogy a terhelt vagyoni helyzetétől függetlenül, kifejezetten a bűncselekményből származó vagyon elvonását célzó jogintézmény egyértelmű fogalomhasználata csak 1999. március 1-vel jelent meg a régi Btk.-ban, és még ekkor is csak szabadságvesztés büntetés kiszabása mellett volt kötelező elvonni azt a vagyont, amelyet az elkövető a „bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett”.⁸

Vitathatónak tartom ezért azon szakmai álláspontokat⁹, amelyek a bűncselekményből származó vagyon – a bűncselekménnyel elért vagyongyarapodás – ma ismert, egyértelmű szabályozásának előzményeként tekintene a korábbi¹⁰ „elkobzási”, illetve „vagyonelkobzási”

6 Australian Government, Institute of Criminology: Confiscation of the proceeds of crime: federal overview - aic.gov.au/sites/default/files/2020-05/tbc001.pdf (letöltve: 2025. június 1.).

7 Blackstone's Criminal Practice, szerk.: Peter Murphy, 1998, 1829. és 1836. oldal.

8 A büntető jogszabályok módosításáról szóló 1998. évi LXXXVII. törvény 11. §-a módosított a régi Btk. 62. §-át.

9 Például: Kelemen József: A büntetendő cselekményből származó vagyon elvonásának célja, elmélete és elvei, ujbtk.hu/wp-content/uploads/2018/06/bjsz_201801_43-47_Kelemen.pdf (letöltve: 2025. június 1.). Álláspontom szerint nem kellően elhatárolt a hatályos vagyonelkobzási célhoz képest a korábbi jogintézmények viszonya Mihóné dr. Leitner Judit tanulmányában (Mihóné dr. Leitner Judit: A bűncselekményből eredő vagyon elvonása – Vagyonelkobzás, Magyar Jog 2013/2., 87-92. oldal).

10 Például: 1878. évi V. törvénycikk (Csemegi Kódex) 61. §-a: „Azon tárgyak, melyek a büntett vagy vétség által hozattak létre, ugyszintén

szabályokra. Az elkobzás szabályai – a hatályos szabályozáshoz hasonlóan nem a vagyongyarapodást célozták, amely alól a múlt században lényegében egyetlen kivétel a tulajdonostól a bűncselekmény elkövetéséért kapott vagyoni előny, illetve az ún. „adott vagyoni előny” volt. Maga a bűnös tevékenység során realizált haszon soha nem jelent meg az elkobzási szabályok között. A vagyonelkobzási szabályok feltételei pedig hosszú időn keresztül vagy az államrendet sértő cselekmények esetén volt alkalmazható, vagy az alábbiak voltak: az elkövető célzata (haszonszerzési célzat, nem pedig a bűncselekmény tényleges eredménye), a kiszabott büntetés (szabadságvesztés büntetés), valamint az elkövető vagyoni helyzete (megfelelő).¹¹ A minden további feltétel nélküli, kifejezetten a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett vagyonelkobzást elrendelő fogalomhasználat csupán 2002. április 1.-vel – a vagyonelkobzás intézkedésé alakulásával – került bevezetésre.¹²

Lényeges – ugyanakkor átmeneti – evolúciós lépcsőfoknak tekinthető az 1997-ben¹³, az akkor még hatályban volt 1978. évi IV.

---

azok, melyek a büntett vagy vétség elkövetésére szolgáltak, – a mennyiben a tettes vagy a részes tulajdonai, elkobzandók; ha pedig azoknak birtoklása, használása vagy terjesztése különben is tiltva van: akkor is elkobzandók és megsemmisítendőek, ha másnak tulajdonát képezik. Az elkobzott tárgyak értéke, a mennyiben azok meg nem semmisítették, a pénzbüntetésekre nézve megállapított célokra fordítandó.” Nagy Ferenc kifejezetten úgy foglalt állást, hogy a Csemegi Kódex nem is tartalmazott vagyonelkobzásra vonatkozó rendelkezést, továbbá több nyugat-európai ország szabályozását mutatja be, ahol vagy alkotmányi szinten tiltott a teljes vagy a részleges vagyonelkobzás büntetés, vagy azt a büntető szabályok nem ismerik. Emellett hosszasan érvel amellett, hogy kizárólag a bűnös eredetű vagyon elvonása fogadható el alkotmányosan. (Prof. Dr. Nagy Ferenc: A vagyonelkobzásról (BJK, 2002/4., 11-18. o.) - <https://szakcikkadatbazis.hu/doc/2655105> (letöltve: 2025. június 1.).

11 Például: Régi Btk. 62. § kihirdetési állapot szerinti szövege.

12 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról szóló 2001. évi CXXI. törvény 14. §.

13 A régi Btk. módosításáról szóló 1997. évi LXXIII. törvény 5. §-a vezette be az új intézményt 1997. szeptember 15.-vel. Nem egészen két évvel ké-

törvény keretében először megjelent vagyonelvonási forma, ami már egyértelműen a szervezett bűnözés elleni fellépés eszközeként határozható meg. Ekkor még mellékbüntetésként. A jogintézmény lényege, hogy ha a terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítására bűnszervezet létrehozása miatt vagy bűnszervezet tagjaként került sor, akkor az ilyen minősítő körülmény mellett a vagyonelkobzás mellékbüntetésként elrendelendő volt.

A már említettek szerint 2002-ben alapjaiban változott meg a jogalkotói koncepció: a vagyonelkobzás mellékbüntetésből intézkedéssé vált, és ekkor jelent meg a jelenleg is irányadó szabályozási struktúra, szabályozási cél. Az 1999-es kivezetését követően, a bűnszervezettel kapcsolatos külön szabályozás is ismét megjelent és új eszközként, fordított bizonyítási terhet vezetett be a bűnszervezetben részvétel ideje alatt a terhelt által szerzett valamennyi vagyona.¹⁴ A bűnszervezetek, szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés igénye tehát ismét felbukkant a vagyonelkobzás szabályozásában.

Az intézmény lényege, hogy a bűncselekmény elkövetésének – a bűnszervezetben részvétel – ideje alatt szerzett vagyon tekintetében megdönthető törvényi vélelmet állított fel, vagyis a terheltnek kellett bizonyítania az ezen időszak alatt szerzett vagyon legális forrását. A korábbi szervezett bűnözésre vonatkozó szabályozás bár tényleges tartalmát tekintve szintén a bűncselekményből származó vagyont célozta, de a (mellék)büntetés a vagyonnal rendelkező terheltet sújtotta, a vagyonelvonásra pedig akkor kerülhetett sor, ha a hatóság igazolta a bűncselekmény elkövetését és a terhelt vagyoni helyzetét, függetlenül attól, hogy a vagyon mikor keletkezett. Ez a szabályozási logika igazodott az intézmény büntetés jellegéhez. Az új szabályozás logikája ehhez képest több szempontból is változott: a vagyonelkobzás általános jogalapját a szerzett vagyon bűnös eredete jelentette. Ez a

---

sőbb, 1999. március 1-től (az 1998. évi LXXXVII. törvény módosításának eredményeképpen) azonban a vagyonelkobzás szabályozása strukturálisan átalakult, és bár megmaradt a szabadságvesztés mellett alkalmazható mellékbüntetésnek, lényege már nem az elkövető vagyonának elvonása, hanem a bűncselekményből származó vagyon elvonása lett.

14 Régi Btk. 77/B. § (4) bekezdés.

bűnszervezet esetében kiegészült azzal, hogy a vagyon gyarapodás forrását nem kellett külön igazolni, a bűncselekmény elkövetési időszaka alatt történő minden vagyongyarapodás bűnös eredetűnek minősült. A megdönthető vélelem, a fordított bizonyítási teher alapján pedig az elkövetőnek kellett bizonyítani az ebben az időszakban szerzett vagyon legális eredetét. Megjelent tehát az az alapvetés, hogy aki életvitel szerűen bűnözői életmódot folytat, vagyis a szervezett bűnözés keretén belül tevékenykedik, annál a társadalom – a törvény – alappal vélelmezi, hogy a minden jövedelme bűnös eredetű, még ha ezt a konkrét bűncselekményhez nem is lehet (kell) kötni.

2013-ban – a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) elfogadásával – a vagyoneklobzás az új szabályozásban is megőrizte intézkedés jellegét, azonban a fordított bizonyítási teher alkalmazási területe kibővült: a szervezett bűnözés mellett a kábítószer-kereskedelem – mint az egyik legtipikusabb, jelentős vagyont generáló és szervezettséget, rendszerességet feltételező elkövetési forma (vö.: bemutatott ausztrál és angol szabályozás) – is bekerült a fordított bizonyítási teherrel érintett cselekményi körbe. Megmaradt tehát az a kiegészítő rendezőelv, amely szerint a bűncselekmény elkövetésének ideje alatt szerzett vagyon esett eklobzás alá. 2015-ben újabb bűncselekménnyel bővült a fordított bizonyítási teherrel érintett lista: az embercsempészség elkövetőivel.¹⁵

A jogfejlődés következő jelentős lépésére 2016-ban került sor, amikor a szabályozás „kétosztatúvá” vált.¹⁶ A korábbi szabályozás kissé nehezen követhető¹⁷ kodifikációs logikája is átalakult, a vagyoneklobzás

---

15 Az egyes törvényeknek a tömeges bevándorlás kezelésével összefüggő módosításáról 2015. évi CXL. törvény 28. §.

16 Az európai uniós és a nemzetközi bűnügyi együttműködést szabályozó törvények, valamint egyes büntetőjogi tárgyú törvények jogharmonizációs célú módosításáról 2016. évi CIII. törvény.

17 A 2016. október 28-i módosítást megelőzően egyaránt önálló „általános” vagyoneklobzási kötelezettségként volt kimondva a bűnszervezet, a kábítószer-kereskedelem és az embercsempészség bűncselekmények elkövetésének ideje alatt megszerzett vagyon tekintetében (az (1) bekezdés b) és c) pontjaiban). Ezzel párhuzamosan egyfajta kiegészítésként, fordított bizonyítási

teher is meg volt meghatározva (a (4) bekezdésben, amely visszautalást tartalmazott az (1) bekezdés b) és c) pontjaira). A szabályozás furcsasága abban érhető tetten, hogy az általános szabály (az (1) bekezdés) alapján – szigorú nyelvtani értelmezéssel – úgy tűnt, a kiemelt bűncselekmények elkövetési ideje alatt szerzett vagyont akkor is el kell vonni, ha az legális forrásból származik, hiszen önálló és feltétel nélküli vagyonelkobzási okként voltak megjelölve. Ezt a főszabályt „egészített ki” a fordított bizonyítási teher, ami így furcsa helyzetet eredményezett. A Btk. 77. § (1) bekezdés a) pontja alapján – egyebek mellett – vagyonelkobzást kell elrendelni a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonra, amelyet az elkövető a bűncselekmény elkövetése során vagy azzal összefüggésben szerzett. Ez egy bizonyítandó tény, körülmény, amelyhez képest értelmezhető, hogy bizonyos feltételek – pl. elkövetési idő alatti vagyonszerzés – esetén a bizonyítási teher megforduljon, és így a bűncselekmény elkövetéséből eredő vagyonnak tekintünk valamit, amiről nem konkrétan ezt a tényt, hanem a kiegészítő körülményt tudom „csak” igazolni. Ezzel szemben a korábbi szabályozás a kiemelt bűncselekmények esetében az általános és a kiegészítő – fordított bizonyítási teherre vonatkozó – szabályként is lényegében ugyan azt tartalmazta. Ez pedig a nyelvtani értelmezés alapján valójában azt eredményezte, hogy a fordított bizonyítási teherre vonatkozó szabály nem „kiegészítő” szabály lett, hanem „kivétel szabály”. A kiegészítő (4) bekezdés ugyanis – céljával ellentétben – lényegében „azt tette helyre”, hogy az (1) bekezdés b) és c) pontjai esetében ne legyen elvonva az igazolhatóan jogszerűen megszerzett vagyon, akkor sem, ha egyébként a bünszervezetben részvétel alatt szerezték, mert annak legális eredete igazolást nyert, tehát nem származik bűncselekményből. Ennek az egyik helyes kodifikációs megoldása ugyanakkor nyilvánvalóan nem egy fordított bizonyítási teherrel kapcsolatos kiegészítés, hanem az általánoshoz igazodó „kivétel” lett volna, amely kimondja, hogy az (1) bekezdés b) és c) pontjai esetében nem esik vagyonelkobzás alá, amelyet az elkövető igazolható módon jogszerűen szerzett. A 2016-os módosítás – a másik helyes kodifikációs megoldást alkalmazva – ezt az ellentmondást megszüntette: megszűntek az (1) bekezdés b) és c) pontjai szerinti önálló okok, és az új 74/A. §, a generális vagyonelvonást magalapozó szabályokhoz igazodó fordított bizonyítási terhet határoz meg. Ezzel azt kifejezve, hogy amit bizonyos cselekmények ideje alatt szereznek, az bűncselekményből ered, bűncselekmény elkövetésével összefüggésben szerezték, a bűncselekmény elkövetése céljából az ehhez szükséges vagy

fő szabályát kiegészítő törvényi vélelmek önálló szakaszba¹⁸ kerültek, továbbá a fordított bizonyítási teherrel kapcsolatos három korábbi alapeset – bűnszervezet, kábítószer-kereskedelem, embercsempészség – ugyan megmaradt, azonban megjelent a kiterjesztett, a törvényben meghatározott „megelőző” időszakra vonatkozó kiegészítő elvonási forma is. A szabályozás egy – a-tól q-ig terjedő – tételes felsorolást tartalmazott azokról a bűncselekményekről, amelyek elkövetése esetén a büntetőeljárás megindulása előtti öt évben szerzett vagyon is elkobzás alá eshet, szintén fordított bizonyítási teher mellett. A módosítás közvetlenül a 2014/42/EU Irányelvnek való megfelelés követelményéből fakadt.

A változás, illetve kiegészítés egy minőségi evolúciós ugrás a vagyoneklobzás jogfejlődésében. Ameddig ugyanis a korábbi jogintézmény az elkövetési időszakot – a bűncselekmény elkövetésének időtartamát – jelölte meg olyan okként, amely kapcsolatot teremtett a bűncselekmény és a szerzett vagyon között, addig a kiegészítéssel a bűncselekmény miatt megindított eljárás ténye és az azt megelőző időszak vált a jogalapot igazoló körülménnyé. Nem önmagában a megelőző időszak megjelenése jelentős, hanem annak az elvnek a deklarált kimondása, hogy ez alapján egy olyan időszak alatt szerzett vagyon esetében is elrendelhetővé válik a vagyoneklobzás, amely időszak a történeti tényállásban nem feltétlenül fog szerepelni, tehát amely időszak tekintetében nem lesz bizonyítva, hogy az elkövető bármilyen bűncselekményt követett volna el. A felsorolt bűncselekmények esetében tehát nem csupán a vagyon bűnös eredetét vélelmezi az új szabály, hanem az elkövető adott – és igazolt – bűnös magatartásából vélelmezi, hogy korábban is ilyen bűnös magatartást folytatott, és ez alapozza majd meg a vagyon elvonását. Bizonyos bűncselekmények – például bűnszervezet, kábítószer kereskedelem stb. – esetében jó eséllyel kijelenthető, hogy az elkövetés időtartama és a büntetőeljárás megindítását megelőző időszak jelentős átfedést mutat. Ennek

---

ezt könnyítő feltételek biztosítását szolgálja stb., mindaddig amíg annak legális eredetét nem igazolják, és így az általános vagyoneklobzási jogalapra vonatkozó szabályok szerint, elkobzandó.

18 Btk. 74/A. §.

ellenére a szabályozás a bűncselekmény elkövetési ideje és a vagyon megszerzése közötti közvetlen kapcsolatot a szabályozás szintjén már nem követeli meg. Továbbá több olyan cselekmény is azonosítható a felsorolásban¹⁹, ahol alappal feltehető, hogy a tényállásban megjelölt konkrét cselekmény nem „tarthatott ki” a kiterjesztett vagyonelkobzást megalapozó – eljárás megindulását megelőző – időszak alatt. A szabályozás, elszakadva a terhelt terhére rótt bűncselekménytől és annak időszakától, már a terhelt „bűnös életvitelét” tekinti a vagyonelkobzást megalapozó körülményként. Ezen logika szerint, akivel szemben a megjelölt bűncselekmények miatt eljárás indul, azok esetében alappal feltételezhető, hogy a nem igazolt jövedelmük a terhükre rótt vagy ahhoz hasonló más bűncselekményből, tehát „bűnöző életvitelükből” származik. A bűncselekmény és a vagyon közötti érezhetően távolabbi kapcsolatot ellensúlyozza, hogy ezekben az esetekben igazolni kell, azt a további követelményt, hogy a kiterjesztett időszakban megszerzett vagyon, illetve az elkövető életvitele, az igazolható jövedelmi viszonyaihoz, személyi körülményeihez képest különösen aránytalan. Ez lényegében az adóigazgatási eljárásokban ismert vagyonosodási vizsgálat büntetőjogi megjelenése, azzal, hogy az igazolt „bűnözői életvitelére” figyelemmel, a megmagyarázhatatlan vagyon, illetve életvitel nem adófizetési kötelezettséget, hanem a vagyon teljes egészében történő elvonását eredményezheti.

A szabályozás kimutatható dinamikáját tekintve jogos lehet az a kérdés, amely az alapjogi rendelkezések, követelmények korlátozása esetén rendre felmerül: vajon ez egy csúszós lejtő-e? Hiszen először egy kiemelten súlyos bűncselekmény jelent meg a kiegészítő szabályozásban, aztán kettő, majd három, majd a vélelmet megalapozó időszak kiterjesztésére és további, több mint 10 bűncselekmény beemelésére került sor. Ez nyilvánvaló szabályozási infláció, és nem alaptalan feltenni a kérdést: Prognosztizálható-e, hogy e folyamat végén előbb-utóbb minden bűncselekményt elkövető személy fordított bizonyítási terhen alapuló vagyonosodási vizsgálatra és vagyonelvonására számíthat-e?

---

19 Például: vesztegetés, haszonszerzési céllal elkövetett személyes adattal visszaélés, terrorcselekmény, pénzhamisítás.

A gondolatmenetet nem teljes megszakítva, egy kisebb vargabetű erejéig indokolt megvizsgálni az alkalmazott kodifikációs megoldást is, amely továbbra sem vált teljesen mentessé a korábban említett szabályozási furcsaságoktól. A szabályozás szerint ugyanis az a vagyon esik a fordított bizonyítási teher alapján vagyonek Kobzás alá, amelyet az elkövető a *büntetőeljárás megindítását megelőző* öt évben szerzett. A nyelvtani értelmezés alapján ebből tehát az következik, hogy amit a büntetőeljárás alatt szerez valaki, az már nem esik a kiterjesztett vagyonek Kobzás körébe. A büntetőeljárás megindítása, a büntetőeljárás alapját képező bűncselekmény megszakítása, illetve a terhelt gyanúsított ki hallgatása között jelentős idő is eltelhet, amely esetében a kiterjesztett vagyonek Kobzás igényei elvileg ugyanúgy fennállhatnak. Ennek ellenére a büntetőeljárás megindítását követő időszakra a fordított bizonyítás szabálya már nem alkalmazható, így a bűnös eredet konkrét bizonyítása válik szükségessé. Ezért átgondolható lehet a szabályozás felülvizsgálata.²⁰ Mindenesetre nincs tudomásom arról, hogy kifejezetten a kiterjesztett vagyonek Kobzás megakadályozása, a vagyon kimentése céljából elterjedt volna a szervezett bűnözői körökben az a gyakorlat, hogy az elkövetők egyes jelentősebb értékű vagyontárgy megszerzését megelőzően gyorsan feljelentik magukat. Így feltételezhető, hogy a hatályos szabályozás som eredményez a gyakorlatban problémát, nehézséget.

A kalandos kodifikációs kihívásoknál ugyanakkor lényegesebb kérdés, hogy miért alakulhatott ki ez a kétosztatú szabályozás, miért egészült ki az elkövetés ideje alatti vagyonszerzés, egy a konkrét bűnösséget érintő időszaktól tényszerűen – bár nem szükségszerűen – független, megelőző időszakra vonatkozó szabályozási elemmel?

---

20 Felvetődhet, hogy a büntetőeljárás megindítását szűken, a büntetőeljárás terhelt elleni megindításától, azaz lényegében a gyanúsítás közlésétől kell számítani. A nyelvtani értelmezés (a „szemben” szó hiánya), illetve a Btk. miniszteri indokolása alapján ilyen következtetés nem vonható le, és a Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvhöz sem tartalmaz ilyen értelmezést (Juhász Zsuzsanna, Szerk.: Karsai Krisztina, Wolters Kluwer, 2024. augusztus 1. időállapot). A rendelkezés nehezen detektálható alkalmazása okán egyértelmű bírói gyakorlat sem határozható meg.

Ennél a fejlődési pontnál különösen indokoltá válik megvizsgálni: evolúció vagy degeneráció-e amit tapasztalunk? Álláspontom szerint a jelenség mögött jelentős részben az a felismerés azonosítható, hogy a társadalom, a jogalkotás és a jogalkalmazás ráeszmélt arra, hogy a bűncselekményből származó jövedelem hatásai jóval túlnyúlnak az elkövető egyéni gazdagodásán, annak súlyos gazdasági és társadalmi hatása is vannak, ezért egyfajta türelmetlenség, azonnali cselekvési, beavatkozási igény merült fel az ilyen vagyont érintően.

A 2014/42/EU Irányelvben szövetségeseink ez a gondolat még nem jelent meg egyértelműen²¹, de a pénzmosás elleni nemzetközi szabályozások preambuluma²² már utaltak rá, majd az idén áprilisban elfogadott, az Európai Parlament és a Tanács vagyonviszasszerzésről és -elkobzásról szóló 2024. április 24.-i (EU) 2024/1260 számú irányelve (a továbbiakban: (EU) 2024/1260 Irányelv) már egészen világosan fogalmaz. Az irányelv első preambulumbekzdése szerint a bűnözői tevékenységből származó, „tisztára mosott” jövedelem rendelkezésre állása „komoly fenyegetést jelent a gazdaság és a társadalom integritására, aláásva a jogállamiságot és az alapvető jogokat”. A harmadik preambulumbekzdés még tovább halad ezen az úton: „(a)z ilyen szervezetek tevékenysége negatív hatást gyakorol a verseny szabadságára, befolyásolhatják a hatósági döntéseket, és veszélyeztetik a demokráciát és a jogállamiságot”. A megfogalmazott üzenet álláspontom szerint világos: a büntetőeljárások keretei között a vagyon felkutatását, elvonását célzó intézményrendszer célja és feladata már nem csupán az, hogy az elkövetőtől a bűnös vagyont elvonja, hanem

---

21 A 2014/42/EU Irányelv preambuluma (1-4) még közvetlenül a szervezett bűnözés hasznoszerzési célzatáról, ehhez kapcsolódóan a szervezett bűnözés elleni küzdelem hatékony eszközéről, és annak nem kellően hatékony gyakorlatáról tesz említést.

22 Például: az Európai Parlament és a Tanács pénzügyi rendszerek pénzmosás vagy terrorizmusfinanszírozás céljára való felhasználásának megelőzéséről, a 648/2012/EU európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról, valamint a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv és a 2006/70/EK bizottsági irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2015. május 20.-i (EU) 2015/849 számú irányelv (1) preambulumbekzdése.

az is, hogy felismerjük és kezeljük a bűnös vagyonmozgásoknak a közvetlenül az egyénen, az elkövetőkön túlmutató súlyos társadalmi, gazdasági következményeit.

A hatásokat kézzelfoghatóan szemléltető példaként említhető a kriptovaluták tárgyköre, mint például a Bitcoin. Talán köztudomású tényként kezelhető, hogy ezen eszköztípus a nyomonkövethetetlensége, anonimitása és bankrendszeren kívüli hozzáférési lehetőségei következtében a bűnözői körök kedvelt elszámolási megoldásává vált. A Bitcoin esetében az árfolyam körülbelül 80 000 USD, és várható, hogy hamarosan eléri a 100 000 USD-t²³. Ugyanakkor, ha ez az árfolyamemelkedés valójában jelentős részben a bűnözői körök, a vagyont elrejtteni kívánó személyek által generált illegális kereslet következtében kialakult árfolyamemelkedés, akkor ennek egyrészt nyilvánvalóan örülhet az, aki Bitcoint vásárol, másrészt azonban ez a vagyongyarapodásra vonatkozó várakozás valójában a legális gazdaságból von el befektetői pénzeket, generál valós piaci tevékenység nélküli jövedelem gyarapodást, amelyek nemzetgazdasági szinten már nyilván kevésbé kívánt következmények. Ezzel szemben az erre fordított pénzeszközök legális tevékenységre, kockázatkezelésre, vállalkozásokra történő fordítása, sokkal inkább válna a társadalom, a legális gazdaság hasznára. Ehelyett – azt feltételezve, hogy jelentős részben az alvilági folyamatok által generált értéknövekedésről van szó – azt lehet mondani, hogy ezek az adott esetben legális forrásból származó vagyonok végső soron irracionális, vállalkozói felelősséget nem ismerő, illegális csatornába kerülnek.

A jelentős értékű, közvetlenül szervezett bűnözői tevékenységből származó illegális vagyongyarapodás legális gazdaságba történő bemosódásának negatív hatása még közvetlenebb, hiszen ebben az esetben az illegális tevékenység eredménye közvetlenül befolyásol legális gazdasági folyamatokat.

---

23 A <https://www.portfolio.hu/arfolyam/BTCUSD/BTC-USD> adatai alapján 2024. november 10-én a BTC kb. 80.000 USD záró árfolyammal zárt, 2024. december 17-én kb. 105.000 USD árfolyamon zárt, 2025. április 8.-i kb. 77.000 USD-os minimumot követően, 2025. május 8.-ra ismét 100.000 USD fölé emelkedett az árfolyama.

A bűnözéssel összefüggésbe hozható vagyonelemek tehát súlyosan torzítják a legális gazdaság működését, befolyásolják a gazdasági versenyt és tisztességtelen előnyhöz juttatják az ilyen vagyonok felett rendelkezésre jogosultakat.

E jelenségek felismerése és az ezzel szembeni fellépés fokozódó igénye érhető tetten a pénzmosás anyagi jogi szabályozásának fejlődésében, fokozatos bővülésében is: a klasszikus orgazdaságtól, mára már az autonóm pénzmosás és a saját pénzmosás büntetendőségéig jutottuk. Korábban a magyar jogi szabályozás és dogmatika az ilyen típusú cselekményeket következetesen büntetlen utócselekményként értékelte²⁴, mára pedig lényegében általánosan elfogadottá vált büntetendősége. Hasonló fejlődés eredménye, hogy egyre több országban már az is önállóan szankcionált magatartás, ha valaki megfelelő indok, bejelentés nélkül jelentős mennyiségű készpénzt szállít, még akkor is, ha nincs igazolható alpbűncselekmény.²⁵

Ez a trend vált irányadóvá a vagyonelkobzási és vagyon-visszaszerzési intézmények fejlődésében is, amelynek legújabb eleme az (EU)2024/1260 Irányelv.

Az (EU)2024/1260 Irányelv jelen tanulmány szempontjából kiemelendő újítása, hogy bevezetni rendel egy „még kiterjesztettebb” vagyonelkobzást²⁶. Az új jogintézmény alapján még szélesebb körben

24 Például: Molnár Gábor in Belovics-Molnár-Sinku: Büntetőjog Különös Rész, szerk: Békés Imre, HVGOrac, 2001, p. 499.

25 FATF REPORT Money Laundering Through the Physical Transportation of Cash October 2015 - <https://www.fatf-gafi.org/content/dam/fatf-gafi/reports/money-laundering-through-transportation-cash.pdf> (letöltve: 2025. június 1.)

26 Az (EU)2024/1260 Irányelv 16. cikke: Büntetendő cselekményekhez kapcsolódó, ismeretlen forrásból származó vagyon elkobzása.

(1) A tagállamok megteszik a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy – amennyiben a nemzeti jog alapján a 12–15. cikkben foglalt elkobzási intézkedések nem alkalmazhatók – lehetővé tegyék a bűncselekménnyel kapcsolatos nyomozás keretében azonosított vagyon elkobzását, feltéve, hogy a nemzeti bíróság meggyőződött arról, hogy az azonosított vagyon bűnszervezet keretében elkövetett büntetendő cselekményből származik, és hogy ez a cselekmény valószínűleg – közvetlenül vagy közvetve – jelentős gazdasági hasznot eredményez.

fordul meg a bizonyítási teher bizonyos, vagyont generáló bűncselekmények esetében, ráadásul olyan módon, hogy a bűncselekmény miatt sem bűnösség megállapítására, sem a konkrét bűncselekmény elkövetésének megállapítására nem kerül sor (tekintettel arra, hogy amennyiben akár az egyik, akár a másik megvalósul a már meglévő vagyonekობzást megalapozó jogalapokat lehet alkalmazni). Az irányelv átültetési határideje 2026. november 23., tehát egyelőre megfelelő idő áll rendelkezésre az átgondolt jogi környezet kialakítására és a jogalkalmazók felkészülésére.

Az új kiterjesztett vagyonekობzásnak akkor van helye, ha a már ismert – az irányelvben egyébként szintén megjelenő – intézkedések nem alkalmazhatók, azaz nincs helye a vagyon „normál” elkobzásának²⁷, harmadik személytől történő elkobzásának²⁸, tárgyi eljárás keretében történő elkobzásának²⁹, valamint a „klasszikus” kiterjesztett vagyonekობzásnak³⁰.

---

(2) Annak meghatározásakor, hogy az (1) bekezdésben említett vagyont el kell-e kobozni, figyelembe kell venni az ügy összes körülményét, beleértve a rendelkezésre álló bizonyítékokat és a konkrét tényeket, amelyek magukban foglalhatják a következőket:

- a) a vagyon értéke lényegesen aránytalan az érintett személy jogszerű jövedelméhez képest;
  - b) a vagyonnak nincs valószínűsíthető jogszerű eredete;
  - c) az érintett személy bünszervezethez kötődő személyekkel áll kapcsolatban.
- (3) Az (1) bekezdés alkalmazása nem sértheti a jóhiszemű harmadik felek jogait.

(4) E cikk alkalmazásában a „bűncselekmény” fogalma a 2. cikk (1)–(3) bekezdésében említett bűncselekményeket foglalja magában, feltéve, hogy az ilyen bűncselekmények büntetési tételének felső határa legalább négy év szabadságvesztés.

(5) A tagállamok rendelkezhetnek úgy, hogy az ismeretlen forrásból származó vagyon e cikk szerinti elkobzása csak akkor hajtható végre, ha az elkobzandó vagyont bünszervezet keretében elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatos nyomozás keretében előzetesen befagyasztották.

27 Irányelv 12. cikk.

28 Irányelv 13. cikk.

29 Irányelv 15. cikk.

30 Irányelv 14. cikk.

Ha a hatályos jogi szabályozást alapul véve próbáljuk meg elképzelni, hogy mi lehet az a helyzetet, amikor egyik, már meglévő, előbb felsorolt vagyonelkobzási jogalap sem alkalmazható, akkor igencsak nehéz fába vágjuk a fejszénket. Pedig ezt az esetkört kell azonosítani, meghatározni és jogilag leírni, amikor az új, különösen széleskörű elkobzási formát majd – a jogszabályban meghatározott feltételek teljesülése esetén – alkalmazni kell.

A szabályozás két eleme kiemelendő. Elsőként: a szabályozás nem a „bűncselekményből származó vagyonról” beszél, hanem olyan vagyonról, amely „büntetendő cselekménnyel” összefüggésben keletkezett, és amelyet egy konkrét – de nem a vagyonelkobzást megalapozó – bűncselekmény miatt indított nyomozás során biztosítottak és azonosítottak mint bünszervezetben elkövetett büntetendő cselekménnyel összefüggő vagyon. A büntetendő cselekmény megfogalmazás – tudatosan – azonos a pénzmosás szabályozásánál már megismert fogalommal.³¹ A fogalomhasználat célja, hogy annak megállapításához nem szükséges a konkrét bűncselekmény tényállásszerű, minden tényállási elemre és az elkövető büntethetőségére kiterjedő meghatározása, bizonyítása, elegendő a bűnös eredet valószínűsítése, megállapíthatósága. Azt lehet igazolni, hogy a bünszervezet kábítószert kereskedelemmel foglalkozik és ebből a tevékenységből származik a vagyon, de sem a pontos elkövetői kör, sem az elkövetési időszak, sem a kereskedett mennyiség, sem a konkrét magatartások nem határozhatók meg. A kialakult jogalkalmazói gyakorlat³² a pénzmosás esetében is elfogadta, hogy az alaphűncselekmény tényállásának ítéleti pontosságú megállapítása nélkül is megállapítható az alaphűncselekmény, és azzal kapcsolatban a bűnös eredetű vagyont érintő pénzmosás.

---

31 Btk. 399. § (1) bekezdés – az (EU) 2024/1260 Irányelv angol nyelvű verziójának 16. cikke is kifejezetten a „criminal conduct” fogalmat használja a „criminal offence” fogalom helyett. Az uniós jogalkotás során ezen fogalmak tudatos alkalmazására elsősorban a magyar szakmai észrevételekre figyelemmel került sor.

32 Karsai Krisztina, In: Karsai Krisztina (szerk.): Nagykommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez – Wolters Kluwer – 2024. augusztus 1. időállapot.

A másik, talán még lényegesebb – egyben érdekesebb – elem, hogy nem csak hogy nem szükséges, de alapvetően nem is lehet az elkövetéssel érintett személy maga az elkövető, azaz annak a büntetendő cselekménynek az elkövetője, amelyre tekintettel a vagyonelkobzásra végső soron sor kerül. Ellenkező esetben a vagyonelkobzás alapja az ő felelősségi körébe tartozó kérdés lesz. Természetesen elképzelhető, hogy az elkövetőként azonosított, gyanúsítottként felelősségre vont személy tekintetében bizonyítottság hiánya miatt az eljárást megszüntetik és éppen ezzel nyílik meg az új, kiterjesztett vagyonelkobzás jogalapja. Az új vagyonelkobzás tehát alapvetően egy olyan – az elkövetőktől független – harmadik személytől történik, aki nem vonható felelősségre sem az alapul szolgáló bűncselekmény, sem az azzal kapcsolatos gazdasági művelet (pénzmosás) miatt, mert ezekhez nincs köze (vagy az nem igazolható), azonban a vagyonhoz „köze van”, legalább birtokosként (azaz a magyar szabályozási terminológia szerint: vagyoni érdekelt). Elvileg az sem kizárt, hogy olyan vagyon elkobzására kerüljön sor ilyen módon, amely tekintetében senkinek a rendelkezési jogosultsága nem állapítható meg. Ez utóbbi helyzet büntetőjogi szempontból látszólag egyszerűbb, mert ilyenkor „valójában” – az ismeretlenül maradt – elkövetőtől történik az elvonás, amelyre a Be. 819. § (1) bekezdés c) pont cc) alpontja alapján vagyon vagy dolog elvonására irányuló külön eljárásban kifejezetten lehetőség van. Nem szabad azonban elfelejteni, hogy az új kiterjesztett vagyonelkobzás esetében a bűncselekmény tényállása nem felderített, tehát a tárgyi eljáráshoz szükséges tényállás ebben az esetben kellő bizonyossággal nem meghatározható. Az ilyen esetben tehát a bűncselekmény bizonyítottsága vagy a büntetendő cselekmény bizonytalansága lehet az elhatároló tényező. A kiterjesztett vagyonelkobzásnak tehát akkor van helye, ha a korábbiakban ismert esetek nem azonosíthatók. Azaz (1) nem igazolható, hogy a vagyon konkrét bűncselekményből származik, (2) nem igazolható, hogy az a személy, akinél a vagyon van, a bűncselekmény elkövetője lenne vagy egy ilyen személytől kapta volna.

Ha az előbb már említett „csúszós lejtő” problémája jut az eszünkbe, a most röviden bemutatott szabályozás kapcsán jó eséllyel csendülnek meg az olvasóban nagyon hangosan a vészharangok. Olyan vagyon

elvonását kell ugyanis biztosítani, ami igazolható módon nem köthető közvetlenül sem bűncselekményhez, sem annak elkövetőjéhez, valakinél van, de ő a bűncselekménnyel nem hozható kapcsolatba és azt sem igazán tudhatjuk, hogy milyen módon került hozzá a kérdéses vagyon.

Az alapjogi indíttatású közfelháborodás felszínre törését megelőzően, talán azzal a vizsgálattal érdemes kezdeni, hogy mennyire példa, illetve előzmény nélkül az a szabályozási kihívás a magyar jogban? A válasz röviden: nem az, van már hasonló jogintézményünk. A Be. 321. § (5) bekezdése szerint, ha egy lefoglalt dolog kétséget kizáróan másét illet, a bíróság dönthet úgy, hogy az az állam tulajdonába kerül, még akkor is, ha nem tudjuk pontosan, kitől és milyen bűncselekményből származik. A hasonlóság nyilvánvaló, jóllehet itt lényeges különbség, hogy a terhelttől lefoglalt dolog esetében alkalmazható (ugyanakkor a terhelt felelősségének megállapítása már nem feltétel), és leginkább egy sorozat vagyon elleni bűncselekményt elkövető személynél lefoglalt tárgyak be nem azonosított sértettjei érdekeinek védelmét szolgáló intézményről beszélhetünk.

Azt is látni kell, hogy az új szabályozás nem egy tévedés vagy nyomdahiba, nem is egyedülálló, mert jelenleg az Európa Tanács égisze alatt zajlik a Varsói Egyezmény³³ felülvizsgálata – ahol lényegében azonos tartalommal van napirenden ezen új jogintézmény megjelenése.

Joggal vetődik fel a kérdés: hogyan jutottunk idáig, milyen valós társadalmi, bűnüldözési igény kielégítését szolgálja, szolgálhatja az új vagyonelkobzási jogalap kialakítását?

Úgy gondolom, hogy kiindulási pontként szükséges rögzíteni a fentiekben már tárgyaltak szerint, hogy a bűnös vagyon elvonása mára már nem jelenheti kizárólag az elkövetőtől történő vagyonelvonást vagy csupán az egyéni gyarapodással szembeni fellépést. A bűnözésnek a gazdaságra gyakorolt negatív hatása, a piaci verseny torzítása, a jogállamiság alapjait érintő támadása, a vállalkozói felelősség kikerülése vagy épp a jogszerű gazdasági tevékenységek ellehetetlenítése, mind

---

33 Európa Tanács pénzmosásról, a bűncselekményből származó jövedelmek felkutatásáról, lefoglalásáról és elkobzásáról, valamint a terrorizmus finanszírozásáról szóló, Varsóban, 2005. május 16-án kelt Egyezmény (kihirdette: 2008. évi LXIII. törvény).

olyan tényezők, amelyek okán a társadalom fokozott immunreakciója, a hatékony fellépés iránti fokozott elvárás teljes mértékben érthető.

Álláspontom szerint helyes a jelenséggel kapcsolatban társadalmi immunreakciót említeni, hiszen a jogtudomány is társadalomtudomány, tehát ha jogról beszélünk, nem hagyhatjuk figyelmen kívül a társadalmi környezetet, azon jelenségek társadalomra gyakorolt hatását sem, amelyek kezelésére az adott jogszabályok törekednek. Populista, ugyanakkor közérthető példa: Ha egy helyi közösségben széles körben ismert, köztudomású, hogy valaki kábítószer-kereskedelemmel foglalkozik, ebből él, munkája, bejelentett legális jövedelme nincs, majd hirtelen és megmagyarázhatatlan módon jelentős vagyongyarapodás észlelhető, akkor teljesen észszerű közösségi igény, hogy ezzel a helyzettel valamit indokolt kezdeni, hiszen az joggal irritálja a legális munkavégzést folytató közösséget. Egy konkrét büntetőeljárás esetén ugyanakkor a tényleges tevékenységhez képest jellemzően kisebb mennyiségű kábítószer érékesítésére, legfeljebb néhány ügyletre vonatkozó konkrét adat merül fel, illetve igazolható, amelyek ugyanakkor nem magyarázzák a vagyongyarapodás egészét. A vagyongyarapodás közvetlen kapcsolata a bizonyított, bizonyítható cselekménnyel többnyire nem kimutatható. Nehezen vitatható igény – társadalmi immunreakció – tehát, hogy az ilyen jellegű „megmagyarázhatatlan” vagyongyarapodásokra valamilyen válasz szülessen. És nem csupán erkölcsi vagy helyi közösséget érintő alapon, hanem állami, nemzetgazdasági szinten is. A – gyakorlatilag minden befektetési kockázatviselési kötelezettségtől mentes, illegális tevékenységekből származó vagyonelemek – legális gazdaságba beépülése nem csupán egyéni, kis közösségi, de nemzetgazdasági mértékű problémát jelenthet. A korábbiakban már említettek szerint ezért össztársadalmi immunválaszként, a bűnözés pénzügyi lenyomatára, következményeire reagáló válaszként értékelhető a pénzmosás és a vagyoneklkobzás, vagyonvisszaszerzés jogfejlődése is.

Álláspontom szerint az új szabályozási irányok kialakulásának másik alapvető feltétele az is, hogy a gazdaság, a pénzügyi folyamatok átláthatósága az utóbbi évtizedekben exponenciálisan megnőtt. Az átláthatóságot jelentős részben elősegítették a számviteli szabályok, az engedélyköteles tevékenységekhez kapcsolódó előírások és eljárások, az adózási szabályok,

vagy az áru- és pénzmozgásra vonatkozó szabályozások, továbbá a mind-ezeket kiszolgálni képes informatikai megoldások. Gondoljunk például az alábbiakra: a cégnyilvántartások mára a fejlett országokban informatikai rendszerben kezeltek, kereshetők, integrálhatók; az áruforgalom kapcsán az elektronikus útdíjfizetési rendszerre vagy az online pénztárgépekre; a pénzügyi műveleteket banki informatikai rendszerek végzik az egész világon, akár a fin-tech, akár a hagyományos banki rendszerekre, akár a világszerte szolgáltatást nyújtó bankkártya szolgáltatókra gondolunk.

Ezt már csak kiegészítik egyéb „transzparenciát” eredményező jelenségek, mint például a szociális média, ahol az felhasználók előszeretettel hivatkoznak vagyoni helyzetükkel (még akkor is, ha az a legális jövedelmük mértékével nem feltétlenül lenne igazolható).

Az átláthatóság és a rengeteg rendelkezésre álló, integrálható és elemezhető adat létezését igazolja egy sajátos eredményt, még ha a végeredmény nem is túlságosan hízélgő. Az informatikai eszközökkel hozzáférhető és feldolgozható adatok következtében a gazdasági bűncselekmények felderítése rendkívül bonyolulttá vált. Például a költségvetési csalások esetében a Nemzeti Adó- és Vámhivatal a saját adóigazgatási adatai alapján lényegében egyetlen gombnyomással képes meghatározni a kérdéses gazdasági társasághoz tartozó teljes céghálót, amely szinte beláthatatlanná és kezelhetetlenné teszi az ügyeket. Az informatikai rendszer előtti időben, a kapcsolt, kapcsolódó gazdasági társaságok beazonosításának még kézzel fogható fizikai korlátai voltak az irattárakban, nyilvántartásokban kezelt papíralapú okiratok mennyiségére, kereshetőségére és feldolgozhatóságára figyelemmel.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal által rendelkezésemre bocsátott, 2019. és 2024.06.30. közötti időszakra vonatkozó, váddal, az adott évben lezárt statisztikai adatok is beszédesek: ha megnézzük a nagy értékű költségvetési csalások esetszámát, például 2019-hez viszonyítva, a negyedik bekezdés szerint minősülő elkövetési módok³⁴ száma megduplázódott, míg az öt bekezdés szerinti esetek³⁵ négyszeresére nőttek.

34 Btk. 396. § (4) bekezdése szerint minősülő esetek: különösen nagy vagyoni hátrányt okozó, vagy a jelentős vagyoni hátrányt bünszövetségben vagy üzletszerűen elkövetett esetek.

35 Btk. 396. § (5) bekezdése szerint minősülő esetek: különösen jelentős

	2019	2020	2021	2022	2023
396. § (4) bek.	62	59	77	102	115
396. § (5) bek.	31	42	65	91	128

Az írásbeliség, informatikai megoldások elterjedése, a szabályozottság és szabályozott eljárásrend másik szükségszerű velejárója, hogy a magánszemélyek és a jogi személyek számára is lényegesen egyszerűbbé vált a jogügyletek nyomon követhetősége, igazolhatósága. Ezzel együtt pedig joggal nőhetett meg az igény a magánszemélyek, gazdasági szereplők a vagyongyarapodásukat, vagyon forrását hitelt érdemlően igazolni is tudják. Az igazolási képesség, tehát joggal eredményezett fokozott igazolási követelményrendszert. Ennek szemmel látható példája a vagyonekobbzással kapcsolatos fordított bizonyítási teher vagy a korábban említett szankciórendszer, amely az indokolatlan mértékű, nem igazolt eredetű készpénz birtoklásával kapcsolatos.

Mindezek következtében a gazdasági és pénzügyi rendszer jelentős mértékben átláthatóvá, az egyének vagyoni helyzete megismerhetővé és dokumentálttá vált. Így a fejlett világban mára jogszerűen, egyúttal láthatatlan módon jelentős vagyonra szert tenni gyakorlatilag nem lehet. Sarkosan fogalmazva: amit láthatatlanul szereznek, az nagy valószínűséggel illegális eredetű.

Nem kell sokáig keresni a hírekben, hogy a problémát jól érzékeltető helyzetet azonosíthassunk a közelmúltban hírekben szerepelt, hogy egy spanyol rendőrtiszt házának falában 8 milliárd forintnyi Euro-t találtak készpénzben.³⁶ A gyanú szerint korrupcióhoz és kábítószer-bűncselekményhez kapcsolódik az ügy, de tegyük fel, hogy az alapbűncselekményt, illetve a terhelt érintettségét nem sikerül kétséget kizáróan bizonyítani. Mi lenne ebben az esetben a helyes megoldás? Be nem vallott jövedelemként fizesse be utána az adót és a fennmaradó részt tartsa meg? A

---

vagyoni hátrányt okozó, vagy a különösen nagy vagyoni hátrányt bűnszövetségben vagy üzletszerűen elkövetett esetek.

36 2024. november 13. napján megjelent cikk: 20 millió eurót találtak a pénzmosás ellen küzdő spanyol rendőrfőnök otthonának falaiiba rejtve (https://hvg.hu/élet/20241113_spanyolorszag-rendorseg-kokain-penzmosas – letöltve: 2025. június 1.).

társadalom és a jog számára egyaránt nyilvánvalóan elfogadhatatlan lenne egy ilyen válasz. Ilyen mennyiségű készpénznek egy épület falába rejtésére minden bizonnyal nem az éveken keresztül félretett spórolt pénz biztonságba helyezése érdekében került sor. Ezért – többek között az ilyen esetekben is – teljesen jogosnak tekinthető az a társadalmi elvárás, hogy biztosított legyen olyan hatékony jogi eszközrendszer, amely garantálja a vagyon teljes elvonásának lehetőségét.

2. Vagyonvisszaszerzés

A bűnös vagyonra koncentráló büntetőjogi fellépés hasonlóan lényeges eleme a vagyonvisszaszerzés (vagyonkutatás, vagyonbiztosítás) kérdésköre, hiszen a vagyon felkutatása nélkül annak elvonására sem kerülhet sor. Az elmúlt években ezen a területen is jelentős evolúciós fejlődés volt tapasztalható, amelyek közül néhány kiemelésre is érdemes.

A büntetőeljárás szabályozásába 2013-ban került be³⁷ az az eszközrendszer, amely a bíróság ítéletében elrendelt – pénzösszegben kifejezett – vagyonelkobzás végrehajtásának megghiúsulása esetén biztosította azt, hogy a vagyon felkutatása érdekében a büntetőeljárás – lényegében teljes – eszközrendszere rendelkezésre álljon.

2015. március 1.-jével felállt Készenléti Rendőrség Nemzeti Nyomozó Iroda Vagyonvisszaszerzési Hivatala, amely feladata dedikálta és speciálisan a bűncselekményből származó, illetve vagyonelkobzás alá eső vagyon visszaszerzése.³⁸

A nemzetközi szerződések, uniós jogi aktussok eredményeképpen a vagyonvisszaszerzéssel foglalkozó szervezeti egységek nemzetközi hálózata is kialakult³⁹, amely rendkívüli hatékonysággal képes

---

37 A 2012. évi CCXXIII. törvény 2013. július 1-vel vezette be a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénybe az új XXVIII/B. Fejezete szerinti vagyonvisszaszerzési eljárást. Az eljárást a Be. CVI. Fejezete a vagyont érintő külön eljárások egységes rendszerébe olvasztotta be.

38 Nagy Richárd: A vagyonvisszaszerzés, vagyonbiztosítás a rendőrség gyakorlatában - Magyar Jog 2024/9., 523-530. oldal.

39 EU ARO (Asset Recovery Office) – a Tanács tagállamok vagyon-visszaszerzési hivatalai közötti, a bűncselekményből származó jövedelmek és a

támogatást nyújtani a határon átnyúló esetekben.

Az (EU)2024/1260 Irányelv is kiemelt figyelmet fordít a vagyon-visszaszerzési és vagyonkezelési hivatalok felállítására (22. cikk), határon átnyúló együttműködésére és uniós koordinációjára (29-31. cikk).

Az anyagi jogi fejlődéssel párhuzamosan, tehát a vagyonvisszaszerzés eszközrendszerére az eljárásjogi, szervezeti és módszertani evolúció is jellemző.

3. Pénzügyi nyomozások

Megítélésem szerint az előbb bemutatott folyamatok, illetve jelenség érdekes eredménye a pénzügyi nyomozások szerepének felértékelődése is. A bűnös vagyon felkutatása, a bűncselekménnyel összefüggésben hozható vagyonmozgások nyomon követése nem csupán a vagyon feltárását célozza, hanem a bűncselekmény felderítését is jelentős mértékben segíti.

Az elkövetők közötti kapcsolat, a bűncselekmény történeti tényállása az elkövetők vagy más személyek között kimutatható pénzügyi tranzakciókon, vagyonmozgásokon keresztül is feltárható, megérthető.

A pénzügyi műveletek feldolgozásának, értékelésének jelentőségét jól mutatja például a Nemzeti Adó- és Vámhivatal pénzmosás és terrorizmus finanszírozás elleni egysége által indított Projekt Helena, amely az emberkereskedelem bűncselekményének pénzügyi lenyomatát törekszik feltárni⁴⁰, majd az eredményt részben a bankszektor közreműködésével, részben a nyomozó hatóságok útján hasznosítani. De említhető az Országos Kriminológia INVERT projektje, amelynek

---

bűncselekményekhez kapcsolódó egyéb tulajdon felkutatása és azonosítása terén való együttműködésről szóló (2007. december 6.) 2007/845/IB számú Határozata alapján létrejött kontaktponti hálózat. CARIN (Camden Asset Recovery Inter-agency Network) – 2004-ben indult, az Európai Unió által támogatott, az Europol székhelyén működő, informális kontaktponti hálózat a vagyon azonosítása, visszaszerzése területén működő szervek között. (<https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/documents/carin-manual.pdf> - letöltve: 2025. június 1.).

40 <https://pei.nav.gov.hu/friss-hirek-informaciok/uj-esemeny-a-feluleten> (letöltve: 2025. június 1.).

célja a munkacélú kizsákmányolás pénzügyi modelljének kidolgozása az áldozatok és a vállalatok azonosítása és a kizsákmányolás megakadályozása érdekében volt.⁴¹

Összegzés

A tanulmány elején azt a kérdést tettem fel, hogy a bűnös vagyon elleni fellépés körében tartozó eszközrendszerre egy egészséges evolúció vagy egy tumoros elburjánzás eredményeként lehet-e tekinteni. A fentiekben bemutatottak alapján álláspontom szerint nem degenerációról, hanem egy logikus és organikus jogfejlődésnek vagyunk a tanúi, amely a modern kor gazdasági viszonyaira, gazdasági környezetére és lehetőségeire adott reakció.

E jogfejlődés egyik legújabb – szinte bizonyosan kijelenthető, hogy nem utolsó – eleme az (EU)2024/1260 16. cikke szerinti, büntetendő cselekményekhez kapcsolódó, ismeretlen forrásból származó vagyon elkobzása. Az új jogintézmény megfelelő átültetése a magyar szabályozásba, illetve a joggyakorlat kialakítása igazi kihívás lesz. Ápos körütekintést igényel majd, hogy mind a szabályozás, mind a gyakorlat megmaradjon a jogállami keretek között. Megoldandó és nehéz feladat lesz továbbá az ebben közreműködőknek – akár a jogalkotás, akár a jogalkalmazás oldalán –, hogy az új jogintézmény organikusán illeszkedjen a meglévő magyar intézményrendszer struktúrájába is.

A jelenlegi kiterjesztett vagyoneklobzás kapcsán is azonosíthatók kritikák és kifogások, és nyilvánvaló, hogy az új jogintézmény esetében még több ilyen tartalmú észrevételre lehet majd számítani. Amennyiben azonban képesek vagyunk elfogadni, hogy a szabályozási cél olyan társadalmi és gazdasági igényekre kíván reagálni, amelyek – véleményem szerint – ésszerűek és elfogadhatók, és nem torzszülöttként tekintünk az új jogintézményre, akkor sikerülhet egy valóban működőképes szabályozást és egy hatékonyan működő joggyakorlatot kialakítani.

---

41 OKRI munkaterv 2024: Barabás A. Tünde és Windt Szandra kutatása: Identifying compaNies and Victims in the Exploitation phase to disrupt the financial business model of adult and child labour Trafficking (INVERT) - https://www.okri.hu/images/stories/munkatervek/munkaterv_2024.pdf (letöltve: 2025. június 1.).

Dr. Schmidt Péter
bíró, Kúria

EZ AZ EGYSÉG MERŐ KÉTSÉG — ÁLLÍTÁSOK A KÖLTSÉGVETÉSI CSALÁS TÖRVÉNYI EGYSÉGÉRŐL

1. Alapvetések

A köz érdekének célját szolgáló pénzeszközök védelmére irányuló törekvés egyidejű az állami újraelosztás kialakulásával. Az adók és más jogcímen beszedett, államot illető pénzeszközök alapjaiban határozzák meg a közfeladatok ellátására fordítható forrásokat, ezért kiemelkedő jelentősége van annak, hogy a kötelezettségek alanyai befizetéseiket a törvénynek megfelelően teljesítsék. A befizetési kötelezettségek elkerülése, illetve a közügyek ellátása céljából létrehozott költségvetések forrásainak rendeltetéstől eltérő, magáncélú felhasználására irányuló törekvés minden érintett korszakban meghatározó volt, napjainkban is különös jelentőséggel bír. A Magyarországon elkövetett gazdasági bűncselekmények meghatározó hányada a költségvetések sérelmével járó bűncselekmény, így az ezek elleni hatékony védekezés, és az ennek alapjául szolgáló büntetőjogi tényállás alkalmazhatósága meghatározó kérdés. A jelenlegi büntető törvény a költségvetések védelmét a korábbi büntetőjogi szabályozás tapasztalatait kiküszöbölendő egyetlen, valamennyi elkövetési magatartást és valamennyi költségvetést érintő bűncselekményt a jogalkotói célzat szerint felölelő törvényi tényállásban szabályozza. A költségvetési csalás különös részi törvényi egységet teremtő tényállása azonban olyan sajátosságokkal bír, amely a törvényi egységhez kapcsolódóan elméleti és gyakorlati problémákat is felvet.

Alapvetésként megállapíthatjuk, hogy a költségvetési csalás különös részi törvényi egység, amely részben az összefoglalt bűncselekmény

(delictum complexum), részben pedig a különös részi értékegybefoglalás jellemzőit mutatja.

Az összefoglalt bűncselekmény dogmatikai fogalmától annyiban eltér a szabályozás, hogy ebben az esetben a törvényi egység létrehozására nem a halmazatot meghaladó büntethetőség igénye miatt került sor. Az értékegybefoglalás hagyományos esetéhez képest pedig annyiban tér el, hogy a költségvetési csalásnak – a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (a továbbiakban: Szabs. tv.) 209. §-ában szabályozott vámsabálysértés kivételével – szabálysértési alakzata nincs, így az értékegybefoglalásban szereplő részselekmények nem szabálysértések (vámsabálysértések esetén van valódi értékegybefoglalás is).

A költségvetési csalás bűncselekménye lényegében egy olyan különös részi törvényi egység, amely az értelmező rendelkezések szerint meghatározott költségvetések (vagyon- és adminisztratív) sérelme alapján teremt egységet függetlenül attól, hogy az elkövető a törvényi tényállásban foglalt mely elkövetési magatartással valósítja meg azt.

A költségvetési csalás különös részi törvényi egysége azonban mind a gyakorlatban, mind az elméleti kérdéseket tekintve számos problémát vet fel. Ezen problémák megoldását, az ezekről történő elméleti és gyakorlati gondolkodást a következő – részben szándékosan provokatív – állításokkal kívánom elősegíteni.

2. Gondolatébresztő állítások a költségvetési csalás törvényi egysége körében

1) A költségvetési csalás törvényi egységét akár a jogerős ügydöntő határozat meghozatala, akár a cselekményegységbe történő egyes részselekmények miatt első alkalommal történő vádemelés is lezárhatja.

Ezen állítással kapcsolatban joggal merül fel kérdésként, hogyan zárhatja le ugyanazon bűncselekmény törvényi egységét két, egymástól időben elkülönülő, ráadásul eljárásjogi jellegű tény.

A jogalkotó jelenleg a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 6. § (3) bekezdésében rögzített

anyagi jogi szabállyal, de eljárásjogi cselekményhez kötötten határozza meg a költségvetési csalás törvényi egységét is érintő ígénnyel annak lezárását. A hivatkozott rendelkezés alapján lényegében a törvényben meghatározott körben a vádemelés zárja le a cselekményegységet.

A szabályozás árnyaltabb megértését segíti annak áttekintése, hogy a költségvetési csalás törvényi egységét lezáró ténnyel kapcsolatosan a joggyakorlatban és a jogelméletben kialakult ellentétes álláspontok hogyan vezettek a törvényi szabályozáshoz.

A Debreceni Ítéltábla elnöke 2020. október 6. napján jogegységi eljárás lefolytatását indítványozta a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 33. § (1) bekezdés b) pontja alapján.

A Kúria jogegységi tanácsa 2021. február 9. napján jött létre „a bűncselekmény-egységet lezáró tény a költségvetési csalás bűncselekménye esetén” kérdéskörében.

A 2021. évi CXXXIV. törvény 90. §-a által 2022. március 1-jei hatállyal beiktatásra került a Btk. 6. § (3) bekezdése.

A kérdésben 2022. március 8. napján megszületett a Kúria Bhar.I.564/2021/11. számú határozata, ami BH2022.258. számon került közzétételre. Jelenleg ez a határozat határozza meg a bírói joggyakorlatot.

A BH2022.258. számon közzétett döntés 1. pontja rögzíti a Kúriának a Bhar.I.564/2021/11. számú határozatában e körben tett megállapításait. A határozat szerint a 6/2009.BJE. határozatban az egység valamennyi formájára vonatkozó megállapításokra tekintettel, a költségvetési csalás törvényi egységét a Btk. 6. § 2022. március 1-jétől beiktatott (3) bekezdése hatályba lépéséig a jogerős ügydöntő határozat meghozatala, azt követően pedig a cselekményegységbe tartozó egyes részcselekmények miatti első alkalommal történő vádemelés zárja le. A cselekményegység lezárásáig az egységet lezáró tény bekövetkezte előtt elkövetett valamennyi részcselekmény a költségvetési csalás törvényi egységébe tartozik, ezért azok jogerős elbírálása ítélt dolgot eredményez a törvényi egységbe tartozó, de el nem bírált részcselekmény vonatkozásában.

A határozat [80] bekezdésében rögzíti, hogy a cselekményegység lezárásáig, az egységet lezáró tény bekövetkezte előtt elkövetett va-

lamennyi részcselekmény a költségvetési csalás törvényi egységébe tartozik, azok jogerős elbírálása ítélt dolgot eredményez a törvényi egységbe tartozó, de el nem bírált részcselekmény vonatkozásában. Az ilyen részcselekmények miatti önálló vádemelés esetén az eljárás megszüntetésének és a feltételek fennállása mellett a jogerős ügydöntő határozattal szemben a perújítási eljárás lefolytatásának van helye.

A hivatkozott 6/2009. számú büntető jogegységi határozat az összefoglalt bűncselekménnyel kapcsolatosan – a törvényi egység más eseteivel azonos módon – tartalmazza, hogy hasonlóan a természetes egységhez és a folytatolagossághoz, a jogerős határozat meghozatalának van egységteremtő hatása. A törvényi egységbe tartoznak mindazok a (rész)cselekmények, amelyek elkövetésére a jogerős határozat meghozatalát megelőzően került sor. Ha a bíróság a bűncselekményt jogerősen elbírálta, az összefoglalt bűncselekmény olyan részcselekménye miatt, amelyet a bíróság nem bírált el, utóbb a jogegységi határozat alapján nincs helye vádemelésnek.

2) Az adócsalás és a költségvetési csalás sem fogalmilag, sem tartalmilag nem ugyanaz a bűncselekmény, így egységbe nem foglalható.

Az állítás csak első hallásra meglepő. A költségvetési csalás törvényi tényállása ugyanis azzal a jogalkotói szándékkal jött létre, hogy a korábban adócsalás bűncselekménye körébe tartozó cselekményen kívül valamennyi más, a közpénzeket érintő, akár vagyoni, akár adminisztratív sérelmet okozó bűncselekményt egyetlen törvényi tényállásba foglalja.

„Nem kétséges az, hogy ítélt dolgot csak az ugyanazon bűncselekmény miatti jogerős elítélés alapoz meg. Az adócsalás és a költségvetési csalás nem ugyanaz a bűncselekmény. A költségvetési csalás esetében bármely költségvetésbe történő befizetési kötelezettség, illetve költségvetésből származó pénzeszköz vonatkozásában tanúsított megtévesztő magatartás tényállásszerű, az nem korlátozódik a korábbi törvény szerinti adókra, és jogszabályon alapuló fizetési kötelezettségekre. A Legfőbb Ügyészség ekként helyesen hivatkozott arra, hogy a korábbi Btk. 310. §-ában szabályozott adócsalás és a Btk. 396. §-a szerinti költségvetési csalás sem fogalmilag, sem tartalmilag nem

ugyanaz a bűncselekmény, így egységbe nem foglalható {Kúria, Bpk. III.696/2016/3. számú határozat [49] bekezdés}”. Az idézet a Kúria Bhar.I.564/2021/11. számú határozat [82] bekezdéséből származik. A megállapítás kétségtelen igaz, ugyanakkor szükséges felhívni arra a figyelmet, hogy ez értelemszerűen nem keverendő a Btk. 2. §-ának alkalmazásával, azzal az esettel, amikor az elkövető cselekménye az elkövetéskor adócsalás bűncselekményének, elbíráláskor viszont költségvetési csalás bűncselekményének minősül. Ebben az esetben a Btk. 2. §-ában foglaltak értelemszerűen alkalmazandók.

3) Amennyiben ugyanazon az elkövető a Btk. 396. § (1) és/vagy (6) bekezdése szerinti bűncselekmény törvényi tényállásba ütköző elkövetési magatartást fejt ki, és ugyanakkor ettől elkülönülő magatartással más, vagyoni hátrányt nem okozó tényállásszerű cselekményhez kapcsolódó, a Btk. 396. § (7) bekezdése szerinti elszámolási, számadási, tájékoztatási kötelezettségének nem, vagy hiányosan tesz eleget; e körben valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, valótlan tartalmú, hamis vagy hamisított okiratot használ fel, ezt a törvényi egység részeként kell figyelembe venni, és a vagyoni hátrány, illetve ahhoz kapcsolódó minősítő körülmény szerinti minősítés mellett súlyosító körülményként kell értékelni.

Ha az elkövető egyes részcselekményeivel különböző költségvetéseknek vagyoni hátrányt okoz, de emellett azoktól elkülönült részcselekménnyel vagyoni hátrányt nem okozó, de költségvetésből származó pénzeszközökkel kapcsolatban előírt elszámolási, számadási vagy tájékoztatási kötelezettségét szegi meg, e körben hamis, hamisított vagy valótlan tartalmú okiratot használ fel, vagy valótlan nyilatkozatot tesz, ez utóbbi részcselekmény vagy részcselekmények anyagi halmazata a Btk. 396. § (1)-(6) bekezdésébe ütköző és aszerint minősülő részcselekményekkel lehet valóságos vagy látszólagos.

Ha a halmazatuk valóságos, úgy annak a minősítésben is meg kell jelennie, ha látszólagos, akkor a (7) bekezdésbe ütköző részcselekmények beolvadnak a törvényi egységbe, így a bűncselekményt egységesen a Btk. 396. § (1)-(6) bekezdése szerint, valamint (7) bekezdése szerint egyaránt minősülő bűncselekménynek kell megjelölni.

Ez utóbbi esetben a büntetést a büntetési tétel nagyságára figyelemmel, nyilvánvalóan a 396. § (1)-(5) bekezdésében meghatározott büntetési tételek határozzák meg. Felmerül, hogy súlyosító körülményként értékelhető-e az, hogy az elkövető egyébként a Btk. 396. § (1) vagy (6) bekezdésébe ütköző és (1)-(5) bekezdése szerint minősülő cselekmény mellett egyben a (7) bekezdésbe ütköző és aszerint minősülő, de törvényi egységbe tartozó további részcselekményeket is elkövetett.

Amellett foglalkozni állást, hogy figyelemmel a költségvetési csalás különös részi törvényi egységét létrehozó jogalkotói szándékra, valamint arra, hogy a költségvetés vagyoni sérelmét nem, de adminisztratív sérelmét jelentő elkövetési magatartás is az azonos tényálláson belüli elkövetési magatartásként lett szabályozva, az önálló bűncselekményt nem valósíthat meg, ebben az esetben az anyagi halmazat látszólagos, ugyanakkor a vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalási részcselekmények törvényi minősítése mellett a (7) bekezdésébe ütköző részcselekmény megvalósulását súlyosító körülményként kell figyelembe venni.

4) A bűncselekményegységbe tartozó egyes részcselekmények önálló elévülése kizárt. Ez alól kivétel, ha az első részcselekmény vámszabálysértés, és a bűncselekményi értékhatárt elérő következő részcselekmény(ek) elkövetéséig szabálysértésként elévült vagy ilyenként jogerősen elbírálásra került.

A költségvetési csalás speciális törvényi egység – a vagyoni értékhatárt meg nem haladó részcselekmény többnyire „semmi”, kivéve, ha a vámszabálysértés szabálysértési alakzatát valósítja meg, azaz a cselekményt nem uniós vámárura követik el. Ha nem haladja meg a bűncselekményi értékhatárt a részcselekmény (és nem vámszabálysértés), akkor az „semmi”, tehát a cselekmény nem lesz bűncselekmény. Ha meghaladja ezt az értékhatárt, akkor az bűncselekmény lesz a szabálysértésből is, tehát innen, az utolsó részcselekménytől kezdődik az elévülés. Ha az első részcselekmény szabálysértés, akkor annak van önálló elévülése, vagyis ha a legelső részcselekmény – és csakis ez esetben – szabálysértés, és azt jogerősen szabálysértésként

elbírálják, vagy ilyenként elévül, akkor az már nem számít bele utólag a később elkövetett részcsелеkmények folytán létrejövő költségvetési csalás bűncselekményébe.

Ha több első részcsелеkmény van, amelyek önállóan vámszabálysértésnek minősülnek, amíg együttesen el nem éri a bűncselekményi értékhatárt, addig azok önállóan szabálysértésként elévülhetnek és szabálysértésként jogerősen el is bírálhatók.

Mindezek azonban nem igazak, ha a bűncselekményi értékhatárt el nem érő cselekmények nem szabálysértések, mert ez esetben az elévülésük értelemszerűen csak akkor kezdődik, ha későbbi részcsелеkmény vagy részcsелеkmények folytán együttesen elérik a bűncselekményi értékhatárt. Mivel a költségvetési csalás különös részi törvényi egység, az ilyen részcsелеkmények csak innentől válnak bűncselekménnyé („valamivé”), ezért a büntethetőség elévülése az egyes részcsелеkmények esetében ezt megelőzően értelemszerűen nem kezdődhet el, mivel ezt megelőzően nem bűncselekmények („semmik”).

Ezért is telhet el olyan sok idő több ilyen részcsелеkmény között, mivel a bűncselekmény (az összes részcsелеkményt magába foglalóan) csak akkor valósul meg, ha a részcsелеkmények a bűncselekményi értékhatárt elérik.

A „semmivel” szemben folytatott eljárás ugyanakkor az elévülést félbeszakítja, hiszen a tényállás szerinti cselekmény miatt folyik az eljárás, feltéve, hogy a „semmi” utóbb a törvényi egység részeként bűncselekmény részévé vált. Dogmatikailag a „semmiből” így lesz „valami”.

A törvényi egységet az anyagi jog teremti, az eljárásjog csak felismeri.

5) A vámszabálysértések esetén az érték-egybefoglalásra vonatkozó törvényi rendelkezések a költségvetési csalás jelenlegi törvényi tényállása mellett feleslegesek.

Az értékegybefoglalás a jelenlegi szabályozás mellett a vámszabálysértés esetén látszólag konkurál a különös részi törvényi egységgel, mert a Btk. egyrészt a Különös Rész folytán, másrészt az értékegybefoglalás útján is hoz létre egységet.

A Btk. 462. § (3) bekezdése – a Szabs. tv. 209. § (3a) bekezdésével lényegileg azonos tartalommal – konkurál a 396. § szabályozásával abban az esetben, ha az elkövetők egy éven belül elkövetett vámszabálysértései miatt érték-egybefoglalásnak van helye. A vámszabálysértéssel okozott vagyoni hátrány összegének megállapítása céljából érték-egybefoglalásnak van helye, ha az eljárás alá vont személy a vámszabálysértést megalapozó bűncselekményt több alkalommal, legfeljebb egy éven belül követte el és ezeket együttesen bírálják el. Ebben az esetben ugyanis az önmagában 500.000 forintot meg nem haladó vagyoni hátrányt okozó egyes (önmagukban szabálysértést megvalósító) részcsелеkmények esetében, amennyiben azokat egy éven belül követi el az eljárás alá vont személy és egy eljárásban bírálják el, úgy érték-egybefoglalás alapján valósul meg bűncselekmény, míg a jelenlegi bírói értelmezés alapján a Btk. 396. § (1) és (6) bekezdésébe ütköző cselekmény esetén a részcsелеkmények a különös részi érték-egybefoglalás miatt törvényi egységbe tartoznak.

Mindezek alapján felvethető, hogy értelmezhető-e a Btk. 396. §-ában meghatározott törvényi egység olyan módon, hogy abba kizárólag az önmagukban is bűncselekménynek minősülő, 500.000 forintot meghaladó mértékű vagyoni hátrányt okozó részcsелеkmények, illetve vámszabály sértés esetén az ezt meg nem haladó, de érték-egybefoglalás útján bűncselekménynek minősülő szabálysértések tartoznak.

Mivel a bírói gyakorlat ezzel egyértelműen ellentétes, ezért a vámszabálysértések esetén az érték-egybefoglalásra vonatkozó törvényi rendelkezések a költségvetési csalás jelenlegi törvényi tényállása mellett feleslegesek. Az önmagukban a bűncselekményi értékhatárt el nem érő, vagyoni hátrányt okozó cselekmények a különös részi törvényi egység részévé válnak, ha a különös részi érték-egybefoglalás folytán költségvetéseknek okozott vagyoni hátrány együttes összege a bűncselekmény értékhatárt meghaladja.

6) Ha a társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélést 50.000 forintot meghaladó, de 500.000 forintot meg nem haladó kárt okozva követik el, az más részcselekményekkel együtt a költségvetési csalás törvényi egységébe tartozik és nem áll a specialitás miatt azzal valós halmazatban.

A Btk. 395. § és 396. § szabályozása miatt adott esetben egység-halmazati kérdés merülhet fel.

A Btk. 462. § (1) bekezdés b) pontja értelmében nem valósul meg bűncselekmény, ha a társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélést 50.000 forintot meg nem haladó kárt okozva követik el.

A Btk. 462. § (3) bekezdése szerint ugyanakkor nem valósul meg bűncselekmény, illetve vámszabály sértés valósul meg, ha a költségvetési csalással okozott vagyoni hátrány az 500.000 forintot nem haladja meg.

Kérdésként merül fel, hogy ha a társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélést 50.000 forintot meghaladó, de 500.000 forintot meg nem haladó kárt okozva követik el, az más részcselekményekkel együtt a költségvetési csalás törvényi egységébe tartozhat-e, vagy a specialitás miatt azzal valós halmazatban áll-e?

Felmerül annak a kérdése is, hogy hogyan értelmezhető ilyenkor a Btk. 395. § (2) bekezdése szerinti korlátlan enyhítés bünszervezet, bünszövetség vagy különös visszaélés esetén?

Következő kérdés, hogy ha az 500.000 forintot meghaladó kárt okozva követik el a társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélés elkövetési magatartását, az költségvetési csalásnak minősül-e, vagy esetlegesen specialitás megállapítása okán ilyenkor is társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélést kell megállapítani.

Álláspontom szerint a szabályozást összességében értékelve megállapítható, hogy amennyiben a Btk. 395. §-ában foglalt cselekményt megvalósító elkövetési magatartás 500.000 forintot meghaladó kárt okoz, vagy 50.000 forintot meghaladó, de 500.000 forintot meg nem haladó kárt eredményez, de más, a költségvetési csalás törvényi tényállásába illeszkedő részcselekményekkel együtt az okozott vagyoni hátrány összege az 500.000 forintot meghaladja, úgy kizárólag a költségvetési csalás bűncselekményét lehet megállapítani.

7) A Btk. 6. § (3) bekezdésében foglalt szabály a Btk. 2. § (2) bekezdése szerint vizsgálándó.

A Btk. 6. § (3) bekezdése szerint, ha az elkövető

- több vagy tartós cselekménye egy bűncselekményt valósít meg, vagy
- több bűncselekménye e törvény rendelkezése alapján egy bűncselekményt valósít meg,

és

e bűncselekmény miatt az elkövetővel szemben vádemelésre kerül sor, az elkövető által a

A) vádemelést követően elkövetett újabb

B) ugyanolyan bűncselekmény

önálló bűncselekményként bírálándó el.

A hivatkozott rendelkezést a 2021. évi CXXXIV. törvény 90. §-a iktatta be 2022. március 1. napjától. A törvényjavaslat általános indokolása szerint a szabályozás célja annak biztosítása, hogy a büntetőeljárás bizonyos pontján túl az újabb részcselekmény már ne tartozhasson a bűncselekményegység körébe, az újabb bűncselekmény önálló bűncselekményként akár elkülönült büntetőeljárásban is elbírálható legyen. A részleges indokolás számos, korábban a Kúria által felvetett kérdésre is próbál választ adni. Kifejti, hogy nem a vádban szereplő részcselekmények alkotnak egységet, a vádban nem szereplők pedig egy másikat, hanem a vádemelés ideje előtti egységet képező bűncselekményhez képest egy újabb bűncselekményt valósít meg azon részcselekmények összessége, amelyet a vádemelés után követtek el. A vádemelés tehát nem a vád tartalmát – a vádban foglalt cselekményeket érintően – képez egységet, hanem időpontját tekintve mérvadó. A részletes indokolás kitér arra is, hogy az egység felbomlása következtében megszűnik az egy eljárásban történő elbírálás kényszere, így az ügyek egyesítésének és elkülönítésének általános szempontjai alapján ítéltető meg, hogy mely bűncselekményeket kell, lehet vagy éppen indokolt az adott eljárás tárgyává tenni. Az indokolás szerint megelőzhető továbbá ezzel a megoldással, hogy a büntetőeljárásokkal párhuzamosan folytatott újabb részcsselekmények elkövetése miatt

folyamatosan módosítani kelljen az egységbe tartozó bűncselekmény miatt folytatott ügy tárgyát, ehelyett az újabb bűncselekmény más eljárásban is elbírálható. Kifejezetten kitér az indokolás arra, hogy tartalmi értelemben nem minősül vádnak az olyan beadvány, amely nem, vagy hiányosan tartalmazza a vád törvényes elemeit a büntetőeljárási törvényben foglalt rendelkezéseknek megfelelően. Így a törvénytelen vád, mint „nem létező” vád nem válthat ki jogkövetkezményt az egység felbomlása szempontjából sem. Az indokolás foglalkozik azzal a nem kívánt következménnyel, hogy a korábban egységbe tartozó minősítő körülmények nem valósulnak meg (emiat az emberölés bűncselekményének szabályozásához is hozzá kellett nyúlni), azonban ez a költségvetési csalás esetében nem jelent veszélyt, mivel a bűnszövetség, az üzletszerű elkövetés egység vagy halmazat mellett is megállapítható.

A módosítás indokolása azon jogalkotói álláspontot is rögzíti, hogy ez a szabályozás a 6/2009. büntető jogegységi határozattal nem ellentétes, mert a jogegységi határozat nem érintette álláspontja szerint azt a kérdést, hogy a bűncselekmény egységét milyen szempontok alapján kell megállapítani. Ebből következően az indokolás szerint az ítélt dologgal szembeni védelem továbbra is a jogegységi határozatban foglaltak szerint állapítható meg, de csak azokra a részselekményekre, amelyek a javaslat szabályai alapján is bűncselekményegységbe tartoznak. A szabályozásnak a 6/2009. büntető jogegységi határozattal való, jogalkotó által állított összhangja azonban vitatható.

A törvényi szabályozás alapján azonban egyértelmű, hogy a módosítás a Btk. 2. § (2) bekezdése alá tartozik, melyre tekintettel, ha a cselekmény elbírálásakor hatályba lévő új büntető törvény szerint a cselekmény már nem bűncselekmény, vagy enyhébben bírálendő el, akkor az új büntető törvényt kell alkalmazni. Arra figyelemmel, hogy a jogalkotó az egységet lezáró ténynt a Btk. általános részi szabályai körében helyezte el, az a költségvetési csalás bűncselekménye esetében is megteremti annak vizsgálati lehetőségét és kötelezettségét, hogy a cselekmény az elkövetéskor, vagy az elbíráláskor bírálendő el enyhébben, ebben a körben pedig figyelembe kell venni azt is, hogy a költségvetési csalás törvényi egységét adott esetben elkövetéskor, a

módosítás hatályba lépését megelőzően a jogerős ügydöntő határozat meghozatala zárja le, ekként a cselekmény esetlegesen egységként minősül, vagy pedig az elbíráláskori szabályok alkalmazásával halmazati minősítést és ennek megfelelő büntetés-kiszabást kell alkalmazni arra tekintettel, hogy elbíráláskor már az érintett részcselekmények tekintetében történő első vádemelés lezárja az egységet az azt megelőzően elkövetett cselekmények vonatkozásában.

Ennek alátámasztására elsőként egy példát szeretnék felvetni. Az elkövetővel szemben 3.000.000 forint vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalás miatt emelnek vádat. A vádemelés után elkövet egy újabb, 3.000.000 forint vagyoni hátrányt okozó költségvetési csalást, ami miatt vádat emelnek. Mindez 2022. március 1-je előtt történik. Az ügyeket a vádemelés után egyesítik és üzletszerűen elkövetettnek minősítik, elbírálásra 2022. március 1-jét követően kerül sor.

Ebben az esetben a cselekmény az elbíráláskori szabályok alkalmazásával 2 rendbeli, a Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontjába ütköző és a (3) bekezdés b) pontja II. fordulatára figyelemmel 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, így a halmazati büntetés-kiszabásra irányadó tételkeret 1 évtől 7 év 6 hónapig terjed.

Ezzel szemben az elkövetéskori büntető törvény alkalmazásával az egységet lezáró új szabály hiányában a cselekmény 1 rendbeli, a Btk. 396. § (1) bekezdésébe ütköző, de (4) bekezdés b) pont II. fordulata szerint minősülő cselekményként 2 évtől 8 évig terjedő szabadságvesztés büntetéssel fenyegetett. Erre figyelemmel megállapítható, hogy a cselekmény az elbíráláskor enyhébben büntetendő, így az elbíráláskori szabályok alkalmazása kedvező. Ezt akár az elsőfokú ítélet meghozatalát követően másod- vagy harmadfokú eljárásban is figyelembe kell venni jogerőre emelkedés előtt.

8) Az ügyek egyesítése nem teremt a többségből egységet – kivéve, ha mégis.

A korábban kifejtettekre figyelemmel, az egység vagy halmazat egyesítés esetén függhet attól, hogy a Btk. 2. § (2) bekezdésére figyelemmel, melyik büntető törvény – az elkövetéskori vagy az elbíráláskori – alkalmazása lesz a kedvezőbb.

Halmazat esetén az együttes elbírálás nem követelmény, egység esetén viszont igen.

Ha az elsőfokú bíróság az első vádemelés után – de minden esetben 2022. március 1-jét megelőzően – elkövetett cselekmények miatt emelt vád alapján indult eljárást nem egyesíti, sajátos helyzetet teremt, hogy a második vád alapjául szolgáló cselekmény az elkövetéskori szabályok szerint az első vád tárgyát képező cselekménnyel együtt egységet képez, míg az elbíráláskori szabályok alapján halmazatban állnak. Kérdés, hogyha ebben az esetben az első vád tárgyában hozott ítélet jogerőre emelkedik, és a második vád alapján indult eljárás még folyamatban van, hogyan kell megítélni a még folyamatban lévő ügyben a res iudicata kérdését. Ugyancsak kérdés lehet, hogy ha a második ügyben az elbíráláskori Btk. alkalmazásával születik jogerős marasztaló ítélet, hogyan alakul az esetleges ítélt dolog miatti perújítás?

Ha a példát megváltoztatjuk annyiban, hogy az elsőfokú bíróság az első vádemelés után és 2022. március 1-jét követően elkövetett cselekmények miatt emelt vád alapján indult eljárást nem egyesíti az első vádemelés alapján indult, 2022. március 1-jét megelőzően elkövetett cselekmények miatt folyamatban lévő eljáráshoz, megállapítható, hogy a két eljárás közül az első vád szerinti cselekmények az elkövetési idejük szerinti büntető törvény rendelkezésének alapján törvényi egységbe tartoznak a második vád szerinti bűncselekményekkel, így az első ügyben eljáró bíró célszerűnek és szükségszerűnek tartja a második vád alapján indult ügy egyesítését, azonban a második vád alapján elkövetett cselekmények már nem tartoznak az elkövetéskor hatályos büntető törvény szabályai szerint törvényi egységbe. Amennyiben az egyesítés megtörténik, éppen az elkövetési idő számítása miatt (az utolsó részcselekmény elkövetési idejére figyelemmel) lesz többség, mivel ebben az esetben az elkövetéskori szabályok az első vád szerinti cselekmények esetében is megváltoznak, így az egyesítésre figyelemmel halmazatot kell megállapítani az elkövetéskor hatályos büntető törvény alapján is.

Ha ebben a második esetben az egyesítésre nem kerül sor, az első vádemelés alapján indult ügyben jogerőre emelkedik a marasztaló ítélet a második vádemelést követő eljárás alatt, hogyan kell megítélni a még folyamatban lévő ügyben a res iudicata kérdését?

Ugyancsak felvetődik, hogy amennyiben a második ügyben marasztaló ítélet születik, hogyan kell megítélni az első elítélés által eredményezett ítélt dologra történő hivatkozással kezdeményezett perújítást, ami értelemszerűen arra irányul, hogy az első vád alapján indult ügyben meghozott jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt került sor a második vádiratban foglalt cselekmények elkövetésére, így az első ítéletben alkalmazott anyagi jogi szabályokra figyelemmel, azok az ott elbírált bűncselekmény törvényi egységébe tartoznak.

9) Az egység(rész) elévülést kizáró hatása a költségvetési csalás esetén (látszólag) a büntethetőség időben „lefelé” korlátlanvá válását jelenti.

A költségvetési csalás különös részi törvényi egysége felvetheti azt a kérdést, hogy ha az időben akármilyen távol elhelyezkedő részccselekmények között a bűncselekményi értékhatár elérésekor törvényi egység keletkezik, igazából az egyes korábbi részccselekmények esetében a büntethetőség korlátlanvá válik. Ez azonban nem így van.

Kétségtelen tény, hogy a bűncselekményegységbe tartozó egyes részccselekmények önálló elévülése kizárt. Ez abban az esetben is így van, ha a költségvetési csalás esetén a különös részi törvényi egység akár időben nagyon távol eső cselekményeket is egységbe foglal.

A Kúria a BH2020.93. számon közzétett határozatában megerősített gyakorlatára figyelemmel, a bűncselekmény egységet alkotó bűncselekmények egyes részccselekményeinek önálló elévülése a törvényi egység fajtájától függetlenül – így összefoglalt bűncselekmény esetén is – kizárt.

Az ügyben a védő felvetésére a Kúria által adott válasz jól megvilágítja ezt a kérdést: „A védő felvetette még, hogy az egység(rész) elévülést kizáró hatása összefoglalt bűncselekmény esetén a büntethetőség időben korlátlanvá válását jelentené. Ez nem helytálló abban a tekintetben, hogy az utolsó részccselekmény beveződésekor az elévülés megkezdődik. Ugyanakkor kétségtelen, hogy a bűncselekmény korábbi részccselekményei büntethetőségének nincs külön, önálló zárt időbeli hatálya; ez azonban így van törvényi egység-fajták esetében is – jelesül a folytatólagos bűncselekmények esetén – is.” {[51] bekezdés}.

3. Zárszó

Ha összegezni szeretnénk az állítások kapcsán kifejtett gondolatokat, megállapíthatjuk, hogy ugyan a büntető anyagi jog dogmatikai szabályai egy bűncselekmény megvalósulása, elkövetési ideje, az elkövetési magatartás, valamint a cselekmény eredményének megállapítására és a bűncselekményegység kérdésére mindig kínál(hat)nak megoldást, azonban a büntetőeljárás sajátosságaira, az eljárás széttagoltságára, és nem mellesleg a bűnhalmazatnak a Büntető Törvénykönyvben meghatározott fogalmára is figyelemmel, ezek következetes értelmezése és alkalmazása az eljárásjog sajátosságaira tekintettel nem mindig megoldható.

A joggyakorlatnak azonban erre kell törekednie, amelyhez a jogtudomány a maga eszközeivel képes igen hathatós segítséget nyújtani.

Budapest, 2024. november 15.

Prof. Dr. Tóth Mihály

professzor emeritus, KRE ÁJK, MTA doktora

HUN-REN TK JTI

NÉHÁNY, A PIACGAZDASÁG GYERMEKÉVEIHEZ VISSZANYÚLÓ TANULSÁG¹

Engedjék meg, hogy ma ne egyetlen, átfogóbb kérdéssel foglalkozzam, inkább néhány rövidebb, olyan, a gazdasági büntetőjogot érintő emlékemet, felvetésemet, dilemmámat osszam meg Önökkel, melyek gyökerei még a múlt század 90-es éveinek elejéig nyúlnak vissza.

1. Az első a *gazdasági bűnözés, a szervezett bűnözés és a bünszervezeti elkövetés összefüggéseit* érinti.

A mai konferencia részletes programját megismerve láttam, hogy e kérdéskörrel Fodor Balázs kollégám később alaposabban foglalkozik, így rövidre fogom, kérem, hogy e néhány gondolatot tekintsék akár a későbbi előadás bevezetőjének.

Az ezredforduló előtti évtizedekben gyakorló jogásként volt szerencsém átélni azt az izgalmas időszakot, amikor a nyereszkeskedő típusú kriminalitás, jellemzően egyéni elkövetési formákból kilépve fokozatosan és egyre markánsabban társasági, kollektív kereteket öltött. A kiskereskedelmi termékekkel folytatott *üzérkedést* például fokozatosan felváltotta a gépkocsilopások és értékesítések összehangolt sorozata és az „olajbizniszek” virágzása, a devizabűncselekmények egyéni és gyakran kisstílű ügyeskedéseinek helyébe a költségvetési terhekkel, dotációkkal kapcsolatos többszintű, egymásra épülő visszaélések léptek. Új helyeket kellett kialakítanunk a virtuális „Büntetőjog-történeti Múzeum” tárlóiban az ott porosodó „Közveszélyes munkakerülés”,

---

1 A 2024. november 15.-én elhangzott előadás kissé szerkesztett, jegyzetekkel ellátott változata

„Tervbűncselekmény”, „Beruházási fegyelem megsértése” és társaik mellett egy csomó, gyorsan túlhaladottá vált, röviddel korábban még prosperáló deliktum számára.

A tendenciákat nyilván segítette és gyorsította a határok megnyílása és a piaci szabadság mindenhatóságának mítosza folytán az állami irányítás, felügyelet visszaszorulása is.

A kontrolállatlan „szabadság” pedig jó táptalajt teremtett a kriminális struktúrák új, hatékony formáinak.

A „szervezett gazdasági bűnözés” tehát távoltól sem a harmadik évezred jelensége, minthogy a gazdasági visszaéléseket már a rendszerváltozás előszelének és kibontakozásának éveiben jellemezte több-kevesebb alakuló és rohamosan fejlődő szervezettség.

Megmaradtak persze bizonyos individuális kriminális formák, ám ezek a gazdasági kapcsolatok bonyolultabbá válásával egyre inkább kivételesek voltak. Rövid időn belül a többszereplős, összetett infrastruktúra, mind keresleti, mind kínálati oldalon szinte természetessé vált, a munkamegosztás fórumait a bűnözők részben kihasználták, részben létre is hozták. Az ezredfordulóhoz közeledve *„szervezetlen” gazdasági bűnözés jószerivel már nem is létezett.* Azóta is, a bűnözői köröknek a nem kifejezetten gazdasági bűncselekményekre specializálódott reprezentánsai is folyamatosan, mind összehangoltabban építik ki, tartják karban, sőt erősítik illegális tevékenységük gazdasági alapjait. Egyszerűbben szólva, a szervezett bűnözés jelentős részben gazdasági bűnözés, a gazdasági bűnözés pedig szinte mindig és egyre érzékelhetőbben szervezett.

Ám éppen ezért, mostanra én növekvő ellentmondást vélek kimutathatónak ezeknek a fogalmaknak a kriminológiai és büntetőjogi értelmezése között.

A kriminológiai fogalomrendszer szerinti szükségszerű szervezettséget a napi bűnüldözésben szinte automatikusan követi a büntetőjogi értelemben vett „bűnszervezeti elkövetés” felrovása és igen gyakran – ha kisebb arányban is – a megállapítása. A költségvetési csalások miatt indult ügyek többségében – mint ezt egy néhány éve itt, egy hasonló konferencián is hallhattuk – legtöbbször már az eljárás megindításakor a bűnszervezet keretében történt elkövetés megállapítását szorgal-

mazzák, a bűnszövetség helyett is. A szervezethez bármely szintjén az enyhébb helyett a súlyosabb bűnkapcsolati forma vélelmezése vált általánossá, ahelyett, hogy ez – helyesen – fordítva lenne. Számos konkrét ügy tapasztalatai alapján hadd csatlakozzam magam is ennek a tendenciának a bírálóihoz.

Pedig a büntetőjogi értelemben vett „szervezettség” helyes értelmezés szerint jóval többet kellene jelentsen, mint a gazdasági folyamatokat egyébként is jellemző *munkamegosztás*; a *hosszabb időnek* inkább az életmód, a bűnözésre való tartós beállítottság, mint a konkrét időtartam ad értelmezési kereteket; *konspirációnak* pedig szintén minőségileg mást kellene takarnia, mint a bűnözéssel szintén nyilvánvalóan együtt járó rejtőzködés.

Nem vitatom, jócskán vannak a szervezettség valóban nagyobb fokát mutató gazdasági bűncselekmények, s annak is vannak jelei, hogy folyamatos tendencia ezek markánsabbá válása. Azt azonban ettől függetlenül állítom, hogy sokszor hiányzik a megfelelő differenciálás a gazdasági tevékenység csaknem immanens elemének tekinthető kriminális szervezettség enyhébb és súlyosabb formái között. Gyakorlati haszna, kézzelfogható előnye a súlyosabb minősítésnek egyébként általában nincs is. Egy súlyos vagyoni hátrányt, *bűnszövetségben* okozó csalóval szemben, vagy a számlagyárosokkal és a szolgáltatásaikat igénybe vevőkkel szemben akár 10 éves büntetés kiszabható lenne, - a gyakran szinte szükségszerűen használt hamis magánokiratokra tekintettel ennél több is. Ezzel szemben gazdasági bűnügyekben a *bűnszervezeti* elkövetés megállapítása esetén a legsúlyosabb esetekben is legfeljebb csak ennek felét elérő büntetések születnek. E gyakorlat kétes hozadéka, hogy enyhébb tárgyi súlyú esetekben is kizárt a felfüggesztés és a feltételes szabadság – emiatt prolongáljuk az amúgy is aggasztó arányú börtönnépességet, s a Btk. kizárja a mediáció lehetőségét is. A terhelt tehát nem érdekelt a jóvátételben, hiszen a számára legnagyobb téttel járó végrehajtandó szabadságvesztést a bűnszervezeti keretek, megállapítására tekintettel nem kerülheti el. Az egyezségek öt éves pályafutása negatív mélyponton van.

Ám félreértés ne essék, nem annyira gyakorlati, sokkal inkább elvi okokból kifogásolom a bűnszervezeti elkövetések megállapításának

erőltetését. Vissza kellene adni ennek a fogalomnak a valódi súlyát, rangját.

Tudjuk, hogy a jogalkotó néhány éve tett erre egy kísérletet, éppen annak érdekében, hogy „élesebben határolja el a bűnszervezet fogalmát a bűnszövetség ismérveitől”.²

A Kúria azonban a szigorításra nem volt nagyon fogékony: a *hierarchiával* és a *konspirációval* kiegészített bűnszervezet-fogalom kapcsán rámutatott, hogy „a változás nem jelenti feltétlen a bűnszervezet fogalmának újragondolását.”³ Nos, újragondolását talán tényleg nem, de alaposabb átgondolását biztosan. A dolog mögött egyébként bizonyos presztízsharc gyanúja is felsejlett, minthogy a jogalkotó a módosító jogszabály indokolásában előzőleg „törvényrontónak” minősítette a módosítást megelőző kúriai és táblai gyakorlatot, amit a legfelsőbb bírói fórum egy határozatában később visszautasított, mondván, hogy a törvényhozó viszont „soha meg nem kívánt” és „tudatosan mellőzött” kritériumokat kért számon a gyakorlaton..⁴ A dilemma persze régi: a kriminológia minél több, s művelői által nem is mindig teljesen azonos módon értelmezett ismérvet igyekszik egy definícióba belegyömöszölni, mert gyakran csak ilyen kazuisztikával képes egy bonyolult, összetett jelenség változatait leírni, a büntetőjognak ezzel szemben mindig be kell érnie az egyértelműen meghatározható, feltétlenül szükséges, de egyben elégséges fogalmakkal.

Bócz Endre mutatott rá: míg „[a] kriminológiai definícióknál a törekvés az, hogy a meghatározás minél pontosabban igazodjék azokhoz a leírásokhoz, amelyeket a fogalomkörbe tartozó egyedi jelenségekről adtak, s amelyekből (nem teljes indukció révén, absztrakcióval) a tudományos (vagy annak szánt) kriminológiai fogalom, illetve annak meghatározása született, addig a jogi természetű meghatározások vakójában akarat-kijelentések, melyeknek nem elsődleges és feltétlen célja,, hogy a létezőhöz igazodjanak.”⁵ A bűnszervezet

2 2019. évi LXVI. tv. 107. § és az ehhez fűzött indokolás részlete.

3 A Kúria 2019. október 10.-i tanácselnöki értekezleten hozott állásfoglalása.

4 Bfv. 1200/2019/18.

5 A szervezett bűnözésről és a bűnszervezet fogalmáról. Magyar Rendészet, IX. évf. (2008) 4. sz. 5. o.

meghatározása és értelmezése kapcsán már lassan hosszú évtizedek óta ennek a dilemmának a csapdájában vergődünk. Úgy vélem ezért, nem újabb definiálási kísérletekkel és kölcsönös szemrehányásokkal, hanem a gyakorlat egységesebb és szigorúbb értelmezésével kellene a magasabb mérce igényének megfelelő helyes arányokat megtalálni.

2. A következő tézisem a gazdasági bűnügyekben *az egyéni és a kollektív felelősség versengését, kollúzióját, olykor együttes megállapít hatáságának igényét* érinti.

Ezúttal nem a jogi személyek felelősségének akut problémájával kívánok foglalkozni, mert a felelősség megosztásának, áttörésének és érvényesítésének hagyományos keretei jórészt ettől függetlenül felvetődtek és gyakran ma is napirenden vannak.

Egyén és kollektíva felelősségi viszonya már ugyancsak a múlt század kilencvenes éveiben számos bűnügyben is felmerült, mondhatni itt sem úsztuk meg a formális és a tartalmi megítélés konfliktusából adódó gyermekbetegségeket.

Akadtak e körben viszonylag könnyebben megválaszolható dilemmák.

A mára klasszikussá vált „Tocsik-ügyben” – aminek elbírálásában annakidején volt szerencsém személyesen közreműködni – a vádat többek között hanyag kezelés vétsége miatt az Állami Vagyonkezelő és Privatizációs Rt igazgatótanácsának négy tagja ellen emeltük, akik testületi döntés keretében megszavazták a tanácsadó asszony megbízását és feltűnően magas összegű sikerdíját. (A 800 millió forint = 1 T. – azóta is szállóigévé vált mértékegység). Voltak, akik a külső tanácsadó igénybe vételére nemmel szavaztak, ők nem lettek vádlottak, a döntés azonban testületi hatáskörben született. A vád lényege szerint azok az igazgatótanács tagok, akik a külső tanácsadó szükségességét támogatták, kellő körültekintés mellett könnyen beláthatták volna, hogy a százas nagyságrendű önkormányzatokat érintő alkufolyamat lebonyolításához a közel húsz jogászból álló, fejlett infrastruktúrával rendelkező saját jogi osztály helyett egyetlen, mindössze egy vonalas telefonnal és egy faxszal rendelkező külső személy igénybe vétele racionálisan nem igazolható és felesleges kiadást jelent (hacsak ez nem

egy előre megírt forgatókönyv része, amit nem lehetett bizonyítani).

Az egyik testületi tag védője azzal érvelt, hogy „elképzzelhető számos olyan - egyébként elkövetési magatartásként értékelhető cselekmény – amely egy személyi döntés keretében nem hozható meg, amikor tehát a rendelkezési jogosultság csak testületi döntés keretében gyakorolható. A testületi döntés viszont - folytatta a védő – egyetlen döntésnek minősül, feloldja a testületi tagok döntéshez fűződő egyéni viszonyát”.

A hanyag kezelés bűncselekményét megállapító Legfelsőbb Bíróság ezzel szemben kifejtette: „nyilvánvaló, hogy a testület tagja nem veszti el a természetes személy mivoltát; ezért a büntetőjog alanyává válhat, annak ellenére, hogy a tényállásszerű magatartását valamely testület tagjaként tanúsítja. Az ezzel ellentétes nézet elfogadása arra a nem kívánatos eredményre vezetne, hogy egy gazdasági vagy más szervezet bármely tagja vagy alkalmazottja úgy mentesülhetne a tudatosan jogszabályt megsértő, káros döntés következményeire való mindennemű felelősségre vonás alól, hogy erre a célra testületet alakít, s a felelősséget megalapozó döntést a testület elé utalja.”⁶

Nem volt nehéz tehát belátni: ha az egyébként egyetlen érdemi döntésben kifejeződő „kollektív akarat” mögött az egyes döntéshozók személyes állásfoglalása megállapítható, indokolt lehet ennek függvényében a felelősség differenciálása.⁷ Gondosan és alaposan vizsgálni kell azonban a bűnösség kérdését, elsősorban a *tévedés* lehetősége kapcsán.

A másik kezdeti gyermekbetegség leküzdése ehhez hasonló, de bonyolultabb volt: az ügyészségen egy ideig kudarcként éltük meg hogy a társasági keretek között elkövetett visszaélések esetén – ha kimondták is az elkövetők bűnösségét – sikerült nekik a sértetteknek járó kielégítési alapot (a gyakran már ekkor százmilliós nagyságrendű magánvagyonukkal szemben) az ennek töredékét kitevő alap- vagy

---

6 Legfelsőbb Bíróság Bf. III. 1966/1999.

7 Jellemző korabeli hazai példája ennek a műemlékek fenntartásáról szóló 1881. évi XXXIX. tc. büntetőjogi rendelkezéseket is megfogalmazó 16. §-a, amely szerint „oly esetben, midőn a kihágás valamely törvényhatóság, község vagy egyház gyűlésének vagy képviselő testületének határozata folytán követtetik el, a gyűlés vagy képviselő testület ama tagjai marasztalandók el a bírságban, kik az illető határozat hozatalához hozzájárultak.”

törzstőkére, nem ritkán passzívumokra korlátozni. Egyszerűbben szólva, a terheltek a társaságok „korlátolt felelőssége” mögé bújva bűncselekmények elkövetése révén gátlástalanul gyarapíthatták magánvagyonukat, leleplezésükkor azonban csak a társasági forma által előírt elkülönült vagyonnal feleltek.

Több mint egy évtizedekig hasztalan szorgalmaztuk a Ptk. módosításával a felelősség áttörésének törvénybe foglalását, arra hivatkozva, hogy a különböző jogágak felelősségi formái szorosan kapcsolódnak egymáshoz, merev határ közöttük nem húzható, s a nyilvánvaló visszaélés-szerű magatartás túlmutat a társasági felelősség keretein. A 90-es évek végén sikerült is kieszközölnünk egy olyan legfelsőbb bírósági döntést, amely egy kártérítési ügyben azt vetette a korábban eljárt bíróságok szemére, hogy „csak a kft. tagjainak általános szabályok szerinti felelősségét vették alapul és nem vizsgálták, hogy az adott tényállás mellett nem merülhet-e fel a tagok szigorúbb felelőssége.” Ebből a szempontból pedig meghatározó volt a kártérítési perrel párhuzamoson folyt büntető ügy is „ugyanis a büntetőeljárásban felmerültek és bizonyíthatóak voltak olyan tények, amelyek azt igazolták, hogy az alperesek a...kft. alapításakor csalárd módon jártak el.” Kifejtette ezek után a határozat, hogy „ha az alperesek a kft-t azért működtették, hogy azzal felelősségüket korlátozva bűncselekmény sorozatot kövessenek el, nem hivatkozhatnak a károsultakkal szemben a kft. tagjának korlátolt felelősségére és a bűncselekményből eredő kárért helyt állni tartoznak.”⁸

A legálisnak álcázott tevékenységgel folytatott nyerészkedés eszerint már az ezredforduló előtt a hosszú börtönökben mért büntetőjogi konzekvenciákon kívül joggal való visszaélésnek minősülhetett, annak kártérítési vonzataival együtt. Végleges megoldást azonban csak 2006-ban Gt.⁹, majd az új Ptk. a hasonló esetekben korlátlan felelősséget

---

8 Legfelsőbb Bíróság Gfv. II. 962/1998.

9 A 2006. évi IV. tv. 50. §-ának (1) bekezdése tartalmazta először, hogy „A korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság jogutód nélküli megszűnése esetén nem hivatkozhat korlátolt felelősségére az a tag (részvényes), aki ezzel visszaélt. A korlátolt felelősségű társaság és a részvénytársaság azon tagjai (részvényesei), akik korlátolt felelősségükkel, illetve a társaság

előíró kifejezett rendelkezései jelentettek.¹⁰ Az első Társasági törvény megalkotásának évétől kezdve azonban ennek kimondásáig csaknem tíz évet elvesztegettünk.

Még nehezebb kérdésnek bizonyult a társaságok vezető tisztségviselői visszaélései nyomán okozott károk egyetemleges érvényesíthetősége. E körben a viták csak néhány éve jutottak talán nyugvópontra. Korábban e körben is születtek kúriai döntések a vezető személyes kártérítési felelősségét a társaságával együtt felvetve, e megoldást azonban komoly alkotmányossági vádakkal illették, rámutatva, hogy *a bírói gyakorlat* az ezzel nem kompatibilis jogalkotást figyelmen kívül hagyva nem írhat elő egyetemleges felelősséget.

Ha némiképp megkésve is, a jogszabály ma már egyértelműen képviseli azt a könnyen igazolható érdeket, hogy a károsult azt az akár szerződésszegésből eredő, akár szerződésen kívül elszenvedett kárát, amit a vezető tisztségviselő a tagsági jogviszonya alapján, illetve vezetői tevékenysége körében, jogkörében eljárva, de azzal visszaélve, szándékosan okozott, attól függetlenül is megtéríttethesse, hogy az a társaságtól behajtható-e.¹¹

---

elkülönült jogi személyiségevel a hitelezők rovására visszaéltek, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a megszűnt társaság ki nem elégített kötelezettségeiért.”

10 „Ptk.3:2. § [Helytállás a jogi személy tartozásaiért] (2) Ha a jogi személy tagja vagy alapítója korlátozott felelősségével visszaélt, és emiatt a jogi személy jogutód nélküli megszűnésekor kielégítetlen hitelezői követelések maradtak fenn, e tartozásokért a tag vagy az alapító korlátlanul köteles helytállni.”

11 A Ptk-t módosító, 2016 június 23.-án hatályba lépett 1996.évi LXXVII. tv.2.§ A Ptk. hatályos szabálya szerint:

„3:24. § [A vezető tisztségviselő felelőssége]

(1) A vezető tisztségviselő az ügyvezetési tevékenysége során a jogi személynek okozott károkért a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint felel a jogi személlyel szemben.

(2) A vezető tisztségviselő által e jogkörében eljárva harmadik személynek okozott károkért a jogi személy felel. A vezető tisztségviselő a jogi személlyel egyetemlegesen felel, ha a kárt szándékosan okozta.”

Ebben úgy vélem a büntetőjogi gyakorlat által feltárt és kimutatott ellentmondásoknak is lényeges szerepe volt.

3. Az imént már kicsit óhatatlanul kitekintettünk a társasági jog és a polgári jog területére. Utolsó tézisem ehhez kapcsolódóan a *gazdálkodás körében felmerülő bűncselekmények változatlanul nyomasztó arányú és folyamatosan megújuló, ráadásul különböző jogágakból eredő háttéranyagát* érinti.

A gazdasági büntetőjog területén is naponta szembesülünk új fogalmakkal, intézményekkel, amelyek gyakran egyre kevésbé illeszthetők bele a korábbi dogmatikai megszokott, hagyományos eszközrendszerébe, ám - legalábbis közvetve - meghatározóak a kriminális jelenségek értelmezésére és értékelésére kapcsán is.

Csak néhány ilyen mutatóba: a bizalmi vagyonkezelés kérdésköre, a magáncsőd lehetőségének megteremtése, a megfelelési, megfeleléségi szabályok követelményrendszere, az adatkezelési előírások szigorodása, a konzorciós megállapodások térnyerése, az elektronikus ügyletek terjedése, a bitcoin problémaköre, a mesterséges intelligencia térnyerése folytán felmerülő felelősségi alakzatok, és még folytathatnám.

Gyakori tapasztalatom, hogy az új jelenségek és formák többsége azonnal kitermeli visszaélésszerű felhasználásuk bizonyos lehetőségeit. Általában ezekkel – még nem kellő, vagy felületes ismeretüket, újdonságukat olykor hivatkozási alapként, máskor fedőintézményként használva, – próbálnak meg, bizonyos kriminális törekvéseket legalizálni.

Ennek gyökerei sem újak.

Már a rendszerváltozás éveiben terjedőben volt az a szemlélet, hogy a korábbi – alapvetően a tervgazdaságra kalibrált szerződési formákat – új, egyre inkább „atipikus szerződésekkel” kell felváltani, melyek persze a gyakorlatban még sokszor előzmények nélkülinek számítottak, legalábbis keresték a helyüket. Emlékszem, mennyit bajlódtunk azzal (s őszintén hozzá kell tennem, hogy csak részleges sikerrel), hogy megpróbáljuk például igazolni: az „új típusú lízingszerződésnek” állított megállapodások gyakran voltaképpen a költségvetés megkárosításának leplezései voltak.

Az NSZK-ból hazatelepülő K. György – akit ma olykor könnyes szemű visszaemlékezésekben „aranyembernek” neveznek, s a bulvárlapok a rendszerváltozás gazdasági folyamatainak egyik olyan példaképének, „legendás üzletemberének” minősítik, akitől szerintük a mai fiatalok is sokat tanulhatnak – azzal kezdte itthoni tevékenységét, hogy szórólapokon kezdte el reklámozni a vállalkozásait, amelyeken magát a 48-as hős komáromi várvédő leszármazottjaként tűntette fel. A korábbi, német elítéléseit firtató kérdésekre, annyi volt a válasza, hogy NDK-s menekültek illegális csempészése miatt gyúlt meg a baja a hatóságokkal. Ezt a félhivatalosan beszerzett német priuszában szereplő vagyon elleni bűncselekményei cáfolták ugyan, a külföldi elítélések azonban akkoriban még nem voltak hivatalosan felhasználhatóak. Személyiségi jogai sérelmére hivatkozva be is perelte a róla az NSZK-ban adatokat gyűjtő ORFK-t, sőt meg is nyerte a pert.¹² Ez ma már aligha lenne elképzelhető. Minden esetre feddhetetlen vállalkozóként kezdhették itthoni karrierépítésbe. Az aranyra a 90-es évek elején még nem volt jelentős fizetőképes kereslet, ezért más értékesítési formát keresett.

Az ötletet az adta, hogy a befektetési törvény annakidején vám- és adómentességet biztosított annak a külföldről érkező személynek, aki az általa itt alapított vegyes vállalat részére apportként termelőeszközöket hozott be. A rendelkezés jó szándékú indoka világos volt: így kívánták ösztönözni a fejlett technológia magyarországi meghonosítását.

K. tehát tényleges gazdasági tevékenységet nem folytató vegyes vállalatok tucatjainak égisze alatt „apportként” több száz gépkocsit hozott be, majd adott el. Érvelése azon alapult, hogy termelőeszköznek minősül a szolgáltatás tárgya is, márpedig a cégei nem adásvételi, hanem lízingszerződéseket kötöttek (tehát szolgáltatást végeztek). Ennek az úgynevezett „szolgáltatásnak” a keretében a szerződő felekkel (többek között a rendőrséggel, akinek az NSZK-n keresztül közel 100 LADÁ-t hozott be) megállapodott abban, hogy „lízindíj” címén” nyomban, egy összegben kifizetik az autók értékének 99%-át, a maradék 1%-ot (néhány tízezer forintot) pedig a fennmaradó lízindíj címén részletekben törlesztik.

---

12 BKKB 12. P. 20037/1996.

A csempészet miatt emelet vád azon alapult, hogy az ügyletek nyilván nem szolgáltatásnak, hanem (kezdetleges módon leplezni próbált) értékesítésnek, vakójában adásvételnek, minősülnek, kereskedelmi forgalom tárgya pedig nem vonható a kedvezményes termelőeszköz fogalomkörébe. A vádlott tehát elhallgatta a vámhatóság előtt a behozott eszközök tényleges rendeltetését, s nem fizette meg az őt terhelő százmilliók közterheket.

K. arra hivatkozott, hogy tucatnyi kiválóan képzett jogászt alkalmazott (vezetőjük egy frissen kilépett cégbíró volt), s ők nem tették számára kétséggé, hogy a rendszerváltozással végre ténylegesen megnyílt szerződési szabadság jegyében törvényesen járt el. Ezt még cáfolni lehetett azzal, hogy a büntetőjogi értelemben vett tévedést a vádlott érdekeltségi körébe tartozó, általa fizetett alkalmazottak aligha alapozzák meg. A gond az volt, hogy K. az APEH-től is (fiatalok kedvéért: a NAV elődje) rendelkezett egy igazolással, amiben egy osztályvezető – később ő is K. alkalmazottja lett – úgy foglalt állást, hogy költségvetési szempontból nem kifogásolható a konstrukciója. (A nem teljesen egyértelműen feltett kérdés persze arra az elvi kérdésre irányult, hogy a vám és adómentesség kiterjed-e a külföldről lízingbeadás céljából behozott eszközökre is, amire akkor lehetett igenlő választ adni.).

A megismételt eljárásban ezért végül a törvénysértés tényét megállapító, de a vádlott tévedésére alapított felmentő ítélet¹³ született, amit persze K. teljes ártatlanságának kimondásaként értelmezett, és egy nyilatkozatában kioktatta a vádhatóságot, hogy haladjon a korral és a sztálinista jogrendszerben szocializálódtak tanulják meg a lízingszerződés és a szerződési szabadság lényegét.

Sajnos egyelőre nem okultunk a dologból. (Murphy szerint a *tapasztalatnak* egyébként is az az elsődleges szerepe, hogy felismerjük a tévedéseinket, amikor újra elkövetjük azokat). Mégis bízunk abban, hogy a ma már az Alaptörvénnyel is fontos értelmezési elvvé emelt „józan ész” alapján leleplezhető az, aki formálisan létező jogi keretekre hivatkozva, ám azokat eltorzítva nyereszskedik. E bizakodás

---

13 PKKB 1381/1992.

akkor még sajnos könnyelműnek bizonyult, a luxúriát pedig az élet általában a tárgyalótermeken kívül sem nézi el.

Így K. szinte párhuzamosan az előzőekben ismertetett eljárással másutt is sikerrel élt vissza a lízingszerződés kínálta keretekkel.

Vásárolt egy csomó pavilont, s ez persze jelentős adókötelezettséget keletkeztetett. A házakat azonban az adóbevallás határideje előtt pár nappal papíron eladta egy haveri kft-nek, majd az így csak virtuálisan átruházott pavilonokat szintén papíron azon nyomban lízingbe vette, az eladási ár 95%-áért. Az így kikalkulált teljes lízingdíjat költségként nyomban levonták a nyereségükből (az aktívumból tehát egy nap alatt passzívum lett), s így egy pár óras adminisztrációval jelentősen csökkenthették aktuális adókötelezettségüket. A pár nappal későbbi bevallási határidő után a pavilonokat a néhány százalékos maradványértéken a már korábban elkészített szerződésekkel visszavásárolták. Az eredeti állapot a könyvekben is helyreállt. A bíróság a vádlottat ezúttal bűncselekmény hiányában mentette fel, azzal az indokkal, hogy sem a lízing, sem az adásvételi szerződések önmagában nem voltak tiltottak és megfeleltek a felek tényleges szerződési akaratának.¹⁴ (A szóbeli indokolásban romantikus filmek záróképsorait idézve még az is elhangzott, hogy a piacgazdaság hullámain szörföző vádlott ügyészség által elkobzott sportszerét az ítélet visszaszolgáltatja).

A döntéseket követően röviddel, azok nyilvánvaló tanulságaként persze módosították a jogi hátteret is: a behozott eszközök elidegenítését három éves időtartamra megtiltották, illetve utólagos vámfizetéshez kötötték. Kimondták, hogy adómentesség csak hosszabb futamidejű lízingszerződések tárgyaira vonatkozhat, s akkor is csak a lízingdíj meghatározott hányada csökkentheti a nyereséget.

Mégsem hiszem ma sem, hogy a dörzsölt vádlott csak „kiskapukat”, „joghézagokat” használt ki, csupán „adóoptimalizálást” végzett, hiszen minden lépése kezdettől fogva az adókötelezettsége eltitkolását szolgálta. Ma már a bíróságok sem csupán azt vizsgálják, hogy egy ügyletsorozat egyes elemei önmagukban kifogásolhatóak-e, vagy sem. A kérdés egy egész összefüggő, több mozzanatú jogi konstrukciót te-

---

14 PKKB 2640/1994.

kintve ma már az, hogy *mi volt a végső célja, rendeltetése*, s az ügyletek törvényessége azok komplexitásában ítélandó meg.

Az mindamellet továbbra is felettébb kíváncsi lenne, hogy a jogi háttér hiányosságai elvileg se adjanak lehetőséget ügyeskedésre, s a jogalkotó időben, megfelelő szabályozással reagáljon a kijátszás lehetőségeire. (Bár egy másik Murphy bölcsesség szerint szabályozni legtöbbször csak annyit jelent, hogy a véletlen szerepét tévedésekkel helyettesítjük...)

De van még egy komolyabb, *ma is érvényes tanulság*. Láttuk, hogy az új intézmények, formák, feltételrendszerek tekintetében nincs megállás.

Alkalmazkodnunk kell tehát a jelentősen felgyorsult világhoz.

Mára azonban, amennyire meg tudom ítélni, a megfelelő interdiszciplináris képzettséggel, elvárható gazdasági jogi ismeretekkel rendelkező stabil szakembergárda egyre inkább hiányzik. A tehetségesebbeket jobb feltételeket biztosítva felszívta a magángazdaság, s a megmaradtak egyre kevésbé tudnak lépést tartani a gazdasági bűnözés ütemével és súlyával. E területen a valóban hozzáértő jogalkalmazókra biztosan *minőségileg és mennyiségileg is nagyobb az igény, mint amekkorát a büntető igazságszolgáltatás befogadni képes*. Érdemes megfigyelni: ha a bűnözők szervek manapság indítanak is újszerű visszaélések, eddig ismeretlen és legalábbis igen kétséges megítélésű gazdasági ügyletek kapcsán eljárásokat, az érintettek felháborodottan utasítják vissza a vádakát („konceptió perről”, vagy konkurensaik „agresszív, zsaroló gazdasági terjeszkedésről”, „bosszúról” beszélnek, meglovagolva azt is, hogy persze erőszakos felvásárlások, konszernesedések valóban léteznek), s a rendőrséget valamint az ügyészséget ma is „maradisággal”, pl. „az új európai gyakorlat ismeretének hiányával”, „nyugaton bevált és működő bankgyakorlati, tőkepiaci metódusok figyelmen kívül hagyásával”, „az európai bírósági judikatúra ismeretének hiányával” vádolják, s azt vetik a szemükre, hogy sem felkészültségük, sem gyakorlatuk nem teszi őket alkalmassá a ma már részben kibertérben zajló pénzügyi, kereskedelmi ügyletek sajátosságainak, vagy új társasági jogi elveknek, formáknak a befogadására.

Ezekkel a felvetésekkel csak úgy lehet eredményesen küzdeni, hogy a nyomozóknak, ügyészeknek és bírácoknak minden egyes ügyben, komoly

ráfordítás árán külön-külön kell megtanulniuk a bűncselekménnyel érintett gazdasági háttér-folyamatok részletes szabályait, a kezdetben rendhagyónak tekinthető, de egyre általánosabb új formáit, és meg kell ismerniük azok kialakuló, formálódó gyakorlatát.¹⁵ Ezért persze megfelelően meg is kell fizetni őket. S a tanulás igénye nem is csak rendőrré, pénzügyi nyomozóra vagy ügyészre vonatkozik. Nyilvánvaló az is, hogy a védői feladatok megfelelő ellátása szintén a mögöttes joganyag naprakész ismeretét és adekvát alkalmazását feltételezi.

Röviden: *a diszfunkciók*, a visszaélések felismerése és megfelelő kezelése, csak *a funkcionális működés pontos ismeretének* birtokában lehetséges.

A felületes, szűk látókörű jogalkalmazás rossz irányba sodorhatja a gyakorlatot is. (Egy utolsó Murphy-axióma szerint „ha valamit elég gyakran csinálnak rosszul, akkor az bizonyos körben normává válhat”).

Szinte már közhely, hogy mindez az általános jogi ismereteken túlmutató, *speciális képzés* kereteinek, feltételeinek megteremtését

---

15 Mindez szintén nem új igény, NYEVICZKEY Zoltán a kérdések komplex kezelésnek szükségességét már a két világháború között határozottan megfogalmazta. Mint írja „régente a kodifikációs tevékenység és az igazságszolgáltatás meglehetősen függetlenül voltak az elméleti és gyakorlati közgazdaságtan területétől. A gazdasági rend stabilitása mellett a törvények is hosszú időre szóló állandó szabályokkal voltak képesek kielégítő módon szabályozni a társasélet és a gazdasági élet rendjét. Az igazságszolgáltatás pedig az állandó jellegű törvényes rendelkezések helyes alkalmazásával és értelmezésével merítette ki tevékenységét, s a jogfejlődésnek legfeljebb egy csendes evolúció következményeivel kellett lépést tartania. Ma viszont azt kell mondani, hogy minél zaklatottabb a gazdasági élet fejlődése, annál fokozottabban érzik annak reflexhatásait a jogfejlődés, és viszont, a kodifikáció és a bírói gyakorlat minden megmozdulása ma fokozott szankciókat vált ki a gazdasági élet alakulásában... Ma a jog és a közgazdaság a legszorosabb kölcsönhatásban állnak egymással, a közgazdásznak egyúttal a jogfejlődést is figyelemmel kell kísérnie, és viszont, a legkisebb jogi részletkérdés szabályozásánál vagy egy konkrét jogeset elbírálásánál néha legalább annyi közgazdasági ismeret és áttekintés, mint amennyi jogi tudás lehet szükséges. (Nyeviczkey Zoltán: A mai devizajog, Budapest, 1933. 13-15. o.)

igényli. Az alapvető gond ma változatlanul az, hogy a jól felkészült büntetőjogászok nem ismerik eléggé a gyorsan változó gazdasági-jogi-informatikai hátteret, a kiváló pénzügyi jogi, számviteli adójogi számítástechnikai szakemberek pedig - ha elsajátítják is a területüket érintő büntetőjogi tényállásokat - nem világosak előttük a büntetőjog lehetséges kapcsolódási pontjai, csak példaképpen: a szándékosság, a célzat, az okozatosság, az eredményért fennálló felelősség, s mindezek konzekvenciáinak tartalma.

Ezért a gazdasági büntetőjogot csak komplex módon, a háttérjogszabályok és a büntető norma folyamatos állandó szembesítése révén, a változások, az újdonságok iránti fogékonyság megőrzésével lehet eredményesen tanítani, tanulni és alkalmazni.

A gyakorlatban rövid életűnek bizonyult „vegyes” bírói tanácsok a szimbiózis tekintetben csak látszatzmegoldást kínáltak (amúgy is csak a lassan kivétellé váló társasbíráskodás kapcsán jelentenek s csupán elvi lehetőséget), s nem is igen váltak be. Nem sokat segítenek a ma már „precedensértékű” kúriai döntések sem, mivel nem ritkán csak 4-5 évvel később teszik közzé annak a jogi problémának a helyesnek vélt megoldását, ami a felgyorsult változások fényében talán már nem is aktuális.

Az igazságszolgáltatás egészét érintő, aktuális ismeretek megszerzésére irányuló igényeket persze évekkel ezelőtt különböző fórumokon megfogalmazták már, hangsúlyozva, hogy a gazdasági bűnügyek megítélésénél a büntetőjogon túlmutató gazdasági jogi, polgári jogi, pénzügyi jogi, tőkepiaci, társasági jogi, számítástechnikai ismeretekre is szükség van, s ezért a jogászképzés *minden területén* (egyetemi oktatás, szakvizsgára való felkészítés, továbbképzés) és minden eljárási résztvevő számára az eddigieknél komplexebb ismereteket kell oktatni és megszerezni.”¹⁶

Erre elsősorban a hivatásrendek egyesületei vagy az egyetemek Jogi Továbbképző Intézetei lehetnek alkalmasak, de a bírói, ügyészi és ügyvédi karnak is rendszeres tanácskozásokon, konferenciákon kell az aktuális tudnivalók karbantartására és bővítésére gondot fordítania.

Örülök, hogy itt, ma, megint egy ilyen célt is szem előtt tartó eszmecsere keretében szólalhattam fel.

---

16 lásd pl. a Magyar Jog 1996 évi 8. számában közzétett állásfoglalást.

Dr. Varga Sándor

Pénzügyőr ezredes, főosztályvezető NAV Bűnügyi Főigazgatósága

MIRE GONDOLT A JOGALKOTÓ?

JOGALKALMAZÓI KÉRDÉSEK

A KÖLTSÉGVETÉSI CSALÁS KÖRÉBEN

Az előadás a költségvetési csalás körében két kérdésben vázol fel egyfajta helyzetképet alapvetően annak kontextusában, hogy vajon eredetileg arra gondolhatott-e a jogalkotó, amit a jogalkalmazói gyakorlat évekkel később visszamutat. Első kérdésként az úgynevezett cégtemető jellegű elkövetési magatartás tekintetében mutatom be, hogy közel 13 évvel a költségvetési csalás bűncselekmény törvényi tényállásának hatályba lépése után milyen gyakorlat alakult a büntető jogalkalmazás területén, különösen a jogalkotó által a költségvetési csalást megalkotó törvény miniszteri indokolásában megfogalmazott akarathoz mérten. Második kérdésként pedig a vagyonelkobzás alkalmazási körében a kétszeres kötelezés vs. kétszeres elvonás viszonyrendszeréről szólnak a normatív és a gyakorlati aspektusok összevetésével.

1. A cégtemető jellegű magatartás a költségvetési csalás „környezetében”

A költségvetési csalás bűncselekmény törvényi tényállása 2012. január 1. hatállyal került pönalizálásra a korábbi Büntető Törvénykönyvben a 2011. évi LXIII. törvény által.

Az új törvényi tényállást beiktató jogszabály általános miniszteri indokolása elsődleges élel fejezte ki, hogy a költségvetés büntetőjogi védelmének addig biztosított rendszere elavult, ezért a jogalkotó a költségvetés hatékony védelme érdekében azt látta indokoltnak, hogy az elkövetési magatartást a lehető legabsztraktabb módon fogalmazza

meg. Ez a gondolatiság a jogalkotói indokolásban azzal az üzenettel, „táncba hívással” jelent meg a jogalkalmazás irányába, hogy *„ez a megoldás alkalmas lehet arra, hogy kiiktasson számos „kiskaput”, vizsgálási lehetőséget az elkövetők oldaláról, így a védelem hatékonysága ugrásszerűen javuljon”*.¹

Az előadás elsődlegesen erre a 13 évvel ezelőtt megfogalmazott jogalkotói üzenetre próbál reflektálni, a tényállás egyik elkövetési magatartása – a „cégtemető” jellegű elkövetési mód - tekintetében egyfajta pillanatfelvételt készíteni, hogy a költségvetési csalás generalizált szabályozása adott esetben mennyiben eredményezte „kiskapuk” bezárását, a költségvetés védelmének nagyobb hatékonyságát.

E kapcsán az előadás során kizárólag a büntetőjog eszközeinek értékelésére térek ki, a cégtemetőkkel szembeni közigazgatási jogi eszközrendszer aktuális vizsgálatára nem. Az egy külön vizsgálat elvégzését teheti szükségessé.

A kérdéses jelenség elleni fellépésben az ultima ratio jellegénél fogva a büntetőjog előtt természetesen más jogágak szerinti szabályozások és eszközök kialakítása és hatékony alkalmazása fontos elsődlegesen. Rögzíthető ugyanakkor, hogy a gyakorlatban jelenleg alkalmazott más jogágbeli szabályozások, és azok kevésbé hatékony eredménye alapján sajnos sok esetben elkerülhetetlen a cselekmény tekintetében a büntetőjogi eszközök szubszidiárius jellegű alkalmazása, ezért közös jogalkotói, jogalkalmazói felelősség lehet a tárgyban a büntetőjogi eszközök alkalmazási hatékonyságának aktuális vizsgálata.

Mi is az a cégtemető jelenség, különösen a büntető jogalkalmazás viszonyában? Arra, hogy a jelenség ma is aktuális kérdés-e, az is választhat, hogy néhány nappal ezelőtt, amikor az interneten a böngészőben rákerestem a cégtemető kifejezésre, akkor sok más mellett a következő címszavak, illetve tartalmak nyíltak meg.

---

1 T/3006. számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi büncselekményekkel összefüggő módosításáról

„Ipari méretű cégetemetők okoznak százmilliárdos károkat”²

„Kijátszható adójogszabályok – tovább virul a cégetemető”³

„Mi átvállaljuk a cég adósságát, rendezzük a házipénztárát, a tagi kölcsönt és a tartozásokat garanciával”⁴

„Ha problémás a cége ne késlekedjen, eladósodott társaságát átvesszük”⁵

„Ezrével vizsgálják a cégetemetőkben süllyedt vállalkozásokat”⁶

Mindenek előtt fontos rögzíteni, hogy a cégetemetőnek nincs jogilag definiált fogalma. A cégetemető fogalma szűkebb vagy tágabb tartalmú is lehet, különösen a jogalkalmazói, illetőleg a köznapis értelmezéshez mérten. Egy-egy úgymond piaci szereplő, különösen amennyiben büntetőeljárásban érintetti státuszt is kaphat, a saját aspektusából is képviseli egyféle tartalommal, értelemmel. A hétköznapi életben ennek megfelelően elhangzik, elhangozhat, hogy abban az esetben, ha valaki már nem tervez a céggel, annak különösen vagyoni kötelezettségeivel foglalkozni, próbálja a bürokráciát kerülni, pénzt ad azért, hogy tartozással rendelkező céget átvegyék, az érintett értelmezésében mindez tulajdonképpen nem is cégetemetés, hanem cégmentés, a cég egyfajta kivezetése a gazdasági életből. Mindezzel összefüggésben ugyanakkor fontos minden körülmények között azt szem előtt tartani, hogy egy adóssággal rendelkező gazdasági társaság számára minden esetben jogszabályokban rögzített törvényes eljárási megoldások biztosítottak a konkrét társaság körülményeihez mérten. Így például intézményesített a csődeljárás, végelszámolási eljárás, vagy éppen felszámolási eljárás megfelelő lefolytatása.

Már jogalkalmazói aspektusból első lépésként az vizsgálandó, hogy

---

2 <https://www.penzcentrum.hu/amp>

3 <https://www.economix.hu/kijatszható>

4 <https://ceg.beauforttrading.com>

5 <https://ceg.beauforttrading.com>

6 <https://www.economix.hu/belfold>

mi az a történeti tényállás, amely a külvilágban, a társadalom életében cégtemető jellegű magatartásként jelenik meg, majd ez alapján lesz lehetőségünk értékelni, hogy a Büntető Törvénykönyv különös részében rögzített törvényi tényállások közül melyek megvalósulása lehet vizsgálendő a történeti tényállás tekintetében.

A történeti tényállás rövid, egyszerűsített lényegként az a magatartás rögzíthető, amikor a tartozással rendelkező gazdasági társaság képviselője, tulajdonosa a társaság aktuális fizetési kötelezettségeit már nem szándékozza teljesíteni, hanem azok csalárd elkerülése érdekében valótlan tartalmú szerződéssel a társaság üzletrészét olyan személy részére ruházza át, akinek nem célja a gazdasági társasággal a Polgári Törvénykönyvben írt üzletszerű gazdasági tevékenység folytatása⁷, és ezen elkövetési magatartással okozati összefüggésben a társaság aktuális hitelezői vagyoni sérelmet szenvednek. A társaság aktuális fizetési kötelezettsége jellege szerint adótartozás illetőleg egyéb hitelezői tartozás is lehet.

A leírt történeti tényállás alapján a Büntető Törvénykönyv jelenlegi szabályozása szerinti következő törvényi tényállások gyanújának vizsgálata merülhet fel:

- Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont I. fordulata, mint a költségvetési csalás I. alapesete,
  - Btk. 404. § (2) b) – (1) b) pontjában szabályozott csődbűncselekmény,
  - adott esetben a Btk. 372. § (1) bekezdésében szabályozott sikasztás bűncselekmény,
- valamint az előző cselekményekhez kapcsolódóan a Btk. 342. § (1) bekezdés c) pontjában rögzített intellektuális közokirat-hamisítás büntett.

Az előadás tárgykörének megfelelően az aktuális jogalkalmazói gyakorlatot, annak változásait most alapvetően a költségvetési csalás tekintetében teszem meg, az azt megelőző adócsalás bűncselekmény korábbi szabályozására is figyelemmel. Ez alapján természetesen akár

---

⁷ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről 3:88. §

analóg következtetések levonhatók például a csalárd csődbűncselekmény tekintetében is, de a fókusz most alapvetően a cégtemető költségvetési csalás/adócsalás élettörténetére helyezem, különösen a tekintetben, hogy a módosított törvényi tényállás mennyire váltotta be a hozzá fűzött érdekeket.

Nézzük tehát, honnan hová jutott, illetőleg holt tart a költségvetési csalás cégtemető jellegű elkövetési magatartását értékelő jogalkalmazói gyakorlat, amelyet alapjaiban meghatároz az, hogy milyen nyomozó hatósági, majd még inkább meghatározó módon milyen ügyészégi gyakorlat alakul. Hiszen adott esetben bírói szakba már kevés ügy jut el, így az egyes kérdések értékelése tekintetében bírói ítélezési gyakorlat nehezebben alakulhat.

A középpontban tehát a következő magatartás vizsgálata: *„Aki a költségvetésbe történő befizetési kötelezettség ... vonatkozásában mást tévedésbe ejt, tévedésben tart, valótlan tartalmú nyilatkozatot tesz, vagy a valót elhallgatja, és ezzel egy vagy több költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz, büntettet követ el.”*⁸

A kérdés vizsgálatához elkerülhetetlen visszamenni a múltba, amikor is az inkriminált magatartás az adócsalás speciális, II. alapesetként került szabályozásra a megállapított adó behajtásának késleltetésével vagy megakadályozásával elkövetett adócsalás bűncselekményként 2012. január 1. előtt, egészen 1993. május 15-től kezdődően. A szabályozásnak az akkori Btk. novelláris változtatásával előálló 1993. május 15. kezdő időpontját azért tartom fontosnak hangsúlyozni, hogy az akkori és a jelenlegi gazdasági és piaci tényezők, adózási, költségvetési szabályozás közötti óriási különbség vizionálható legyen.

Az adócsalás bűncselekmény II. alapesetének szabályozás így szólt:

*„Az (1)-(4) bekezdés szerint büntetendő, aki a megállapított adó meg nem fizetése céljából téveszti meg az adóhatóságot, ha ezzel az adó behajtását jelentősen késlelteti vagy megakadályozza.”*⁹

8 Btk. 396. § (1) bekezdés a) pont

9 Az 1978. évi IV. törvényben rögzített adócsalás II. alapesete, a Btk. 310. § (5) bekezdése

Ahogy utaltam rá, annak érdekében, hogy a költségvetési csalás bűncselekmény alkalmazásának jelenlegi gyakorlata, annak hatékonysága értékelhető legyen, elkerülhetetlen több aspektus mentén is rápillantani arra, hogy a múltbeli szabályozás alapján alakult korábbi gyakorlatból mit örökítődött át a jelenbe.

A vizsgált magatartás tekintetében ugyanis rendkívül hosszú ideje a jogalkalmazói gyakorlat egységének hiánya mutatkozott a korábbi törvényi tényállás alkalmazhatóságát alapvetően meghatározó következő kérdésekben:

- szükséges-e az adófizetési kötelezettség teljesítésének részben vagy egészen fedezetet jelentő vagyon meglétének bizonyítása
  - szükséges-e az elkövetési magatartás kifejtésekor folyamatban lévő, avagy későbbiekben elrendelésre kerülő adóhatósági végrehajtás kimutatása
- a bűncselekmény eredményének megállapíthatósága érdekében.

Az előbbi aspektusok mentén vizsgáljuk meg a 2012. január 1. előtti gyakorlat, a korábbi adócsalás bűncselekmény II. alapesetének alkalmazhatósági kérdéseit, először is a végrehajtható vagyon meglétének megítélését. A kérdésben a jogalkalmazói gyakorlat nem mutatott egységet, a Legfelsőbb Bíróság illetőleg a Legfőbb Ügyészség eltérő álláspontot fogalmazott meg az alábbiak szerint.

A Legfelsőbb Bíróság által konkrét ügy kapcsán 2009-ben alakított álláspont szerint *„a megállapított adó meg nem fizetése céljából elkövetett adócsalásnak nem feltétele az adó fedezetéül szolgáló vagyon megléte. Ez a bűncselekmény mindig aktív magatartással valósul meg, és elkövetésére az adó-végrehajtási eljárás megindítását követően kerülhet sor.”*¹⁰

A Legfelsőbb Bíróság által képviseltékhez képest a Legfőbb Ügyészség ugyancsak 2009. évben megszületett álláspontja lényegileg azt rögzítette, hogy csak ténylegesen meglévő vagyonból lehetséges a bevallott adó behajtása, így vagyon hiányában a tényállásszerű eredmény sem tud előállni.¹¹

---

10 BH2011.44.

11 Legfőbb Ügyészség BF 1505/2008.

A vagyon szükségessége tekintetében tehát egyértelmű különbséget mutatkozott a Legfőbb **Ügyészség** valamint a Legfelsőbb Bíróság álláspontja között. A „múlt”, az adócsalás körében alakult gyakorlatot követően vizsgáljuk meg, hogy mi történt a „jelenben”, a 2012. január 1. nappal megalkotott új törvényi tényállás alkalmazása körében.

A NAV bűnügyi szakterülete részéről az új törvényi tényállás alkalmazására történő felkészülés érdekében 2011. év végén egyebek mellett a következő kérdés fogalmazódott meg a Legfőbb Ügyészség felé:

„A jelenleg hatályos, a Btk. 310. § (5) bekezdésébe ütköző adócsalás elkövetés magatartása az új tényállásban hogy fog érvényesülni? A Btk. 310. § (5) bekezdésében meghatározott már megállapított adó behajtásának késleltetésével vagy megakadályozásával megvalósított adócsalás a jelenleg alkalmazott joggyakorlat szerint csak abban az esetben állapítható meg, ha az adós társaságnak a megtévesztő magatartás kifejtésekor van vagyona és végrehajtható adótartozása...”¹²

A felvetett kérdésre a Legfőbb Ügyészség válaszában megerősítette a korábbi adócsalás bűncselekmény körében alkalmazott gyakorlati álláspontot, amely szerint szükséges, hogy az adósnak a megtévesztő magatartás kifejtésekor vagyona és végrehajtható fizetési kötelezettsége is legyen.

Ez az ügyészségi álláspont a jogalkalmazói gyakorlatban azóta is – tehát a költségvetési csalás bűncselekmény megalkotását követő 2012. január 1. napi hatályba lépésétől a napjainkig - irányadó, tehát a bíróság elé ilyen magatartás miatti vád jellemzően csak az előbbi iránymutatás bizonyítási próbáinak kiállítását követően érhet el.

Ahogy kicsit korábban már összegeztem, a vagyon szükségessége tekintetében tehát egyértelmű különbséget mutatkozott a Legfőbb **Ügyészség**, valamint a Legfelsőbb Bíróság álláspontja között.

A különbségek mellett ugyanakkor fontos kitérni arra, hogy mindkét álláspont a megtévesztő magatartás kifejtésekor, jelen esetben a valótlan tartalmú üzletrész átruházási szerződés megkötésének napján ítélte meg a bűncselekmény megállapítása/meg nem állapítása szempontjából, hogy volt-e vagyon.

---

12 332-2/2011.BEH

A fedezetül szolgáló vagyon meglétének bizonyítási kérdésével összefüggésben a NAV nyomozó hatósága által képviselt álláspont szerint a megtévesztő elkövetési magatartás valóban azzal realizálódik, hogy a korábbi tulajdonosok a tartozásaik elkerülése érdekében fiktív üzletrész átruházási szerződést kötnek, ezzel a társaságnak új székhelye, új tulajdonosai keletkeznek és e valótlán tartalmú okirat alapján a Cégnyléváltartásba, mint közhiteles nyilvántartásba valótlán adatok kerülnek bejegyzésre. Mindennek következtében állhat elő az a helyzet, hogy az adóhatóság a Cégnyléváltartásban bejegyzett adatok alapján, az „új” tulajdonos körében indítja meg a behajtási-végrehajtási mechanizmusát, ami természetesen ezek után nem fog eredményre vezetni.

A nyomozó hatóság által képviselt álláspont szerint ugyanakkor, ha kizárólag csak az üzletrész átruházásának napja tekintetében kerül megvizsgálásra, hogy aznap volt-e vagyona a társaságnak, akkor bizonyos értelemben kiüresedik a törvényi tényállás megállapíthatósága. Ugyanis a köztartozással és/vagy gazdasági partnerek felé fennálló tartozással rendelkező társaság képviselője feltehetően nem a szerződés megkötésének napján határozza el, hogy a társaságot a továbbiakban nem fogja működtetni. Gyakorlati szempontból is nem egy mozzanattal történik meg a társaság átruházása, így a vagyoni elemek kimentése, vevő illetve ügyvéd keresése, a szerződés megkötése nem 1 napon belül történik meg. Mindezzel együtt a büntetőeljárásokban realizált gyakorlat szerint a korábbi tulajdonos a társaság még meglévő vagyoni elemeit jellemzően nem tervezi átadni az új tulajdonosoknak, feltehető, hogy a cégáttruházás napjának időpontjára, azt megelőző időben kimenti azt. A bűncselekmény eredményéig vezető folyamatban tehát több, megelőző aktív mozzanat történik. Mindennek megfelelően a cégtemető jellegű költségvetési csalás elkövetése – hasonlóan egy áfa csalás elkövetéséhez – adott esetben több mozzanat által realizálódik, így szükséges minden konkrét esetben a bizonyítás lefolytatása az egyes tényállási elemek tekintetében.

A korábbiakban felvetett másik kérdésben – adóhatósági végrehajtási eljárás szükségessége – álláspontom szerint fontos kiemelni, hogy a költségvetési csalás törvényi tényállása eredményként az elkövetési magatartással összefüggő vagyoni hátrány okozását rögzíti, amely a

már jelenlegi igazgatási szabályozási környezetben nemcsak végrehajtási eljárás, hanem adott esetben például kényszertörlési eljárás kontextusában is előállhat.

A bevezetőben utaltam arra, hogy a jogalkotónak a tényállást bevezető törvény indokolásában kifejezett célja a költségvetési csalás elkövetési magatartásának absztrakt szabályozásával az volt, hogy *„ez a megoldás alkalmas lehet arra, hogy kiiktasson számos „kiskaput”, visszaélési lehetőséget az elkövetők oldaláról...”*¹³

A számok pontosabb megjelölése nélkül az látható, hogy a vizsgált magatartás kapcsán költségvetési csalás bűncselekmény miatt kevés büntetőeljárás jut el bírói szakba, amelynek megfelelően megalapozott bírói ítélezési gyakorlat is nehezebben tud alakulni, így az előadás alapkérdését – mire gondolt a jogalkotó – nyitva hagyom mindenki számára.

2. A vagyonekobbzás alkalmazhatósága a költségvetési csalás körében – a kétszeres elvonás kérdésköre

Az előadás második része a vagyonekobbzás intézkedés gyakorlati alkalmazhatósága szempontjából vizsgálja meg az előadascím szerinti kérdést.

A NAV bűnügyi szakterülete a hatáskörébe tartozó feladatok okán folyamatosan szem előtt tartja egy a jelen kor tényezőinek megfelelő, korszerű vagyonekobbzási szakmai rendszer működtetését/alkalmazását és folyamatos „gondozását”, a változó szabályozásokhoz, és a szintén folyamatosan változó gazdasági, piaci viszonyok mentén megújuló elkövetési magatartásokhoz mérten. Ennek a szakmai feladatellátásnak fontos részét képezi az is, hogy folyamatosan értékelésre kerüljön, hogy aktuálisan milyen hatékonyan alkalmazhatók a vagyonekobbzást szolgáló anyagi- illetve eljárásjogi intézkedések, így alapvetően például a költségvetés hatékony büntetőjogi védelmét nagyban meghatározó vagyonekobbzás intézkedés.

---

13 T/3006. számú törvényjavaslat a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról

Erre a kérdésre időről-időre indokolt visszatérni. Ezt most időszűrővé teheti akár a vagyonekobbzás Btk-beli szabályozásának 2022. március 1-el hatályosult *módosulása, akár az Országos Kriminológiai Intézet által a költségvetési család körében felmerülő kármegterülesi lehetőségekre vonatkozóan a közelmúltban készített kutatási jelentés egyes megállapításai is.*

A költségvetési család bűncselekmény kapcsán a vagyonekobbzás gyakorlati alkalmazhatósága tekintetében meghatározó dokumentum a Kúria 95. számú Büntető Kollégiumi véleménye. A norma III. pontja egyrészt egyértelműen rendezte azt a kérdést, hogy a tényleges vagyongyarapodás mellett a vagyonekobbzás szempontjából vagyonszerzésnek tekintendő az is, amennyiben az elkövető vagyona a költségvetésbe történő befizetési kötelezettségének büns kijátszása által nem csökken.¹⁴ **Másrészt a kollégiumi vélemény ugyancsak III. pontja a következőket is rögzítette:**

„A kétszeres elvonás tilalmára tekintettel akkor, ha a kiesett bevétel megfizetésére, a jogosulatlanul igénybe vett kedvezmény, illetve a jóváhagyott céltól eltérően felhasznált pénzeszközök visszafizetésére az annak kapcsán eljárni jogosult hatóság az elkövetőt vagy azt a gazdálkodó szervezetet, amelyik azzal gazdagodott, már kötelezte, nincs helye vagyonekobbzás alkalmazásának..”¹⁵

A fenti tartalmat 2022. március 1. nappal a Btk. vagyonekobbzásra vonatkozó szabályozása is rögzítette az alábbiak szerint.

„74. § (5) Nem rendelhető el vagyonekobbzás

c) az (1) bekezdés a) és d) pontja vagy a (2) bekezdés szerinti vagyonekobbzásra, ha azzal kapcsolatban a büntetőeljárás tárgyát képező bűncselekménnyel azonos tényállás miatt közigazgatási hatóság, állami adó- és vámhatóság végleges határozatában vagy közigazgatási perben a bíróság jogerős határozatában fizetési kötelezettséget állapított meg, a fizetési kötelezettség erejéig.”¹⁶

---

14 Kúria 95 Bkv.

15 Kúria 95 Bkv.

16 Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 74. § (5) bekezdés c) pont (2022. március 1. napján lépett hatályba)

A Btk. módosítás alapjául szolgált az alapvető jogok biztosának az **AJB-1084/2020. számú ügyben született jelentése, amely szabályozási problémákat állapított meg a kétszeres elvonás tilalmának az érvényesítésével kapcsolatban. A törvény miniszteri indokolása a módosítás céljaként rögzíti, hogy „ennek kapcsán meg kell teremteni az adózás rendjéről szóló törvény és a Btk. vagyoneklobzásra vonatkozó szabályainak az összhangját, létre kell hozni a normatív alapját, hogy a párhuzamosan folytatott eljárásokban figyelembe vegyék az eljáró szervek a másik eljárásban már megállapított ugyanolyan jellegű vagyoneklobzást.”**¹⁷

A fenti rendelkezések – mind a 95. számú Bkv., mind a Btk. - alkalmazása tekintetében a jogalkalmazói gyakorlat visszacsatolására is figyelemmel - a kétszeres elvonás tilalmával összefüggésben értékelendő kötelezés terminológia értelmezése kapcsán – álláspontom szerint fontos a következők kiemelése.

Az elmaradt bevételek, a jogosulatlanul vagy éppen céltól eltérően igénybe vett kedvezmények kapcsán a visszafizetésre kötelezés nem azonos, nem egyenértékű a tényleges elvonással, a bűnös gazdagodás tényleges visszavételével. Az a tény, hogy az adóhatóság a gazdagodó elkövetőt/jogi személyt határozattal kötelezte az elmaradt adóbevétel megfizetésre, nem feltétlenül jelenti egyben azt, hogy a kötelezésnek – akár az érintett önkéntes teljesítése, akár az adóhatóság végrehajtási eljárása által – eredménye is lenne. Amennyiben pedig a kötelezés nem vezet eredményre, tényleges elvonásról sem beszélhetünk.

Az előbbi gondolatmenet megerősítésére szolgálhat az a gyakorlati tényező, hogy az, hogy az adott határozati kötelezés akár az adózó önkéntes teljesítésének, akár az adóhatóság végrehajtási intézkedésének eredményeképpen aktuálisan milyen eredménnyel jár/járt, az adózó adószámláján időszerűen látható. A kötelezés összegszerű, „elvonási” eredményéről az adóhatóság nyilvántartásai tehát aktuális adatokkal rendelkeznek.

A kérdéshez kapcsolódóan fontosnak tartom megemlíteni, hogy az Országos Kriminológiai Intézet által - a költségvetési csaláshoz

---

17 általános indokolás az egyes büntetőjogi tárgyú és ehhez kapcsolódóan egyéb törvények módosításáról szóló 2021. évi CXXXIV. törvényhez

kapcsolódó vagyoni hátrány megtérülési lehetőségek tárgyában - a közelmúltban készített kutatási jelentés szintén foglalkozott az előbbi kérdéssel is.¹⁸ A kutatás a költségvetési csalás körében a megtérülési lehetőségek valamennyi szegmensét vizsgálta, aktuálisan és komplexitásban, az egyes megtérülési módokat egymásra figyelemmel is. A jelentés a kétszeres elvonás elkerülésének vizsgálata körében már figyelemmel volt a 2022. évi Btk. és Art. módosításra, és ezzel együtt a joggyakorlat értékelésére is. E tekintetben kifejtette, hogy *„a joggyakorlat vizsgálata alapján továbbra is problémát jelent az a tény, hogy a büntetőeljárásban a vagyyonelkobzás elrendelésének – a szabályozás szerint – a kétszeres elvonás elkerülése érdekében már az is akadályt képez, ha az adóhatóság „fizetési kötelezettséget állapít meg”, ami nem jelent garanciát arra, hogy a befizetés eredményesen megtörténik.”* Erre figyelemmel a kutatási jelentés megfontolandónak tartja – összhangban Fejes Péter korábbi véleményével¹⁹ - a NAV Bünyügyi Főigazgatósága előbbi bekezdésekben már részletezett javaslatát, amely szerint a tényleges vagyonselvonást vegyék figyelembe a vagyonselkobzás során.²⁰

A kérdés jelentőségének megerősítéseként indokolt lehet azt is megemlíteni, hogy a jelenlegi hazai jogalkalmazási rendszerben, a költségvetési csalás tényállását megvalósító magatartások alapján a vonatkozó jogszabályoknak megfelelően adott esetben büntetőeljárás valamint adóigazgatási eljárás is lefolytatásra kerül. Amennyiben a

---

18 OKRI Kármán Gabriella-Deres Petronella II/B/18/2023. sz. kutatási jelentés: Az okozott vagyoni hátrány megtérülésének lehetőségei a költségvetési csalás miatti bűnügyekben: az elkövető általi megtérítés (Btk. 396. § (8) bekezdése), a vagyonselkobzás, továbbá az adóhatóság általi megfizetésre kötelezés révén visszaszerzett vagyon egymáshoz viszonyított aránya és a kétszeres elvonás elkerülésének biztosítása a büntetőeljárásban

19 Fejes Péter: A kétszeres kötelezés még nem kétszeres elvonás. In Jogtudományi Közlöny 2021/7-8., 334-339.

20 OKRI Kármán Gabriella-Deres Petronella II/B/18/2023. sz. kutatási jelentés: Az okozott vagyoni hátrány megtérülésének lehetőségei a költségvetési csalás miatti bűnügyekben: az elkövető általi megtérítés (Btk. 396. § (8) bekezdése), a vagyonselkobzás, továbbá az adóhatóság általi megfizetésre kötelezés révén visszaszerzett vagyon egymáshoz viszonyított aránya és a kétszeres elvonás elkerülésének biztosítása a büntetőeljárásban

konkrét történeti tényállás alapján időben korábban az adóigazgatóság folytatott eljárást, és annak során bűncselekmény gyanúját is megállapította, akkor az adóhatósági megállapítás és kötelezés tipikusan a feljelentés megtétele, a nyomozás elrendelése előtt megtörténik. Amennyiben pedig olyan eset merül fel, hogy a tényállás kapcsán a nyomozó hatóságnál indul korábban eljárás és annak során a nyomozás tárgyát képező magatartás tekintetében olyan körülményeket állapít meg, amely alapján adóigazgatási eljárás lefolytatásának van helye, erről az adóhatóságot tájékoztatja. Ebben az esetben pedig várhatóan a későbbiekben – de adott esetben még akár a büntetőeljárás jogerős befejezése előtt – adóhatósági kötelezés állhat elő a büntetőeljárás tárgyát is képező magatartás tekintetében. A jogszabályi rendelkezéseknél fogva tehát a költségvetési csalás bűncselekmény miatti eljárások alapját képező magatartás miatt jellemzően vagy volt, vagy lesz kötelezés, ezért is kiemelten fontos e kérdés vizsgálata a vagyoneklobzás jogalkotói céljának hatékony betöltése érdekében.

A részletezettekre figyelemmel a NAV Bünygyi Főigazgatósága által képviselt álláspont szerint a költségvetési csalás miatt folytatott konkrét büntetőeljárások minden szakában – különösen a vagyoneklobzásra vonatkozó bírói döntést megelőzően – indokolt vizsgálni nemcsak magát a kötelezés tényét, hanem az adóhatóság, illetőleg a jogosulatlanul igénybe vett, a jóváhagyott céltól eltérően felhasznált pénzeszköz vonatkozásában eljárni jogosul hatóság megkeresésével azt, hogy a kötelezés pontos összecszerűséggel milyen eredménnyel járt, mekkora tényleges visszavétel, elvonás történt.

